

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

**ANONİM ŞİRKETLERDE PAY SAHİBİNİN BİLGİ ALMA VE
İNCELEME HAKKI**

(Yüksek Lisans Tezi)

Naciye Cansu ŞAHİN ARSLAN

BURSA-2024

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

**ANONİM ŞİRKETLERDE PAY SAHİBİNİN BİLGİ ALMA VE
İNCELEME HAKKI**

(Yüksek Lisans Tezi)

Naciye Cansu ŞAHİN ARSLAN

Danışman: Doç. Dr. Sevgi BOZKURT YAŞAR

BURSA-2024

TEZ ONAY SAYFASI

TC.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ticaret Hukuku Bilim Dalı'nda 702281056 numaralı Naciye Cansu ŞAHİN ARSLAN'ın hazırladığı “**Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı**” başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili savunma sınavı, 24/07/2024 Günü 11:00-13:30 saatleri arasında yapılmıştır. Alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna (oybirliği) ile karar verilmiştir.

Üye

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı
Doç. Dr. Sevgi BOZKURT YAŞAR
Bursa Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İMZA

Üye

Prof. Dr. Halit AKER
Bursa Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İMZA

Üye

Prof Dr. Mustafa İsmail Kaya
Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İMZA

24/07/2024

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Naciye Cansu ŞAHİN ARSLAN

Öğrenci No: 702281056

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Programı: Tezli

Tezin Türü: Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı Soyadı	Naciye Cansu ŞAHİN ARSLAN
Üniversite	Uludağ Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Özel Hukuk
Bilim Dalı	Ticaret Hukuku
Tezin Niteliği	Yüksek Lisans
Mezuniyet Tarihi	
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Sevgi BOZKURT YAŞAR

ANONİM ŞİRKETLERDE PAY SAHİBİNİN BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKI

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 437. maddesi ile pay sahiplerine tanınan bilgi alma ve inceleme hakkı, pay sahiplerinin şirket yönetimi ve şirketin ekonomik durumu hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayarak, pay sahipliğinden kaynaklanan haklarını daha bilinçli bir şekilde kullanılmasına hizmet etmektedir. Bu nedenle bilgi alma ve inceleme hakkı pay sahipliği hakları arasında büyük bir öneme sahiptir. Çalışmanın konusunu TTK m. 437/2 ile düzenlenen anonim şirketlerde pay sahibinin bilgi alma hakkı, TTK m. 437/4-5 ile düzenlenen inceleme hakkı ve her iki hakkın kullanılması ile doğan bilgi alma ve inceleme davası oluşturmaktadır. TTK m. 437/1'de düzenlenen pasif bilgi alma hakkına ise yalnızca TTK m. 437/2 ile bağlantılı olduğu noktalarda değinilmiştir. Çalışmada bilgi alma ve inceleme hakkının müşterek olan esasları birlikte değerlendirilmiş, ayrılan yönlerine ise ayrı başlıklar altında yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pay sahibi, bilgi alma ve inceleme hakkı, anonim şirket.

ABSTRACT

Name & surname	Naciye Cansu ŞAHİN ARSLAN
University	Bursa Uludağ University
Institute	Institute of Social Sciences
Field	Private Law
Subfield	Commercial Law
Degree awarded	Master
Date of degree awarded	
Supervisor	Doç. Dr. Sevgi BOZKURT YAŞAR

THE RIGHT TO DEMAND INFORMATION AND EXAMINATION OF THE SHAREHOLDERS IN JOINT STOCK COMPANIES

Article 437 of Turkish Commercial Code numbered 6102 grants shareholders the right to information and examination in joint-stock companies, thereby enabling them to be informed about the company's management and economic situation, and facilitating a more informed exercise of their rights arising from shareholding. Therefore, the right to information and examination holds significant importance among shareholder rights. The subject matter of this study encompasses the right of shareholders to obtain information as regulated by TCC Article 437/2, the inspection right regulated by TCC Article 437/4-5, and the legal action arising from the exercise of both rights, namely the right to information and examination. The passive right to obtain information, regulated in TCC Article 437/1, is addressed only in relation to TCC Article 437/2. The study evaluates the common principles of the right to information and examination together, while addressing their distinct aspects under separate headings.

Keywords: Joint-stock company, right to information and examination, shareholder.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM: BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ GENEL ESASLARI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

I. BİLGİ ALMA HAKKI.....	2
A. Bilgi Alma Hakkı Kavramı.....	3
1. <i>Pasif Bilgi Alma Hakkı</i>	5
2. <i>Aktif Bilgi Alma Hakkı</i>	6
B. Bilgi Alma Hakkının Amacı	7
II. İNCELEME HAKKI	9
A. İnceleme Hakkı Kavramı.....	10
B. İnceleme Hakkının Amacı	10
C. İnceleme Hakkının Bilgi Alma Hakkından Bağımsız Niteliği.....	11
III. BİLGİ ALMA ve İNCELEME HAKKININ HUKUKİ NİTELİĞİ	12
A. Bireysel Hak.....	12
B. Vazgeçilmez Hak	16
C. Bağımsız Hak	18
D. Müktesep Hak.....	21

İKİNCİ BÖLÜM: BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ SÜJELERİ

I. BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKI SAHİPLERİ	27
A. Pay Sahipleri.....	27
1. <i>Payın Senede Bağlı Olup Olmamasına Göre Pay Sahipliği</i>	31
2. <i>Bağlam Hükümleri Kapsamında Pay Sahipliği</i>	38

3. Anonim Şirketin Kendi Paylarını Edinmesi Halinde Pay Sahipliği	43
4. Pay Sahibinin Aynı Zamanda Yönetim Kurulu Üyesi Olması Halinde Pay Sahipliği	44
5. Pay Üzerinde İntifa Hakkı Tesis Edilmesi Halinde Hak Sahipliği	45
B. Temsilciler	48
1. Kanuni Temsil	49
2. İradi Temsil	49
3. Müşterek Temsil	52
II. BİLGİ VERME YÜKÜMLÜLERİ	53
A. Yönetim Kurulu	54
B. Denetçiler	56
C. Tasfiye Memurları	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ KONUSU, KAPSAM VE SINIRLARI

I. BİLGİ ALMA HAKKININ KONUSU VE KAPSAMI	59
A. Şirket İşleri İle İlgili Bilgi Alma	62
B. Bağlı Şirketlerle İlgili Bilgi Alma	64
C. Denetim Faaliyetleri ile İlgili Bilgi Alma	66
II. İNCELEME HAKKININ KONUSU VE KAPSAMI	68
A. Finansal Tablolar ve Konsolide Finansal Tablolar	70
B. Yönetim Kurulu Yıllık Faaliyet Raporları	72
C. Denetleme Raporları	74
D. Yönetim Kurulunun Kar Dağıtım Teklifi	76
E. Ticari Defterler	78
F. Şirket Yazışmaları	80
III. BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ SINIRLARI	80
A. Şirket Sırları	81
B. Korunması Gerekli Şirket Menfaatleri	85
C. Sadakat Yükümlülüğü	87
D. Hakkın Kötüye Kullanılması	88

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:
BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ KULLANILMASI

I. BİLGİ ALMA HAKKININ KULLANILMASI	90
A. Bilgi Alma Hakkının Genel Kurulda Kullanılması.....	90
B. Bilgi Alma Hakkının Genel Kurul Dışında Kullanılması	92
II. İNCELEME HAKKININ KULLANILMASI	94
III. BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ DAVA YOLU İLE KULLANILMASI	96
A. Davanın Hukuki Niteliği.....	97
B. Davanın Açılması İçin Aranılan Özel Dava Şartları	98
1. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Kullanılmış Olması	99
2. Bilgi Alma ve İnceleme Talebinin Karşılık Bulmaması	100
C. Davanın Tarafları ve Açılma Süresi	102
D. Davaya Bakmakla Yetkili ve Görevli Mahkeme.....	103
E. Yargılama Usulü.....	104
F. İspat Yükü	105
G. Yargılama Neticesinde Verilecek Kararların Hukuki Niteliği	107
IV. BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ KULLANILMASI İLE BAĞLANTILI DAVALAR	108
A. Özel Denetim İsteme	108
B. Genel Kurul Kararlarının Butlanı ve İptali Davası	113
1. Genel Kurul Kararlarının Butlanı.....	113
2. Genel Kurul Kararlarının İptali	116
SONUÇ.....	120
KAYNAKÇA	126

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
B.	: baskı
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
bkz.	: bakınız
c.	: cümle
C.	: cilt
dn.	: dipnot
ET.	: Erişim Tarihi
E.	: Esas
EGKS	: Elektronik Genel Kurul Sistemi
EÜHFD	: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
MKK	: Merkezi Kayıt Kuruluşu
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuki Araştırmalar Dergisi
RG	: Resmi Gazete
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
s.	: sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TDS	: Türkiye Denetim Standartları
TMK	: Türk Medeni Kanunu

TMS	: Türk Muhasebe Standartları
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Platformu
v.d.	: ve devamı.
Y.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Ülkemizde mevcut limited şirket sayıları anonim şirketlere göre daha fazla olsa da anonim şirketlerde limited şirketlere göre ortak sayısı çok daha fazladır. Anonim şirketlerde pay sahibi olarak adlandırılan şirket ortaklarının fazla sayıda olmasından dolayı şirket yönetimine daha yakın olan ya da çoğunluk pay sahibi olan kişiler şirketin işleyişi, alacağı kararlar ve akıbeti hakkında daha fazla bilgiye sahip olmaktadır. Pay sahiplerinin merak ettikleri bilgilere aynı şartlar altında ulaşamıyor olmaları, anonim şirket pay sahipleri için benimsenen eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil etmekte ve şirket içinde menfaat çatışmalarına neden olarak şirketin istikrarlı işleyişine engel olmaktadır. Bununla birlikte anonim şirket pay sahiplerinin sermaye koymak suretiyle şirkete yaptıkları yatırımların, mevcut ve muhtemel durumunu öğrenmek istemeleri de en temel haklarından biridir.

Pay sahiplerinin şirketin mali ve yönetime ilişkin kararlarına müdahale edebilmeleri, şirket işleri ve denetim faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olabilmeleri, gerektiğinde şirket belgeleri üzerinde inceleme yapabilmeleri ve buna bağlı olarak pay sahipliğinden kaynaklanan haklarını etkili bir şekilde kullanabilmeleri, Türk Ticaret Kanunun 437. maddesi ile düzenlenen bilgi alma ve inceleme hakkının pay sahiplerine tanınması ile mümkün kılınmıştır.

Çalışmamızda TTK'nın 437. maddesinde yer alan bilgi alma ve inceleme hakkı incelenmiştir. Çalışmanın asıl konusunu TTK m. 437/2-5'te yer verilen genel kurulda soru yöneltmek bilgi alma hakkı ile TTK m. 437/4 ile pay sahiplerine tanınan inceleme hakkı ve her iki hakkın kullanılması ile doğan bilgi alma ve inceleme davası (TTK m. 437/5) oluşturmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde bilgi alma ve inceleme hakkı kavramları, hakların getiriliş amacı ve hukuki nitelikleri ele alınmış; ikinci bölümde bilgi alma ve inceleme hakkı sahipleri ile bilgi verme yükümlülerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde bilgi alma ve inceleme hakkının konusu, kapsamı ile sınırları incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise bilgi alma ve inceleme hakkının genel kurulda ve genel kurul dışında kullanılması, inceleme hakkının kullanılması, hakların ihlal edilmesi halinde dava yolu ile kullanılması ve bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması ile bağlantılı davalar ele alınmıştır. TTK m. 437/1'de yer alan pasif bilgi alma hakkına ise yalnızca TTK m. 437/2 ile bağlantılı olduğu noktalarda değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ GENEL ESASLARI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

I. BİLGİ ALMA HAKKI

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun¹ (TTK) 329 ilâ 563. maddeleri arasında düzenleme alanı bulan anonim şirketler, bir veya daha fazla kişinin iktisadi amaç ile belirli bir veya daha fazla alanda faaliyette bulunmak üzere yazılı sözleşme ile kurdukları, esas sermayesi belirli ve paylara bölünmüş, borçlarından yalnızca şirket malvarlığı ile sorumlu olunan, ortakların taahhüt ettikleri sermaye miktarı ile sınırlı sorumlu oldukları sermaye şirketi niteliğindeki ticaret şirketleridir². Anonim şirketlerin tek ortaklı olarak kurulabilmeleri mümkün olmakla birlikte genellikle çok ortaklı olarak kurulmaktadır ve limited şirketlerin aksine ortak sayısında da üst sınır bulunmamaktadır³. Ancak ortak sayısının 500'ü aşması halinde anonim şirketler halka açık anonim şirket statüsünü kazanmaktadır⁴.

Tasarruflarını değerlendirmek isteyen ve genellikle çok sayıda pay sahibinden teşekkül eden anonim şirketlerde, sermayenin kullanılması sırasında pay sahiplerinin şirketin mali ve yönetime dayalı işlerine aynı oranda etki etmeleri mümkün olmamaktadır. Şirket sermayesinin en az riskle ve en verimli şekilde kullanılabilmesi amacıyla anonim şirketlerdeki idareciler çoğunlukla alanında uzman kişilerden seçilmektedir. Bununla birlikte şirket paylarının çoğuna sahip olmasalar da büyük pay oranına sahip pay sahiplerinin genel kurullara katılımı ve çoğunluk ilkesi⁵ gereği alınacak kararlara etkisi daha fazla olmaktadır. Zikredilen her iki durum da azınlık pay sahiplerinin yönetimden uzaklaşmasına neden olmaktadır⁶. Genel kurulda asıl olan çoğunluğun değil şirketin

¹ RG. T. 14.02.2011 S. 27846. Çalışmanın devamında TTK olarak anılacaktır.

² Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021, 305; Şaban Kayıhan, *Şirketler Hukuku*, Ankara: Seçkin, 2023, 164.

³ Kayıhan, *Şirketler Hukuku*, 165; Poroy, Tekinalp Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 308.

⁴ Kayıhan, *Şirketler Hukuku*, s.165; Poroy, Tekinalp Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 320.

⁵ Çoğunluk ilkesi, kararların sermaye çoğunluğuna bağlı olarak alınmasını ifade etmektedir. Kayıhan, *Şirketler Hukuku*, s.170; Poroy, Tekinalp Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 316.

⁶ Arslan Kaya, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı*, BHAE, Ankara 2001, 6; Nazmi Ocak, *"Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma, İnceleme ve Denetleme Hakkı"*, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, C. 1, İstanbul 2001, 710.

menfaatleri doğrultusunda karar almak ise de azınlık ya da münferit pay sahiplerinin aleyhine kararların alındığına da uygulamada rastlamak mümkündür⁷.

Pay sahiplerinin yönetimden uzaklaşmaları, şirket yönetimi ile ilgili yeterince bilgi sahibi olamamaları sorununu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunun çözümünde şirketin faaliyetleri ve mali durumu hakkında kamunun bilgilendirilmesi amacıyla kamuyu aydınlatma ilkesi benimsenmiştir. Kamuyu aydınlatma ilkesi ile yalnızca pay sahipleri değil, şirket faaliyetleri ile ilgili menfaati olan yatırımcılar, şirket alacaklıları, şirket çalışanları ve kamu gücüne sahip idarenin de aydınlatılması amaçlanmaktadır⁸. Bu nedenle pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme haklarının da kamuyu aydınlatma ilkesinin içerisinde değerlendirilebileceğini söylemek mümkündür⁹.

Pay sahiplerinin, kamuyu aydınlatma ilkesi çerçevesinde bilgi edinmenin yanı sıra şirket yönetimi ile ilgili daha ayrıntılı bilgi sahibi olabilmelerinin en etkin yolu ise pay sahiplerine tanınan bilgi alma ve inceleme hakkıdır¹⁰.

A. Bilgi Alma Hakkı Kavramı

Anonim şirketlerde pay sahibi olmak, pay sahiplerine genel kurula katılma, oy kullanma, bilgi alma ve inceleme hakkı ile özel denetim isteme hakkı gibi bir takım kişisel haklar tanınmaktadır. Anonim şirketlerde azınlık pay sahiplerinin şirket yönetimine katılabilmesi, yönetimde aktif rol oynayan hâkim pay sahipleri karşısında menfaatlerini koruyabilmesi, şirket iş ve işlemlerini şeffaflıkla denetleyebilmeleri için Kanunun pay sahiplerine tanıdığı bilgi alma ve inceleme hakkı, “*Pay sahibinin kişisel hakları*” başlığı altında TTK m. 437’de düzenlenmiştir.

Anonim şirketlerde, şirket iş ve işlemlerinin denetlenebilmesi, TTK 397 vd. maddeleri gereği ancak denetçiler eliyle gerçekleştirilebilmektedir¹¹. Şahıs şirketlerinden farklı

⁷ Kaya, *Bilgi Alma*, 7; Abuzer Kendigelen, *Anonim Ortaklıkta Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz*, İstanbul: Beta, 1999, 182; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 316.

⁸ Kaya, *Bilgi Alma*, 20, Kayıhan, *Şirketler Hukuku*, 173.

⁹ Kaya, *Bilgi Alma*, 28-29.

¹⁰ Oruç Hami Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, Ankara: Seçkin, 2022, 519; Oğuz Atalay, “Anonim Şirketlerde Bilgi Alma Ve İnceleme Haklarının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.16, (Temmuz 2014): 53.

¹¹ Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 519.

olarak, doğrudan şirket işlemlerini denetleme imkânı olmayan anonim şirket pay sahiplerine ise kapsamı daha dar olan bilgi alma ve inceleme hakkı tanınmıştır¹².

Bilgi alma hakkının konusu, kapsam ve sınırları TTK m. 437’de belirlenmiş olmasına rağmen, tanımına yer verilmemiştir. Bu nedenle bilgi alma hakkına ilişkin öğretide farklı şekillerde tanımlara rastlanmaktadır.

Bilgi Alma hakkı öğretide *Teoman* tarafından, pay sahibinin şirket malvarlığı hakkında aydınlanmasını sağlayan, esas sözleşme ve genel kurul kararıyla sınırlandırılması mümkün olmayan kazanılmış hak olarak tanımlanmaktadır¹³.

Tekinalp ise, pay sahibinin şirketin ekonomik ve hukuki durumu ile ilgili bilgi sahibi olarak pay sahipliğine bağlı haklarını daha bilinçli şekilde kullanmasını sağlayan, anonim şirket içindeki korporatif denetimi tamamlamak amacıyla pay sahibine tanınan, bağımsız, kazanılmış ve bireysel bir hak olarak tanımlamaktadır¹⁴.

Dolu ise, pay sahiplerinin anonim şirketlerde görülen sermaye-hâkimiyet ayrışması nedeniyle ulaşamadıkları şirket ile ilgili bilgilere, aydınlanmak maksadıyla genel kurulda soru sormak ve sorulan soru kapsamında şirket belgeleri üzerinde inceleme yapmak suretiyle erişmelerini sağlayan, ihlal edilmesi halinde pay sahiplerine mahkemeye başvurarak hakkı elde etme imkânı sağlayan bireysel, bağımsız, vazgeçilmez ve kazanılmış bir hak olarak tanımlamaktadır¹⁵.

Bilgi alma hakkına ilişkin Kanunda yer alan düzenleme ve öğretide yer alan tanımlamalar bir arada değerlendirildiğinde hakkın üç farklı yönü bulunduğundan bahsetmek mümkündür¹⁶. Bunlar, genel kurulda soru sormak suretiyle bilgi alma, genel kurulda yöneltilen soru çerçevesinde şirket belgelerini inceleme ve hakkın kullanılmasının ihlal edilmesi halinde mahkemeye müracaat imkânıdır. TTK m. 437/1’de sınırlı sayı ile yer verilen şirket belgelerinin genel kurul öncesinde incelemeye hazır tutulmasına ilişkin

¹² Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 519.

¹³ Ömer Teoman, “Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı Üstüne”, *İktisat ve Maliye Dergisi*, C:18, S:1, (1972): 20.

¹⁴ Ünal Tekinalp, “İşletme İlgililerinin Finansal Bilgi Elde Etme Hakkı”, *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, S:21-22, (1980): 20.

¹⁵ Ali Murat Dolu, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017, 10-11.

¹⁶ Arslan Kaya, “Özel Denetim İsteme Hakkının Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı İle İlişkisi”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 31, S. 1, (2015): 63; Rauf Karasu, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı” (Bilgi Alma Hakkı). *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C.23, S. 2, (2005): 75.

düzenleme ise bilgi alma ve inceleme hakkının bir yönünü oluşturmaktan ziyade şirkete getirilen bir yükümlülük niteliğindedir¹⁷.

1. Pasif Bilgi Alma Hakkı

TTK 437. maddesinin 1. fıkrası ile pay sahiplerine, genel kurul toplantısından önce ve sonra şirket belgelerinin incelemeye sunulması ile şirket hakkında bilgi alma hakkı tanınmıştır. Buna göre; genel kurul toplantısı gerçekleştirilmeden en az on beş gün öncesinden pay sahipleri, şirketin merkez ve şubelerinde hazır bulundurulması gerekli finansal tabloları, konsolide finansal tabloları, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu, denetleme raporlarını ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisini inceleyerek şirket hakkında bilgi sahibi olabilecektir¹⁸. Mezkûr düzenleme emredici nitelikte olup, şirketin hakkın kullanımını engellemesi mümkün değildir¹⁹.

TTK m. 437/1’de sayılan belgelerin pay sahiplerinin incelemesine sunulması, pay sahiplerine tanınan bir hak olmakla birlikte aynı zamanda şirkete getirilen bir yükümlülük niteliği de taşımaktadır. Öğretide, TTK m. 437/1’de yer verilen düzenlemenin bilgi alma ve inceleme hakkının bir türü olduğunun söylenemeyeceği, mezkûr maddede yer verilen düzenlemenin pay sahiplerine tanınan bir hak değil, şirkete getirilen bir yükümlülük olduğu görüşüne de yer verilmiştir²⁰. Kanaatimizce TTK m. 437/1 hükmü bir yönüyle şirkete getirilen bir yükümlülük olsa da şirketin bu yükümlülüğü yerine getirmesine bağlı olmaksızın TTK m. 437/1 uyarınca pay sahiplerinin de kendilerine tanınan bilgi alma ve inceleme imkânını şirketten talep etme hakları bulunmaktadır.

TTK m. 437/1 ile pay sahiplerinin talebi olmaksızın şirkete ait belge ve raporların pay sahiplerinin incelemesine sunulması bilgi alma hakkının pasif yönünü teşkil etmektedir²¹.

¹⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 10.

¹⁸ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 58; Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 519.

¹⁹ Kaya, *Bilgi Alma*, 75.

²⁰ Dolu, *Bilgi Alma*, 15; Aynı yönde görüş için bkz: Özlem İlbasmış Hızlısoy, “Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı İle Bu Haklara İlişkin Mahkemeye Başvuru Hakkını İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonunun Konuya İlişkin Getirdiği Yenilikler Çerçevesinde Yeniden Düşünmek” *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 21, S:1, (2024): 153.

²¹ Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, 9. Baskı, Bursa: Dora, 2013, 504; Güney, *Bilgi Alma*, 41; Kaya, *Özel Denetim*, 62; Karasu, *Bilgi Alma*, 73; Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 520; Öğretide Tekinalp ise, pasif ve aktif bilgi alma hakkı ayırımına gitmeksizin, bilgi alma ve inceleme hakkını aynı başlık altında değerlendirerek, TTK 437/1. maddesinde yer alan düzenlemeyi olağan genel kurul toplantısı öncesinde

Zira geçmiş dönemlere ilişkin genel bilgiler içeren ve çoğunlukla pay sahiplerinin tüm sorularının cevaplarını karşılamayan bu belgeler, şirket tarafından ve kanun gereği yılda bir defaya mahsus olmak üzere pay sahiplerinin incelemesine sunulmaktadır²². TTK m. 437/1'in gerekçesinde de hükmün pasif ve geçmişe yönelik bilgi alma hakkına dair olduğu belirtilmektedir²³.

2. Aktif Bilgi Alma Hakkı

TTK m. 437/2²⁴ ile genel kurul toplantısı sırasında şirket iş ve işlemleri ile denetim faaliyetleri hakkında yönetim kurulu ve bağımsız denetçilere soru yöneltmek suretiyle tanınan bilgi alma hakkı ise hakkın aktif yönünü oluşturmaktadır.²⁵ Anonim şirket pay sahipleri, TTK m. 437/1'de sayılan ve geçmişe dönük bilgiler içeren belgeleri pasif bilgi alma hakkı kapsamında olağan genel kurul toplantısından evvel incelemek suretiyle bilgi sahibi olmaktadır. Ancak pay sahibinin şirket işleyişi ya da şirketin mali ve hukuki durumu hakkında bu belgelerde yer alan bilgiler pay sahibini tatmin edecek seviyede değilse, aktif bilgi alma hakkı kapsamında pay sahibi bilgi almak istediği hususlarda soru sorarak daha ayrıntılı bilgi sahibi olacaktır²⁶. Pasif bilgi alma hakkından farklı olarak bu halde pay sahibi edilgen konumda değil bilgiyi talep eden ve buna bağlı diğer haklarını kullanan kişi konumundadır.

Çalışmanın asıl konusunu da TTK m. 437/2-5'te yer verilen genel kurulda soru yönelterek bilgi alma hakkı ile TTK m. 437/4 ile pay sahiplerine tanınan inceleme hakkı ve her iki

kullanılan inceleme hakkı, TTK 437/2. maddesinde yer alan düzenlemeyi genel kurul toplantısında kullanılan bilgi alma hakkı ve TTK 437/4. maddesinde yer alan düzenlemeyi ise inceleme hakkı olarak tanımlamaktadır. Ünal Tekinalp, 2020. *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Tek Kişi Ortaklığı, Anonim ve Limited Ortaklıklar, Ortaklıklar Topluluğu, Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme, Değişiklikler ve İkinci Düzenlenmelerle Güncelleştirilmiş 5. Bası*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020, 378.

²² Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 519.

²³ İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 152; Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 378.

²⁴ Madde metni "(2) Pay sahibi genel kurulda, yönetim kurulundan, şirketin işleri; denetçilerden denetimin yapılma şekli ve sonuçları hakkında bilgi isteyebilir. Bilgi verme yükümü, 200 üncü madde çerçevesinde şirketin bağlı şirketlerini de kapsar. Verilecek bilgiler, hesap verme ve dürüstlük ilkeleri bakımından özenli ve gerçeğe uygun olmalıdır. Pay sahiplerinden herhangi birine bu sıfatı dolayısıyla genel kurul dışında bir konuda bilgi verilmişse, diğer bir pay sahibinin istemde bulunması üzerine, aynı bilgi, gündemle ilgili olmasa da aynı kapsam ve ayrıntıda verilir. Bu hâlde yönetim kurulu bu maddenin üçüncü fıkrasına dayanamaz." şeklindedir.

²⁵ Kaya, *Bilgi Alma*, s. 5; Muhammed Sulu, *Ticari Sırların Korunması*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 3. Baskı, 2020, s. 84.

²⁶ Karasu, *Bilgi Alma*, 79; Ünal, *Bilgi Alma*, 183.

hakkın kullanılması ile doğan bilgi alma ve inceleme davası (TTK m. 437/5) oluşturmaktadır.

B. Bilgi Alma Hakkının Amacı

Bilgi alma hakkının temel işlevi, pay sahibinin sahip olduğu hakları ve özellikle yönetime dayalı haklarını bilinçli bir şekilde kullanmasına imkân sağlamasıdır²⁷. Bu sayede anonim şirketlerde ortaya çıkan güç boşluğu sorunu önemli ölçüde çözülmüş²⁸, başka bir deyişle şirket içindeki menfaatler dengesi korunmuş olmaktadır²⁹. Şirket organları ve pay sahipleri arasındaki dengenin korunması, şirket faaliyetlerinin bir düzen içerisinde yürümesini, şirketin gelişim göstermesini ve şirket sermayesinin artışı kolaylaştıracaktır³⁰. Bunun dışında, pay sahibinin şirketin mali ve yönetime ilişkin yönleri hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olarak aydınlanması, pay sahibinin şirkette kalma, şirketten çıkma ya da şirkete yapacağı yatırımları arttırmaya yönelik kararlarını da etkileyecektir³¹.

Pay sahiplerinin genel kurul toplantısından evvel şirketin işlemleri, faaliyetleri ile mali durumu hakkında bilgi edinebilmesi, pay sahibinin hem şirket hem de şahsi menfaatlerini gözeterek genel kurul toplantısında kullanacağı oyu belirleme, yönetim kurulu üyelerinin iş ve işlemlerini denetleyerek TTK m. 553 gereği gerekirse sorumluluk davası açabilme, özel denetçi talebinde bulunma ya da pay sahipliğini sürdürme hususlarında doğru karar verebilmesini sağlamaktadır³². Esasen bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması ile pay sahibine, şirketi ve organlarını dolaylı olarak denetleyebilme imkânının tanındığını

²⁷ Abdülkadir Bulut, *Anonim Şirket Elektronik Genel Kurul Uygulamasında Pay Sahiplerinin Bilgi Alma Hakkı*, Ankara: Adalet, 2014, 15-16; Güney, *Bilgi Alma*, 38-39; Karasu, *Bilgi Alma*, 78-79; Kaya, *Bilgi Alma*, 25-26; Kaya, *Özel Denetim*, 63; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 55; Sümer, *Bilgi Alma* 93; Ünal, *Bilgi Alma*, 6-7.

²⁸ Bulut, *Bilgi Alma*, 15; Argun Karamanlıoğlu, “Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Genel Kurulda Temsili”, *Yayınlanmış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015, 40.

²⁹ Dolu, *Bilgi Alma*, 16.

³⁰ Dolu, *Bilgi Alma*, 16.

³¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 17; Karasu, *Bilgi Alma*, 79; Kaya, *Bilgi Alma*, 22-23; Ünal, *Bilgi Alma*, 7; Sümer, *Bilgi Alma*, 95.

³² Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, Güncellenmiş 16. Bası, İstanbul: Beta, 2022, 258; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 55; Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 519; Tekil, *Şirketler Hukuku II*, 492 vd., Necla Akdağ Güney, “Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Aktif ve Pasif Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler”, *Regesta*, C. 3, S. 1, (2019): 38; Kaya, *Bilgi Alma*, 26 vd.

söylemek de mümkündür³³. Bununla birlikte pay sahiplerinin iradelerini ortaya koymada yetersiz kalmamaları, genel kurulda çoğunluğu oluşturan pay sahiplerinin alacakları kararlar ile örneğin kâr dağıtılmaması³⁴ (TTK m.469) ya da rüçhan hakkının sınırlandırılması³⁵ (TTK m. 461) gibi pay sahiplerinin haklarını kısıtlayıcı işlem tesis etmemeleri, yönetim kurulunun pay sahiplerine karşı her an hesap verebilme bilinciyle hareket edebilmeleri de yine bilgi alma hakkının etkin şekilde kullanılmasına bağlıdır³⁶. Yukarıda yer verilen yönleriyle bilgi edinme hakkının, esasen çoğunluğun gücünü sınırlandırmak suretiyle çoğunluk pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler tarafından gerçekleştirilebilecek muhtemel yolsuzlukların engellenmesini sağlayacağından da söz etmek mümkündür³⁷.

³³ Güney, Bilgi Alma, 38-89; Kaya, Bilgi Alma, 23-25; Sümer, Bilgi Alma, 95.

³⁴ “Davalı şirketin kar elde ettiği 2008 yılına dek kar dağıtımını yaptığı açık olup, dönem net zararı olan yıllarda, olmayan karın dağıtılmaması tek başına haklı neden teşkil etmeyecektir. Davacıların şirket zarar etmesine ve bu nedenle kar dağıtılmamasına rağmen, hakim ortaklara şirket üzerinden başka menfaatler temin edildiğine yönelik iddiası da bulunmamaktadır. Kar dağıtılmaması, ancak şirketin kar elde etmesine rağmen azınlığın haklarını ihlal edecek şekilde karın dağıtılmamasına karar verilmesi veya fiili olarak kar dağıtılmaması halinde haklı sebep teşkil edecektir. Dava tarihinden önce şirketin sermaye arttırımına ve kar dağıtılmamasına yönelik ilgili faaliyet yıllarına ilişkin genel kurul kararlarına karşı davacılar tarafından iptal davası açıldığı iddia ve ispat edilemediği gibi, şirketin 2008 yılından itibaren kötü yönetim nedeniyle zarar ettiği iddiası da ispat olunamamış, davacılar tarafından şirket yöneticilerine karşı herhangi bir sorumluluk davası ikame edilmemiştir. Yine 05/03/2015 tarihli olağan genel kurul toplantısında alınan ve karşılıksız kalan sermaye ve kanuni yedeklerin ortaklardan karşılanmasına yönelik karara muhalif kalan davacıların bu karara karşı da iptal davası ikame etmedikleri, bilgi edinme ve/veya özel denetçi tayini gibi azınlık pay sahipleri tarafından kullanılabilir yasal olanaklara başvurmamış, davacıların dava tarihi itibarıyla şirketin feshini veya makul ve kabul edilebilir başka bir çözümün uygulanmasını gerektirir haklı sebebin varlığını ispat edememiş olmaları karşısında, mahkemece davanın reddine karar verilmesinde isabetsizlik bulunmadığı,...” İstanbul BAM 14.12.2023 2021/1365 Esas 2023/1968 Karar. (UYAP 14.05.2024)

³⁵ “TTK’nın 461. maddesi hükmü uyarınca; her pay sahibi, yeni çıkarılan payları, mevcut paylarının sermayeye oranına göre, alma hakkını haizdir. Genel kurulun, sermayenin arttırımına ilişkin kararı ile pay sahibinin rüçhan hakkı, ancak haklı sebepler bulunduğu takdirde ve en az esas sermayenin yüzde altmışının olumlu oyu ile sınırlandırılabilir veya kaldırılabilir. Özellikle, halka arz, işletmelerin, işletme kısımlarının, iştiraklerin devralınması ve işçilerin şirkete katılmaları haklı sebep kabul olunur. Rüçhan hakkının sınırlandırılması ve kaldırılmasıyla, hiç kimse haklı görülmeyecek şekilde, yararlandırılmaz veya kayba uğratılmaz.

Somut davada Mahkemece 06.03.2018 tarihli olağanüstü genel kurul tarihi itibarıyla davalı şirketin 2017 yılında alınan sermaye artırım kararına binaen %10’u aşkın şekilde ödenmemiş sermayesinin bulunması sebebiyle ve pay sahibinin şirketten olan alacağının nakdi sermaye borcu ile takas edilmesi davacının rüçhan hakkının kısıtlanması için haklı bir sebep teşkil etmeyip, davacının rüçhan hakkının kısıtlanması TTK’nın 357. maddesinde yer alan eşit işlem ilkesine aykırı olduğundan Mahkemece 06.03.2018 tarihli olağanüstü genel kurul toplantısında alınan 2 nolu kararın batıl olduğuna karar verilmesinde bir isabetsizlik yoktur.” İstanbul BAM 27.10.2022 2020/1453 E. 2022/1536 K. (UYAP 14.05.2024) Aynı yönde karar için bkz: Yargıtay 11 HD, 23.06.2014 tarih, 2014/5614 E. 2014/11887 K. sayılı ilamı.

³⁶ Hatice Kübra Kandemir, *Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, Ankara: Seçkin, 2023, 30-31.

³⁷ Kaya, Bilgi Alma, 8, dn. 19; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 688; Pulaşlı, *Şerh II*, 1100; Selçuk Öztekin, “Şirketler Gruplarında Yavru Şirketlerdeki Azınlık Pay Sahiplerinin Türk Ticaret Kanunu

II. İNCELEME HAKKI

TTK m. 437/1 uyarınca pay sahiplerinin incelemesine sunulan belge ve raporlar ile isteğe bağlı bilanço suretinin pay sahibi bakımından her zaman anlaşılır ve yeterli olması mümkün olmamaktadır³⁸. Bu durumda pay sahipleri aydınlatılmasını istedikleri hususlarda TTK m. 437/2 kapsamında genel kurul toplantısında yönetim kurulu ve denetçilere soru yöneltmek için sunulan belge ve raporlarla elde edemedikleri bilgilere ulaşmaya çalışırlar. Ancak, uygulamada pay sahiplerinin yönelttikleri sorulara verilen cevapların çoğu zaman pay sahibinin birtakım değerlendirmeler yapabilmesine imkân sağlayacak düzeyde yeterli ve özenli olmadığı görülmektedir³⁹. Bu nedenle TTK m. 437/2 ile genel kurulda soru sormaya dayalı bilgi alma hakkı olarak kavramlaştırılan hakkın daha ayrıntılı ve kapsamlı halini ifade eden inceleme hakkı TTK m. 437'nin 4. fıkrasında düzenleme alanı bulmuştur⁴⁰.

Bilgi alma ve inceleme hakkı TTK'da aynı madde içerisinde düzenlenmiştir. 19 Haziran 2020 tarihli değişiklikle mehz İsviçre Borçlar Kanununda bilgi alma ve inceleme hakları ayrı maddelerde düzenlenmiştir⁴¹. Türk öğretisinde de her iki hakkın ayrı maddeler halinde düzenlenmesinin, hakların kullanılma alanları ve sınırlarının daha belirgin olması ile hakların kullanılmasında uygulama birliğinin sağlanmasına hizmet edeceği görüşünde olan yazarlar bulunmaktadır⁴². Kanaatimizce de her ne kadar her iki hak birbiri ile bağlantılı olsa da hakların ayrı maddelerde düzenlenmek suretiyle sınırları belirlenerek ya da TTK m. 437/3'te yer alan düzenlemede bilgi alma hakkı ile birlikte inceleme hakkına da yer verilerek uygulamadaki farklılıkların giderilmesi daha faydalı olacaktır.

m. 363/ İsviçre Borçlar Kanunu m. 697 Çerçevesinde Bilgi Alma Hakkı", *Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Hatırasına Armağan*, Ankara, BTHAE, (1986): 302.

³⁸ Burak Sümer, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, İstanbul: Adalet Yayınevi, 2022, 24.

³⁹ Sümer, *Bilgi Alma*, 24; TTK m. 437/2'nin gerekçesi; "Birinci fıkra verilmesi gereken bilginin düzey ve niteliği (kalitesi) konusunda (kaynak kanunda bulunmayan) bir hüküm içermektedir. Verilecek bilgi hem özenli hem gerçek hem de hesap verme ilkelerine uygun olmalıdır. "Özenli", baştan savma olmayan, sorunun karşılığı niteliğini taşıyan, ilgisiz konuları içermeyen anlamındadır. Gerçeğe uygunluk ile gerçeği aynen yansıtan doğru, yalan ve aldatıcı olmayan bilgi kastedilmiştir." şeklindedir.

⁴⁰ Karasu, *Bilgi Alma*, 75.

⁴¹ İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Revizyonu*, 156.

⁴² Mustafa İsmail Kaya, Cihan Yalçın, "Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Güçlendirilmesine Yönelik Öneriler", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C: 39, S:1, (2023):11,21; Sümer, *Bilgi Alma*, 37, dn:67.

A. İnceleme Hakkı Kavramı

TTK m. 437/4'te yer verilen inceleme hakkının tanımına, aynı maddede yer verilen bilgi alma hakkında olduğu gibi yer verilmemiştir. Anılan düzenlemeye göre, genel kurulun açık izni veya yönetim kurulunun bu yönde karar alması koşuluyla şirket ticari defter ve yazışmalarının, pay sahibinin yönelteceği sorulara ilişkin kısımlarla sınırlı olmak üzere pay sahibi tarafından bizzat ya da görevlendireceği bir uzman eliyle incelenmesi mümkündür⁴³.

Bilgi alma hakkının kullanılmasında pay sahibinin talepte bulunması yeterli iken inceleme hakkının kullanılmasında pay sahibi daha etkin bir rol üstlenerek incelemeyi bizzat ya da uzman aracılığı ile gerçekleştirmesi her iki hakkın kullanma yönteminin birbirinden farklı olduğunu göstermektedir⁴⁴. Bununla birlikte bilgi alma hakkından farklı olarak inceleme hakkının kullanılabilmesi genel kurulun açık izni veya yönetim kurulu kararına bağlanmıştır.

İnceleme hakkı, bilgi alma hakkının genel kurul içinde ve dışında somutlaşan halini ifade etmektedir⁴⁵. Bu iki hak, her ne kadar farklı ihtiyaçlardan ortaya çıkıyor ve farklı usullerle kullanılıyor olsalar dahi aynı bilgi alma sisteminin birer parçasını oluşturmaktadırlar⁴⁶.

B. İnceleme Hakkının Amacı

Bilgi alma ve inceleme hakkının düzenlenme amacı, genel olarak birbiri ile örtüşmektedir⁴⁷. Pay sahibine tanınan inceleme hakkı ile amaçlanan, TTK m. 437/1'de yer verilen şirket belgeleri ile sınırlı olmaksızın, pay sahibinin aydınlanma ihtiyacı

⁴³ TTK m. 437/4'ün gerekçesinde; “Bilgi alma hakkı, gereğinde şirketin ticarî defterleri ile yazışmalarının incelenmesini de gerektirebilir. Bilgi alma hakkının genel kurul içinde ve dışında inceleme hakkına dönüşebilmesi için genel kurulun izni veya yönetim kurulunun gereklidir.” şeklinde yer verildiği üzere bilgi alma ve inceleme hakkı birbirine sıkı sıkıya bağlı iki haktır.

⁴⁴ Ozan Can, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Ankara: Turhan Kitabevi, 2015, 13.

⁴⁵ Can, Limited Şirket, 13; Kaya, Yalçın, Öneriler, 18; Pulaşlı, Şerh III, 2305.

⁴⁶ Dolu, Bilgi Alma, 14.

⁴⁷ Kaya, Bilgi Alma, 291.

duyduğu hususlarda bizzat şirkete ait ticari defter ve yazışmalar üzerinde inceleme yapabilmesini sağlamaktır⁴⁸.

Anonim şirkete sermaye koyarak şirket ortağı olan pay sahipleri, sahip oldukları paya ilişkin işlem yapmadan evvel şirket yönetimi ve payların gerçek değeri hakkında bilgi sahibi olmak isterler⁴⁹. Pay sahibinin şirkete yaptığı ve yapmayı planladığı muhtemel yatırımların akıbeti hakkında doğru karar verebilmesi ve pay sahipliği haklarını bilinçli şekilde kullanabilmesi bilgi alma hakkının yanında inceleme hakkının da etkin bir şekilde kullanılması ile mümkün hale gelmektedir. Bununla birlikte şirket yönetiminde yer alan kişilerin faaliyetlerinin denetlenmesi⁵⁰, gerekirse sorumluluklarına gidilebilmesi ile genel kurulda doğru yönde oy hakkının kullanılabilmesi de yine pay sahibinin şirkete ait bilgi ve belgeleri inceleyerek bilgi sahibi olabilmesine bağlıdır⁵¹. Esasen soru sormak suretiyle bilgi alma hakkını tamamlayıcı nitelikte olan inceleme hakkı, pay sahibinin merak ettiği hususlarda daha ayrıntılı bilgi sahibi olmasına hizmet etmektedir⁵².

C. İnceleme Hakkının Bilgi Alma Hakkından Bağımsız Niteliği

İnceleme hakkı, genel kurulda soru sormak suretiyle bilgi alma hakkını tamamlayıcı nitelikte bir haktır⁵³. İnceleme hakkı pay sahibi tarafından genel kurulda sorulan soru kapsamında kullanılabilecek ise de bu durum inceleme hakkının bilgi alma hakkına bağlı olduğu anlamına gelmemektedir. Her iki hak da birbirinden bağımsız olarak ve pay sahibinin aydınlanmasını sağlamak amacıyla kullanılmaktadır⁵⁴. İnceleme hakkının bilgi alma hakkı kullanılmadan doğrudan inceleme talebi ileri sürülerek kullanılması mümkündür⁵⁵.

TTK m. 437/4'te “*Şirketin ticari defterleriyle yazışmalarının, pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarının incelenebilmesi için, genel kurulun açık izni veya yönetim*

⁴⁸ Dolu, *Bilgi Alma*, 196; Kaya, *Özel Denetim*, 63; bkz: TTK m. 437/4 gerekçesi.

⁴⁹ Kaya, *Bilgi Alma*, 25.

⁵⁰ Kaya, *Bilgi Alma*, 22.

⁵¹ Kaya, *Bilgi Alma*, 25.

⁵² Karasu, *Bilgi Alma*, 79.

⁵³ Pulaşlı, *Şerh III*, 2305-2306.

⁵⁴ Poroy, Tekinalp, *Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II*, 55; Pulaşlı, *Şerh III*, 2306; Poroy, Tekinalp, *Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II*, 55.

⁵⁵ İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 166; Kaya, *Özel Denetim*, 65.

kurulunun bu hususta kararı gerekir.” hükmüne yer verilmiştir. İnceleme hakkının genel kurulda sorulan soru ile sınırlı olarak kullanılması, şirkete ait tüm evrakların pay sahiplerinin incelemesine sunulması halinde şirket menfaatlerinin tehlikeye düşebilecek olması ihtimalinden kaynaklanmaktadır⁵⁶. Mezkûr madde hükmü ile pay sahibinin sorusunu ilgilendiren şirket belgelerini inceleyebilecek olduğunun belirtilmesi, inceleme hakkının bilgi alma hakkına bağlı olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır⁵⁷. Zira burada asıl vurgulanmak istenen inceleme talebinin somutlaştırılması gerekliliğidir⁵⁸. Aksi yöndeki bir kabul inceleme hakkının bağımsız hak niteliğine aykırılık teşkil edecektir⁵⁹.

III. BİLGİ ALMA ve İNCELEME HAKKININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Bilgi alma ve inceleme hakkı, genel kurul kararları ve esas sözleşme hükümleri ile sınırlandırılmayan ve ortadan kaldırılması mümkün olmayan, pay oranı ne olursa olsun anonim şirkette pay sahibi olmanın doğal bir sonucu olarak pay sahibi olmakla kazanılan kişisel hakların başında gelmektedir⁶⁰.

A. Bireysel Hak

Anonim şirketlerde pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkı, azınlık veya çoğunluğu oluşturma ya da belirli bir sermaye oranına sahip olma şartları aranmaksızın pay sahiplerine tanınmış, bireysel bir hak niteliğindedir⁶¹. Buna göre, salt pay sahibi sıfatına sahip olmak, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkını kullanabilmesi için yeterli görülmektedir⁶².

⁵⁶ Dolu, *Bilgi Alma*, 196.

⁵⁷ Sümer, *Bilgi Alma*, 200-201.

⁵⁸ Sümer, *Bilgi Alma*, 201.

⁵⁹ Bahadır Ünal, *Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı (Alman ve Türk Hukukunda)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021, 264.

⁶⁰ Bilgi alma ve inceleme hakkı TTK’nda “Kişisel Haklar” başlığı altında düzenleme alanı bulmaktadır.

⁶¹ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2023, 321; Bulut, *Bilgi Alma*, 12; Güney, *Bilgi Alma*, 39; Karasu, *Bilgi Alma*, 75-76; Kaya, *Özel Denetim*, 62; Sümer, *Bilgi Alma*, 49; Ocak, *Bilgi Alma Hakkı*, 720-721; Ünal, *Bilgi Alma*, 174.

⁶² Kaya, *Bilgi Alma Hakkı*, 81-82; Ocak, *Bilgi Alma Hakkı*, 720-721.

TTK m. 437 gereği bilgi alma hakkının genel kurulda kullanılması ile hakkı kullanan pay sahibi ile diğer pay sahiplerinin de bilgilendirilmiş olması hakkın aynı zamanda kolektif bilgilendirmeyi de sağladığını göstermektedir⁶³. Her ne kadar kolektif bilgiye dayalı olsa dahi bilgi alma hakkının bireysel olarak kullanılması, pay sahiplerine şirket menfaatlerini düşünerek hareket etmek zorunda olmaksızın yalnızca kişisel menfaatleri doğrultusunda hareket etme imkânı sağlamaktadır⁶⁴. Bireysel hak olmasına bağlı olarak bilgi alma hakkının genel kurul veya yönetim kurulu kararlarıyla kısıtlanması ya da engellenmesi mümkün değildir⁶⁵.

Anonim şirketlerde, aynı şartlar altındaki pay sahiplerine aynı şekilde davranılması, pay sahipleri arasında ayrımcılık yapılmaması, pay sahiplerinin keyfi uygulamalara karşı korunması, eşit işleme tabi tutularak pay sahipleri arasındaki menfaat dengesinin sağlanması amaçlanmaktadır⁶⁶. Bu amaç, “Eşit İşlem İlkesi” kenar başlığı ile TTK m. 357’de hükme bağlanmıştır. Eşit işlem ilkesi pay sahipliğine bağlı olarak kullanılır⁶⁷ ve anonim şirket ve organlarına pay sahiplerine eşit davranma yükümlülüğü getirmektedir⁶⁸.

Pay sahipleri arasında uygulanacak olan eşit işlem ilkesi mezkûr madde gerekçesinde de belirtildiği üzere bazı hallerde mutlak, bazı hallerde ise nispi anlamda uygulama alanı bulacaktır. Zira eşit işlem ilkesi, pay sahipliği hakkının niteliğine göre farklılık göstermektedir⁶⁹.

Mutlak anlamda eşitlik, pay sahipleri arasındaki farklılıklar, pay sahiplerinin şirkete sunduğu katkılar, gösterdikleri fedakârlıklar, yüklendikleri sorumluluklar dikkate alınmaksızın her bir pay sahibine eşit şartlarda davranılmasını ifade etmektedir⁷⁰. Nispi anlamda eşitlikte ise orantılı bir eşitlik söz konusudur⁷¹. Anonim şirketlerde istisnai haller

⁶³ Pulaşlı, *Şerh III*, 2283.

⁶⁴ Kaya, *Bilgi Alma Hakkı*, 82; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku*, 589.

⁶⁵ Sümer, *Bilgi Alma*, 49-50.

⁶⁶ Setenay Yağmur, *Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020, 15; Cafer Eminoğlu, “Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından ‘Eşit Şartlarda Eşit İşlem’ İlkesi”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, C.1, S.1, (2015): 80.

⁶⁷ TTK m. 357’nin gerekçesinde; “Kurumsal yönetim kurallarından hareketle, bir kısım yabancı yazarlar eşit işlem ilkesine pay sahiplerini aşan ve tüm şirket ilgililerini (stakeholder) kapsayan bir boyut kazandırmak istemektedir (bakınız. Genel Gerekeçe 89 numaralı paragraf). Tasarının 357 nci maddesi ilkeyi pay sahiplerine özgülemiştir.” ifadelerine yer verilmektedir.

⁶⁸ Necla Akdağ Güney, “Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 3-4, (2014): 121; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 690.

⁶⁹ Yağmur, *Eşit İşlem*, 22.

⁷⁰ Şükrü Yıldız, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi*, Ankara: Seçkin, 2004, 33; Yağmur, *Eşit İşlem*, 16.

⁷¹ Yağmur, *Eşit İşlem*, 19.

dışında nispi eşitlik ilkesi esas alınarak eşit şartlardaki pay sahipleri eşit işlemlere tabi tutulmaktadır⁷². Pay sahiplerinin eşit koşullarda eşit işleme tabi tutulmaları onlara kontrol ve müdahale imkânı sağlamaktadır⁷³. Başka bir deyişle, eşit işlem ilkesi çoğunluğun bizzat ya da yönetim kurulu vasıtasıyla azınlık üzerinde hâkimiyet kurması ihtimalini bertaraf ederek azınlığın korunmasına hizmet etmektedir⁷⁴.

Bireysel hak niteliğindeki bilgi alma ve inceleme hakkı kullanılırken aynı bilgiyi talep eden tüm pay sahipleri kanun önünde mutlak şekilde eşit sayılmaktadırlar⁷⁵. Bilgi alma ve inceleme hakkı dışındaki pay sahipliği hakları, genel olarak anonim şirketlerdeki pay oranlarına bağlı olarak kullanıldığından bu haklar bakımından ortaklar arasında nispi bir eşitlik bulunmakta iken bilgi alma ve inceleme hakkına ilişkin mutlak bir eşitlik söz konusudur⁷⁶. Buna göre, şirkette birden fazla pay sahibi olan ortak ile tek pay sahibi olan ortak bilgi alma hakkını tek başına kullanabilecektir⁷⁷. Mutlak anlamda eşitliğin uygulandığı haklar, nispi eşitlik ilkesinin aksine hiçbir zaman ortadan kaldırılamaz ve bu hakların aksine düzenleme yapılamaz⁷⁸. Bilgi alma ve inceleme hakkının yanı sıra kanunda emredici nitelikte yer verilen iptal davası açma (TTK m. 446), genel kurula katılma (TTK m. 415), özel denetçi talebi (TTK m. 207, m. 438, m. 618/3-b, m. 635), sorumluluk davası açma hakları mutlak eşitlik kapsamında değerlendirilmektedir⁷⁹.

Bilgi alma hakkı kullanılırken oy ve sermayeye katılım oranlarına bakılmaması, TTK 357. maddesi⁸⁰ ile benimsenen eşitlik ilkesi çerçevesinde pay sahiplerinin eşit muamele görmelerini sağlamaktadır⁸¹. Buna bağlı olarak, pay sahibinin taahhüt ettiği sermaye bedelini hiç ödememiş olması ya da kısmen ödemiş olması da bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmasına engel teşkil etmeyecektir⁸².

⁷² Eminoğlu, *Eşit İşlem*, 82; Yağmur, *Eşit İşlem*, 20.

⁷³ Güney, *Eşit İşlem*, 121.

⁷⁴ Güney, *Eşit İşlem*, 121.

⁷⁵ Eminoğlu, *Eşit İşlem*, 82; Yağmur, *Eşit İşlem*, 18.

⁷⁶ Füsün Nomer, "Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi", *Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan*, (1998): 471-472; Yıldız, *Eşit İşlem*, 33.

⁷⁷ Çevik, *Anonim Şirketler*, 703; Kaya, *Bilgi Alma*, 81; Kaya, *Özel Denetim*, 62; Tekil, *Şirketler Hukuku II*, 492.

⁷⁸ Güney, *Eşit İşlem*, 123.

⁷⁹ Yağmur, *Eşit İşlem*, 17.

⁸⁰ Madde metni; "(1) Pay sahipleri eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulur." şeklindedir.

⁸¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 65-66; Güney, *Bilgi Alma*, 41; Karasu, *Bilgi Alma*, 75-76; Kaya, *Bilgi Alma*, 81-82; Pulaşlı, *Şerh III*, 2284; Yağmur, *Eşit İşlem*, 18.

⁸² Kaya, *Bilgi Alma*, 129-130; Ocak, *Bilgi Alma Hakkı*, 721; Pulaşlı, *Şerh III*, 2284.

Eşit işlem ilkesinin esas sözleşme hükümleri ile kaldırılamayacak olması ilkenin emredici nitelikte olduğunu göstermektedir⁸³. TTK m. 357'nin emredici nitelikte olsa da bu durum farklı pay kategorileri oluşturularak bunlara farklı hak ve yükümlülüklerin bağlanmasına engel teşkil etmemektedir⁸⁴. Buna bağlı olarak, adi pay sahipleri ile imtiyazlı pay sahipleri bilgi alma ve inceleme hakkını eşit şartlarda kullanma hakkına sahiptirler⁸⁵. İmtiyazlı paylara konu olabilecek haklar TTK m. 478-479 ile sınırlandırılmıştır. Bilgi alma ve inceleme hakkı ile denetleme hakkı ise bu sınırlandırmanın dışında bırakılmıştır⁸⁶.

Anonim şirketlerin çoğunluk esasına göre yönetilmesi, anonim şirket sözleşmelerini borçlar hukuku kapsamında düzenlenen sözleşmelerden ayırmaktadır⁸⁷. Borçlar hukukuna tabi sözleşmelerde sözleşmelerin kurulması ve değiştirilmesi tarafların karşılıklı irade uyuşmaları ile sağlanırken, aynı durumun anonim şirketlerde tesis edilmesi çoğu zaman mümkün olmamaktadır⁸⁸. Zira anonim şirketlerin ekonomik açıdan gelişme gösterebilmesi ya da en azından zarar etmemesi zaman zaman esas sözleşmenin değiştirilmesini zorunlu kılmaktadır⁸⁹. Genellikle çok sayıda ortaklıktan oluşan anonim şirketlerde oy birliği ile esas sözleşmenin değiştirilmesi son derece zor olduğundan, TTK 423. maddesi⁹⁰ ile de hükme bağlandığı üzere genel kuruldan çıkacak kararlar çoğunluk esasına göre alınmaktadır⁹¹. Çoğunluk ilkesine göre alınan kararlar, genel kurulda bulunmayan pay sahipleri bakımından da bağlayıcı niteliktedir⁹².

Bilgi alma ve inceleme hakkının her bir pay sahibi tarafından bireysel olarak kullanılması, çoğunluk ilkesini sınırlandırmak suretiyle, çoğunluk pay sahipleriyle azınlığı oluşturan pay sahipleri arasında oluşması muhtemel menfaat çatışmalarının önüne geçerek, şirket

⁸³ Eminoğlu, *Eşit işlem*, 84.

⁸⁴ Eminoğlu, *Eşit işlem*, 84.

⁸⁵ Kaya, *Bilgi Alma*, 83; Levent Biçer, *Anonim Ortaklıkta Oy Hakkında İmtiyaz ve Sınırları*, Ankara: Yetkin, 2019, 132.

⁸⁶ Sümer, *Bilgi Alma*, 50.

⁸⁷ Oğuz İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, Yenilenmiş 4. Bası, Ankara: Yasa Yayıncılık, 1989, 326-327.

⁸⁸ Dolu, *Bilgi Alma*, 64.

⁸⁹ İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 326-327.

⁹⁰ Madde metni; "(1) Genel kurul tarafından verilen kararlar toplantıda hazır bulunmayan veya olumsuz oy veren pay sahipleri hakkında da geçerlidir." Şeklinde.

⁹¹ Arslanlı, *Anonim Şirketler*, 237; Ali Dural, "Anonim Şirkette Olumsuz Azınlık Hakları Düzenlemesi". Prof. Dr. Ünal Tekinalp'e Armağan, (2003): 179; Bilgili, Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, 215; Erdoğan Moroğlu, "Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlık ve İmtiyazlı Pay Sahiplerine Karşı Korunması". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 17, S. 3, (1994): 47; Karasu, *Bilgi Alma*, 76; Kaya, *Bilgi Alma*, 82; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 316; Cem Veziroğlu, *Anonim Ortaklıklar Hukukunda Esas Sözleşme Özgürlüğü ve Sınırları*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021, 335.

⁹² Dolu, *Bilgi Alma*, 64; Yağmur, *Eşit işlem*, 23; Veziroğlu, *Sözleşme Özgürlüğü*, 185.

içi işleyiştirteki dengenin ve istikrarın korunmasına hizmet etmektedir⁹³. Şirket yönetiminde aktif rol oynamayan ya da yapacağı yatırımlarla ilgili endişeleri olan pay sahiplerinin bilgi alma hakkını kullanabilmesi, pay sahiplerinin şirket içi işleyiş hakkında aydınlanarak güven ortamının oluşmasını, daha seri kararlar alınmasını, şirkete daha çok yatırım yapılmasını ve bunlara bağlı olarak şirket sermayesinin artışını sağlamaktadır.

B. Vazgeçilmez Hak

Vazgeçilmez haklar, sınırlandırılması, kaldırılması veya vazgeçilmesi pay sahibinin rızasına bağlanmayan, pay sahibinden alınamayan, sınırları kanun ile belirlenen ve korunan haklardır⁹⁴. Pay sahiplerinin genel kurula katılma, butlanın tespiti, iptal, sorumluluk, haklı nedenle fesih davası açma ile oy kullanma hakkı, bilgi alma hakkı ve eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulma hakkı vazgeçilmez haklara verilebilecek örneklerdir⁹⁵.

TTK m. 437/6 ile bilgi alma ve inceleme hakkının, esas sözleşme ve şirket organları tarafından alınacak kararla kaldırılmasının ve sınırlandırılmasının önüne geçilmiştir. Bu nedenle hakkın ileriye yönelik olarak kullanılmasını imkânsız hale getiren esas sözleşme hükümleri ile bu düzenlemeye aykırı olarak alınan genel kurul kararları(TTK m. 447/1-b) ve yönetim kurulu kararları (TTK m. 391/1-c) kanunun emredici hükmü karşısında batıl olarak kabul edilir. TTK m. 452’de bu husus, esas sözleşmede aksine hüküm bulunmayan hallerde, mütesep ve vazgeçilmez haklar dışında esas sözleşmenin bütün hükümlerinin değiştirilebileceği belirtilerek pekiştirilmiştir.

⁹³ Arslanlı, *Anonim Şirketler*, 235; Dolu, *Bilgi Alma*, 63-64; Ünal Tekinalp, *Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları*, İstanbul: İstanbul Yayınevi, 1979, 39; Ocak, *Bilgi Alma Hakkı*, 721; Yağmur, *Eşit İşlem*, 23.

⁹⁴ Ayhan, Çağlar, Özdamar, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, 320; Can, *Bilgi Alma Hakkı*, 38; Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 353.

⁹⁵ Nuri Erdem, “6102 Sayılı "Yeni" TTK'Ya Göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin "Müktesep" (Kazanılmış) Hakları”, *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi*, C. II, S. 1, (2012), 31; İsmail Kırca, *Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, Güncellenmiş 3. Bası, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022, 29. “Her ticaret şirketi gibi anonim şirketin nihai amacı da kar elde etmek ve bunu dağıtmak olup anonim şirketin kar elde etme ve dağıtma nihai amacından doğan pay sahibinin kar payı hakkı da bir vazgeçilmez haktır. Bu çerçevede anonim şirketin pay sahiplerine dağıtılabilecek karı bulunuyorken iyiniyet kurallarına aykırı olacak şekilde uzunca bir süre dağıtılmaması ya da yetersiz dağıtılması halinde pay sahibi bu hakkını mahkeme aracılığıyla talep edebilecektir.” YHGK. 07.06.2017 tarih 2017/11-20 E. 2017/1091 K. (UYAP 14.05.2024)

Bilgi alma ve inceleme hakkının, yalnızca kanun ile sınırlandırılabilir olması ve mezkûr maddenin nispi emredici nitelikte düzenlenmiş olması⁹⁶, hakkın vazgeçilmez hak niteliğinde olduğunu göstermektedir⁹⁷. Hakkın vazgeçilmez nitelikte olması, pay sahiplerinin bireysel olarak ya da oybirliği ile hakkın ileriye yönelik kullanımından vazgeçmelerine engel teşkil etmektedir⁹⁸. Zira pay sahiplerinin dahi üzerinde serbestçe tasarruf edemedikleri bu haklar, pay sahiplerinin menfaatlerinin yanı sıra şirket menfaatlerini de korumayı amaçlamaktadır⁹⁹. Pay sahiplerinin kendi rızaları ile dahi bu haklardan vazgeçemiyor olmaları vazgeçilmez hakları, müktesep haklardan ayıran temel özelliklerden biridir¹⁰⁰.

Bilgi alma ve inceleme hakkının vazgeçilmez hak oluşu, bireysel hak niteliğinde olduğu gibi şirket içindeki menfaat çatışmalarının dengelenmesine de hizmet etmektedir. Pay sahipleri, yani bir diğer deyişle yatırımcılar, şirkete yatırım yapmadan evvel yatırımlarının doğru değerlendirildiğinden emin olmak ve gerektiğinde şirket yönetimi hakkında bilgi alarak, alınacak kararlara müdahale edebileceklerini bilmek isterler. Anonim şirketlerin yapısı gereği, çoğu pay sahibi şirket yönetimine katılamadığından, bilgi alma ve inceleme hakkının sınırlandırılmadan kullanılabilir olması, pay sahiplerinin yatırımlarını şirkete getirme ve şirket ortaklığını sürdürme hususlarında daha kararlı olmalarını sağlamaktadır. Yatırımcıların, şirkete yatırım yapmaları ve şirketteki devamlılıklarını sürdürmeleri neticesinde şirket sermayesi arttırılarak şirketin büyümesinin de önü açılmış olacaktır. Bilgi alma ve inceleme hakkı ile inceleme davası açabilme haklarının vazgeçilmez oluşunun istisnai halleri, TTK m. 437/3'te belirtildiği üzere, yönetim kurulu tarafından delillere dayalı ve geçerli bir gerekçe gösterilmesi şartı ile şirket menfaatlerinin tehlikeye düşecek olması, şirket sırlarının açığa çıkma ihtimali ile hakkın kötüye kullanılmasıdır¹⁰¹.

⁹⁶ Karasu, *Bilgi Alma*, 78; Kaya, *Bilgi Alma*, 76.;

⁹⁷ TTK 437/6. maddesinin gerekçesinde yer verilen; “Beşinci fıkra ile her iki hakka da müktesep ve sınırlandırılmaz bir hak niteliğini kazandırır (tasarı m. 452). Bu hakların ikisinin ve bunlardan birinin Tasarının 452 nci maddesi anlamında vazgeçilmez hak olup olmadığı öğreti ile mahkeme kararlarına bırakılmıştır.” şeklindeki ifade ile bilgi alma ve inceleme hakkının vazgeçilmez hak niteliğinde olup olmadığının tespiti öğreti ve mahkeme kararlarına bırakılmıştır.

⁹⁸ Çevik, *Anonim Şirketler*, 726; Dolu, *Bilgi Alma*, 71; Erdem, *Müktesep Haklar*, 30-31; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku*, 589; Tekil, *Şirketler Hukuku II*, 475.

⁹⁹ Can, *Bilgi Alma Hakkı*, 38; Dolu, *Bilgi Alma Hakkı*, 69.

¹⁰⁰ Erdem, *Müktesep Haklar*, 31.

¹⁰¹ Kaya, *Bilgi Alma*, 76-77.

Bilgi alma ve inceleme hakkının vazgeçilmez hak niteliğinde olması, pay sahibinin hakkı kullanmasını zorunlu kılmamaktadır. Pay sahipleri, gerekli gördükleri takdirde hakkı kullanabilecekleri gibi dilerlerse hakkı kullanmamayı da tercih edebilirler¹⁰². Hakkın kullanılmaması pasif anlamda hakkın kullanılmasından vazgeçmek sayılsa da teknik olarak vazgeçme ya da feragat niteliğini taşımamaktadır¹⁰³. Bununla birlikte her ne kadar hakkın kullanılmasının esas sözleşme ile sınırlandırılması mümkün değil ise de hakkın özüne dokunmayacak şekilde hakkın kullanılma usulünün belirlenmesi mümkündür¹⁰⁴. Bilgi alma ve inceleme hakkının sınırlandırılmaması ve kaldırılamamasına yönelik emredici hükmün mefhumu muhalifinden hakkın kullanılmasına ilişkin sınırların eşitlik ilkesine zarar vermeyecek şekilde ve en azından şekli anlamda genişletilebilmesinin mümkün olduğu sonucuna varılmaktadır.

C. Bağımsız Hak

Bağımsız pay sahipliği hakları, kullanılması diğer pay sahipliği haklarına bağlı olmayan ve tüm pay sahipleri ile mutlak eşitlik ilkesi içerisinde kullanılan haklardır¹⁰⁵. Bilgi alma ve inceleme hakkının, TTK m. 437/6’da belirtildiği üzere sınırlandırılmayan ve ortadan kaldırılamayan haklardan olması, hakka bağımsız bir nitelik kazandırmaktadır. Kanunda ayrı bir başlık altında düzenlenmiş olması dahi bilgi alma ve inceleme hakkının, diğer pay sahipliği haklarından bağımsız ve onların kullanılmasına bağlı olmaksızın doğrudan doğruya başvurulabilecek bir hak olduğunu açıkça göstermektedir¹⁰⁶.

TTK 435/1. maddesi “*Oy hakkı, payın, kanunen veya esas sözleşmeyle belirlenmiş bulunan en az miktarının ödenmesiyle doğar.*” hükmünü haizdir. Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı, pay sahibine tanınan oy hakkından değil, anonim şirket payına sahip olmaktan kaynaklanmaktadır¹⁰⁷. Mutlak eşitlik ilkesi ve bağımsız hak niteliği gereği, pay sahibinin şirket yönetimine ilişkin iradesini yansıttığı ve pay sahipliği haklarını kullandığı

¹⁰² Karasu, *Bilgi Alma*, 78; Kaya, *Bilgi Alma*, 76.

¹⁰³ Bulut, *Bilgi Alma*, 15; Can, *Bilgi Alma Hakkı*, 39; Dolu, *Bilgi Alma Hakkı*, 72; İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 329; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku*, 589; Pulaşlı, *Şerh III*, 2284.

¹⁰⁴ Bulut, *Bilgi Alma Hakkı*, 15.

¹⁰⁵ Pulaşlı, *Şirketler Hukuku*, 589.

¹⁰⁶ Kaya, *Bilgi Alma*, 81; Pulaşlı, *Şerh III*, 2286.

¹⁰⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 68; Kırca, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 66.

genel kurulda, payı oydan yoksun (TTK m. 436) olsa dahi pay sahibi, bilgi alma ve inceleme hakkını kullanabilmektedir¹⁰⁸. Bu yönüyle hak, pay sahiplerinin pay oranları ile doğrudan bağlantılı olan oy hakkı ile kâr ve tasfiye payının belirlenmesi haklarından ayrılmaktadır¹⁰⁹. Aksinin kabul görmesi, bilgi alma ve inceleme hakkının sınırlandırılmaz ve ortadan kaldırılamaz olduğuna ilişkin düzenlemenin yer aldığı TTK m. 437/6 hükmü ile çelişki oluşmasına neden olacaktır¹¹⁰. Payı oydan yoksun olan pay sahiplerinin, sırf bu nedenle genel kurul toplantısına katılımının önüne geçilerek yokluklarında karar alınması durumunda pay sahipleri, mezkûr kararların butlanının tespiti talebi ile mahkemeye başvurabileceklerdir (TTK m. 447/1-a,b)¹¹¹.

Diğer pay sahipliği haklarıyla aynı sırada olan ve kullanılması başka bir pay sahipliği hakkının kullanılmış olması şartına bağlı olmayan bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması, diğer pay sahipliği haklarının kullanılmalarında da büyük önem arz etmektedir¹¹². Bu yönüyle diğer pay sahipliği haklarının bilgi alma ve inceleme hakkına hukuken olmasa dahi fiilen bağlı olduğunu söylemek mümkündür¹¹³. Örneğin, bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmak suretiyle anonim şirket işleyişi hakkında yeterli bilgi sahibi olan ortaklar duruma göre pay sahipliğini devam ettirme ya da pay sahipliğini sonlandırma, rüçhan haklarını kullanma hususlarında daha sağlıklı bir karar verebilecektir¹¹⁴. Bununla birlikte, TTK m. 438’de yer verilen özel denetim hakkının kullanılabilmesi bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması ön şartına bağlanmıştır. Özel denetim hakkının kullanılabilmesi için bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmış olması yeterli olup ayrıca TTK m. 437/5’de yer verilen bilgi alma davasının ikame edilmesine gerek yoktur¹¹⁵.

¹⁰⁸ Kandemir, *Bilgi Alma Hakkı*, 35; Karasu, *Bilgi Alma*, 76-77; Kaya, *Bilgi Alma*, 132; Sümer, *Bilgi Alma*, 52.

¹⁰⁹ Kandemir, *Bilgi Alma Hakkı*, 35; Sümer, *Bilgi Alma*, 51.

¹¹⁰ Dolu, *Bilgi Alma*, 88-89; Kaya, *Bilgi Alma*, 133.

¹¹¹ Erdoğan Moroğlu, *Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, Güncellenmiş 9. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, 283; Öğretide Kaya, her ne kadar bilgi alma ve inceleme hakkı bağımsız, vazgeçilmez ve sınırlandırılmaz bir hak olsa da oydan yoksun pay sahiplerinin bu yöndeki taleplerinin değerlendirilmesinde, şirket sırrı ve menfaatleri söz konusu ise yönetim kurulu ve dava açılması halinde hâkime daha geniş bir yorum ve takdir imkânı tanınması gerektiği kanaatindedir. Kaya, *Bilgi Alma*, 138-139. Dolu ise, bilgi alma ve inceleme hakkına ilişkin sınırların TTK 437/3 maddesi ile açıkça belirlendiğini, buna göre payı oydan yoksun olsa da olmasa da tüm pay sahiplerinin bu yöndeki taleplerinin aynı şekilde değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir. Dolu, *Bilgi Alma*, 89.

¹¹² Kaya, *Bilgi Alma*, 80.

¹¹³ Pulaşlı, *Şerh III*, 2288-2289.

¹¹⁴ Güney, *Bilgi Alma*, 40; Karasu, *Bilgi Alma*, 76; Kaya, *Bilgi Alma*, 81.

¹¹⁵ Kaya, *Özel Denetim*, 73.

Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmasının diğer hakların kullanılması ile arasında fiili bir bağlantı olsa dahi, hakkın kullanım amacını diğer hakların kullanılabilmesi olarak anlamamak gerekir¹¹⁶. Hakkın bağımsız niteliği, şirket menfaatlerine ters düşmemek ya da hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olmamak şartıyla, pay sahiplerinin hakkı yalnızca aydınlanma ihtiyacıyla dahi kullanabilmelerine olanak sağlamaktadır¹¹⁷.

Bilgi alma ve inceleme hakkının, diğer pay sahipliği haklarına bağlı kılınması, pay sahiplerinin şirket işleyişi ve mali durumu hakkında bilgi sahibi olmalarını güçleştirecektir¹¹⁸. Anonim şirketin, düzenli şekilde büyüme gösterebilmesi ve şirket sermayesinin arttırılabilmesi yeni yatırımcıların şirkete yatırım yapmaları ya da mevcut pay sahiplerinin pay sahipliklerini sürdürmelerine bağlı olduğundan, muhtemel ve mevcut pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkını kolaylıkla kullanabileceklerini bilmeleri, şirkete duyulan güveni arttıracaktır.

Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması için Kanunda veya gerekçesinde talebe konu bilgi veya belgeye ulaşmanın gerekli olması şartı aranmamıştır¹¹⁹. Anonim şirket yönetimi çoğu zaman teknik bilgiyi gerektirdiğinden, pay sahibinin bilgi alma ve inceleme talebini gerekçelendirmesini istemek, pay sahibini hakkın kullanılmasından vazgeçmeye ya da hakkı etkin şekilde kullanamamaya zorlayacaktır¹²⁰. Bununla birlikte, özellikle aile şirketlerinde görüldüğü üzere, şirket yönetim veya denetim organları ile pay sahibi arasında husumet bulunması veya yönetim kurulu üyesinin ibrasında ya da tekrar seçiminde olumsuz oy kullanılması halinde, pay sahibinin talebinin gereklilik şartını sağlamadığından bahisle ilgili organ tarafından reddedilmesi ihtimal dahilindedir¹²¹.

Bilgi alma ve inceleme talebinin genel kurul tarafından reddedilmesi halinde, TTK m. 437/5 gereği pay sahibi tarafından dava yoluna başvurulabilmesi de hakkın bağımsız hak

¹¹⁶ Karasu, *Bilgi Alma*, 76.

¹¹⁷ Can, *Bilgi Alma Hakkı*, 43; Karasu, *Bilgi Alma*, 76; Kaya, *Bilgi Alma Hakkı*, 77, 80; Pulaşlı, *Şerh III*, 2288-2289.

¹¹⁸ Bulut, *Bilgi Alma Hakkı*, 13; Karasu, *Bilgi Alma Hakkı*, 77.

¹¹⁹ Bulut, *Bilgi Alma Hakkı*, 13; Can, *Bilgi Alma Hakkı*, 41-42; Dolu, *Bilgi Alma Hakkı*, 66; Güney, *Bilgi Alma*, 39-40; Karasu, *Bilgi Alma Hakkı*, 76; Kaya, *Bilgi Alma*, 77-78; Pulaşlı, *Şerh III*, 2288; Sümer, *Bilgi Alma*, 50; TTK 437/2. maddesinin gerekçesinde yer verilen, “*Bilgi alma hakkı, kaynak İsv. BK m. 697 (2) ‘nin aksine paysahipliği haklarının kullanılabilmesi için “gerekli” olması koşuluna bağlanmamıştır. Gereklilik koşulu hakkın kullanılmasını tehlikeye sokardı.*” şeklindeki ifade ile mehz İsviçre Borçlar Kanununun aksine düzenleme yapıldığı belirtilmiştir.

¹²⁰ Dolu, *Bilgi Alma*, 67.

¹²¹ Dolu, *Bilgi Alma Hakkı*, 68; Güney, *Bilgi Alma*, 40.

niteliğinde olmasının işaretlerinden biridir¹²². Mezkûr madde ile pay sahibine talebinin reddi halinde, genel kurul kararının iptali talepli dava açmak yerine, doğrudan dava hakkı tanınmış ise de¹²³, madde metninde dava sonunda verilecek kararların kesin karar niteliğinde olduğunun belirtilmesi ve pay sahiplerine temyiz imkânının tanınmamış olması, hakkın bağımsız karakterine ters düşmektedir¹²⁴. Öğretide Tekinalp, TTK m. 437/5'in lafzına göre yapılacak değerlendirmede davanın kabul kararı halinde mahkeme kararının kesin olacağı, reddi halinde ise temyiz yolunun açık olması gerektiği görüşündedir¹²⁵.

D. Müktesep Hak

Müktesep haklar, pay sahipliği sıfatından doğan ve anonim şirket çoğunluk pay sahipleri tarafından sahibinin rızası olmaksızın değiştirilemeyen¹²⁶. Bir hakkın müktesep hak

¹²² Güney, *Bilgi Alma*, 41; Ramazan Durgut, Ahmet Emre Kaplan, “Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı”. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:13, S:171-172, (2018): 129.

¹²³ “6102 sayılı TTK'nın, 'Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı' başlığını taşıyan 437. maddesinin 5. fıkrasıyla, bilgi alma veya inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen ve bu fıkra anlamında bilgi alamayan pay sahibinin, reddi izleyen on gün içinde, diğer hâllerde de makul bir süre sonra şirketin merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesine başvurabileceği ve başvuru üzerine mahkemece verilen kararın kesin olduğu hususları hüküm altına alınmıştır. Davalı anonim şirketin ortağı olan davacının talebi üzerine, şirket genel kurulu, davacı ortağın talebi üzerine bildirilen gündemde yer alan diğer konuların yanı sıra 2015 mali yılına ait şirket kayıtları üzerinde inceleme hakkı verilmesi talebini görüşmek üzere toplanmış ve dava konusu genel kurulda bu husustaki talebin reddine karar verilmiştir. Bu durumda, davacının, TTK'nın 437/5. maddesinde öngörülen usule göre, şirket kayıtlarının incelenmesi talebinin reddine dair karara karşı mahkemeye başvurması yeterli olup, ayrıca bu husustaki genel kurul kararının iptalini istemekte ise hukuki yararı bulunmamaktadır. Bu itibarla, davacının genel kurul kararının iptali istemekte hukuki yararı bulunmadığı gözetilerek davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, ilk derece mahkemesince işin esasına girilerek hüküm verilmesi doğru görülmemiş, davalı vekilinin bu yöndeki istinaf sebebinin kabulü gerekmiştir.” Ankara BAM 21. HD. 07.04.2022 tarih 2020/1272 E. 2022/957 K. (UYAP 14.05.2024)

¹²⁴ Güney, *Bilgi Alma*, 41.

¹²⁵ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 65-66. Aynı yönde görüşler için bkz: Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 171-172; İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 177; Ozan Can, *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Talebinin Reddine İlişkin Yerel Mahkemece Verilen Kararın Kesin Olduğu Yönündeki Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin Kararlarına Yönelik Eleştiriler, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXXIII*, 13 Aralık 2019, (Editörler: Ufuk Tekin ve Yasin Barış Özelci), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara: 2021, 109 vd.

¹²⁶ Domaniç, *Şerh II*, 928; Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 129; Erdem, *Müktesep Haklar*, 31; Kaya, *Bilgi Alma*, 72; Arslan Kaya, “Müktesep Haklar”, 40. *Yılında Türk Ticaret Kanunu*. İstanbul: Beta, 1997, 147; Öğretide İmregün tarafından müktesep hakların tanımı, “bir hukuk öznesinin malvarlığına girmiş ve malikinin rızası olmaksızın üzerinde tasarruf mümkün olmayan ve ancak malikinin kendi rızası ile tasarruf edebileceği haklar” şeklinde yapılmıştır. İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 327.

olarak kabul edilebilmesi için, söz konusu hakkın pay sahipliğinden kaynaklı olarak doğmuş olması gerekmektedir¹²⁷.

Pay sahibinin elinden alınması mümkün olmayan vazgeçilmez haklar ile müktesep hakları birbirinden ayıran temel unsur, pay sahibinin hakka ilişkin iradesidir¹²⁸. Vazgeçilmez haklar, pay sahibinin rızasıyla dahi herhangi bir tasarrufa konu edilemez iken, müktesep haklar üzerinde pay sahibinin rızası ile tasarruf edilebilmesi mümkündür¹²⁹. Bu yönüyle, vazgeçilmez hakların korunmasındaki önemin müktesep haklara göre daha öncelikli olduğunu söylemek mümkündür¹³⁰.

TTK m. 452'nin gerekçesinde her ne kadar vazgeçilmez hakların, müktesep hakların bir türünü oluşturduğu belirtilmiş ise de bu tanımlama müktesep hakların pay sahibinin rızasına bağlı olarak kullanılmasından vazgeçilebilen haklar olması yönüyle ters düşmektedir¹³¹. Zira müktesep haklara göre kapsamı daha geniş olan vazgeçilmez haklar, pay sahiplerinin kendi rızaları ile dahi sınırlandıramadıkları haklardır.

İdare ve sözleşme hukuku alanında, taraflar arasında akdedilmiş olan bir sözleşme her iki taraf için de müktesep hak oluşturur ve tüm tarafların iradeleri uyuşmadığı sürece, tek bir tarafın iradesine bağlı olarak sözleşme hükümleri değiştirilemez¹³². Çoğunlukla idare ve sözleşme hukuku alanında karşımıza çıkan müktesep haklar, pay sahiplerinin çoğunluk karşısında korunması ve yönetim kurulu karşısında haklarının ihlal edilmesinin engellenmesi amacıyla, anonim şirketler hukukunda da uygulama alanı bulmaktadır¹³³. Genel hukuk uygulamasında müktesep hakların kazanılma şekli ön plana çıkarken, anonim şirketler hukukunda hakkın içeriği ve pay sahibi için arz ettiği önem ön plana çıkmaktadır¹³⁴.

Anonim şirketler, yapıları gereği çok sayıda yatırımcıyı bir araya getiren oluşumlar olduğundan, anonim şirketlerin işleyişi sırasında alınacak kararlarda tüm pay sahiplerinin oybirliğinin aranması, şirketin devamlılığı ve ekonomik açıdan gelişim gösterebilmesini

¹²⁷ Sümer, *Bilgi Alma*, 53.

¹²⁸ Arslanlı, *Anonim Şirketler*, 238, 243; İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 329; Ocak, *Bilgi Alma Hakkı*, 716; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 684.

¹²⁹ Erdem, *Müktesep Haklar*, 31.

¹³⁰ Kaya, *Bilgi Alma*, 76, dn: 144.

¹³¹ Erdem, *Müktesep Haklar*, 37; Kırca, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 32; Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 154; Pulaşlı, *Şerh III*, 2284; Sümer, *Bilgi Alma*, 53.

¹³² İmregün, *Kara Ticareti*, 402-403.

¹³³ Arslanlı, *Anonim Şirketler*, 237; Kaya, *Bilgi Alma*, 72-73.; İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 326-332.

¹³⁴ Erdem, *Müktesep Haklar*, 31

tehlikeye düşürebilecektir¹³⁵. Bu nedenle anonim şirketlerde çoğunluk ilkesi (TTK m. 418) kabul edilmiştir.

TTK m. 452¹³⁶ ile esas sözleşmede aksine hüküm bulunmayan hallerde, esas sözleşmenin tüm hükümlerinin değiştirilebileceği belirtilmiş, ancak müktesep haklar ile vazgeçilmez haklar ayırık tutulmuş, TTK m. 423'te ise genel kurulda alınan kararların toplantıda bulunmayanları ve olumsuz oy kullananları da kapsayacağı hükme bağlanmıştır.

Müktesep haklar ile pay sahibinin malvarlığına dâhil olan bir hakkın, artık pay sahibinin rızası olmaksızın çoğunluğun gücü ile elinden alınmasının önüne geçilmiştir¹³⁷. Zira vazgeçilmez haklarda olduğu gibi müktesep hakların da asıl amacı, şirket içindeki menfaat dengesini koruyarak anonim şirketin temel yapısını muhafaza etmek ve şirketin devamlılığını sağlamaktır.

TTK m. 437/6 gereği, bilgi alma ve inceleme hakkının esas sözleşme hükümleri ve şirket organlarından birinin kararı ile sınırlandırılmaması ve TTK m. 447/1-b bendi ile bilgi alma ve inceleme hakkını sınırlandıran organ kararlarının batıl sayılması, TTK m. 437 gerekçesinde de ifade edildiği üzere bilgi alma ve inceleme hakkının vazgeçilmez ve müktesep hak niteliğinde olduğunu göstermektedir¹³⁸. Bilgi alma ve inceleme hakkı, pay sahibinin rızasına bağlı olarak ortadan kaldırılamaması yönüyle vazgeçilmez hak; esas sözleşme ya da şirket organları tarafından alınacak bir kararla ortadan kaldırılamaması yönüyle de müktesep hak niteliği taşımaktadır¹³⁹. Bununla birlikte, hakkın kullanım

¹³⁵ İmregün, *Kara Ticareti*, 402-403.

¹³⁶ TTK 452. madde gerekçesi; “(1) ... Bazı müktesep haklar mutlak nitelik taşıırken bazıları niteliklerinden şüphe edilecek ölçüde sınırlandırılabilirdi. Kavramın (İsv. BK'nın aksine) muhafaza edilmesinin sebebi kanunun bu tür haklara çeşitli hükümlerinde yer vermesi ve esas sözleşme ile de bu nitelikte hak oluşturabilmesidir. Nitekim kavramın kanundan tamamen çıkarıldığı İsviçre'de hukuki durum değişmemiştir. (2) Hükümde müktesep hakların bir yönden bir türünü oluşturan başka bir yönden de mezkûr haklardan tamamen farklı özellikleri olan vazgeçilmez haklara da kavram olarak yer verilmiştir.” şeklindedir.

¹³⁷ Sümer, *Bilgi Alma*, 53.

¹³⁸ Bulut, *Bilgi Alma*, 14; Dolu, *Bilgi Alma*, 74; Karasu, *Bilgi Alma*, 77; Kaya, *Bilgi Alma*, 73-74; Kaya, *Özel Denetim*, 62-63.

¹³⁹ Hayri Bozgeyik, *Pay Sahibinin Hakları ve Borçları*, Şirketler Hukuku (Editör: Sami Karahan), Konya: Mimoza Yayınları, 2012, 633; Bulut, *Bilgi Alma*, 13; Dolu, *Bilgi Alma*, 74; Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 129-130; Güney, *Bilgi Alma*, 40; Karasu, *Bilgi Alma*, 77-78; Kaya, *Özel Denetim*, 62; Öztekin, *Bilgi Alma*, 302; Ünal, *Bilgi Alma*, 177, dn: 1035. Öğretide Sümer, bilgi alma ve inceleme hakkının kanunda öngörülen sınırları aşacak şekilde sınırlandırmayacağından hakkın yalnızca vazgeçilmez hak niteliğinde olduğunu, 6102 sayılı TTK ile artık nispi müktesep hak kavramının geçerli olmadığı görüşündedir. Sümer, *Bilgi Alma*, 59 vd. *İlbasmış Hızlısoy* ise, bilgi alma ve inceleme hakkının kanunla öngörülen sınırları aşar şekilde sınırlandırılması TTK m. 447/1-b ile butlan yaptırımına tabi kılındığından hakkın yalnızca vazgeçilmez hak olduğu görüşündedir. İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Rezvyonu*, 155.

usulünün kapsamını genişletecek şekilde esas sözleşme hükümlerinin benimsenmesi ya da değiştirilmesi mümkündür¹⁴⁰.

Bilgi alma ve inceleme hakkının TTK 437/6. maddesi gereği, esas sözleşme hükümleri ile ya da genel kurulda oybirliği ile alınacak bir kararla dahi kaldırılması mümkün olmasa da hakkın kullanılmasında pay sahibine sınırsız yetki tanınmamış, hakkın kullanılmasına kanun ile bazı tahditler getirilmiştir. Buna göre, TTK 437/3. maddesi¹⁴¹ gereği bilgi alma talebinin konusunun şirket sırrı olması ve şirket menfaatlerinin tehlikeye düşmesi hallerinde bilgi alma talebinin reddedilmesi mümkündür. Bununla birlikte yine aynı maddenin 4. fıkrasında¹⁴² yer verildiği üzere, şirket ticari defter ve kayıtları ile yazışmalarının incelenebilmesi, genel kurulun açık izni veya yönetim kurulu kararına bağlıdır. Her ne kadar hakkın kullanılması belirtilen şekilde belirli tahditlere tabi tutulsa da sınırlandırmalar, hakkın özüne dokunacak ya da hakkın kullanılmasını imkânsız hale getirecek şekilde yapılamayacaktır.

Bilgi alma ve inceleme hakkının müktesep hak niteliği, hakkın yalnızca aktif yönü için geçerlidir. Hakkın pasif yönünün düzenlendiği TTK m. 437/1 gereği şirket tarafından pay sahiplerinin incelmeye sunulacak bilgi ve belgeler kapsamı önceden belirli olduğu için ve belgelerin en az 15 gün önceden incelemeye sunulması gerektiğine ilişkin açık hüküm karşısında bu sürenin kısaltılması mümkün olmadığından pasif bilgi alma hakkı bakımından sınırlandırma söz konusu olmamaktadır¹⁴³.

6762 sayılı mülga TTK'nın "Müktesep Haklar" başlıklı 385. maddesi ile müktesep haklar, "*Müktesep haklar, kanun veya esas mukavele hükümlerine göre umumi heyet ve idare meclisi kararlarına tabi olmayan yahut umumi heyetin toplantılarına iştirak hakkından doğan, hususiyle azalık, rey kullanmak, iptal davası açmak, kâr payı almak ve tasfiye neticesine iştirak etmek gibi haklardır.*" şeklinde tarif edilmiştir. Mülga kanun

¹⁴⁰ Kaya, *Bilgi Alma*, 73-74.

¹⁴¹ Madde metni; "(3) Bilgi verilmesi, sadece, istenilen bilgi verildiği takdirde şirket sırlarının açıklanacağı veya korunması gereken diğer şirket menfaatlerinin tehlikeye girebileceği gerekçesi ile reddedilebilir." şeklindedir.

¹⁴² Madde metni; "(4) Şirketin ticari defterleriyle yazışmalarının, pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarının incelenebilmesi için, genel kurulun açık izni veya yönetim kurulunun bu hususta kararı gerekir. İzin alındığı takdirde inceleme bir uzman aracılığıyla da yapılabilir." şeklindedir.

¹⁴³ Kaya, *Bilgi Alma*, 74-75; Öztekin, *Bilgi Alma*, 302.

maddesi ile müktesep haklar sarıh olarak tanımlanmadığından, öğretilerde mutlak ve nispi müktesep hak olarak iki ayrı kavram ortaya çıkmıştır¹⁴⁴.

Mutlak müktesep haklar, pay sahibinin rızası olmak şartıyla sınırlandırılması veya kaldırılmasına karar verilebilen haklar olarak nitelendirilirken; nispi müktesep haklar, bazı özel hallerde anonim şirket, pay sahipleri ve şirket alacaklılarının menfaatleri göz önünde bulundurularak sınırlandırılabilen haklar olarak nitelendirilmektedir¹⁴⁵. Anonim şirket tabiiyetinin değiştirilmemesi, hisse senetlerinin (payların) birleştirilmemesi, pay sahiplerinin sermaye taahhütlerinin artırılmaması mutlak müktesep haklara; kâr payı hakkı (TTK m. 523/1,2) ise nispi müktesep hakka verilebilecek örnekler arasındadır¹⁴⁶.

Bilgi alma ve inceleme hakkının yer aldığı düzenlemelerin emredici ve müktesep hak niteliğinde olduğu sarıh olsa da hakkın mutlak müktesep hak niteliğinde mi yoksa nispi müktesep hak niteliğinde mi olduğuna dair öğretilerde tereddütler bulunmaktadır¹⁴⁷. TTK 437. maddesinin 3. ve 4. fıkralarında yer verilen tahditler, öğretilerde bilgi alma ve inceleme hakkının mutlak değil nispi müktesep hak olarak düzenlendiği kanaatini oluşturmuştur¹⁴⁸.

Öğretilerde *Tekinalp*; mutlak ve nispi müktesep hak ayırımı yapmanın artık mümkün olmadığını ve bütün müktesep hakların ve haliyle bilgi alma ve inceleme hakkının mutlak müktesep hak olduğu görüşündedir¹⁴⁹.

Kırca, 6102 sayılı TTK'nın yürürlüğe girmesiyle mutlak ve nisbi müktesep hak ayırımının artık geçerli sayılamayacağını, zira müktesep hakların getiriliş amacının anonim şirketlerde çoğunluğun gücünü sınırlandırarak pay sahiplerine koruma sağlamak olduğunu, bu nedenle TTK 452. maddesinde yer verilen müktesep haklardan, sınırlandırılması veya ortadan kaldırılması pay sahiplerinin rızasına bağlı olan mutlak müktesep hakların anlaşılması gerektiğini savunmuştur¹⁵⁰.

¹⁴⁴ Erdem, *Müktesep Haklar*, 32; Kaya, *Bilgi Alma*, 74; Sümer, *Bilgi Alma*, 55.

¹⁴⁵ Erdem, *Müktesep Haklar*, 33; Kaya, *Bilgi Alma Hakkı*, 74, dn: 135; Ocak, *Bilgi Alma*, 716-717.

¹⁴⁶ Erdem, *Müktesep Haklar*, 32.

¹⁴⁷ Kaya, *Bilgi Alma*, 74.

¹⁴⁸ Bulut, *Bilgi Alma*, 13; Çevik, *Anonim Şirketler*, 702 vd.; Karasu, *Bilgi Alma*, 77-78; Kaya, *Bilgi Alma*, 72; Öztekin, *Bilgi Alma*, 302 vd.; Ünal, *Bilgi Alma*, 178-179.; aksi görüş için bkz. Can, *Bilgi Alma*, 41; Ocak, *Bilgi Alma*, 717; Pulaşlı, *Şerh III*, 2285; Sümer, *Bilgi Alma*, 56.

¹⁴⁹ Ünal Tekinalp, "Genel Kurul Kararlarının Butlanında Anonim Ortaklığa Özgü Sebeplerin Kabulü İhtiyacı", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 25, S. 4, (Aralık 2009): 14; ; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 683.

¹⁵⁰ İsmail Kırca, Feyzan Hayal Şehirli Çelik, Çağlar Manavgat, *Anonim Şirketler Hukuku*, C. 2/2, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2017, 31.

Can, emredici nitelikteki bilgi alma hakkından pay sahibinin rızası ile vazgeçilememesi ya da tüm pay sahiplerinin oy birliğiyle dahi hakkın ortadan kaldırılamamasının, müktesep hakların pay sahibinin rızası ile değiştirilebilmesinin mümkün olması karşısında bilgi alma hakkının vazgeçilmez nitelikte olduğu gösterdiği ve bu nedenle müktesep hak niteliği taşımadığı görüşündedir¹⁵¹.

Sümer ise, müktesep hakların kanun ve sözleşmeden doğduğunu, bilgi alma ve inceleme hakkının şirket sırlarının açığa çıkmasının engellenmesi veya şirket menfaatlerinin korunması amacıyla reddedilmesinin ya da inceleme hakkının yönetim kurulunun kararına ya da genel kurulun iznine tabi tutulmasının, hakkın kapsamının belirlenmesi amacıyla getirilen hükümler olduğunu belirtmiştir. Hakkın kapsamının belirlenmesi ile öngörülen faydanın ise, şirket ve pay sahipleri arasında yaşanabilecek muhtemel menfaat çatışmalarının önüne geçmek olduğu, bu düzenlemelerin hakkın nispi müktesep hak niteliğinde olduğunu göstermeyeceği görüşündedir¹⁵².

6762 sayılı TTK m. 385’de yer verilen müktesep hak kavramı ile öğretide bilgi alma ve inceleme hakkının nispi müktesep hak olduğu kabul görmüş ise de, 6102 sayılı TTK m. 437/6 ile hakkın vazgeçilmez nitelikte olduğu açıkça düzenlendiğinden kanaatimizce de artık hakkın nisbi müktesep hak niteliğinden bahsetmenin bir önemi bulunmamaktadır. Zira hakkın vazgeçilmez hak niteliği müktesep hak niteliğini de çevrelemektedir. Bununla birlikte, hakkın nisbi nitelikte olduğunu düşündüren TTK 437. maddesinin 3. ve 4. fıkralarında yer verilen tahditler ise hakkın kapsam ve sınırlarını belirlemek amacıyla getirilen ve esasen pay sahibinin iradesinin yer almadığı düzenlemelerdir.

¹⁵¹ *Can, Bilgi Alma Hakkı*, 39

¹⁵² *Sümer, Bilgi Alma*, 59.

İKİNCİ BÖLÜM: BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ SÜJELERİ

I. BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKI SAHİPLERİ

Bilgi alma ve inceleme hakkının, şirket içi işleyişine olan temel etkisi menfaatler dengesinin korunmasıdır. Şirket içindeki dengeyi, şirket tüzel kişiliğinde aktif rol oynayan şirket yönetimi ve şirket malvarlığını oluşturan ancak anonim şirket yapısı gereği şirket yönetimine müdahil olamayan pay sahipleri arasındaki ilişki belirlemektedir. Bu ikili ilişkide, bir tarafın diğer taraf üzerinde üstünlük kurması şirket içindeki menfaatler dengesinin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olacaktır. Anonim şirketin gelişme göstererek devamlılığını sağlayabilmesi, şirket yönetimi ile pay sahipleri arasında şeffaf bir ilişki bulunmasına, şeffaflığın temini için bilgi alma ve inceleme haklarının pay sahipleri tarafından etkin olarak kullanılmasına ve bilgi verme yükümlüsü olan yönetim kurulu ve denetçilerin pay sahiplerinin bu yöndeki taleplerini usulüne uygun olarak karşılamasına bağlıdır.

A. Pay Sahipleri

Anonim şirketler hukukuna özgü ve teknik bir kavram olan pay, esas sermayenin belirli sayıdaki itibari değere bölünmüş bir parçasıdır¹⁵³. Payların itibari değerlerinin toplamı esas sermaye miktarına karşılık gelmektedir¹⁵⁴. Anonim şirketteki her bir pay, pay sahibinden bağımsız bir pay sahipliği mevki meydana getirmektedir¹⁵⁵. Pay ve pay sahipliği mevki anonim şirketin veya sermaye artırımının tescili ile birlikte ortaya

¹⁵³ Nihat Taşdelen, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005, 7; Ali Murat Sevi, *Anonim Ortaklıkta Payın Devri*, Dördüncü Baskı, İstanbul: Seçkin, 2018, 31; Pulaşlı, *Şerh III*, 1985; Ahmet Türk, *Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi*, Ankara: Adalet, 2016, 11-12.

¹⁵⁴ Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 7; Sevi, *Payın Devri*, 33.

¹⁵⁵ Pulaşlı, *Şerh III*, 1990; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 10; Türk, *Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi*, 15.

çıkar¹⁵⁶. Pay sahipliği mevkiinde, paylar sabit olup pay sahipleri değişkendir¹⁵⁷. Zira pay sahipliği, payın sahibine değil paya bağlı olarak ortaya çıkan bir durumdur¹⁵⁸. Pay sahipliği mevkiinin paya bağlı olarak ortaya çıkması, tüzel kişilere hâkim devamlılık ilkesinin sorunlu bir sonucudur¹⁵⁹.

Pay sahibi ise anonim şirket payının veya pay senedinin sahibi ya da Merkezi Kayıt Kuruluşu'nda (MKK) hesap sahibi olan gerçek veya tüzel kişileri ifade etmektedir¹⁶⁰. Anonim şirket esas sermayesinin bir dilimini oluşturan pay, diğer ticaret şirketlerinden ve özellikle şahıs şirketlerinden farklı olarak pay sahibine şirket ortağı yerine pay sahibi sıfatını kazandırır¹⁶¹. Zira kendi tüzel kişiliği ve malvarlığı olan, organları aracılığıyla yönetilen, özellikle borsaya kote olan şirketlerde ortak sayısı yüzleri aşan anonim şirketlere ortak kavramı yerine anonimlik ilkesi hâkimdir¹⁶².

Anonim şirketlerde paylar şirketin kuruluşu sırasında ya da sermaye artırımında aslen veya payların el değiştirmesi suretiyle devren kazanılmaktadır¹⁶³. Esasen paylar şirkette sabit halde kalırken pay sahipleri değiştiğinden pay sahipliğinden kaynaklanan hak ve yükümlülükler pay sahibine değil payın kendisine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır¹⁶⁴.

Pay sahibi sıfatına sahip olmak, pay sahipliğinin kazandırdığı haklara sahip olmayı ve getirdiği yükümlülüklerle de katlanmayı gerektirmektedir. Pay sahipliği hakları, istisnai bazı hallerde başkaca sùjeler tarafından kullanılabilir olsa da kural olarak yalnızca pay sahiplerine aittir¹⁶⁵. Pay sahibinin birden fazla paya sahip olması durumunda, her bir pay birbirinden bağımsız olarak pay sahibine hak kazandıracak ve borç yükleyecektir¹⁶⁶.

Anonimlik ilkesinin doğal sonucu olarak şirket yönetimine uzak olan pay sahiplerinin şirket yönetimi ve şirketin mali durumu hakkında bilgi sahibi olabilmeleri için kanunun emredici hükmü ile kendilerine bilgi alma ve inceleme hakkı tanınmıştır. Pay sahipliği

¹⁵⁶ Sevi, *Payın Devri*, 37; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 12-13.

¹⁵⁷ Pulaşlı, *Şerh III*, 1990; Veziroğlu, *Sözleşme Özgürlüğü*, 253.

¹⁵⁸ Pulaşlı, *Şerh III*, 1990; Veziroğlu, *Sözleşme Özgürlüğü*, 253.

¹⁵⁹ Veziroğlu, *Sözleşme Özgürlüğü*, 253.

¹⁶⁰ Dolu, *Bilgi Alma*, 76; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 648.

¹⁶¹ Arslanlı, *Anonim Şirketler*, 133.

¹⁶² Dolu, *Bilgi Alma*, 77.

¹⁶³ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 649.

¹⁶⁴ Halil Arslanlı, “Anonim Şirkette Pay ve Pay Sahipliği”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C:23, S:3-4, (2011): 248; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 650.

¹⁶⁵ Dolu, *Bilgi Alma*, 76; Kaya, *Bilgi Alma*, 127; Kaya, *Özel Denetim*, 63; Ocak, *Bilgi Alma*, 721.

¹⁶⁶ Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 10.

haklarından olan bilgi alma ve inceleme hakkı, pay oranlarından¹⁶⁷ bağımsız olarak her bir pay sahibine tanınmış bireysel bir haktır¹⁶⁸. Bu noktada, payın senede bağlanmış ya da bağlanmamış olması ya da taahhüt edilen sermaye bedelinin pay sahibi tarafından tamamen ödenmemiş olması bilgi alma ve inceleme hakkının pay sahibi tarafından kullanılmasına engel teşkil etmeyecektir¹⁶⁹.

TTK m. 437/2’de, “*Pay sahibi genel kurulda, yönetim kurulundan, şirketin işleri; denetçilerden denetimin yapılma şekli ve sonuçları hakkında bilgi isteyebilir.*” denilerek hakkın pay sahibi tarafından kullanılacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre, şirket ya da pay ile ilgili olsa dahi pay sahibi olmayan üçüncü bir kişinin bireysel, vazgeçilmez, bağımsız ve müktesep hak niteliğindeki bu hakkı kullanması mümkün değildir¹⁷⁰. Söz gelimi şirketten alacaklı olan kişilerin, alacağı doğuran ilişkiden kaynaklı birtakım hakları olsa dahi bu hak pay sahipliğinden kaynaklanmadığından şirket alacaklıları üçüncü kişi konumundadırlar¹⁷¹.

TTK m. 437/2-5 fıkraları gereği, bilgi alma ve inceleme hakkının genel kurulda soru yönelterek kullanılmasında olduğu gibi hakkın şirketin ticari defter ve yazışmalarının pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarla sınırlı olarak incelenmesinde ve dava açmak suretiyle kullanılmasında da süje yine pay sahibinin kendisidir¹⁷².

Bilgi alma ve inceleme hakkının, pay sahibi sıfatına bağlı olması mutlak bir anlam taşımaktadır¹⁷³. Pay sahipleri, kanun ile kendisine tanınan bilgi alma ve inceleme hakkını, kanun ile ön görülen sınırlamalar çerçevesinde bizzatı veya temsilci aracılığı ile kullanma hakkına sahiptir¹⁷⁴.

¹⁶⁷ 6762 sayılı TTK’nın 348. maddesine göre özel denetçi isteme hakkı yalnızca sermayenin yüzde onuna sahip pay sahipleri tarafından kullanılabilirdi. 6102 sayılı TTK’nın 438. maddesinde yer verilen hüküm ile birlikte artık her pay sahibinin özel denetim yapılmasını isteme hakkı bulunduğu kabul edilmiştir. Bulut, *Bilgi Alma*, 27; dn: 101.

¹⁶⁸ Karasu, *Bilgi Alma*, 79; Kaya, *Bilgi Alma*, 129.

¹⁶⁹ Güney, *Bilgi Alma*, 45; Kaya, *Bilgi Alma*, 130; Şafak Narbay, *Anonim Ortaklıkta Pay Defteri*, Ankara: Seçkin, 2003, 222-223.

¹⁷⁰ Kaya, *Bilgi Alma*, 127.

¹⁷¹ Kaya, *Özel Denetim*, 63

¹⁷² Dolu, *Bilgi Alma*, 78; TTK 437/5. maddesinde yer verilen “...bilgi alma veya inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen ve bu fıkra anlamında bilgi alamayan pay sahibi...” ibaresi ile hakkın pay sahibine tanındığı görülmektedir.

¹⁷³ Karasu, *Bilgi Alma*, 80; Kaya, *Bilgi Alma*, 127.

¹⁷⁴ Bulut, *Bilgi Alma*, 28; Dolu, *Bilgi Alma*, 62.

TTK m. 437/2 gereği, bilgi alma hakkının genel kurul dışında pay sahiplerinden biri tarafından kullanılması halinde diğer pay sahiplerinin de gündem ile ilgili olmasa dahi bu hususta bilgilendirilmesi, pay sahiplerinden herhangi birine bu hususta imtiyaz tanınmaması gerekmektedir¹⁷⁵. Mezkûr madde hükmü ile pay sahiplerine tanınan bu hak aynı zamanda müşterek anlamda bilgi sahibi olunmasına da hizmet etmektedir.

Anonim şirketlerde, birkaç kişiden oluşan bir ortaklıkta olduğu gibi pay sahibinin pay sahipliğini ispat etmesi her zaman kolay olmamaktadır. Zira pay sahiplerine kural olarak herhangi bir onay veya izin aranmaksızın şirket paylarının devrinde serbestlik tanınması nedeniyle pay sahipleri ve pay sahiplerinin sayısı sık sık değişkenlik göstermektedir¹⁷⁶. Pay devrinde kural olarak pay sahiplerinin ya da şirket organlarının izin veya onayının aranmaması öğretide payın devredilebilirliği ilkesi olarak ifade edilmektedir¹⁷⁷.

TTK m. 499 ile getirilen düzenleme ile senede bağlanmamış pay ve nama yazılı pay senedi sahipleri ile intifa hakkı sahiplerinin şirket pay defterine kaydedilmesi kuralı benimsenmiştir. Pay sahipliği sıfatının edinilmesinde pay defterinde yer alan kayıtlar kurucu değil açıklayıcı niteliğe haizdir¹⁷⁸. Pay defterinin tutulması, pay sahipleri ve paylar üzerinde intifa hakkı sahiplerinin kimler olduğunun tespitinde hem şirket hem de ilgilisi bakımından kolaylık sağlamaktadır¹⁷⁹. Buna göre, pay defterinde kayıtlı olan ilgili, aksi ispat olunana dek hak sahibi olarak kabul görecektir ve pay sahipliği haklarından yararlanabilecektir¹⁸⁰. Genel kurul tutanağına geçirilen ve pay sahipleri tarafından

¹⁷⁵ Kaya, *Bilgi Alma*, 130.

¹⁷⁶ Arslanlı, *Anonim Şirketler*, 139.

¹⁷⁷ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 626; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 36.

¹⁷⁸ M. Halil Çonkar, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının İspatlanması*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009, 217; Narbay, *Pay Defteri*, 146; Sümer, *Bilgi Alma*, 117; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 155; “Bugün için gerek İsviçre doktrinde gerekse Türk doktrinde pay defterine kaydın bildirici etkiye sahip olduğu tartışmasız bir biçimde kabul edilmektedir. Şirkete karşı nama yazılı payların sahibi pay defteri kayıtlarına göre tayin edildiğinden, usulüne uymasa da bir pay devrinin pay defterine kaydedilmiş olması, bu devrin yapıldığına ve şekil şartlarının yerine getirildiğine dair bir karine teşkil eder. Ancak burada bir noktaya dikkat çekmek gerekir. Pay defterine kayıt hakkın devri sonucunu doğurmaz, bilakis devrin yapılmış olmasını zorunlu kılar. Diğer bir anlatımla, ortaklık vasfı pay defterine kayıt ile değil, geçerli bir devir sözleşmesi ile kazanılır. Pay sahipliği sıfatının ortaklıkça kabulü ve ispatı açısından sadece pay defterine dayanılırsa, defterin bulunmaması, düzenli kayıt yapılmaması ve yazımın gerçek dışı yahut hatalı olması hallerinde ona mutlak bir anlam tanınmış olur. Oysa yazım aksi ispat edilene kadar bir karine oluşturur.” İstanbul BAM 13. HD. 19/10/2023 2021/891 E. 2023/1563 K. (UYAP 21.05.2024) Aynı yönde karar için bkz: Y. 11. HD. 14.09.2009 tarih 2007/14259 E. 2009/10362 K. ve Y. 11. HD. 28.01.2016 tarih 2015/2392 E. 2016/934 K. sayılı ilamı.

¹⁷⁹ Çonkar, *Pay Sahipliği*, 214; Kaya, *Bilgi Alma*, 132; Şafak Narbay, “6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıkta Pay ve Pay Senetlerinin Devri”, *EÜHFD*, C. 16, S. 3-4, (2012): 243.

¹⁸⁰ Çonkar, *Pay Sahipliği*, 225; Dolu, *Bilgi Alma*, 80-81; Narbay, *Pay ve Pay Senetlerinin Devri*, 244; TTK 499. maddesinin gerekçesinde bu hususa ilişkin olarak; “...Bu hüküm pay defterinin tutulması, açılış ve

imzalanan hazirun cetveli ise bu yönleriyle, pay defterine nazaran pay sahipliğinin ispatında daha etkilidir¹⁸¹.

TTK 426/1’de, senede bağlanmamış paylardan, nama yazılı pay senetlerinden ve ilmühaberlerden doğan pay sahipliği haklarını kullanacak kimselerin, pay defterinde kayıtlı bulunan pay sahibi veya pay sahibince yazılı olarak yetkilendirilmiş kişiler olduğu belirtilmiştir. Mezkûr maddenin 2. fıkrasında ise hamiline yazılı pay senetlerinden doğan hakların pay senedinin zilyedi bulunduğunu ispat eden ve MKK’na bildirilen kimse tarafından kullanılacağı hükmüne yer verilmiştir.

Bilgi alma ve inceleme hakkının pay sahipliğine sıkı sıkıya bağlı olması, pay sahipliğinin pay devri veya başka şekillerde sona ermesi halinde hakkın kullanımı da bizatihi sona ermiş olacaktır¹⁸². Her ne kadar pay sahibi şirketten ayrıldıktan sonra şirketin güncel iş ve işlemlerine dair bilgi alma hakkına sahip olmasa da ayrılma payına ilişkin bilgi alma hakkı korunmaktadır¹⁸³.

Pay üzerinde haciz işleminin uygulanmış olması pay sahibinin yönetime ilişkin haklarını ve buna bağlı olarak bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmasına engel teşkil etmemekte, yalnızca paya bağlı malvarlığının kullanılmasına sınırlama getirmektedir¹⁸⁴.

1. Payın Senede Bağlı Olup Olmamasına Göre Hak Sahipliği

Anonim şirket payları, satım, trampa, intifa, ön alım, bağış, miras gibi hukuki işlemlere konu olabilmektedir¹⁸⁵. Hukuki işlem konusu pay senede bağlanmış ya da bağlanmamış olabilir. Senede bağlanmış paylara ilişkin çıkarılan pay senetleri, anonim şirket esas sözleşmesindeki payları temsil etmek üzere çıkarılan ve paylara tedavül kolaylığı sağlayan kıymetli evrak niteliğindeki senetlerdir¹⁸⁶. Anonim şirketlerde pay, şirket

kapanış onayları ile saklanması bakımlarından anlam taşır, yoksa pay defterinin özel olmak karakterini etkilemez ve pay defterine yapılan kayıtlara kurucu nitelik kazandırmaz. Pay defterine yapılan kayıtların açıklayıcı nitelikte olduklarına ve ancak aksi ispat edilebilen karineler oluşturdıklarına ilişkin Yargıtay kararları geçerliliklerini korumaktadır.” şeklinde bir açıklama yer almaktadır.

¹⁸¹ Çonkar, *Pay Sahipliği*, 245.

¹⁸² Karasu, *Bilgi Alma*, 80; Kaya, *Bilgi Alma*, 131.

¹⁸³ Karasu, *Bilgi Alma*, 80; Kaya, *Bilgi Alma*, 187.

¹⁸⁴ Sümer, *Bilgi Alma*, 115.

¹⁸⁵ Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 119; Türk, *Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi*, 18.

¹⁸⁶ Pulaşlı, *Şerh III*, 1991; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 118.

kuruluşu veya sermaye artırımının tescili ile ortaya çıktığından, paydan doğan hakların kullanılması bakımından pay senetlerinin çıkarılması kurucu değil açıklayıcı nitelik arz etmektedir¹⁸⁷. Payın senede bağlanmasının en önemli etkileri, payın tedavülünün ve özellikle hamiline yazılı pay senetlerindeki pay sahipliği sıfatının ispatının kolaylaşmasıdır¹⁸⁸.

Pay sahipliğinin ortaya konmasında payın senede bağlı olup olmamasına göre ikili bir değerlendirme yapılması gerekecektir¹⁸⁹. Payın senede bağlanmadığı hallerde, pay sahipliğinden kaynaklanan haklar pay defterinde kayıtlı olan pay sahibi veya yazılı olarak yetkilendirdiği kişi tarafından kullanılabilir¹⁹⁰. Buna karşın, payın senede bağlandığı

¹⁸⁷ Pulaşlı, *Şerh III*, 1986; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 11.

¹⁸⁸ Pulaşlı, *Şerh III*, 1986; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 22.

¹⁸⁹ Bulut, *Bilgi Alma*, 29.

¹⁹⁰ Pay sahibinin gerçekleştirdiği pay devrinin, pay defterine işlenmemiş olması durumunda, önceki pay sahibi genel kurula iştirak ederek pay sahipliği haklarını kullanabilecektir. Kaya, *Bilgi Alma*, 132. “*Şirket ana sözleşmesinde, hisse senetlerinin pay senetlerine bağlanacağına ilişkin bir düzenleme olmadığı gibi, davalı şirketin pay senedi bastırıldığına ilişkin herhangi bir kayıt ve bu yönde bir beyana da rastlanmamıştır. Anonim ortaklığın çıplak paylarının devri konusunda TTK bünyesinde bir hüküm bulunmamaktadır. Payın devredilebilirliği ilkesi uyarınca, çıplak payın da senede bağlanmış paylar gibi serbestçe devredilebileceği hususunda görüş birliği mevcuttur. Ancak payın serbestçe devredilebilirliğine getirilen kanuni ve iradi sınırlamalar kuşkusuz çıplak pay için de geçerlidir. Çıplak payın devri genel hükümler doğrultusunda yapılır. Uygulanacak hükümler payın bedelinin tamamen ödenmiş olup olmadığı hususuna göre değişir. Bedelinin tamamı ödenmiş çıplak payın devri genel hüküm niteliğindeki alacağın temlik hükümlerine göre gerçekleşir. Alacağın temlik tasarrufu bir işlem olduğu için, bununla çıplak pay devralana geçer. Şekil olarak bedeli tam ödenmiş çıplak payın devri, payın devredildiğini içeren yazılı bir temlik beyanının devralana verilmesi ile söz konusu olur. Anonim ortaklık payı bünyesinde çeşitli alacak hakları bulundurmaktadır. İşbu alacak haklarının devredilmesi eğer pay senede bağlanmamışsa, ancak BK'da düzenlenen alacağın temlik vasıtasıyla gerçekleşebilir. Alacağın temlik de yazılı şekilde yapılır. Bedeli hiç ödenmemiş veya kısmen ödenmiş çıplak payın devrinin hukuki niteliği bedelinin tamamı ödenmiş çıplak payın devrinden farklıdır. Zira, bedelinin tamamı ödenmiş pay tali yükümleri bir yana bırakacak olursak, pay sahibi açısından herhangi bir malvarlıksal borç içermediğinden sahip olduğu alacak hakkı niteliğindeki haklarından ötürü devri alacağın temlik hükümlerine göre gerçekleşecektir. Oysa, bedeli tam olarak ödenmemiş pay için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Çünkü bedeli tam ödenmemiş pay, pay sahibi dışından malvarlıksal borç niteliğindeki taahhüt edilen pay bedelinin ödenmesi borcunu içerir. Anonim ortaklıklarda pay sahibinin asli borcu, taahhüt ettiği payların karşılığını oluşturan edimin ifasıdır. Bu kural hem nakdi hem de ayni sermaye taahhüdü için geçerlidir. Pay sahiplerinin taahhüt ettikleri payların karşılığını oluşturan edimi ifa etme borçları, ortaklık dışında da bir alacak hakkı teşkil eder. Bu durumda, karşılığı tamamen ödenmemiş bir payın devri devralan kişi açısından bir borç yüklenmesi niteliğine sahip olacağından ötürü devir işleminin borcun üstlenilmesi hükümleri uyarınca, yani bir iç üstlenme sözleşmesi ve alacaklı konumundaki anonim ortaklığın onayı alınmak sureti ile yapılması gereklidir. İç üstlenme sözleşmesinin tabi olduğu şekil şartı hakkında hiç bir hüküm öngörülmemiştir. Bu nedenle, hukukumuzda hakim olan şekil serbestisi ilkesi uyarınca tarafların söz konusu nakil sözleşmesini herhangi bir özel şekle bağlı olmaksızın sözlü, yazılı veya resmi şekilde yapabilme hususunda serbest oldukları düşünülebilir. Ancak pay, sadece kendisine bağlanan borçların değil aynı zamanda hakların da kaynağını teşkil eder. Alacak haklarının devrinin alacağın devri hükümlerine tabi kılındığı düşünülecek olursa, taahhüt edilen payın karşılığını ödeme borcunun yanında, ortaklık haklarını da içeren bedeli tam ödenmemiş payın devri işleminin de yazılı şekilde yapılması zorunluluğu söz konusudur. Dolayısıyla bedeli tam olarak ödenmemiş çıplak payın devri yazılı bir devir beyanı ile birlikte anonim ortaklığın onayının alınması ile gerçekleşir. Anonim ortaklık adına devir işlemine onay vermeye eğer ana sözleşmede farklı bir*

hallerde ise pay senedinin hamiline veya nama yazılı olmasına göre yine ikili bir ayırım yapmak gerekecektir.

TTK m. 486 gereği ispat ve devir işlemlerinde pay sahibine kolaylık sağlaması amacı ile hamiline yazılı pay senetlerinin bastırılması zorunlu tutulurken, nama yazılı pay senetlerinin bastırılması ise azlığın istemine bağlı tutulmuştur¹⁹¹.

Anonim şirketlerde nama yazılı pay senetlerinin kanunda veya esas sözleşmede aksine bir hüküm bulunmaması halinde serbestçe devredilebileceği kuralı benimsenmiştir (TTK m. 490)¹⁹². Payın nama yazılı olması halinde, düzgün ciro silsilesi ve senede zilyet olmanın dışında pay defterindeki kayıtlara itibar edilmektedir¹⁹³. Nama yazılı pay senetleri ciro ile devrin yanı sıra senedin arkasına düşülecek bir temlik beyanı ya da ayrı bir temlikname düzenlenmek ve senet zilyetliği devredilmek suretiyle de devredilebilir¹⁹⁴. Nama yazılı pay senedinin devredilmesi halinde, pay defterindeki kayıtların düzeltilmesi için payı devreden ya da devralanın şirket yönetim kuruluna başvuruda bulunması gerekmektedir¹⁹⁵.

Pay defterinde kaydı bulunan pay sahibi, başkaca bir işleme ihtiyaç duymaksızın genel kurula katılabilecek ve pay sahipliğinden kaynaklanan haklarını ve dolayısıyla bilgi alma

düzenleme bulunmuyorsa yönetim kurulu yetkilidir. (Sevi, Ali Murat, Anonim Ortaklıkta Payın Devri , Ankara 2012, 294 vd.)(Yargıtay 11. HD'nin 12/11/2019 tarih ve 2018/1486 - 2019/7096 E-K).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu(TTK)'nın 499. Maddesindeki düzenlemelere göre, şirket, senede bağlanmamış pay sahiplerini pay defterine kaydeder. Ancak bunun için payın usulüne uygun olarak devredildiği ispat edilmesi gerekir. Bunun dışında ana sözleşmedeki düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla şirketin pay devrini reddetmesi mümkün değildir. Davalı şirketin ana sözleşmesinde de pay devrine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır.

Davalı tarafın savunmalarından, davaya konu pay devrinin yok hükmünde kabul edildiği ve dolayısıyla hisse devrinin şirketin pay defterine işlenmediği anlaşılmaktadır. Şirket, pay devrini kabul etmediğine göre hisseyi devralan taraf ya şirkete karşı dava açarak pay devrinin karar defterine kaydını talep edebilir ya da hisseyi devreden ortağa dava açarak ödediği devir bedelinin iadesini isteyebilir.” İstanbul BAM 43. HD. 14/04/2022 tarih 2020/728 E. 2022/458 K. (UYAP 14.05.2024)

¹⁹¹ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 134-135; Pulaşlı, *Şerh III*, 1986.

¹⁹² Necdet Uzel, *Anonim Ortaklıkta Esas Sözleşmesel Bağlam*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012, 28-29.

¹⁹³ Dolu, *Bilgi Alma*, 81; Kaya, *Bilgi Alma*, 131; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 141; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 135; Sümer, *Bilgi Alma*, 117; “...nama yazılı pay senetlerin devri için, bir temlik beyanı veya senedin arkasında tam bir cironun yapılması, ayrıca senet üzerindeki zilyetliğin devir ve teslimi gerekir. Bu koşulların yerine getirilmemesi halinde yapılan devir işlemi geçersizdir...” Y. 11. HD 27.10.2015 tarih 2014/15601 E. 2015/11180 K. (UYAP 25.06.2024)

¹⁹⁴ Uzel, *Bağlam*, 31; Pulaşlı, *Şerh III*, 2156.

¹⁹⁵ Narbay, *Pay Defteri*, 237; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 137; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 141; “...nama yazılı pay senetlerinin devri için temlik beyanı veya senedin arkasında tam bir cironun yapılması, ayrıca senet üzerindeki zilyetliğin devri ve teslimi gerekli ve yeterli kabul edilmektedir. Pay defterine kayıt ise, devrin şirkete karşı hüküm ifade edebilmesi için gereklidir...” Y. 11. HD 29.11.2016 tarih 2015/14880 E. 2016/9206 K. sayılı ilamı.

ve inceleme hakkını kullanabilecektir¹⁹⁶. Aksi ispat edilinceye dek, pay defterindeki kayıtlar nama yazılı pay senetlerine ilişkin pay sahipliğinin ispatı için yeterlidir¹⁹⁷. Pay defterindeki kayıtların aksini iddia eden kişi, yönetim kuruluna başvurarak pay sahipliğini ispat etmek suretiyle pay sahipliğinden kaynaklanan haklarını kullanabilecektir¹⁹⁸. Yapılan başvurunun olumsuz sonuçlanması halinde pay defterindeki kayıtların gerçeğe aykırı olduğunu iddia eden kişi dava açmak suretiyle kayıtların düzeltilmesini talep edebilecektir. Bu durumda, gerçek pay sahibi olduğunu iddia eden kişinin bilgi alma ve inceleme talebinin dava sonuçlandıktan sonra değerlendirilmesi gerekecektir¹⁹⁹.

Payın hamiline yazılı olması halinde ise; pay senetlerinin devri, ciro veya yazılı devir beyanı gerekmeksizin TTK m. 489 gereği zilyetliğin devri yolu ile gerçekleştirilecektir²⁰⁰. Bu yönüyle hamiline yazılı pay senetleri tedavülü en kolay olan senetlerdir²⁰¹. Senede bağlanmamış hamiline yazılı senetlerin devrinde de TBK m. 183 gereği alacağın temlik hükümleri uygulanacaktır²⁰². Hamiline yazılı paylar yalnızca zilyetliğin devri yolu ile el değiştirdiğinden pay senedi zilyetliğinin ispat edilmesi pay senedi sahipliğinin ispatı için yeterli olmaktadır²⁰³. Hamiline yazılı senetlerde, pay defterindeki kayıtların yanı sıra zilyetlik şartının aranmasının sebebi, hali hazırda devir kabiliyeti kolay olan anonim şirket paylarının hamiline yazılı olması halinde pay defterine kaydı atlanacak kadar hızlı ve daha kolay devredilebilmesidir²⁰⁴. Ancak bu durumda meşru olmayan pay senedi

¹⁹⁶ Kaya, *Bilgi Alma*, 132.

¹⁹⁷ Narbay, *Pay Defteri*, 146.

¹⁹⁸ Kaya, *Bilgi Alma*, 132.

¹⁹⁹ Narbay, *Pay Defteri*, 223.

²⁰⁰ Hamiline yazılı pay senetlerinin devrine ilişkin düzenlenen TTK m. 489/1 ile kıymetli evrakın devrine ilişkin düzenlenen TTK m. 647'nin aynı doğrultuda olduğu görülmektedir. Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 169; Beyza Aka, *Hamiline Yazılı, Pay Kavramı ve Hamiline Yazılı Paylar Üzerindeki Hukuki İşlemler*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2020, 76-77.

²⁰¹ Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 77.

²⁰² Sevi, *Payın Devri*, 344; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 115.

²⁰³ Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 77; Sümer, *Bilgi Alma*, 116; Hamiline yazılı pay senetlerinde zilyetliğin teslimsiz devri için bkz: Sevi, *Payın Devri*, 189 vd.; “..Hamiline yazılı olan hisse senetlerinin devrinin şirket ve üçüncü şahıslar hakkında ancak teslim ile hüküm ifade edeceğini düzenleyen TTK'nın 415. maddesinin, yine TTK'nın 1. maddesi gereğince ayrılmaz bir cüzü olduğu Medeni Kanun'un zilyedliğin devrine dair hükümleriyle birlikte yorumlamak zorunluluğu vardır. Zira, TTK'nın 415. maddesi ancak asli zilyedliğin fiili zilyedlikle birlikte aynı kişide toplanmış olması halini öngörmüş, olayımızda olduğu gibi yediemine teslim olması halinde, bu teslimin nasıl gerçekleşeceği hususunda ayrıca bir düzenleme getirmemiştir. Mülga Medeni Kanun'un 892. ve meri Medeni Kanun'un 766. maddesi hükümleri uyarınca, bir taşınırın mülkiyetini nakleden kimse özel bir hukuki ilişkiye dayanarak o şeyin zilyetliğini korursa, mülkiyet teslimsiz geçmiş olur...” Y. 11. HD 17.01.2013 tarih 2012/6540 E. 2013/875 K. (UYAP 25.06.2024)

²⁰⁴ Dolu, *Bilgi Alma*, 82, dn:273; “6102 sayılı TTK'nın 489. maddesi (6762 sayılı mülga TTK md. 415), hamiline yazılı pay senetlerinin devrinin, şirket ve üçüncü kişiler hakkında, ancak zilyetliğin geçirilmesiyle hüküm ifade edeceği hükmünü haiz olup bu kapsamda, devrin şirkete bildirilmesine veya kaydedilmesine gerek yoktur. Hamiline yazılı pay senedinin devri, senedin teslimi ile hem şirkete hem de üçüncü kişilere

hamili de zilyetliğin sağladığı hukuki görünüşten faydalanarak pay sahipliği haklarını kullanma ihtimali söz konusu olabilecektir²⁰⁵.

Hamiline yazılı pay senetlerinin rehin, saklama sözleşmesi, hapis hakkı ya da kullanım ödücü gibi nedenlerle elinde bulunduran kişi pay sahipliğinden doğan hakları ancak pay sahibi tarafından verilecek özel yazılı bir yetki belgesi ile kullanabilecektir (TTK m. 427/2).

Anonim şirketlerde hamiline yazılı senetlerin devrinin esas sözleşme hükümleri ile sınırlandırılıp, yasaklanması ya da pay devrinin esas sözleşme ile anonim şirket onayına tabi tutulması mümkün değildir²⁰⁶. Aksi yöndeki kabul, pay senetlerinin hamiline olma özelliği ile ters düşecektir²⁰⁷. TTK m. 486/2 gereği bedelleri tamamen ödenen hamiline yazılı pay senetlerinin, pay sahibinin veya azlığın talepte bulunmasına gerek olmaksızın, üç ay içerisinde yönetim kurulu tarafından çıkarılması gerekmektedir²⁰⁸.

Her ne kadar hamiline yazılı pay senetlerinde pay sahipliğinin ispatı için zilyetlik yeterli ise de 31.12.2020 tarihli Resmi Gazete’ de yayınlanan 7262 sayılı Kanunun 29 vd. maddeleri ile TTK’da yapılan değişiklikler neticesinde, TTK 486. maddesi gereği, hamiline yazılı pay senetlerinin devri halinde pay sahiplerine MKK’na bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir. MKK nezdinde hamiline yazılı kaydi paylara ilişkin

karşı hüküm ifade edeceğinden bu çerçevede, hamiline yazılı pay senedini elinde tutan, onun malikidir. Buradan hareketle, hamiline yazılı pay senedine dayalı olarak hissedarlığa dair iddia, ancak dayanak olan hamiline yazılı pay senetlerine malik sıfatıyla zilyet olunduğunun ispatıyla mümkündür.

Somut olay bakımından, iddia, savunma, sunulan deliller, ticaret sicil kayıtları ve şirket kayıtları üzerinde bilirkişi marifetiyle yapılan incelemeler uyarınca; davacıların murisinin, davalı şirket kayıtlarındaki hissedarlığına dair son kaydın, davalı şirketin 21.10.1999 tarihli Olağan Genel Kurul Toplantısına ait hazırlan cetvelinde yer aldığı, anılan kayda göre davacıların murisinin 893 adet hisseye sahip olduğu, söz konusu tarihten sonrasında davacıların murisinin hissedarlığına ilişkin olarak herhangi bir kaydın bulunmadığı, bu durumun aksini kanıtlar nitelikte dosya kapsamında bir delilin de bulunmadığı, ayrıca davalı şirketin çıkardığı pay senetlerinin hamiline yazılı olduğu, önceki döneme ilişkin pay bedellerinin ödendiği, çıkarılan pay senetlerinin SPK kaydında yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu hususlara ek olarak davalı şirketin ana sözleşmesinde; şirket tarafından düzenlenen hamiline yazılı pay senetlerinin alınıp satılmasının hiçbir kayıt altında olmadığı, pay senetlerinin devir ve teslimi ile kesinleşeceği düzenlenmiştir.

Bu durumda mahkemece, yukarıda yapılan açıklamalar kapsamında, 6102 sayılı TTK’nın 489. (6762 sayılı mülga TTK’nın 415.) maddesi ile davalı şirketin pay senetlerinin niteliği ve devrine ilişkin ana sözleşmedeki düzenlemeleri nazara alınıp yapılacak olan değerlendirmeye sonucu hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, anılan hususlar göz ardı edilerek davacıların miktarı belirli olmamakla beraber davalı şirketin veraseten hissedar olduklarının tespitine dair hüküm tesisi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 11. HD. 09/11/2020 tarih 2020/1270 E. 2020/4838 K. (UYAP 14.05.2024)

²⁰⁵ Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 29.

²⁰⁶ Pulaşlı, *Şerh II*, 1449; Sevi, *Payın Devri*, 221-222; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 173.

²⁰⁷ Pulaşlı, *Şerh II*, 1449, Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 173.

²⁰⁸ Ömer Teoman, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Anonim Ortaklık Hisse Senetlerinin Bastırılmasına İlişkin Düzenlemesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C: 29, S: 2, (2013), 11.

tutulan kayıtlar kurucu değil açıklayıcı niteliktedir²⁰⁹. Buna göre, MKK sistemi dışında hamiline yazılı pay senedini devralan kişi pay sahipliği sıfatını, devre ilişkin tasarruf işleminin gerçekleştiği anda kazanmış olacaktır²¹⁰. Ancak devir işleminin MKK'na bildirilmemesi halinde, pay sahipliğinden kaynaklanan haklar şirkete karşı ileri sürülemeyeceğinden (TTK m. 489/2), devralanın pay sahipliğinden kaynaklanan haklarını şirkete ve üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için devre ilişkin bildirimin MKK'ya yapılmış olması gerekmektedir²¹¹. Mezkûr düzenleme ile birlikte artık hamiline yazılı pay senetlerini elinde bulunduranların kimlik bilgilerini saklamasının önüne geçilmiştir²¹². Bununla birlikte, hamiline yazılı pay senedi sahiplerinin genel kurula katılabilmek için toplantı gününden en az bir gün evvel pay senedinin zilyedi olduğunu göstererek giriş kartı almak zorunluluğu da ortadan kalkmıştır.

MKK nezdinde yapılan devir işlemlerinde ise devreden ile devralan arasında doğrudan bir ilişki bulunmadığından, tarafların yatırım kuruluşlarına ve borsaya iletilen irade beyanlarının uyuşmasıyla takas işleminin yapılması sonucu hamiline yazılı kaydi payı devralan kişi pay sahipliği sıfatını kazanmaktadır²¹³.

Senede bağlanmamış paylar da senede bağlanmış paylarda olduğu gibi serbestçe devredilebilmektedir²¹⁴. Senede bağlanmamış payların devri TBK m. 183 gereği alacağın temlik hüükümleri doğrultusunda gerçekleştirilmektedir²¹⁵. Bedelleri tamamen veya

²⁰⁹ Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 98; Uzel, *Bağlam*, 36.

²¹⁰ Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 96. Uzel, *Bağlam*, 35-36.

²¹¹ Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 98.

²¹² Muharrem Tütüncü, “Anonim Şirketin Sonu: Hamiline Yazılı Pay Senetleri İçin Öngörülen Yeni Düzenlemeler”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:16, S:2-2, (2017): 776.

²¹³ Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 98.

²¹⁴ Narbay, *Pay ve Pay Senetlerinin Devri*, 208; “..Payın devredilebilirliği ilkesi uyarınca, çıplak payın da senede bağlanmamış paylar gibi serbestçe devredilebileceği hususunda görüş birliği mevcuttur. Ancak payın serbestçe devredilebilirliğine getirilen kanuni ve iradi sınırlamalar kuşkusuz çıplak pay için de geçerlidir..” Y. 11. HD 03.11.2014 tarih 2014/6567 E. 2014/16638 K.; “Anonim ortaklığın çıplak paylarının devri konusunda TTK bünyesinde bir hüküm bulunmamaktadır. Payın devredilebilirliği ilkesi uyarınca, çıplak payın da senede bağlanmamış paylar gibi serbestçe devredilebileceği hususunda görüş birliği mevcuttur. Ancak payın serbestçe devredilebilirliğine getirilen kanuni ve iradi sınırlamalar kuşkusuz çıplak pay için de geçerlidir. Çıplak payın devri genel hükümler doğrultusunda yapılır. Uygulanacak hükümler payın bedelinin tamamen ödenmiş olup olmadığı hususuna göre değişir. Bedelinin tamamı ödenmiş çıplak payın devri genel hüküm niteliğindeki alacağın temlik hükümlerine göre gerçekleşir. Alacağın temlik tasarrufu bir işlem olduğu için, bununla çıplak pay devralana geçer.” Y. 11. HD 12.11.2019 tarih 2018/1486 E. 2019/7096 K. (UYAP 14.05.2024)

²¹⁵ Narbay, *Pay Defteri*, 197; Pulaşlı, *Şerh III*, 2156; “...şirket hisselerinin nama yazılı fakat senede bağlanmamış (çıplak) hisse olduğu, ihraç edilmediği, davacılar ile davalılar arasında hisse devrine dair yazılı bir sözleşme yapılmadığı, senede bağlanmamış ve bedelinin tamamı ödenmiş çıplak payın devrinin alacağın temlik hükümlerine tabi olduğu ve temlik ile çıplak payın devralana geçeceği, yazılı şekil şartına bağlı olduğu,...” Y. 11. HD 23.11.2016 tarih 2015/11899 E. 2016/9008 K. (UYAP 25.06.2024)

kısmen ödenmemiş senede bağlanmayan payların devrinde payı devreden kişi taahhüt edilen sermaye borcunu henüz yerine getirmediğinden, payı devralan kişi TBK m. 195 gereği anonim şirket payını borcun üstlenmesi hükümleri kapsamında devralmış olacaktır²¹⁶. Bedelin tamamen veya kısmen ödenmemiş payların devir işlemlerinin geçerliliği anonim şirket tarafından devir işlemine onay verilmesi ile sağlanacaktır²¹⁷. Devir işleminin onayı için şirkete başvuru yapıldığında, şirket tarafından devralanın ödeme gücünün yeterliliği araştırılarak ancak ödeme gücünün varlığı halinde devir işlemine onay verilebilecektir²¹⁸.

Nama yazılı ya da hamiline yazılı pay senedi çıkarılana dek pay senetlerini ikame etmek üzere, pay sahiplerine verilen kıymetli evrak niteliğindeki belgelere ilmühaber²¹⁹ denilmektedir²²⁰. TTK 486/2. maddesi gereği, pay senetleri bastırılınca kadar kullanılacak olan ilmühaberlere kıyas yoluyla nama yazılı pay senetlerine ilişkin hükümler uygulanmaktadır²²¹. Buna göre, ilmühaberler TTK m. 490/2 ciro ve zilyetliğin devri ya da TBK m. 183 gereği alacağın devri ve zilyetliğin geçirilmesi ile devredilebilecektir²²².

²¹⁶ Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 117; “...bedeli tam ödenmemiş pay, pay sahibi dışından malvarlıksal borç niteliğindeki taahhüt edilen pay bedelinin ödenmesi borcunu içerir. Anonim ortaklıklarda pay sahibinin asli borcu, taahhüt ettiği payların karşılığını oluşturan edimin ifasıdır. Bu kural hem nakdi hem de aynı sermaye taahhüdü için geçerlidir. Pay sahiplerinin taahhüt ettikleri payların karşılığını oluşturan edimi ifa etme borçları, ortaklık dışında da bir alacak hakkı teşkil eder. Bu durumda, karşılığı tamamen ödenmemiş bir payın devri devralan kişi açısından bir borç yüklenmesi niteliğine sahip olacağından ötürü devir işleminin borcun üstlenilmesi hükümleri uyarınca, yani bir iç üstlenme sözleşmesi ve alacaklı konumundaki anonim ortaklığın onayı alınmak sureti ile yapılması gereklidir...” Y. 11 HD 03.11.2014 tarih 2014/6567 E. 2014/16638 K. (UYAP 14.05.2024)

²¹⁷ Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 197.

²¹⁸ Narbay, *Pay defteri*, 209; Sevi, *Payın Devri*, 323.

²¹⁹ Kavramın hukuk sözlüğündeki karşılığı; “Şirketin kuruluşu tamamlandıktan ve tüzel kişiliğin kazanılmasından sonra, pay senetleri henüz çıkartılmadan önce, pay senetlerinin yerini tutmak üzere pay karşılığı verilen ve menkul kıymet niteliğindeki geçici belge”. Şeklindedir. Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, Yenilenmiş Üçüncü Baskı, Ankara: Yetkin, 2005, 310.

²²⁰ Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 90; Pulaşlı, *Şerh III*, 1987.

²²¹ “Mahkemece 6102 sayılı TTK’nın 486/2 maddesi uyarınca pay senedi çıkartılmamış ise şirketçe ilmühaber çıkartılabileceği, ilmühaberlere kıyas yolu ile nama yazılı pay senetlerine ilişkin hükümlerin uygulanacağı, nama yazılı pay senetlerinin devri için ciro ve zilyetliğin karşı tarafa geçirilmesinin yeterli bulunduğu, nama yazılı pay senedinin pay defterine işlenebilmesi için hisse devrine ilişkin sözleşmenin ispatının gerektiği, davacıların davalı şirkete ihtarnamelere hisse devrine ilişkin sözleşmeyi eklemedikleri, bu durumda davalının, hisse devrinin pay defterine işlenmesine yönelik talepleri reddetmesinde kanuna ve iyi niyet kurallarına bir aykırılık bulunmadığı gibi pay devrine ilişkin sözleşmenin başka bir davanın yargılaması sırasında sunulmasından sonra pay devrinin pay defterine kaydetmesinde de kanuna ve iyi niyet kurallarına bir aykırılık olmadığı....Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davacılar vekilinin karar düzeltme isteğinin.....REDDİNE...” Y. 11. HD. 17/03/2016 tarih 2016/2256 E. 2016/3000 K. (UYAP 14.05.2024)

²²² Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 90; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 173.

İlmühaberlerin geçerliliği pay senetlerinin çıkarılması ile birlikte sona ermektedir²²³. Pay sahipliğinin ispatı, nama yazılı ve hamiline yazılı pay senetlerine ilişkin verilen ilmühaberlerde pay defterindeki kayıtlara bakılarak sağlanacaktır²²⁴. Pay sahibi, pay senedi yerine geçen ilmühaber ile pay sahipliğine ilişkin tüm haklarını ve dolayısı ile bilgi alma ve inceleme hakkını da kullanabilecektir²²⁵.

2. Bağlam Hükümleri Kapsamında Hak Sahipliği

Şirket esas sözleşmesinde yer verilecek bir hüküm ya da kanuni bir düzenleme ile şirket paylarının devrinin sınırlandırılması bağlam kavramı ile ifade edilmektedir²²⁶. Anonim şirketlerde payın devredilebilirliği ilkesini sınırlandıran bağlam kavramı, çoğunlukla borsaya kote edilmemiş, kişisel niteliği ağır basan ve kapalı aile tipi şirketlerde karşımıza çıkmaktadır²²⁷. TTK m. 491 ve devamı hükümlerde halka kapalı ve borsaya kote halka açık anonim şirketlerde pay devir işlemlerine getirilen sınırlamalara ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Kanuni bağlam kavramının düzenlendiği TTK m. 491'e göre, bedeli tamamen ödenmemiş pay senetlerinin miras, mirasın taksimi, eşler arasında uygulanacak mal rejimi veya cebri icra yolu dışında gerçekleştirilecek bir hukuki işlemle devredilmesi halinde şirketin onayı olmadıkça devralan kişi devre konu paydan kaynaklanan mali ve yönetime dayalı haklarını kullanamayacaktır²²⁸. Mezku kanun hükmüne bağlı olarak, bahsi geçen ihtimalde devralan kişi pay sahibi sıfatını kazanamayacağından devralanın bilgi alma ve inceleme hakkını da kullanamayacağı sarihtir²²⁹.

²²³ Kaya, *Bilgi Alma*, 131.

²²⁴ Çiğdem Ceylan, *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara, 2019, 66.

²²⁵ Kaya, *Bilgi Alma*, 131.

²²⁶ Dolu, *Bilgi Alma*, 83.

²²⁷ Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 276; “..anonim şirketlerde pay devri olgusunun diğer pay sahiplerini beklenmedik veya istenmeyen durumlarla karşı karşıya bırakmasını önlemek amacıyla ana sözleşmeye, nama yazılı hisse senetlerinin devrini kısıtlayan veya tamamen yasaklayan hükümler konulabilir ki bu hükümler “bağlam” meydana getirirler ve bu tür senetlere de bağlı nama yazılı senet denir..” Y. 11. HD 12. 01.2017 tarih 2015/12044 E. 2017/234 K. (UYAP 25.06.2024)

²²⁸ Narbay, *Pay ve Pay Senetlerinin Devri*, 217.

²²⁹ Dolu, *Bilgi Alma*, 84.

Halka kapalı anonim şirketlerde, TTK m. 494/1²³⁰ gereği, hukuki işleme dayalı pay devir işleminin şirket tarafından onaylanmaması halinde paydan kaynaklanan haklar devreden kişide kalmaya devam edecektir²³¹. Bu sayede, pay devrine ilişkin pay senedinin ciro edilmesi ve senet zilyetliğinin devri gerçekleşmiş olsa dahi, esasen paya bağlı yönetim ve malvarlığı hakları bölünmemiş olacaktır²³². Pay sahipliği hakkını kazanamayan devralan taraf buna bağlı olarak bilgi alma ve inceleme hakkını da kullanamayacaktır²³³. Buna karşın, hukuki işlem dışında miras, mirasın taksimi, eşler arası uygulanacak mal rejimi ya da cebri icra yolu ile payın devredilmesi halinde ise payın mülkiyeti ve paydan kaynaklanan malvarlığı hakları derhal devralan kişiye geçer (TTK m. 494/2²³⁴)²³⁵. Pay sahipliğinden kaynaklanan genel kurula katılma ve oy hakkı ise şirketin onayının olması

²³⁰ Madde metni; “(1) Devir için gerekli olan onay verilmediği sürece, payların mülkiyeti ve paylara bağlı tüm haklar devredende kalır.” Şeklindedir.

²³¹ “Bu düzenleme, nama yazılı pay senetlerinin hukuki işlemle devrinin, ciro edilmiş senedin zilyetliğinin devralana geçirilmesi koşuluyla yapılabileceği ilkesine bir istisna getirmektedir.” Narbay, Pay ve Pay Senetlerinin Devri, 230.; Sevi, Payın Devri, 308.

²³² Murat Yusuf Akın, *Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014, 112; Kaya, Bilgi Alma, 137; Narbay, Pay ve Pay Senetlerinin Devri, 230; “... 6102 Sayılı TTK’nın “borsaya kota edilmemiş nama yazılı paylar” başlıklı 493/1. maddesinde şirketin, esas sözleşmede öngörülmüş önemli bir sebebi ileri sürerek veya devredene, paylarını, başvurma anındaki gerçek değeriyle, kendi veya diğer pay sahipleri ya da üçüncü kişiler hesabına almayı önererek, onay istemini reddedebileceği düzenlenmiştir. Bu maddeyle anonim şirkete, devre konu olan pay senetlerini gerçek değer üzerinden devralma önerisinde bulunabilme olanağı tanınması, şirkete haklı sebepler yanında sağlanmış, uygun görmediği devirlerden kurtulabilme olanağıdır. Bu suretle şirketin yabancılaşması veya niteliklerini kaybetmesinin önlenmesi amaçlanmıştır. Şirketin bu olanağı kullanabilmesi için ana sözleşmede hüküm bulunmasına gerek yoktur...” Y. 11. HD 18.02.2015 tarih 2014/17122 E. 2015/2152 K. (UYAP 25.06.2024)

²³³ Dolu, Bilgi Alma, 85-86.

²³⁴ Madde metni; “(2) Payların miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra gereği iktisap edilmeleri hâlinde, bunların mülkiyeti ve bunlardan kaynaklanan malvarlığına ilişkin haklar derhâl; genel kurula katılma haklarıyla oy hakları ise ancak şirketin onayı ile birlikte devralana geçer.” Şeklindedir.

²³⁵ “Türk Ticaret Kanunu’nun payların bölünememesi başlıklı 477. maddesinde ise “Pay şirkete karşı bölünemez. Bir payın birden fazla sahibi bulunduğu takdirde, bunlar şirkete karşı haklarını ancak ortak bir temsilci aracılığıyla kullanabilirler. Böyle bir temsilci atamadıkları takdirde, şirketçe söz konusu payın maliklerinden birine yapılacak tebligat tümü hakkında geçerli olur. Genel kurul, sermaye tutarı aynı kalmak şartıyla, esas sözleşmeyi değiştirmek suretiyle, payları, asgari itibarı değer hükmüne uyarak, itibarı değerleri daha küçük olan paylara bölmek veya payları itibarı değerleri daha yüksek olan paylar hâlinde birleştirmek yetkisine haizdir. Şu kadar ki, payların birleştirilebilmesi için her pay sahibinin bu işleme onay vermesi gerekir.” hükmü bulunmaktadır. Aynı Kanunun 494/2. maddesinde de “Payların miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra gereği iktisap edilmeleri hâlinde, bunların mülkiyeti ve bunlardan kaynaklanan malvarlığına ilişkin haklar derhâl; genel kurula katılma haklarıyla oy hakları ise ancak şirketin onayı ile birlikte devralana geçer.” hükmünü içermektedir.

Davacı ve diğer ortaklara mütevaffa Yılmaz Abay’ın payı miras olarak intikal etmiş davacı ve diğer ortaklara geçen paylar elbirliği mülkiyet hükümlerine tabi olup, henüz müşterek mülkiyete dönüşmediğinden TTK 477. maddesi uyarınca mirasçılar kendi arasında anlaşamadığından terekeye temsilci atanması ve sonrasında genel kurulun yapılması gerekmektedir. Somut olayda ancak anılan şekilde genel kurulda toplantı ve karar nisapları oluşacaktır. Açıklanan nedenlerle genel kurulda toplantı ve karar nisabı oluşmadığından genel kurulda alınan kararlar yok hükmünde olup, davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yukarıda özetlenen gerekçeyle davanın reddi doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir.” Y. 11. HD. 02.11.2022 tarih 2021/3662 E. 2022/7682 K. (UYAP. 14.05.2024)

halinde devralan kişiye tanınacaktır²³⁶. Anonim şirketin pay devrine ilişkin onayı pay ve paya bağlı hakların intikali için kurucu nitelik arz etmektedir²³⁷. Her ne kadar, yönetime dayalı olan genel kurula katılma ve oy hakkı şirket onayına dek devralan tarafından kullanılamayacaksa da payın mülkiyetini devralan tarafın yaptığı yatırım ile ilgili fikir sahibi olabilmesi için diğer hakların kullanımından bağımsız olan bilgi alma ve inceleme hakkını kullanabilmesi gerekmektedir²³⁸.

Payları borsaya kote edilmemiş anonim şirketlerde azlık istemde bulunmadıkça payların senede bağlanarak dağıtılması zorunluluğu bulunmamaktadır²³⁹. Senede bağlanmamış paylar da devir, haciz, rehin gibi hukuki işlemlere konu edilebildiğinden senede bağlanmamış payların da bağlam hükümleri çerçevesinde devrinin sınırlandırılması mümkündür²⁴⁰.

Borsaya kote halka açık şirketlerde ise, sermayeyi esas alan belirli bir oranın üzerindeki nama yazılı pay senetlerinin doğrudan borsadan devralınması durumunda, devir işleminin esas sözleşme ile şirket onayına tabi tutulabileceği kuralı benimsenmiştir (TTK m. 495/1)²⁴¹. Borsaya kote edilmiş paylar hukuki işlem dışı hallerle devralındığında ise, esas sözleşme ile belirlenen üst sınıra bakılmaksızın devralan kişi pay sahipliği sıfatını kazanacaktır²⁴². Bununla birlikte, borsada işlem gören nama yazılı pay senetlerini borsada devralan kişinin TTK m. 497/1²⁴³'de yer verilen düzenleme gereği devir ile pay

²³⁶ TTK 494/3. Maddesi ile payların miras, mirasın taksimi, eşler arasındaki uygulanacak mal rejimi veya cibrî icra gereği devralınması durumunda, devralanın onaylamaya ilişkin talebinin üç aylık süre içerisinde haklı neden olmaksızın reddedilmesi ya da reddedilmemesi halinde onay verilmiş sayılacaktır. İlgili talebin haklı neden olmaksızın reddi halinde, devir işleminin onayı ya da pay defterine kaydedilmesi talebi ile şirkete karşı açılacak davanın neticesinde verilecek kararın devralanın şirkete başvuru yaptığı andan itibaren geçerli olacak şekilde hüküm doğurması gerekmektedir. Aksi yöndeki kabul, şirketi keyfî işlemlerde bulunmaya ve devralanın devir işlemine bağlı haklarını kullanmaktan mahrum edilmesine yol açacaktır. Narbay, *Pay ve Pay Senetlerinin Devri*, 231.

²³⁷ Akın, *Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler*, 112.

²³⁸ Dolu, *Bilgi Alma*, 86; Aksi yönde görüş için bkz: Güney, *Bilgi Alma*, 47; Sümer, *Bilgi Alma*, 119-120.

²³⁹ Narbay, *Pay ve Pay Senetlerinin Devri*, 218.

²⁴⁰ Narbay, *Pay Defteri*, 62; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 277;

²⁴¹ Narbay, *Pay ve Pay Senetlerinin Devri*, 232. TTK 495/1. maddesinde yer alan düzenlemenin amacı, nama yazılı pay senetlerinin borsada işlem görmesine rağmen şirket içindeki yabancılaşmanın önüne geçmektir. Narbay, *Pay ve Pay Senetlerinin Devri*, 233.

²⁴² Narbay, *Pay ve Pay Senetlerinin Devri*, 234.

²⁴³ “Hakların Geçiş” başlığını taşıyan TTK 497. madde metni; “(1) Borsaya kote nama yazılı paylar borsada iktisap edildikleri takdirde, paylardan kaynaklanan haklar payların devri ile birlikte devralana geçer. Borsaya kote nama yazılı payların, borsa dışında iktisap edilmeleri hâlinde, söz konusu haklar, pay sahipliği sıfatının şirket tarafından tanınması için, devralanın şirkete başvuruda bulunmasıyla devralana geçer. (2) Devralan, şirket tarafından tanınuncaya kadar, paylardan doğan, genel kurula katılma ve oy hakkını ve oy hakkına bağlı diğer hakları kullanamaz. Tüm diğer pay sahipliği haklarının, özellikle rüçhan hakkının kullanılmasında, iktisap eden herhangi bir sınırlamaya tabi değildir. (3) Şirket tarafından henüz

sahipliğinden kaynaklanan hakları kazanacağı belirtilmiştir. Ancak, bahsi geçen haklar malvarlığına ilişkin haklar olup yönetime dayalı hakların edinilmesi devralanın şirkete başvuruda bulunarak şirket tarafından tanınması şartına bağlanmıştır (TTK m. 497/2)²⁴⁴.

Borsaya kote edilmiş nama yazılı pay senetleri devralındıktan sonra, devralan kişi şirket tarafından tanınana dek oy hakkından yoksun pay sahibi sıfatına sahip olacaktır (TTK m. 497/3)²⁴⁵. Pay sahibinin oy hakkından yoksun olması bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmasına engel teşkil etmemektedir²⁴⁶. Pay senetlerini devralan kişi oy hakkı ve bu hakka bağlı diğer hakları kullanamayacak olsa da diğer haklardan bağımsız olarak kullanılabilen bilgi alma ve inceleme hakkının devralan tarafından kullanılması, hakkın hukuki niteliği ve düzenleme amacı gereği mümkündür²⁴⁷. Zira oydan yoksun olmak kişinin pay sahipliği sıfatını etkilemediğinden, pay sahibinin menfaati gereği bu halde de şirketin mali ve idari işlerine dair bilgi almaya ihtiyacı vardır²⁴⁸.

Bağlı nama yazılı payların borsa içinde devredilmesi halinde, devir işlemleri alacağın temlik hükümlerine göre yapılacak, devreden talimatı üzerine devir işlemi gerçekleşmiş olacaktır²⁴⁹. Devir işleminin gerçekleşmesi ile birlikte paydan kaynaklanan hak ve borçlar devralana geçmiş sayılacaktır²⁵⁰. MKK'ya yapılacak bildirim kurucu değil, açıklayıcı bir etkiye sahiptir. Ancak pay sahibinin şirket içinde yönetsel haklarını kullanabilmesi için devir işleminin şirkete bildirilmiş olması gerekmektedir²⁵¹.

Borsada işlem gören nama yazılı pay senetleri borsa haricinde devredilmek istendiğinde, devir işleminin alacağın temlik hükümlerine göre yapılması gerekmektedir²⁵². Bu halde, senetsiz payların devri usulü izlenir ve devir işlemi sonrası pay sahipliğinin tanınması için şirkete müracaat edildiğinde, pay sahipliğinden doğan haklar payı devralan kişiye geçmektedir (TTK m. 497/1)²⁵³. Nama yazılı payların borsa dışında yapılan devir işleminde, payın mülkiyeti ve pay sahipliğinden kaynaklanan haklar doğrudan devralana

tanınmamış bulunan devralanlar, hakların geçmesinden sonra, oy hakkından yoksun pay sahibi olarak pay defterine yazılır. Söz konusu paylar genel kurulda temsil edilemez.” Şeklindedir.

²⁴⁴ Narbay, *Pay ve Pay Senetlerinin Devri*, 236-237; Sevi, *Payın Devri*, 313.

²⁴⁵ Narbay, *Pay ve Pay Senetlerinin Devri*, 239.

²⁴⁶ Kaya, *Bilgi Alma*, 129; Karasu, *Bilgi Alma*, 79.

²⁴⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 88; Güney, *Bilgi Alma*, 45; Aksi yönde görüş için bkz: Sümer, *Bilgi Alma*, 120.

²⁴⁸ Kaya, *Bilgi Alma Hakkı*, 133.

²⁴⁹ Uzel, *Bağlam*, 35-36.

²⁵⁰ Uzel, *Bağlam*, 37..

²⁵¹ Uzel, *Bağlam*, 35.

²⁵² Uzel, *Bağlam*, 41.

²⁵³ Sevi, *Payın Devri*, 313, Sümer, *Bilgi Alma*, 120; Uzel, *Bağlam*, 32, dn:22, 41.

geçmez²⁵⁴. TTK m. 497/2'ye göre, borsaya kote nama yazılı payların, borsa dışında iktisap edilmeleri hâlinde, pay sahipliği sıfatının şirket tarafından tanınması için, devralanın şirkete başvuruda bulunması gerekmektedir. Devir işleminin şirkete bildirilmesi ile payın ve pay sahipliği haklarının geçişi sağlanmış olur²⁵⁵.

Borsaya kote edilmiş pay senetlerinin sayısının fazla oluşu ve sıklıkla devir işlemine tabi tutulmaları pay senetlerinin takibini ve kontrolünü zorlaştırdığından, pay sahipliği ve pay sahipliğine bağlı hakların kullanımında payın senede bağlılığının azaltılmasını zorunlu kılmıştır²⁵⁶. Sermaye Piyasası Kanununun (SPK) 13. maddesinde de yer verildiği üzere sermaye piyasası araçlarının senede bağlanmaksızın elektronik ortamda kayden ihracı asıl olandır. Kayden tutulan nama ve hamiline yazılı payların devri alacağın temlik hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir²⁵⁷. Kaydi payı devreden ile devralan arasında doğrudan ilişki kurulmaksızın, hak sahipleri tarafından yatırım kuruluşlarına verilen ve ilgili Borsaya gönderilen alım satım iradelerinin birbiriyle örtüşmesi ve takas işleminin yapılması neticesinde MKK nezdindeki pay devir işlemleri gerçekleştirilmiş olmaktadır²⁵⁸.

Borsaya kote edilmiş payların çoğu genel olarak Merkezi Kayıt Kuruluşu nezdinde kayden tutulmakta ve buna bağlı olarak payların devir işlemleri de bilgisayar ortamında takip edilmektedir²⁵⁹. Payların MKK tarafından kayden takip ediliyor olması nedeniyle fiziki anlamda bir senet basılmamaktadır. Mezkûr madde hükmü gereği, 6102 sayılı Kanunun ilgili hükümleri çerçevesinde MKK'da kayden tutulan payların devrinin ortaklık tarafından pay defterine kaydı sırasında ilgililerin başvurusu aranmaksızın MKK nezdinde izlenen kayıtların esas alınacağı belirtilmektedir. MKK nezdinde yapılan devir işlemleri, devreden ile devralan arasında doğrudan bir ilişki bulunmadığından, tarafların yatırım kuruluşlarına ve borsaya iletilen irade beyanlarının uyuşmasıyla takas işleminin

²⁵⁴ Uzel, *Bağlam*, 41.

²⁵⁵ Uzel, *Bağlam*, 41.

²⁵⁶ Çonkar, *Pay Sahipliği*, 214.

²⁵⁷ Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 195.

²⁵⁸ Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 195-196.

²⁵⁹ Çonkar, *Pay Sahipliği*, 151. Sermaye Piyasası Kanununun 13. maddesinde; Sermaye piyasası araçlarının senede bağlanmaksızın elektronik ortamda kayden ihracının esas olduğu, 6102 sayılı TTK'nın ilgili hükümleri kapsamında pay devrinin şirket tarafından pay defterine kaydında, ilgililerin başvurusuna gerek olmaksızın MKK nezdinde takip edilen kayıtların esas alınacağı belirtilmektedir.

yapılması sonucu hamiline yazılı kaydı payı devralan kişi pay sahipliği sıfatını kazanmaktadır²⁶⁰.

MKK nezdinde tutulan kayıtlar kurucu değil açıklayıcı niteliğe sahiptir²⁶¹. Buna göre, MKK sistemi dışında hamiline yazılı pay senedini devralan kişi pay sahipliği sıfatını, devre ilişkin tasarruf işleminin gerçekleştiği anda kazanmış olacaktır²⁶². Ancak devralanın pay sahipliğinden doğan haklarını şirkete ve üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için devre ilişkin bildirimin MKK'ya yapılmış olması gerekmektedir²⁶³.

3. Anonim Şirketin Kendi Paylarını Edinmesi Halinde Hak Sahipliği

Anonim şirketlerde, şirketin kendi paylarını edinmesi kural olarak yasak olsa da TTK m.379 ile şirketin esas sermayesinin veya çıkarılmış sermayesinin yüzde onunu aşmamak suretiyle şirketin kendi paylarını edinmesine imkân sağlanmıştır²⁶⁴. Ancak bu halde TTK m. 389'da yer verildiği üzere, “*Bedelsiz payların iktisabı hariç, şirketin devraldığı kendi payları hiçbir pay sahipliği hakkı vermez.*” Şirketin kendi paylarını iktisap etmesi ya da bağlı şirketin hâkim şirketin paylarını iktisap etmesi halinde iktisaba konu paylar, hâkim şirket genel kurul toplantı nisabına etki etmeyeceği gibi pay sahipliği hakları da kazandırmayacaktır²⁶⁵. Bu husus öğretide, pay sahipliğinden kaynaklanan hakların donması şeklinde tabir edilmektedir²⁶⁶. Mezkûr madde hükmü gereği, şirketin kendi paylarını edinmesi halinde pay sahipliği sıfatı kazanılamayacağından pay sahipliği sıfatına bağlı olarak kullanılan bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması da söz konusu olamayacaktır²⁶⁷.

²⁶⁰ Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 96.

²⁶¹ Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 98; Taşdelen, *Pay Sahipliği*, 197.

²⁶² Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 98.

²⁶³ Aka, *Hamiline Yazılı Paylar*, 98.

²⁶⁴ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 655; Pulaşlı, *Şerh III*, 2114; Sevi, *Payın Devri*, 69, Faruk Çelikyurt, “Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkının Donması”, *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017, 101.

²⁶⁵ Sümer, *Bilgi Alma*, 113-114; Türk, *Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi*, 22; Çelikyurt, *Oy Hakkının Donması*, 104, 130, 131, 139, 140.

²⁶⁶ Kaya, *Bilgi Alma*, 133; Sevi, *Payın Devri*, 101; Türk, *Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi*, 22.

²⁶⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 90; Kaya, *Bilgi Alma*, 134; Türk, *Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi*, 22, Çelikyurt, *Oy Hakkının Donması*, 141; Aksi yönde görüş için bkz. Narbay, *Pay Defteri*, 222.

4. Pay Sahibinin Aynı Zamanda Yönetim Kurulu Üyesi Olması Halinde Hak Sahipliği

Halka kapalı ve ortak sayısının nispeten daha az olduğu anonim şirketlerde, çoğunlukla rastlandığı üzere pay sahipleri aynı zamanda yönetim kurulunda da yer alabilmektedirler²⁶⁸. Yönetim kurulu üyelerinin görevlerini hakkıyla yerine getirebilmeleri ve buna bağlı olarak sorumluluk davası ile karşılaşmamaları şirket içi işleyiş hakkında yeterli bilgi sahibi olmalarına bağlıdır. Yönetim kurulu üyesinin bilgi alma hakkı, TTK m. 392 ile düzenlenmiştir. Buna göre; yönetim kurulu üyesi olan pay sahipleri TTK m. 437 ile kendilerine tanınan bilgi alma ve inceleme hakkının yanı sıra mezkûr maddeye dayanarak, yönetim kurulu toplantısında sınırsız ve toplantı dışında sınırlı olarak bilgi alma hakkına sahiptirler²⁶⁹. Diğer pay sahiplerinin aksine, yönetim kurulu olan pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkı, TTK m. 437/3’de olduğu gibi şirket sırrı ve menfaatlerine dayanılarak reddedilemeyecektir²⁷⁰. Zira madde gerekçesinde²⁷¹ de belirtildiği üzere görevini güven ilişkisi esasına dayanarak yürüten yönetim kurulu üyesinden, görevinin kendisine yüklediği sorumluluk ve buna bağlı olarak kendisine uygulanma ihtimali bulunan hukuki ve cezai yaptırımlar nazara alındığında kendisinden şirket yönetimine ilişkin bilgilerin saklanması beklenemez.

Yönetim kurulu üyesi olan pay sahibinin, bilgi alma ve inceleme talebinin yönetim kurulu tarafından veya kurul dışında başkan tarafından reddedilmesi sonucu TTK m. 392/4 uyarınca açılacak davanın yargılaması devam ederken, yönetim kurulu üyesi olan pay sahibinin TTK m. 437’ye dayanarak bilgi alma ve inceleme talebinde bulunmasına bir engel yoktur²⁷². Ancak bu halde, pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkına ilişkin

²⁶⁸ Dolu, *Bilgi Alma*, 91.

²⁶⁹ Hasan Pulaşlı, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı”, *MÜHF-HAD*, C. 18, S. 2, (2012): 588.

²⁷⁰ Pulaşlı, *Yönetim Kurulu Üyeleri*, 592.

²⁷¹ Fıkra hükmünün gerekçesinde; “Alınacak bilginin niteliği ve özellikle “gizli”, “şirket sırrı” olması ile ilgili açık bir sınır getirilmemiştir. Bunun iki sebebi vardır. Birinci sebep şudur: Güvenilmeyen bir kişi üye seçilmemeli, seçilmişse uzaklaştırılmalıdır. İkincisi ise, Tasarının 369 uncu maddesinde “şirketin menfaatlerinin” gözetilmesi de vurgulanarak ağır bir özen yükünün getirilmiş olması ve özen yükünün sorumlulukla doğrudan ilgili bulunması ve ayrıca bilgi sızdırmanın cezai yaptırıma bağlanmasıdır. Hukukî ve cezai yaptırımlar yeterince caydırıcı kabul edilmelidir. Üçüncü sebebe gelince: Somut olayın özelliği, istenilen bilginin verilmemesini gerekli kılıyorsa yönetim kurulu başkanı tedbir talebiyle mahkemeye başvurabilir.” şeklinde bir açıklama yer almaktadır

²⁷² Dolu, *Bilgi Alma*, 92.

getirilen sınırlamalar (TTK m. 437/3) uygulama alanı bulacak ve genel kurul dışında bilgi verilmesi halinde diğer pay sahiplerinin TTK m. 437/2 c.3 gereği talepte bulunması halinde, bilgi verilen kişinin yönetim kurulu üyesi olduğu ya da sır saklama yükümlülüğü bulunduğu gerekçesi ile reddedilemeyecektir²⁷³. Bununla birlikte, TTK m. 392 kapsamında bilgi alma ve inceleme talebinde bulunan ve bu talebi reddedilen yönetim kurulu üyesi olan pay sahibinin, salt pay sahipliği sıfatına dayanarak TTK m. 437 kapsamında aynı yönde talepte bulunması halinde talebin daha evvel ileri sürüldüğü ve reddedildiği gerekçesi ile yeniden reddedilmesi kanuna aykırılık teşkil edecektir²⁷⁴.

5. Pay Üzerinde İntifa Hakkı Tesis Edilmesi Halinde Hak Sahipliği

Anonim şirketlerde pay üzerinde mülkiyet hakkı haricinde intifa hakkı, rehin hakkı, hapis hakkı ya da tevdi ve ariyet ilişkisinden kaynaklanan hakların da tesis edilmesi mümkündür²⁷⁵. İntifa hakkı haricindeki diğer hallerde, pay üzerinde hak sahibi olan kişi şirkete karşı üçüncü kişi konumunda olup, pay sahipliğinden kaynaklanan hakları kullanamamaktadır²⁷⁶. TTK’nda intifa hakkı sahibine ilişkin özel düzenlemelere yer verildiğinden, anonim şirketlerde intifa hakkı sahipliği ile ilgili daha ayrıntılı açıklamaya yer verme gereği hâsıl olmuştur.

İntifa hakkı, mülkiyet hakkının hak sahibine kazandırdığı kullanma, yararlanma ve tüketme yetkileri arasından, kullanma ve yararlanmaya ilişkin olanların bir başkasına tahsis edilmesi suretiyle oluşturulan sınırlı bir ayni haktır²⁷⁷. Pay sahibinin pay üzerindeki malik sıfatı devam etmesine rağmen, pay üzerindeki kullanma ve yararlanma hakkının intifa hakkı sahibine ait olması hali doktrinde çıplak mülkiyet olarak tanımlanmaktadır²⁷⁸.

Anonim şirketlerde senede bağlanan paylar ile birlikte senede bağlanmamış çıplak paylar üzerinde intifa hakkı tesis edilebilmesi mümkündür. Nama yazılı pay senetlerinde intifa

²⁷³ Dolu, *Bilgi Alma*, 92.

²⁷⁴ Dolu, *Bilgi Alma*, 92-93.

²⁷⁵ Dolu, *Bilgi Alma*, 101.

²⁷⁶ Dolu, *Bilgi Alma*, 109.

²⁷⁷ Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku*, 25. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2023, 948.

²⁷⁸ Ayşe Nur Berzek, “Anonim Ortaklıkta Pay Üzerinde İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı ve Oy Hakkına Bağlı Diğer Haklar”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.6, S.1-4, (2002): 223.

hakkı, senedin teslimi, yazılı devir beyanı ve pay sahibi ile birlikte pay defterine kayıt ile gerçekleşirken; hamiline yazılı pay senetlerinde ise intifa hakkı kurmak üzere senedin ilgisine teslim edilmesiyle gerçekleşmektedir²⁷⁹.

Hakkın konusu üzerinde geniş bir yararlanma imkânına sahip olan intifa hakkı sahibi, intifa hakkından kaynaklanan oy kullanma (TTK m. 432/2), kâr payı alma, bilgi alma, iptal davası açabilme gibi malvarlığı ve yönetime dayalı bir takım haklara sahiptir²⁸⁰.

Mülga yasa döneminde, intifa hakkı sahibinin payın yönetimine ilişkin oy hakkına sahip olmasının uzantısı olarak bilgi alma ve inceleme hakkının da intifa hakkı sahibi tarafından kullanılabileceği görüşü hâkimdi²⁸¹. Kanaatimizce, bilgi alma ve inceleme hakkının diğer hakların kullanılmasına bağlı olmaması ve bağımsız hak niteliği gereği, intifa hakkı sahibi bakımından da ancak oy hakkının uzantısı olarak kullanılabileceğinden bahsetmek, hakkın hukuki niteliği ile bağdaşmayacaktır. Kaldı ki, pay sahibinin yalnızca payın çıplak mülkiyetine sahip olması ve pay üzerindeki kullanma ve yararlanma yetkisinin intifa hakkı sahibine bırakılmış olması karşısında, haktan bu denli geniş bir yararlanma imkânına sahip olan intifa hakkı sahibinin TTK m. 437 kapsamında ve kanunla belirlenen sınırlar çerçevesinde istediği vakit hakkı kullanması mümkündür.

TTK m. 432’de “(2) Bir payın üzerinde intifa hakkı bulunması hâlinde, aksi kararlaştırılmamışsa, oy hakkı, intifa hakkı sahibi tarafından kullanılır. Ancak, intifa hakkı sahibi, pay sahibinin menfaatlerini hakkaniyete uygun bir şekilde göz önünde tutarak hareket etmemiş olması dolayısıyla pay sahibine karşı sorumludur.” düzenlemesine yer verilmiştir. Buna göre; aksi kararlaştırılmadığı sürece oy hakkı yalnızca intifa hakkı sahibi tarafından kullanılabilecektir. Mezkûr madde ile ayrıca intifa hakkı sahibinin pay sahibinin menfaatlerini hakkaniyete uygun olarak gözetmesi gerektiği belirtilmiştir. Kanunun intifa hakkı sahibine yüklediği bu sorumluluğun hakkıyla yerine getirilebilmesi, intifa hakkı sahibinin oy hakkını kullandığı hususlarda yeterli derecede bilgi sahibi olmasına bağlıdır²⁸².

²⁷⁹ Kaya, *Bilgi Alma*, 152.

²⁸⁰ Berzek, *İntifa Hakkı*, 224.; Ömer Teoman, *Anonim Ortaklıkta Paylar Üzerinde İntifa Hakkı Bulunması Durumunda Oy Hakkı Dışındaki Yönetim Haklarının Kimin Tarafından Kullanılacağı Sorunu*, Tüm Makalelerim C. I-II, İstanbul: Beta, 371.

²⁸¹ Berzek, *İntifa Hakkı*, 224.; Kaya, *Bilgi Alma*, 152.; Tekinalp, Teoman, *İntifa Hakkı*, 372.

²⁸² Teoman, *İntifa Hakkı*, 372.

Bilgi alma ve inceleme hakkının, intifa hakkı sahibi ile pay sahibi arasındaki ilişkide ne şekilde kullanılacağı hakkında kanunda özel bir düzenleme yoktur. Pay üzerindeki geniş yararlanma hakkı intifa hakkı sahibine ait olsa da payın çıplak mülkiyeti hala pay sahibinde kalmaya devam ettiğinden, bilgi alma ve inceleme hakkının intifa hakkı sahibi ile birlikte ve ondan bağımsız olarak pay sahibi tarafından kullanılmasında pay sahibinin de hukuki yararı bulunmaktadır²⁸³. Zira üzerinde intifa hakkı tesis edilmiş olsa da payın değerinde meydana gelecek olumlu ya da olumsuz yöndeki değişimler pay sahibini de doğrudan etkileyecektir²⁸⁴. Bu nedenle, şirketin mali durumu ve yönetime ilişkin hususlarda aydınlatıcı bilgi sahibi olmak intifa hakkı sahibi kadar pay sahibi bakımından da büyük önem arz etmektedir. Bununla birlikte, TTK m. 432/2 gereği intifa hakkı sahibinin payın yönetilmesi sırasında pay sahibinin menfaatlerini gözetip gözetmediğinin denetimi de ancak pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkını kullanması suretiyle gerçekleştirilebilecektir²⁸⁵.

TTK m. 494/4'de, pay sahibi ile birlikte intifa hakkı sahiplerinin de pay defterine kaydedileceği hükmüne yer verilmiştir. İntifa hakkı tesisinde pay sahibinin payın maliki olma sıfatı devam ettiğinden, intifa hakkı sahipleri pay defterine kaydedildiğinde, pay sahibine ilişkin kayıtlar da varlığını devam ettirecektir²⁸⁶. Her ne kadar rehin, hapis, tevdi ve ariyet halleri kişiye intifa hakkı gibi mülkiyet dışı hak sahipliği statüsünü kazandırsalar da pay sahipliği haklarını kazandırmadıklarından bu haklar pay defterine işlenmemektedir²⁸⁷. TTK m. 427/2 gereği, hamiline yazılı pay senetlerini hapis hakkı, rehin, kullanım ödöncü sözleşmesi veya saklama sözleşmesi ve benzeri sözleşmeler kapsamında uhdesinde bulunduran kişi, pay sahibi tarafından yazılı olarak düzenlenecek özel bir yetkilendirme belgesi ile pay sahipliğinden doğan hakları kullanabilecektir.

Pay ve pay senetleri üzerinde tesis edilen intifa hakkı ile TTK m. 502 ve 503'te düzenlenen intifa senetleri zaman zaman kavramsal olarak birbiri ile karıştırılmaktadır. Pay ve pay senetleri üzerinde intifa hakkı tesisinde, pay sahibi ve intifa hakkı sahibi arasında ilişki tesis edilirken; intifa senetlerinde, anonim şirket ile intifa senedi maliki

²⁸³ Kaya, *Bilgi Alma*, 154-155; Teoman, *İntifa Hakkı*, 373.

²⁸⁴ Kaya, *Bilgi Alma*, 154.

²⁸⁵ Kaya, *Bilgi Alma*, 154.

²⁸⁶ Narbay, *Anonim Ortaklıkta Pay Defteri*, 67; TTK 499. maddesi ile senede bağlanmamış pay ve nama yazılı pay senedi sahipleriyle birlikte intifa hakkı sahiplerinin de şirket pay defterine kaydedilmesi gerektiği belirtilmiştir.

²⁸⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 109.

arasında bir ilişki tesis edilmektedir. İntifa senedi sahipleri, tüm pay sahiplerinin haklarını sınırlandıran kâr payı, tasfiye artığından yararlanma gibi haklar dışında kalan pay sahipliği haklarını kullanamazlar²⁸⁸. Her ne kadar, şirket esas sözleşmesi ile intifa senedi sahiplerine genel kurula katılma ve soru sorma hakkı tanınması mümkün ise de²⁸⁹, TTK m. 503'ün açık hükmü uyarınca intifa senedi sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkını kullanması mümkün değildir²⁹⁰.

Kanaatimizce, pay ya da pay senedi üzerinde intifa hakkı tesis edilmiş olması halinde intifa hakkı sahibinin yanı sıra mülkiyet hakkına bağlı olarak pay üzerindeki menfaatleri korunmaya değer olan pay sahibinin de bilgi alma ve inceleme hakkını kullanabilmesi gerekmektedir.

B. Temsilciler

Pay sahipliğinden kaynaklanan tüm haklar ve bu hakların başında gelen bilgi alma ve inceleme hakkı kural olarak pay sahibi tarafından bizzatıhi kullanılmaktadır²⁹¹. TTK m. 425 gereği pay sahipliği hakları pay sahibi olan ya da olmayan bir kişinin temsilci olarak tayin edilmesi suretiyle de kullanılabilir. TBK m. 40'ta yer verilen temsile ilişkin hükümler uyarınca da kişiye sıkı sıkıya bağlı olmayan genel kurula katılma, oy kullanma ve bilgi alma hakkının temsilci aracılığı ile kullanılmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır²⁹².

²⁸⁸ Berzek, *İntifa Hakkı*, 223-224. Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan 22/06/2013 tarihli Pay Tebliği'nin (VII 128.1.) 39/1. maddesine göre; katılma intifa senedi sahipleri, ortaklıkta oy hakkına sahip diğer ortaklar gibi TTK m. 437 hükümleri kapsamında bilgi alma ve inceleme hakkına sahiptir.

²⁸⁹ Berzek, *İntifa Hakkı*, 224; İntifa senedi sahipleri TTK m. 357 ile pay sahiplerine tanınan eşit işlem ilkesinden yararlanma hakkına sahip değildir. Güney, *Eşit İşlem*, 124.

²⁹⁰ Güney, *Bilgi Alma*, 47; Kaya, *Bilgi Alma*, 141.

²⁹¹ Kaya, *Bilgi Alma*, 144.

²⁹² Mustafa İsmail Kaya, "Pay Sahiplerinin Anonim Şirket Genel Kurulunda Temsil Edilmesi", *BATİDER*, C:30, S:4, (2014): 50.

1. Kanuni Temsil

Pay sahibine onun iradesi dışında ve kanun gereği atanan temsilciye kanuni temsilci denilmektedir²⁹³. Örneğin; tüzel kişi pay sahibinin tasfiyesi halinde tasfiye memuru, tacir olan pay sahibinin iflası halinde iflas idaresi ya da ehliyetsizlik söz konusu olduğunda veli, vasi, tereke temsilcisi ya da kayyım kanuni temsilcilerdir²⁹⁴. Bununla birlikte, tüzel kişilerin pay sahibi olmaları halinde, tüzel kişi yönetim kurulu tarafından tayin edilen temsilci de kanuni temsilci sıfatına sahiptir²⁹⁵. Kanuni temsil hallerinde, pay sahipliğinden kaynaklanan haklar ile bilgi alma ve inceleme hakkı yalnızca temsilci tarafından kullanılabilir²⁹⁶.

2. İradi Temsil

Şirketin işleyişine doğrudan etki eden yönetim kurulunun seçimi ya da azledilmesi, sermayenin artırımı ya da azaltılması, bilançonun onaylanması, esas sözleşme hükümlerinin değiştirilmesi şeklindeki birçok mühim karar anonim şirket genel kurul toplantılarında pay sahiplerinin oylamasına sunulmaktadır²⁹⁷. Özellikle hakla açık anonim şirketlerde pay sahiplerinin sayıca fazla oluşu ve çoğu pay sahibinin yalnızca yatırım amacı ile şirkette yer alması, pay sahiplerinin genel kurula ve yönetime katılma noktasında isteksizliğine neden olmaktadır. Bu durum şirket içinde güç boşluğu durumunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır²⁹⁸. Bununla birlikte fiziki imkânsızlık yahut ekonomik külfeti nedeniyle çoğunlukla genel kurul toplantılarına katılamasalar da kimi pay sahipleri genel kurulda alınacak kararlara müdahale edebilmek için kendi yerlerine bir başka gerçek veya tüzel kişinin²⁹⁹ toplantıya katılmasını isteyebilirler³⁰⁰. Özellikle şirkete ait belgelerin incelenmesinde ya da şirketin faaliyet alanına giren konularda bilgi edinilmek istendiğinde, pay sahibinin bu alanda uzmanlığı ve teknik

²⁹³ Karamanlioğlu, *Temsil*, 9-10.

²⁹⁴ Karasu, *Bilgi Alma*, 80; Kaya, *Bilgi Alma*, 149; Karamanlioğlu, *Temsil*, 10.

²⁹⁵ Sümer, *Bilgi Alma*, 130.

²⁹⁶ Karasu, *Bilgi Alma*, 80.

²⁹⁷ Kaya, *Temsil*, 49; Karamanlioğlu, *Temsil*, 39.

²⁹⁸ Karamanlioğlu, *Temsil*, 39.

²⁹⁹ Kaya, *Temsil*, 57; Karamanlioğlu, *Temsil*, 184.

³⁰⁰ Karamanlioğlu, *Temsil*, 37.

bilgisi olan kişilere ihtiyaç duyması kaçınılmazdır³⁰¹. Bu halde ise iradi temsil söz konusu olacaktır.

İradi temsilcinin seçiminde pay sahibi her ne kadar kendi önceliklerini gözeterek temsilciyi tayin edecek olsa da atanacak kişinin, şirket menfaatlerini koruyacak ve toplantıya katılımı ve oy hakkının kullanımı ile açıkça şirkete zarar verecek davranışlarda bulunmayacak kişilerden olması gerekmektedir³⁰². Atanacak temsilcinin şirkete eleştirel yaklaşımlarda bulunması ya da şirketle rekabet halinde bulunması, şirket menfaatlerine açık ve somut bir şekilde zarar veren şekilde olmadığı müddetçe, temsilcinin atanmasına engel teşkil etmeyecektir³⁰³.

Genel kurula katılarak pay sahipliği haklarını kullanma, kanun ile yalnızca pay sahiplerine ve temsilcilerine tanınmış olmakla yardımcı sıfatı ile şirket faaliyetlerine ilişkin teknik bilgi sahibi olduğu belirtilerek mali müşavir ya da avukat gibi alanında uzman kişilerin pay sahibinin ya da temsilcinin yanında toplantıya katılması mümkün değildir³⁰⁴. Bununla birlikte esas sözleşmede yer verilecek bir hükümle pay sahibi ve temsilci dışında dinleyicilerin genel kurula katılabilmesi kararlaştırılabilir³⁰⁵. Pay sahibinin birden fazla paya malik olması durumunda, pay sahipliği haklarının kişiden bağımsız ve paya bağlı olarak kullanılması nedeniyle, pay sahibi bir kısım paylarından doğan haklarını genel kurulda bizzat kullanırken diğerleri için temsilci ataması mümkündür³⁰⁶.

Pay sahipliği haklarının başında gelen bilgi alma ve inceleme hakkı da paya bağlı olarak pay sahibi ya da temsilci tarafından kullanılabilir³⁰⁷. Bilgi alma ve inceleme hakkı ile diğer pay sahipliği haklarının hem temsilci hem de sonrasında pay sahibi tarafından kullanılmak istenmesi, genel kurulun düzen ve işleyişine hâlel getireceğinden hakkın kötüye kullanılması niteliği taşıyacaktır³⁰⁸. Esasen bilgi alma ve inceleme hakkı, pay

³⁰¹ Kaya, *Bilgi Alma*, 146; Karamanlıoğlu, *Temsil*, 38.

³⁰² Kaya, *Temsil*, 58.

³⁰³ Kaya, *Temsil*, 58. Öğretide Karasu, genel kurula katılacak olan temsilcinin pay sahipleri arasından ya da mesleği dolayısıyla sır saklama yükümlülüğü bulunan kişiler arasından seçilmesi gerektiğini aksi takdirde şirket sırlarının rakip şirketlerce ele geçirilme riskinin doğabileceği görüşünü savunmaktadır. Karasu, *Bilgi Alma*, 81.

³⁰⁴ Sümer, *Bilgi Alma*, 128.

³⁰⁵ Ömer Teoman, *Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarına "Dinleyicilerin" Katılması*, Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012, 247.

³⁰⁶ Arslanlı, *Pay ve Pay Sahipliği*, 253; İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 281; Sümer, *Bilgi Alma*, 133.

³⁰⁷ Karamanlıoğlu, *Temsil*, 296.

³⁰⁸ Sümer, *Bilgi Alma*, 133.

sahibi veya temsilci tarafından kullanılmakla tüketilmiş sayılacak, hakkın aynı hususlarda bir diğeri tarafından kullanılması mümkün olmayacaktır³⁰⁹. Esas sözleşme ile genel kurula katılmalarına izin verilen dinleyicilerin de, herhangi bir hak ve yetkileri bulunmadığından toplantı sırasında bilgi alma ve inceleme hakkını kullanma hatta soru sormak ya da görüşmelere iştirak etme hakları bulunmamaktadır³¹⁰.

TTK m. 426/1 gereği, senede bağlanmamış paylardan, nama yazılı pay senetlerinden ve ilmühaberlerden kaynaklanan pay sahipliği hakları, pay defterinde kayıtlı bulunan pay sahibi veya pay sahibi tarafından yazılı olarak yetkilendirilen kişi tarafından kullanılmaktadır³¹¹. Mezkûr maddenin 2. fıkrasında ise, hamiline yazılı pay senedini elinde bulunduran kişinin zilyetliğini ispat etmesi ve MKK'na bildirilmiş olması halinde şirkete karşı pay sahipliğinden doğan haklarını kullanabileceğine yer verilmiştir.

Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları Hakkında düzenlenen Yönetmeliğin³¹² 16. maddesine göre, genel kurul toplantısına katılacaklar listesi, SPK m. 13. gereği kayden izlenen paylar ile hamiline yazılı paylar bakımından MKK'dan edinilen pay sahipleri çizelgesi, çıplak paylar veya nama yazılı olan paylar ile ilmühaber sahipleri için ise pay defteri kayıtları dikkate alınarak yönetim kurulu tarafından hazırlanmaktadır. Mezkûr yönetmeliğin 18/3. maddesi gereği hamiline yazılı pay senedi sahiplerinin MKK'dan edinilen çizelge ile birlikte pay senedinin zilyedi olduğunu ispat etmeleri gerektiğinden, temsilcinin de aynı şekilde çizelgede ismi geçen pay sahibi tarafından yetkilendirildiğini ve pay senedine zilyet olduğunu ispat etmesi gerekmektedir³¹³.

Pay sahiplerinin genel kurulda temsil edilebilmeleri için temsilci adına düzenlenecek vekâletnamenin noter onaylı olması gerekmektedir(Yönetmelik m.18/7). Pay sahibi olan gerçek kişinin birden fazla temsilci tayin etmesi veya tüzel kişinin birden fazla kişi tarafından temsil edilmesi halinde, genel kurula katılma, oy hakkının kullanılması ve bilgi alma ve inceleme hakkının hangi temsilci tarafından kullanılacağına yetki belgesinde açıkça belirtilmesi gerekmektedir (Yönetmelik m.18/8)³¹⁴. Yetki belgesinin genel kurula

³⁰⁹ Karamanlioğlu, *Temsil*, 166.

³¹⁰ Teoman, *Dinleyicilerin Katılması*, 257.

³¹¹ Kaya, *Bilgi Alma*, 131; Karamanlioğlu, *Temsil*, 219-220; Ünal, *Bilgi Alma*, 187, dn:1082.

³¹² Resmî Gazete Tarihi: 28.11.2012 Resmî Gazete Sayısı: 28481.

³¹³ Karamanlioğlu, *Temsil*, 244.

³¹⁴ Kaya, *Bilgi Alma*, 148, dn: 87; Karamanlioğlu, *Temsil*, 249; Ünal, *Bilgi Alma*, 192-193, dn:1102.

katılma ve oy hakkının kullanılmasına ilişkin düzenlenmesi halinde de temsilcinin bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmaya sahip olduğu kabul edilmelidir³¹⁵.

TTK m. 340'ta yer verilen düzenleme ile kanunda açıkça izin verilmedikçe anonim şirketlere ilişkin hükümlerin icrasından esas sözleşme hükümleri ile vazgeçilemeyeceği belirtilmiş olduğundan, pay sahiplerinin genel kurulda temsil edilmesinin esas sözleşme hükümleri ile engellenmesi mümkün değildir³¹⁶. Pay sahibinin, esas sözleşmede aksine bir hüküm bulunmaması halinde, birden fazla temsilci tayin etmesi mümkün olup, oy hakkı yalnızca yetki belgesinde gösterilen bir temsilci aracılığı ile kullanılabilir³¹⁷.

Pay sahibi tarafından tayin edilen temsilci, pay sahibinin talimatlarına uygun hareket etme yükümlülüğüne sahiptir (TTK m. 427/1)³¹⁸. Temsilcinin pay sahibinin talimatlarının aksine hareket etmesi halinde artık pay sahibi temsilcinin kendi adına ortaya koyduğu iradenin sonuçlarına katlanmak zorundadır³¹⁹. Zira pay sahibinin talimatları doğrultusunda hareket edilmemesi pay sahibi ve temsilci arasındaki iç ilişkiyi ilgilendirir ve temsilcinin sorumluluğunun kapsamı da aralarındaki sözleşmeye göre belirlenir³²⁰.

3. Müşterek Temsil

TTK m. 477/1'de payların bölünmezliği ilkesi benimsenmiştir³²¹. Buna göre; birden fazla malikin sahip olduğu pay, ancak ortak bir temsilci aracılığıyla kullanılabilir. Ortak temsilcinin atanmaması halinde, şirket tarafından maliklerden herhangi birine yapılacak tebligat işlemi tüm malikler bakımından geçerli sayılacaktır. Mezkûr madde ile aynı yönde olan TTK m. 432/1 hükmünde ise, birden fazla kişi, anonim şirket payı üzerinde müşterek ya da elbirliği ile malik ise, bunların içlerinden birini veya üçüncü bir kişiyi, genel kurulda paydan doğan hakların kullanması amacıyla temsilci olarak atayabilecekleri öngörülmüştür.

³¹⁵ Ünal, *Bilgi Alma*, 192-193, dn:1102.

³¹⁶ Kaya, *Temsil*, 51; Karamanlioğlu, *Temsil*, 137..

³¹⁷ Kaya, *Bilgi Alma*, 148, dn:87; Karamanlioğlu, *Temsil*, 166; Kaya, *Temsil*, 53, dn: 19; Ünal, *Bilgi Alma*, 191.

³¹⁸ Karamanlioğlu, *Temsil*, 408.

³¹⁹ Karamanlioğlu, *Temsil*, 442.

³²⁰ Kaya, *Temsil*, 64; Karamanlioğlu, *Temsil*, 439.

³²¹ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 625.

II. BİLGİ VERME YÜKÜMLÜLERİ

Anonim şirketlerde bilgi vermekle yükümlü olanlar, şirketin iş ve işlemleri ile ilgilenen yönetim kurulu ve bağımsız denetime tabi olan anonim şirketlerde denetçilerdir (TTK m. 437/2)³²². Yönetim kurulu ve denetçiler, bilgi verme yükümlülüklerini şirket tüzel kişiliği adına yerine getirmektedirler³²³. Buna bağlı olarak, yönetim kurulu veya denetçilerden bilgi alma talebinde bulunan ve talebi reddedilen pay sahibi yönetim kurulu veya denetçilere karşı değil şirket tüzel kişiliğine karşı dava açarak hakkını kullanmaktadır³²⁴.

Kanun ile bilgi verme yükümlüleri açıkça belirlendiğinden, yönetim kurulu ve denetçiler dışında örneğin genel kurul toplantı başkanına yöneltilecek sorular ve bu sorulara verilecek yanıtlar TTK m. 437 kapsamında hukuki sonuçlar doğurmayacaktır³²⁵. Pay sahiplerinin ileri sürdükleri bilgi alma taleplerini karşılamakla yükümlü olanlar, talebin konusu iş ve işlemler önceki dönemde görev yapan yönetim kurulu ve denetçiler zamanında gerçekleşse dahi, mevcut dönemde görev yapan yönetim kurulu ve denetçilerdir³²⁶. Anonim şirketin başka bir şirket ile birleşmesi halinde pay sahipliği sıfatı ile birlikte bilgi verme yükümlülüğü de birleşilen şirkete devredilmiş sayılacaktır³²⁷.

TTK m. 407/1 gereği pay sahipleri kural olarak pay sahipliğinden kaynaklanan haklarını genel kurul sırasında kullanırlar. Maddenin devam fıkrası ile yönetim kurulu ve denetçilerin genel kurul toplantısı sırasında hazır bulunmaları gerektiği hükme bağlanmıştır. Bilgi verme yükümlüsü olan yönetim kurulu ve denetçilerin pay sahiplerinin taleplerinin altında yatan amacı sorgulama hakları bulunmadığı gibi pay sahiplerinin de yönelttikleri soruları gerekçelendirme zorunlulukları bulunmamaktadır³²⁸.

Her ne kadar, pay sahibinden talebinin gerekçelendirilmesini beklemek hakkın özüne ve getiriliş amacına aykırılık teşkil edecek ise de bu halde dahi pay sahibi bakımından iyi

³²² Öğretide *Dolu*, yönetim kurulu ve denetçilerin bilgi verme yükümlüsü olarak ifade edilmesinin doğru olmadığını, zira yükümlülüğün anonim şirkete olduğunu, TTK m. 437/2 lafzı da dikkate alınarak yönetim kurulu ve denetçilerin ancak bilgi verme görevlisi olabilecekleri görüşündedir. *Dolu, Bilgi Alma*, 110.

³²³ Karasu, *Bilgi Alma*, 81; Kaya, *Bilgi Alma*, 162.

³²⁴ *Dolu, Bilgi Alma*, 110; Karasu, *Bilgi Alma*, 81; Ünal, *Bilgi Alma*, 202.

³²⁵ Karasu, *Bilgi Alma*, 81. TTK 437/2. maddesinin gerekçesinde yer alan, “*Pay sahibinin, genel kurulda bilgi alabileceği iki görevli ve sorumlu “ilgili” vardır: (a) yönetim kurulu (b) denetçiler*” şeklindeki ifade ile bilgi verme yükümlüleri açıkça belirtilmiştir.

³²⁶ Karasu, *Bilgi Alma*, 82; Kaya, *Bilgi Alma*, 183.

³²⁷ Sümer, *Bilgi Alma*, 153.

³²⁸ Sümer, *Bilgi Alma*, 154.

niyet ve dürüstlük kurallarının soru yöneltmede sınır teşkil etmesi gerektiğine şüphe yoktur.

A. Yönetim Kurulu

Yönetim kurulu, kural olarak anonim şirketi temsil ve idare etme yetkisine sahip, faaliyetleri süreklilik teşkil eden, bir veya daha fazla üyeden teşekkül eden zorunlu organlarından biridir (TTK m. 359 vd. ve m. 365)³²⁹. Anonim şirket yönetim kurulu esasen kendisine ait olmayan bir malvarlığını yöneten kişi mevkiinde olup, bu nedenle mallarını yönettiği kişilere karşı hesap ve bilgi verme yükümlülüğü bulunduğundan şirket ile yönetim kurulu arasındaki ilişki doktrinde vekâlet ilişkisi olarak nitelendirilmektedir³³⁰.

Yönetim kurulunun kanunda sayılan birçok görev ve yükümlülüğü olmakla birlikte bunların en önemlilerinden biri pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme taleplerinin karşılanmasıdır. Zira TTK m. 374 gereği, kanun ve esas sözleşme ile genel kurulun yetkisine bırakılmış olanlar haricinde şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli her türlü iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkili organın yönetim kurulu olması, pay sahipleri tarafından bu yönde yöneltilecek soruların muhatabı olmasını da zorunlu kılmaktadır³³¹.

TTK'nın 437/1. maddesinin açık hükmü gereği yönetim kurulu genel kurul toplantısı öncesinde madde metninde yer verilen bilgi ve belgeleri pay sahiplerinin incelemesine sunmak zorundadır. Maddenin devam hükmünde ise yönetim kurulunun, pay sahipleri tarafından genel kurulda şirket işleri ile ilgili yönelttikleri soruları, yine mezkûr madde ile belirlenen sınırlar çerçevesinde, yanıtlamakla yükümlü olduğuna yer verilmiştir. Yönetim kurulunun bilgi verme yükümlülüğü, TTK'nın 200. maddesi ile sınırlı olmak üzere bağlı şirketleri de kapsamaktadır. Bununla birlikte pay sahiplerinin şirket defter ve kayıtları üzerinde inceleme yapma taleplerinin değerlendirilmesi de genel kurul ile birlikte yönetim kuruluna aittir (TTK m. 437/4).

³²⁹ Necla Akdağ Güney, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012, 3-4.

³³⁰ Teoman, *Genel Kurul*, 23.

³³¹ Kaya, *Bilgi Alma*, 179.

TTK'nın 407/2. maddesi gereği, murahhas üyelerle birlikte en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısında hazır bulunması gerekmektedir³³². Yönetim kurulunun birden fazla kişiden oluşması ve toplantıya bir kısmının katılması halinde, toplantıya katılan yönetim kurulu üyelerinin, pay sahipleri tarafından yöneltile soruları cevaplandırarak yetki ve bilgiye sahip olunmadığından bahisle cevaplandıramaması halinde, pay sahiplerinin bu sebeple alınan genel kurul kararlarının iptalini isteme hakkı bulunmaktadır³³³. Bu halde, pay sahipleri bilgi alma haklarını etkin şekilde kullanamayacaklarından öğretide *Teoman* yönetim kurulu üyelerinin en az birinin değil tamamının genel kurul toplantısı sırasında hazır bulunmaları gerektiği görüşündedir³³⁴.

Anonim şirket işleri ile ilgili bilgi alma taleplerini karşılamakla yükümlü olan ve yine şirket defter ve kayıtlarının incelenmesine ilişkin talebi değerlendirecek olan bilgi alma ya da inceleme talebine konu bilgi ve belgelerin ait olduğu dönem fark etmeksizin hâlihazırda görev yapan yönetim kuruludur³³⁵. Yönetim kurulu talep edilen bilgiyi bizzat vermek zorunda olmayıp, sorumluluk kendisine ait olmak üzere, bilgi alma talebine konu alanda uzman bir üçüncü kişiyi de görevlendirmesi mümkündür³³⁶.

Yönetim kurulu üyelerinin pay sahiplerinin bilgi alma hakları kapsamında kendilerine yönelttikleri soruları dürüstlük ve hesap verme ilkesine uygun olarak özenli, yeterli, beklentileri karşılayacak şekilde ve gerçeğe uygun olarak cevaplandırmaları gerekmektedir. Pay sahibi ile yönetim kurulu üyeleri arasında bu yönde yaşanacak bir anlaşmazlıkta sorumluluktan kurtulabilmek için ilgili yönetim kurulu üyesinin üzerine

³³² “Somut olayda ise, dava konusu genel kurulda davalı şirket yönetim kurulu üyelerinden hiçbiri asaleten hazır değildir. Bu durum TTK'nın 407/2. maddesi hükmüne aykırıdır. Maddenin gerekçesinde ise bu yükümlülüğe aykırılığın genel kurul kararlarının geçerliliğini etkileyemeyeceği açıkça belirtilmiştir. Emsal nitelikteki Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 18/06/2018 tarih 2016/12403 Esas 2018/4469 Karar sayılı ilamında “Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına ve TTK'nın 407/2 maddesi gereğince murahhas üyelerin ve denetçinin genel kurula katılmamasının başlı başına iptal sebebi sayılamayacak olmasına göre davacı vekilinin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan sair temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir.” denilmiştir. Hal böyle olunca mahkemeye madde gerekçesinin maddenin yorumu ile birlikte değerlendirilerek yönetim kurulu üyesinin genel kurula katılmamasının başlı başına genel kurul kararlarının iptalini gerektirmeyeceği gözetilerek yazılı şekilde hüküm kurulmasında bir isabetsizlik görülmemiştir.” Ankara BAM 21. HD. 04/11/2020 tarih 2019/954 E. 2020/1130 K. (UYAP 23.06.2024)

³³³ Kırca, Şehirali Çelik, Manavgat, Anonim Şirketler, 70, dn: 70; Ömer Teoman, “Genel Kurula Katılmak Zorunda Olanlar”, Prof. Dr. Reha Poroy'un Anısına Armağan, *BATİDER*, C. 15, S. 4, (2009): 33.

³³⁴ Teoman, *Genel Kurul*, 31. Aynı yönde görüş için bkz: Ünal, *Bilgi Alma*, 204.

³³⁵ Dolu, *Bilgi Alma*, 117.

³³⁶ Kaya, *Bilgi Alma*, 185.

düşen yükümlülüğü özenle yerine getirdiğini ispat etmesi gerekecektir³³⁷. Yönetim kurulu, bilgi verme yükümlülüğünü yerine getirirken gündem ile bağlı değildir.

TTK m. 357 ile benimsenen eşit işlem ilkesi genel kurulun keyfi karar almasının önüne geçer ve yönetim kurulunun faaliyet alanını daraltır³³⁸. Yönetim kurulu, aynı şartlarda yalnızca şirket menfaatleri gerektiriyorsa farklı davranma hakkına sahiptir. Buna göre, aynı şartlar altındaki pay sahiplerinin bilgi alma talepleri eşit işlem ilkesine aykırı olarak, yalnızca şirket menfaatlerinin gerektirmesi halinde yönetim kurulu tarafından geri çevrilebilecektir³³⁹. Eşit işlem ilkesine aykırı olarak tesis edilen yönetim kurulu kararlarının batıl olduğunun tespiti için TTK m. 391/1-b gereği pay sahipleri tarafından mahkemeye başvurulması mümkündür.

B. Denetçiler

TTK'nın 437/2. maddesi hükmü gereği, pay sahibi genel kurulda denetçilerden denetimin yapılma şekli ve sonuçları hakkında bilgi isteyebilir. 6762 sayılı kanun döneminde denetçi zorunlu organlardan biri iken, 6102 sayılı TTK ile birlikte organ olmaktan çıkarılmış, bunun yerine TTK'nın 397/4. maddesinde yer verilen şekilde bağımsız dış denetim esası benimsenmiştir³⁴⁰. TTK'ya göre denetçiler, şirket organı vasfında değildir³⁴¹. Denetçilerin kimler arasından seçilebileceği TTK'nın 400. maddesinde belirtilmiştir.

Bağımsız denetim, tüm anonim şirketler bakımından getirilen bir düzenleme olmayıp bağımsız denetime tabi olan ve olmayan şirketlerin hangi usul ile denetime tabi tutulacaklarına ilişkin ayrıntılara Kanun ve kanun maddelerine istinaden çıkarılan Yönetmeliklerde yer verilmektedir (TTK m. 397/4-5-6)³⁴². Denetçiler, genel kurul tarafından her faaliyet döneminde seçilmektedirler.

³³⁷ Güney, *Yönetim Kurulu*, 137-138.

³³⁸ Güney, *Eşit İşlem*, 124.

³³⁹ Eminoglu, *Eşit İşlem*, 84; Güney, *Eşit İşlem*, 125.

³⁴⁰ Zekeriyya Arı, *Anonim Şirketlerin Denetimi*, Ankara: Ekin Yayınevi, 2019, 53.

³⁴¹ Arı, *Denetim*, 57.

³⁴² TTK'nın 397/4. maddesi gereği, TTK'nın 398. maddesi kapsamında bağımsız denetime tabi olan şirketler Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmektedir. TTK'nın 397/5. maddesine göre ise bağımsız denetime tabi olmayan anonim şirketlerin denetleme sistemi Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenecektir.

Denetçi ile şirket aralarında var olan denetim sözleşmesi gereği pay sahiplerine bilgi vermekle mükelleftir³⁴³. TTK'nın 407/2. maddesi gereği denetçilerin de, pay sahiplerinin denetime ilişkin sorularını yöneltebilmeleri için, genel kurulda hazır bulunmaları gerekmektedir³⁴⁴. Madde hükmü ve gerekçesinde, denetim faaliyetlerine ilişkin bilginin açıkça denetçilerden talep edilebileceği belirtilmiş olduğundan denetçiler dışındaki kişi veya şirket organlarından denetimin yapılma şekli ve sonuçlarına ilişkin bilgi talep edilebilmesi mümkün değildir³⁴⁵.

Denetçiler, pay sahiplerinin yalnızca genel kurul toplantısı sırasında yönelttikleri soruları karşılama yükümlülüğü bulunmakta olup, TTK m. 437/1ve 4'te yer verilen bilgi, belge, rapor ve yazışmaları pay sahibinin incelemesine sunma zorunlulukları bulunmamaktadır³⁴⁶. Bununla birlikte, denetçiler şirket dışından bağımsız kişiler olsalar dahi şirket ile ilgili edindikleri bilgileri saklamakla yükümlüdürler³⁴⁷.

C. Tasfiye Memurları

Anonim şirketler, kanunda veya esas sözleşmede yer alan sona erme hallerinin gerçekleşmesi durumunda TTK m. 529 vd. hükümleri gereği şirket malvarlığının tasfiyesi gerekmektedir³⁴⁸. Tasfiye sonucuna etki edecek hususlar ve özellikle her bir pay sahibine kalacak tasfiye payı hakkında pay sahiplerinin bilgi sahibi olmak istemeleri kuvvetle muhtemeldir³⁴⁹. Şirketin tasfiye sürecine girmesi halinde tasfiye sonuçlanana dek şirketin tüzel kişiliği ve buna bağlı olarak pay sahipliği devam ettiğinden (TTK m. 533/2) pay sahibinin şirkete karşı hak ve yükümlülükleri de devam etmektedir³⁵⁰. Buna bağlı olarak aydınlanma ihtiyacına dayalı olarak pay sahibi tarafından bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması da mümkün olacaktır³⁵¹.

³⁴³ Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 134; Ünal, *Bilgi Alma*, 208.

³⁴⁴ Arı, *Denetim*, 67.

³⁴⁵ Ünal, *Bilgi Alma*, 208.

³⁴⁶ Dolu, *Bilgi Alma*, 120.

³⁴⁷ Arı, *Denetim*, 23 vd.

³⁴⁸ Dolu, *Bilgi Alma*, 122.

³⁴⁹ Kaya, *Bilgi Alma*, 241.

³⁵⁰ Kaya, *Bilgi Alma*, 187.

³⁵¹ Bulut, *Bilgi Alma*, 27; Karasu, *Bilgi Alma*, 80; Kaya, *Bilgi Alma*, 188.

TTK m. 535/1’de şirketin tasfiye sürecine girmesi ile şirket organlarının görev ve yetkilerinin tasfiyenin yapılabilmesi için zorunlu olan ancak niteliği gereği tasfiye memurları tarafından yapılamayan işlemlere özgülenmektedir. Tasfiye aşamasında, genel kurul ve yönetim kurulu yalnızca şirketin tasfiye işlemleri ile sınırlı olarak işlemler yapabilecek olup, bunun dışındaki işlemlerde tasfiye memurları yetkilidir³⁵². Tasfiye memurlarının tasfiye süresinde pay sahiplerine bilgi verme yükümlülükleri TTK m. 542/1-i’de “*Pay sahiplerine tasfiye işlerinin durumu hakkında bilgi ve istedikleri takdirde bu konuda imzalı belge verirler.*” şeklinde belirtilmiştir. Tasfiye sürecinde tasfiye memurlarının özellikle tasfiye payının dağıtılması ve pay bedellerinin tahsili hususlarında eşitlik ilkesini gözeterek hareket etmesi gerekmektedir³⁵³. Tasfiye memurunun pay sahipleri arasında eşitlik ilkesini gözetmeksizin işlem yapması halinde ilgililerin tasfiye memurunun sorumluluğuna gitme hakları bulunmaktadır³⁵⁴.

Esas sözleşme veya genel kurul kararı ile ayrıca tasfiye memuru atanmadığı takdirde, tasfiye, yönetim kurulu tarafından yapılacaktır (TTK m. 536/1). Tasfiye memurlarının yetkileri tasfiye işlemleri ile sınırlı olduğu için pay sahipleri de tasfiye memurlarından yalnızca tasfiyeye ilişkin bilgi talep edilebilecektir³⁵⁵.

³⁵² Dolu, *Bilgi Alma*, 124-125.

³⁵³ Güney, *Eşit İşlem*, 126.

³⁵⁴ Güney, *Eşit İşlem*, 126.

³⁵⁵ Kaya, *Bilgi Alma*, 241.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ KONUSU, KAPSAM VE SINIRLARI

I. BİLGİ ALMA HAKKININ KONUSU VE KAPSAMI

Anonim şirketin finansal tabloları ile konsolide finansal tabloları (TTK m.517), yönetim kuruluna ait yıllık faaliyet raporları (TTK m.518), denetim raporları ile yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisi TTK m. 437/1 gereği şirket genel kurul toplantısından 15 gün önce pay sahiplerinin incelemesi için şirket merkezinde hazır bulundurulmaktadır³⁵⁶. Kanunda tahdidi olarak sayılan bu belgeler pay sahibinin pasif bilgi alma hakkının konusunu oluşturmakta olup, sayılanların dışındaki bilgi ve belgelerin inceleme sırasında hazır bulundurulması zorunlu değildir³⁵⁷.

Pay sahipleri, aktif bilgi alma hakları kapsamında ise herhangi bir sınırlandırma olmaksızın şirketin, her türlü işleri ile ilgili yönetim kurulundan ve denetim faaliyetlerine ilişkin ise denetçilerden bilgi alma hakkına sahiptir³⁵⁸. TTK m. 200 kapsamında bağlı şirketler ve şirketin diğer şirket ve kişilerle yaptığı iş ve işlemlere ilişkin bilgiler de aktif bilgi alma hakkının konusunu oluşturmaktadır³⁵⁹. Buna göre, pay sahipleri şirketin iktisadi durumu, mali tablo ve raporları, yönetim ve işletme stratejileri, organizasyonu, bağlı işletmelerle ve diğer şirketlerle olan hukuki ve ticari ilişkileri hakkında pay sahipleri yönetim kurulundan; denetimde uygulanan yöntem, rapor içeriği, denetim sırasında görevlendirilen uzmanlar hakkında ise denetçilerden bilgi alma hakkına sahiptir³⁶⁰. Zikrolunan hususların yanı sıra pay sahipleri, sahip oldukları payın değerinin tespiti, rüçhan hakkının kullanılması, pay sahipliğinin sonlandırılması veya devamı ile yapılacak

³⁵⁶ Finansal tablolar ve konsolide finansal tablolar bir yıl süreyle pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulmaktadır.

³⁵⁷ Ünal, *Bilgi Alma*, 182.

³⁵⁸ Dolu, *Bilgi Alma*, 172; Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 135; Karasu, *Bilgi Alma*, 84-85; Kaya, *Bilgi Alma*, 202; Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 55.

³⁵⁹ Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 379.

³⁶⁰ Karasu, *Bilgi Alma*, 84-85.

yeni yatırımlar³⁶¹ ile yönetim kurulu üyelerinin şahsi özellikleri³⁶² ve yönetim kurulu üyelerine ödenen maaş ve ikramiyelere³⁶³ ilişkin de bilgi talep edebilirler.

Esasen pay sahibinin şirket faaliyetleri hakkında aydınlanmasına bağlı olarak yatırımlarının akıbetini belirlemesi ve dolaylı olarak şirket denetimini sağlayacak tüm konular, aynı zamanda bilgi alma hakkının da konusunu oluşturacaktır³⁶⁴. Pay sahibinin kısmen ya da yetersiz şekilde aydınlatılması, pay sahibinin şirkete duyduğu güvene zarar vereceğinden şirketten ayrılmasına, muhtemel yatırımlarını başka şirketlere kaydırmasına ve neticeten şirketin büyümesinin ve devamlılığının zarar görmesine sebebiyet verecektir.

Bilgi alma hakkının konusunun belirlenmesinde iki temel görüş bulunmaktadır³⁶⁵. Bilgi alma hakkının oy hakkına yardımcı hak olarak kullanılması ilk görüştür³⁶⁶. Bu görüşün kabul edilmesi halinde de iki farklı kabul ortaya çıkmakta, bunlardan ilki bilgi alma hakkının sadece oy hakkının konusu ile sınırlı olarak kullanılabileceğine ilişkin olup, diğeri ise bilgi alma hakkı oy hakkına yardımcı nitelikte olsa dahi konusunun sınırsız olduğuna ilişkindir³⁶⁷.

Bilgi alma hakkının konusunun nelerden ibaret olduğunun belirlenmesine ilişkin ikinci görüş ise, bilgi alma hakkının oy hakkından bağımsız olduğu ve konusunun sınırsız olduğu yönündedir³⁶⁸. Aksi yöndeki kabul, hukuki niteliği gereği pay sahipliğine bağlı ve oy hakkından bağımsız olarak kullanılabilecek olan bilgi alma hakkının, payı oydan yoksun olan pay sahipleri tarafından kullanımının engellenmesi sonucunu ortaya çıkarmış olacaktır³⁶⁹.

TTK m. 437/2 uyarınca, pay sahiplerinin bilgi alma taleplerinin kural olarak kabul edilmesi gerekteyse de yönetim kurulu ve denetçilerin yalnızca şirket işleri ve denetim faaliyetleri hakkında bilgi verme yükümlülüğü bulunmaktadır³⁷⁰. Buna göre, pay sahibinin bilgi alma talebi şirket organlarının görev alanlarına giren konularda olmak

³⁶¹ Karasu, *Bilgi Alma*, 84-85.

³⁶² Bulut, *Bilgi Alma*, 33.

³⁶³ Pulaşlı, *Şerh III*, 2290.

³⁶⁴ Kaya, *Bilgi Alma*, 194-195; Ünal, *Bilgi Alma*, 7.

³⁶⁵ Kaya, *Bilgi Alma*, 199.

³⁶⁶ Kaya, *Bilgi Alma*, 199.

³⁶⁷ Bulut, *Bilgi Alma*, 32-33.

³⁶⁸ Kaya, *Bilgi Alma*, 201.

³⁶⁹ Bulut, *Bilgi Alma*, 33, dn: 138.

³⁷⁰ Bulut, *Bilgi Alma*, 34.

kaydıyla herhangi bir sınırlandırmaya tabi tutulmaksızın ileri sürülebilecektir³⁷¹. Hakkın kullanımı herhangi bir sınırlandırmaya tabi değil ise de bu kural, hakkın dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil edecek şekilde ve amacına aykırı olarak kullanılması halinde somut olayın özelliklerine göre uygulanmayacaktır³⁷².

Bilgi alma hakkını kullanan pay sahibi, talep konusunu gerekçelendirmek zorunda değildir³⁷³. Ancak, pay sahibinin bilgi alma talebine konu bilginin açık ve somut olmaması, örneğin pay sahibinin şirketin geçmiş dönem faaliyetlerinin tamamına ya da geçmişte belirli bir zaman aralığındaki tüm faaliyetlerine dair bilgi talep etmesi mümkün değildir³⁷⁴. Bilgi alma talebinin sağlıklı ve tatmin edici bir şekilde karşılanabilmesi için talebin genel ifadelerden ziyade daha somut ve açık olacak şekilde ileri sürülmesi gerekmektedir³⁷⁵.

Alman hukukunda bilgi talebinin gerekli olduğunu ispatı aranırken hukukumuzda gereklilik kriteri kabul edilmemiştir³⁷⁶. Zira genel bilgilere sahip pay sahibinin her durumda talebine konu bilginin gerekliliğini ispat etmesi kolay olmadığından bilgi alma hakkının gereklilik kriterine bağlı tutulması hakkın kullanılmasını önemli ölçüde tehlikeye atacaktır³⁷⁷. Kaldı ki, anonim şirketlerde hakkın kötüye kullanılması niteliğindeki bilgi alma talepleri, şirket tüzel kişiliği tarafından ispat edilmek şartıyla sadakat yükümlülüğüne ve hakların sakınılarak kullanılması ilkesine aykırılık teşkil ettiği gerekçesi ile reddedilebileceğinden bilgi alma taleplerinin ayrıca gerekçelendirilmesine ihtiyaç duyulmayacaktır³⁷⁸.

³⁷¹ Kaya, *Bilgi Alma*, 202.

³⁷² Güney, *Bilgi Alma*, 51; Sümer, *Bilgi Alma*, 152.

³⁷³ Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 127.

³⁷⁴ Sümer, *Bilgi Alma*, 173-174.

³⁷⁵ Kaya, *Bilgi Alma*, 286.

³⁷⁶ Bulut, *Bilgi Alma*, 38; İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 162; Sümer, *Bilgi Alma*, 194.

³⁷⁷ Bulut, *Bilgi Alma*, 39; Dolu, *Bilgi Alma*, 150; Karasu, *Bilgi Alma*, 87; Ünal, *Bilgi Alma*, 238; Öğretide Güney, TTK'da gereklilik kriterine yer verilmemiş ise de bu durumun hakkın sınırsız ve gelişigüzel şekilde kullanılabileceği anlamına gelmeyeceği, hakkın hukuk düzeni tarafından korunacak şekilde ve amacına uygun olarak kullanılması gerektiği görüşündedir. Güney, *Bilgi Alma*, 51. *Pulaşlı* ise, gereklilik kriterinin benimsenmemesinin kötü niyetli pay sahiplerinin şirket işlerinde faydası olmayacak sorular ile genel kurulu meşgul etmesine, cevap alınmaması halinde de açılacak davalar ile mahkemelerin iş yükünün artmasına sebep olacakları görüşündedir. *Pulaşlı, Şerh III*, 2287-2288. *İlbasmış Hızlısoy* ise, bilgi alma hakkının genel kurulda ileri sürecekleri bilgi alma taleplerinin gereklilik koşuluna bağlanmamasının yerinde olduğu, ancak genel kurul dışındaki bilgi alma taleplerinin gerekçelendirmesi gerektiği görüşündedir. İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 163.

³⁷⁸ Karasu, *Bilgi Alma*, 87-88.

Bilgi alma hakkının kullanılmasında gereklilik kriterinin benimsenerek pay sahibinin talebin gerekliliğini ispat yükü altına girmesi, bilgiye en hızlı, kolay ve doğru şekilde ulaşılabilmesi amacı ile getirilen bilgi alma hakkının, kullanılmasının ve uygulanabilirliğinin azalmasına yol açacaktır³⁷⁹. Bununla birlikte, hakkın gereklilik kriterine aykırı olduğu gerekçesi ile taleplerin reddedilmesi halinde açılacak davalarda, verilecek kararların kesin olması bu hususta içtihat birliğinin oluşmasına engel teşkil edecek ve farklı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olabilecektir³⁸⁰.

Pay sahipleri bilgi alma taleplerini madde gerekçesinde³⁸¹ de belirtildiği üzere gündemle sınırlı olmaksızın ileri sürebilmektedirler. Kural olan gündeme bağlılık olsa da bilgi alma talebi gündeme bağlılığın istisnalarından biridir³⁸².

A. Şirket İşleri İle İlgili Bilgi Alma

TTK m. 437/2’de pay sahiplerinin yönetim kurulundan şirket işlerine ilişkin bilgi talep edilebileceği belirtilmektedir. Şirketin esas sözleşmede yer alan işletme konusu şirket işlerinin kapsamını belirlemektedir (TTK m. 339/2-b)³⁸³. Ancak şirket işleri ifadesi geniş çerçevede yorumlanmalı ve pay sahiplerinin şirketin faaliyetlerine ilişkin kanaat edinmesini sağlamaya yarayacak her konunun bilgi alma talebinin konusuna dâhil edilmesi gerekmektedir³⁸⁴. Zira TTK’da *Ultra Vires* ilkesine yer verilmediğinden esas sözleşmede yer alan işletme konusu dışında da şirketin faaliyet göstermesi mümkündür³⁸⁵.

Şirket işleri kavramının çerçevesi belirlenirken öncelikle dikkat edilmesi gereken işlerin doğrudan şirket ile ilgili olmasıdır³⁸⁶. Ancak TTK m.371/2 gereği, şirketi temsile yetkili olanların üçüncü kişiler ile işletme konusu haricinde yaptığı işlemler, üçüncü kişi yapılan işlemin işletme konusu haricinde olduğunu bilmiyor veya halin gereklerinden bilebilecek

³⁷⁹ Sümer, *Bilgi Alma*, 197.

³⁸⁰ Sümer, *Bilgi Alma*, 197.

³⁸¹ TTK m. 437/2’nin gerekçesinde; “Yönetim kurulu şirket işleri hakkında bilgi verir ve bilgi alma gündem ile sınırlı değildir.” ifadelerine yer verilmiştir.

³⁸² Kaya, *Bilgi Alma*, 284.

³⁸³ Sümer, *Bilgi Alma*, 177.

³⁸⁴ Kaya, *Bilgi Alma*, 195; Bulut, *Bilgi Alma*, 35; Sümer, *Bilgi Alma*, 175.

³⁸⁵ Sümer, *Bilgi Alma*, 178.

³⁸⁶ Sümer, *Bilgi Alma*, 176.

durumda değil ise, şirketi bağlayacağından mezkûr düzenleme doğrultusunda işletme konusu haricinde yapılan işlemler de bilgi alma talebine konu edilebilecektir³⁸⁷. Şirketin bağlantılı olduğu şahısların kişisel alanlarına dâhil olan işlerin şirket işi olarak kabul edilmesi mümkün değildir³⁸⁸.

Yönetim kurulu, kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisine bırakılmış olanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her türlü iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkili olduğundan (TTK m.374), şirket işleri belirlenirken konunun yönetim kurulunun görev ve yetkilerinin kapsamına girip girmediğine de bakmak gerekecektir³⁸⁹. Şirket faaliyetleri kapsamında yönetim kurulunun yapacağı tüm işlemler, şirket işlerinden sayılacağından bu hususlarda pay sahiplerinin bilgi talebinde bulunması mümkündür³⁹⁰. Kişisel işleri ile ilgili olmadıkça yönetim kurulu üyelerinin şirketle bağlantılı işlerinin şirket işleri kapsamında değerlendirilmesi gerekir³⁹¹.

Anonim şirket faaliyet alanında giren konularda yapılan iş ve işlemler ve bunları icra eden personelin nitelikleri ile bu yönde alınan kararlar, şirket malvarlığının değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırma ve geliştirme projeleri ile bunlar için yapılan harcamalar bilgi alma hakkının konusunu oluşturmaktadır³⁹². Şirketin tasfiye aşamasında yapılacak tüm iş ve işlemler de bilgi alma hakkının kapsamına girmektedir³⁹³. Bununla birlikte, şirketin üçüncü kişilerle olan ticari ve hukuki ilişkileri çerçevesinde gerçekleştirilen tüm iş ve işlemler de pay sahiplerinin durumunu etkileyecek nitelikte olduklarından bunların da şirket işi olarak kabul edilmesi gerekmektedir³⁹⁴. Bu hususlar, pay sahiplerinin incelemesine sunulan finansal tablo ve yıllık faaliyet raporlarında bulunsa dahi pay sahipleri yönetim kurulundan açıklama yapılmasını isteyebilir³⁹⁵. Ancak, TTK m. 437/1’de sayılan ve şirket merkez ve şubelerinde hazır bulundurulacak belgeler ile denetime tabi olan (TTK m. 397/4) ve internet sitesi açma zorunluluğu bulunan (TTK m.1524) anonim şirketlerin internet sitelerinde yayınlanan bilgi ve belgelere ilişkin genel kurulda

³⁸⁷ Ceylan, *Bilgi Alma*, 33.

³⁸⁸ Sümer, *Bilgi Alma*, 176-177.

³⁸⁹ Dolu, *Bilgi Alma*, 176; Sümer, *Bilgi Alma*, 175.

³⁹⁰ Sümer, *Bilgi Alma*, 176,178.

³⁹¹ Sümer, *Bilgi Alma*, 176.

³⁹² Pulaşlı, *Şerh III*, 2290.

³⁹³ Sümer, *Bilgi Alma*, 174.

³⁹⁴ Sümer, *Bilgi Alma*, 176.

³⁹⁵ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 56; Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 135.

soru yöneltme hakları bulunsa da pay sahiplerinin, belirtilen şekilde ulaşabilecekleri bilgi ve belgelere ilişkin genel kurulda soru yöneltmeleri, hakkın kötüye kullanılması sınırını aşmamalıdır³⁹⁶. Şirketin geçmiş faaliyet dönemlerine ilişkin yine bu sınırlar dâhilinde bilgi alma talebinde bulunulması mümkündür³⁹⁷.

B. Bağlı Şirketlerle İlgili Bilgi Alma

TTK m. 195/1’de yer verilen tanımlamaya göre, bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin doğrudan veya dolaylı olarak oy haklarının çoğunluğuna sahipse, şirket sözleşmesi gereği yönetim organında karar alabilecek çoğunluğu oluşturan üyenin seçimini sağlayabiliyor ise veya kendi oy hakları ile birlikte bir sözleşmeye dayanarak, tek başına veya diğer pay sahipleri ya da ortaklarla birlikte, oy haklarının çoğunluğunu oluşturuyorsa veya bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketini, bir sözleşme gereğince veya başka bir yolla hâkimiyeti altında tutabiliyorsa birinci şirket hâkim, diğeri bağlı şirkettir. Şirketler topluluğunu oluşturan hâkim ve bağlı şirketler arasında, ekonomik ve yönetime dayalı bağlantılar bulunsa dahi her bir şirketin ayrı tüzel kişiliği ve ayrı yönetim organları bulunmaktadır³⁹⁸.

TTK m. 437/2’de bilgi alma hakkının TTK m. 200 kapsamında hâkim şirket ile birlikte bağlı şirketleri de kapsadığı belirtilmektedir. Bağlı şirket anonim şirket olmasa dahi hâkim anonim şirket pay sahibinin bilgi alma hakkı bulunmaktadır³⁹⁹. Her ne kadar TTK m. 200’de hâkim şirket pay sahibinin bağlı şirketlere ilişkin bilgi alma hakkı düzenlenmiş ise de hâkim şirket ve bağlı şirketteki gelişmeler karşılıklı olarak birbirini etkilediğinden, TTK m. 437/2’de yer alan düzenlemenin bağlı şirket pay sahipleri bakımından hâkim şirket hakkında bilgi alma hakkını da kapsadığını kabul etmek gerekmektedir⁴⁰⁰.

Hâkim şirketin bağlı şirketlerle olan hukuki ve ticari ilişkileri, pay sahibinin şirketler topluluğunun genel durumunu görebilmesini ve özelde şirkete yaptığı veya yapacağı

³⁹⁶ Kaya, *Bilgi Alma*, 155; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 57.

³⁹⁷ Sümer, *Bilgi Alma*, 177.

³⁹⁸ Gül Okutan Nilsson, *Türk Şirketler Topluluğu Hukukunun Hedefleri Bakımından İşlevsel Bir İnceleme ve Özellikle Hâkim Şirketin Bilgi Alma Hakkı*, Karşılaştırmalı Şirketler Topluluğu Hukuku-80. Yaş Gününde Prof. Dr. Ünal Tekinalp’e Saygı Konferansı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018, 37.

³⁹⁹ Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 385; Sümer, *Bilgi Alma*, 192.

⁴⁰⁰ Dolu, *Bilgi Alma*, 181; Karasu, *Bilgi Alma*, 86; Kaya, *Bilgi Alma*, 243, dn: 183; Ünal, *Bilgi Alma*, 256.

yatırımlarla ilgili alacağı kararları belirleyebilmesini sağlamaktadır⁴⁰¹. Bununla birlikte, hâkim şirketin bağlı şirketler hakkında bilgi edinebilmesi bağlı şirketin zararına sebep olabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde hâkim şirket tarafından bu duruma müdahale edilebilmesine ve oluşabilecek zararların önüne geçilmesine imkân sağlayacaktır⁴⁰².

Pay sahibi, menfi bir durum olmasına gerek olmaksızın yalnızca aydınlanmak amacıyla dahi bağlı şirketler hakkında bilgi talep etme hakkına sahiptir⁴⁰³. Her ne kadar pay sahibi, bağlı şirketler hakkında bilgi talep edebilirse de bu hakkı bağlı şirketin pay sahibi gibi geniş çerçevede kullanması mümkün değildir⁴⁰⁴. Zira hakkın kapsamı TTK m.200'de belirlenmiş, hâkim şirket pay sahiplerinin bağlı şirketlerin ekonomik durumlarıyla ilgili hesap sonuçları, hâkim şirketin bağlı şirketlerle, bağlı şirketlerin birbirleriyle, hâkim ve bağlı şirketlerin pay sahipleri, yöneticileri ve yakınları ile olan ilişkileri ve yapılan iş ve işlemler hakkında bilgi talep edebileceği belirtilmiştir. Bu nedenle pay sahibi, belirtilen hususlar dışında kalan ve yalnızca bağlı şirket pay sahiplerini ilgilendiren, bağlı şirket yatırımları, günlük yönetim politikaları, yönetim şekli gibi hususlarda bilgi talep edemeyecektir⁴⁰⁵. Bununla birlikte, eğer talep edilen bilgi, şirket sırrı veya korunması gereken şirket menfaati niteliğinde ise bu halde de bağlı şirket tarafından hâkim şirket pay sahibine bilgi verilmesi söz konusu olmayacaktır⁴⁰⁶.

Pay sahibinin bağlı şirketler hakkındaki bilgi alma talebini değerlendirecek organ hâkim şirket tüzel kişiliğinin yönetim kuruludur⁴⁰⁷. Hakim şirket pay sahibi, hakim şirket kendisine ait finansal tablolar ile bağlı şirketlere ilişkin konsolide finansal tabloları düzenlenme yükümlülüğüne sahip olduğundan, bağlı şirketlere ait genel kurul belgeleri ile ilgili de soru sorma hakkına sahiptir⁴⁰⁸.

⁴⁰¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 178; Gül Okutan Nilsson, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Şirketler Topluluğu Hukuku, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık*, 2009, 533-534.

⁴⁰² Sümer, *Bilgi Alma*, 182-183.

⁴⁰³ Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 385; Okutan Nilsson, *Şirketler Topluluğu*, 43.

⁴⁰⁴ Dolu, *Bilgi Alma*, 179; Sümer, *Bilgi Alma*, 189.

⁴⁰⁵ Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 379; Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 136.; Bulut, *Bilgi Alma*, 37.

⁴⁰⁶ Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 379-380; Okutan Nilsson, *Şirketler Topluluğu*, 536-537.

⁴⁰⁷ Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 136; Okutan Nilsson, *Şirketler Topluluğu*, 534; Pulaşlı, *Şerh III*, 2291; Sümer, *Bilgi Alma*, 188.

⁴⁰⁸ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 62; Sümer, *Bilgi Alma*, 188-189.

C. Denetim Faaliyetleri ile İlgili Bilgi Alma

Bilgi alma hakkının konusuna giren bir diğer durum, denetimin yapılma şekli ve sonuçlarıdır (TTK m. 437/2)⁴⁰⁹. Denetim işleminin icrası ve sonuçları ile birlikte denetim neticesinde oluşturulacak raporda yer alan rakam, hesaplama ya da kullanılan ifadeler hakkında da bilgi talep edilebilmesi mümkündür⁴¹⁰.

TTK m. 397 ve devamı maddelerinde anonim şirketler arasında yalnızca Kanun ile belirlenen şirketlerin bağımsız denetime tabi olduğu belirtildiğinden denetçilerden bilgi alma talebi de yalnızca bağımsız denetime tabi anonim şirketler bakımından söz konusu olacaktır⁴¹¹. Esasen bu durum, pay sahiplerinin bilgi alma haklarını etkin ve amacına uygun bir şekilde kullanabilme imkânını kısıtlar nitelikte⁴¹² olduğu gibi anonim şirketler bakımından genel kabul gören hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkelerini de ortadan kaldırmaktadır⁴¹³. Bununla birlikte, azınlık pay sahiplerinin şirket denetimine bağlı haklarını kullanamayacak ve şirket hesaplarını inceleyemeyecek olmaları, çoğunluk pay sahiplerinin bu durumu kötüye kullanma ihtimallerini ortaya çıkaracaktır⁴¹⁴. Bu olumsuz ihtimali engellemek için esasen bağımsız denetime tabi olmayan anonim şirketlerde denetim faaliyetleri ile ulaşılması istenen bilgiler, pay sahibi tarafından yönetim kuruluna başvurarak talep edilebilmelidir⁴¹⁵. Bağımsız denetimin konu ve kapsamının nelerden ibaret olduğu 398. maddede açıkça belirlenmiştir.

Bağımsız denetçi, TTK m. 397/4 gereği, bağımsız denetime tabi anonim şirketlerin finansal tablolarında yer alan bilgiler ile yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu içeriğinde yer verilen bilgilerin birbiriyle uyumlu olup olmadığını denetler⁴¹⁶. Başka bir deyişle, bağımsız denetim faaliyeti ile olan ve olması gereken arasındaki farklılıklar denetçi eliyle

⁴⁰⁹ Bulut, *Bilgi Alma*, 36; Sümer, *Bilgi Alma*, 180.

⁴¹⁰ Karasu, *Bilgi Alma*, 85.

⁴¹¹ Pulaşlı, *Şerh III*, 2303.

⁴¹² Sıtkı Anlam Altay, “Anonim Ortaklıklarda Özel Denetimin Koşullarına İlişkin Düşünceler”, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Saygı Sempozyumu (26 Ekim 2013), *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2013/2): 68.

⁴¹³ Dolu, *Bilgi Alma*, 185-186.

⁴¹⁴ Sümer, *Bilgi Alma*, 180.

⁴¹⁵ Ceylan, *Bilgi Alma*, 34.

⁴¹⁶ M. Vefa Toroslu Toroslu, *Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirketlerde Denetim*, Ankara: Adalet, 2015, 367-368.

tespit edilmektedir⁴¹⁷. Bağımsız denetçi tarafından incelenebilecek bilgi ve belgeler sınırlı sayı ilkesine göre belirlendiğinden, denetçiler yalnızca şirketin finansal tablolarını, konsolide (ortaklıklar topluluğuna ait) finansal tabloları ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporlarını denetleyebilecektir⁴¹⁸.

Bağımsız denetime tabi anonim şirketlerde, finansal tablolar ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporları denetimden geçmedikçe düzenlenmemiş hükmünde sayılmaktadır (TTK m. 397/2). Bağımsız denetime tabi anonim şirketlerin sınırlandırılmasına bağlı olarak denetime tabi olmayan şirketler bakımından, TTK m. 437/1 kapsamında hazırlanacak raporların denetimden geçmeden pay sahiplerinin incelemesine sunulması ve TTK m. 437/2 kapsamında ise denetçilerden talep edilebilecek bilgilerin kapsamının daralması sonucu esasen bilgi alma hakkının kullanılmasından beklenen fayda azalacaktır⁴¹⁹.

TTK m. 399 uyarınca, denetçiler her faaliyet dönemi için seçilmekte ve her yeni denetçi ile denetim sözleşmesi akdedilmektedir. Denetçilerin bilgi verme yükümlülükleri görev yaptıkları faaliyet dönemine ilişkin akdedilen denetim sözleşmesinden kaynaklanmakta olup her denetçi sözleşme ile yükümlülük altına girdiği faaliyet dönemine ilişkin bilgi vermekle mükelleftir⁴²⁰.

Hâkim şirket pay sahiplerinin bağlı şirket denetçilerine soru yöneltme hakları bulunmamaktadır⁴²¹. Buna karşın, denetçiler bağlı şirketlere ilişkin TTK m. 517 ve m. 518 gereği düzenlenen konsolide finansal tablolar ve yıllık faaliyet raporlarını, hazırlayacakları rapor ile hakim şirket genel kurul toplantısında hakim şirket pay sahiplerinin incelemesine sunmaktadır⁴²².

⁴¹⁷ Ercan Urkan, *Türk Ticaret Kanunu Ekseninde Sermaye Piyasası Hukuku Toplantı Serisi (Tebliğler ve Tartışmalar)*, “TK ve SPK’da Bağımsız Denetim Sözleşmesi”, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019, 309.

⁴¹⁸ Sümer, *Bilgi Alma*, 179.

⁴¹⁹ Dolu, *Bilgi Alma*, 185.

⁴²⁰ Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 135-136.

⁴²¹ Sümer, *Bilgi Alma*, 189.

⁴²² Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 380.

II. İNCELEME HAKKININ KONUSU VE KAPSAMI

Genel kurul toplantısından önce pay sahiplerinin incelemesine sunulacak olan belgeler TTK m. 437/1’de sınırlı sayı ile belirtilmiştir. Buna göre incelemeye sunulacak belgeler, finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisidir. Mezkûr maddede sayılan belgeler dışındaki bilgi ve belgelerin pay sahiplerinin incelemesine sunulma zorunluluğu bulunmamaktadır⁴²³. Bununla birlikte pay sahipleri TTK m. 437/2 çerçevesinde genel kurulda yönelttikleri sorular kapsamında aynı maddenin 4. fıkrası gereği şirket defter ve kayıtları üzerinde inceleme yapma hakkına sahiptirler. Pay sahiplerinin şirketin tüm defter ve kayıtlarını bir bütün halinde incelemeleri mümkün değildir⁴²⁴. İncelemenin yalnızca pay sahiplerinin sorularını ilgilendiren kısımlar ile sınırlı olarak yapılması gerekmektedir⁴²⁵.

TTK m. 437/1’de finansal tabloların, konsolide finansal tabloların, yönetim kurulu yıllık faaliyet raporunun, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisinin genel kurul toplantısından 15 gün önce pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulması gerektiği belirtilmiştir⁴²⁶. Madde metninde tahdidi olarak sayılan bu belgelerin pay sahiplerinin incelemesine hazır tutulması şirket tüzel kişiliğinin yükümlülüğünde olup, bu yükümlülük şirketin temsil ve yönetim organı olan yönetim kurulu tarafından yerine getirilmektedir⁴²⁷. Mezkûr madde ile olağan genel kurul

⁴²³ Ünal, *Bilgi Alma*, 182.

⁴²⁴ Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 523.

⁴²⁵ Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 523.

⁴²⁶ TTK m. 1527/5 gereği elektronik genel kurul sistemini uygulayacak şirketlere, Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmeliğin 6. maddesi ile “... Kanun ve esas sözleşme gereği yapılması zorunlu olan çağrılar, genel kurul öncesi hak sahiplerinin incelemesine sunulması zorunlu olan belgeleri ve toplantı gündemine ilişkin belgeleri güvenli elektronik imzalı olarak Kanunda öngörülen süreler içinde EGKS’de hak sahiplerinin erişimine hazır bulundurmaları..” zorunluluğu getirilmiştir. “Öte yandan, ilk derece mahkemesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, Ticaret Sicil Gazetesinde yapılan ilan ile davalı şirkete ait finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporu ve ve yönetim kurulunun kar dağıtım önerisinin genel kurul toplantısından en az 15 gün önce şirket merkezinde pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulacağını da bildirildiği, hal böyle olunca, davalı şirketin bu bilgi ve belgeleri davacı hissedara gönderme zorunluluğunun bulunmadığı, şirket merkezinde incelemesi için gerekli imkanı sağladığı, bu nedenle davacı tarafın şirkete ait bilgi ve belgelerin tarafına gönderilmediğine dair iptal talebinin de yerinde olmadığından davacının buna yönelik istinaf başvurusuna da itibar edilmemiştir.” Ankara BAM 21. HD. 06.02.2024 tarih 2022/153 E. 2024/158 K. (UYAP 27.06.2024)

⁴²⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 166-167.

toplantılarına bağlı olarak getirilen yükümlülüğün kıyas yolu ile olağanüstü genel kurul toplantılarına da uygulanması gerekmektedir⁴²⁸.

TTK m. 437/1'de yer alan düzenleme bir yönüyle yönetim kurulu tarafından pay sahiplerinin çıkarlarının gözetilmesini sağlarken diğer yönüyle ise pay sahiplerinin kendi çıkarlarını korumak adına yönetim kurulunun faaliyetlerini görebilmesini ve gerektiğinde yönetim kuruluna müdahale edebilmelerini kolaylaştırmaktadır⁴²⁹.

İnceleme hakkının kapsamını ve incelemenin hangi belge üzerinde gerçekleştirileceğini ilk aşamada belirleyen husus pay sahibinin sorusu olmakla birlikte incelemenin asıl konu ve içeriği şirket ticari defter ve yazışmalarında yer alan konulara göre belirlenmektedir⁴³⁰. Şirket işleri ile denetimin yapılma şekli ve sonuçları bilgi alma hakkının konusunu oluşturmakta olup bağımsız denetçi tarafından denetim faaliyetleri yapılırken oluşturulan belgeler inceleme hakkı kapsamına dâhil değildir⁴³¹. Denetime tabi anonim şirketlerde, denetimin denetçiler eliyle yapılması ve pay sahiplerinin şirketi denetleme imkânının bulunmaması karşısında pay sahibinin şirketin ticari defter ve yazışmalarının sorusunu ilgilendiren kısımlarını inceleyebilme hakkı, pay sahibine şirketi dolaylı olarak denetleme imkânı sağlamaktadır⁴³².

İnceleme hakkı, bilgi alma hakkında olduğu gibi şirketin acze düşmesi, kötü yönetim, yolsuzluk, usulsüzlük gibi durumların⁴³³ ortaya çıkmış olmasına gerek kalmaksızın yalnızca aydınlanma ihtiyacıyla dahi pay sahibinin talebi üzerine kullanılabilir⁴³⁴. Ancak yine de pay sahibinin inceleme talebini somutlaştırması gerekmektedir⁴³⁵. Zira pay sahibinin aydınlanma gayesine ters düşen inceleme talepleri kanunun düzenlenme amacına da aykırılık teşkil edecektir⁴³⁶.

⁴²⁸ Sümer, *Bilgi Alma*, 199.

⁴²⁹ Güney, *Bilgi Alma*, 42.

⁴³⁰ Dolu, *Bilgi Alma*, 197-198.

⁴³¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 198.

⁴³² Kaya, *Bilgi Alma*, 315, dn: 15; Sümer, *Bilgi Alma*, 198.

⁴³³ Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 217-218.

⁴³⁴ Dolu, *Bilgi Alma*, 148-149.

⁴³⁵ Sümer, *Bilgi Alma*, 202.

⁴³⁶ Dolu, *Bilgi Alma*, 58.

İnceleme talebinin konusu oluşturan TTK m. 437/1'de sınırlı sayı ile belirlenen belgeler⁴³⁷ ve 4. fıkrası gereği şirkete ait ticari defter ve kayıtlar ile şirket yazışmalarının içerik ve kapsamlarına hakkın konusunu kavramak için değinmekte fayda vardır.

A. Finansal Tablolar ve Konsolide Finansal Tablolar

Finansal tablolar, bir işletmenin finansal durumunun, performansının ve finansal durumunda meydana gelen değişikliklerin şekle dökülerek arzı olarak tanımlanmaktadır⁴³⁸. Finansal tablolar, karar vericilerin alacakları ekonomik kararlar bakımından faydalı bilgiler sunması gerektiğinden tabloların dürüst resim ilkesi⁴³⁹ gereği Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olarak açık, anlaşılır, ihtiyaçları karşılayan, karşılaştırılabilir, şeffaf, süresinde ve güven veren şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (TTK m. 515)⁴⁴⁰.

TTK m. 68/3 uyarınca, tacirler ticari faaliyetlerinin başlangıcında (açılış bilançosu) ve her faaliyet döneminin bitiminde varlık ve borçlarını gösteren finansal tabloyu (yıllık

⁴³⁷ Güney, Bilgi Alma, 43.

⁴³⁸ H. Güzin Üçışık, Aydın Çelik, *Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kâr Dağıtımı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018, 10; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 286.

⁴³⁹ TTK m. 515 gerekçesi; “Madde, dört emredici ilkeyi içerir: (d) Şirketin durumunun resmini vermelidir; bu resim gerçeği dürüst ve aslına uygun olarak yansıtmalıdır. Anglo-Sakson hukukunun ünlü üst hukuk kuralı “true and fair view” ilkesi bu suretle “dürüst resim” ilkesi olarak ifade edilmiştir. Dürüst resim ilkesi kanunî terimdir. Dürüst resim ilkesinin içeriği ve alt ilkeleri IFRS’yi aynen yansıtan Türkiye Muhasebe Standartları, öğretisi ve mahkeme kararları ile doldurulur. Dürüst resim ilkesi bir üst hukuk kuralıdır. Yani bu ilkeye uymayan, bu ilkeyi yeteri kadar temsil etmeyen standart ve hükümleri bertaraf eder ve tabloyu çıkarandan ilkeye uygun hareketin yerine getirilmesini ister (Türk Medenî Kanunu 1 inci maddesi)” şeklindedir.

⁴⁴⁰ Dolu, Bilgi Alma, 158; Güney, Bilgi Alma, 43; Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 10; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 292. “Davacılar vekilince, kar dağıtılmamasının yöneticilerin basiretsizliğinden kaynaklandığı gerekçesiyle (5) nolu genel kurul kararının iptali talep edilmiştir. TTK’nın 507/1. Maddesine göre, her pay sahibi, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına, payı oranında katılma hakkını haizdir. TTK’nın 408/2-d maddesine göre ise, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil, kullanılmasına dair kararların alınması şirket genel kurulunun münhasır yetkileri arasındadır. Kar payı dağıtılabilmesi için öncelikle genel kurulun kapsadığı dönem itibarıyla şirketin kar etmiş olması gerekir. Şirketin bilançosuna göre 2017 yılını zararla kapattığı sabittir. Ancak yukarıda izah edildiği gibi finansal tabloların gerçeğe uygun olması gerekir. Finansal tabloların bilirdiği tarafından incelenerek gerçeğe uygunluğu denetlenip, varsa gerçeğe aykırı kayıtlar düzeltildiğinden şirket karının bulunup bulunmadığının da belirlenmesi gerekir.” İstanbul BAM 43. HD 06.04.2023 tarih 2020/1210 E. 2023/365 K. (UYAP 27.06.2024)

bilanço) çıkarmak mecburiyetindedir. Finansal tablolar kavramı, hem solo hem de konsolide tabloları içermektedir⁴⁴¹.

Hâkim şirkete ait yıllık hesaplar, bağlı ortaklıklarla oluşturulan ekonomik bütünün tamamı hakkında bilgiler içermemektedir. Zira hâkim şirket bilançosunda yalnızca kendisine ait varlık ve borçlar görünmektedir⁴⁴². Konsolide tablolar, hâkim şirket ile bağlı şirketlerin birlikte oluşturduğu ve ekonomik bütünlüğün tek bir işletme gibi ele alındığı, bir iş yılı bitiminde hâkim şirketin bağlı şirketlerle birlikte elde ettiği gerçek sonucu gösteren mali tablolardır⁴⁴³. Konsolide bilanço da her ne kadar çatı ortaklığın bilançosu gibi görünse de hâkim ve bağlı ortaklıkların oluşturduğu sistemin bilançosu niteliğindedir⁴⁴⁴. Konsolide raporlarda sadece şirketler topluluğunun üçüncü kişilerden olan alacak ve bu kişilere olan borçlarına yer verilmektedir⁴⁴⁵.

Şirketin yılsonu finansal tabloları ile şirketler topluluğuna ait konsolide finansal tablolar hakim şirketin yönetim kurulu tarafından düzenlenmektedir⁴⁴⁶. TTK m. 514'e göre, yönetim kurulunun geçmiş hesap dönemine ait, Türkiye Muhasebe Standartlarında (TMS) belirlenmiş olan finansal tabloları, eklerini ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu, bilanço gününü izleyen hesap döneminin ilk üç ayı içinde hazırlar ve genel kurula sunması gerekmektedir.

Yönetim kurulu tarafından bilançonun hazırlanmasından sonra bilançolar denetime tabi olan anonim şirketlerde (TTK m.397/4) denetçiler tarafından denetlenmektedir⁴⁴⁷. Bağımsız denetime tabi anonim şirketlerde, finansal tablolar denetimden geçmedikçe düzenlenmemiş hükmünde sayılmaktadır (TTK m. 397/2). Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararına İlişkin Usul ve Esaslar⁴⁴⁸ başlıklı düzenlemenin 6. maddesi gereği, denetime tabi olmayan anonim şirketlerin yalnızca bilanço ve gelir tablosu düzenleyeceği belirtilmektedir. Öğretide *Tekinalp* bu durumu,

⁴⁴¹ Sümer, *Bilgi Alma*, 202.

⁴⁴² Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 114; Sümer, *Bilgi Alma*, 203.

⁴⁴³ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 114; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 322-323.

⁴⁴⁴ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 115.

⁴⁴⁵ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 115-116; Sümer, *Bilgi Alma*, 203.

⁴⁴⁶ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 324; Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 503; Sümer, *Bilgi Alma*, 203.

⁴⁴⁷ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 83.

⁴⁴⁸ 14/02/2019 tarih ve 75935942-050.01.04- [01/72] sayılı karar.

bilgi alma hakkının daraltılması ve bir kısım belgelerin inceleme kapsamı dışında tutulmasının inceleme hakkının kısıtlanması olarak yorumlamaktadır⁴⁴⁹.

Finansal tablolar ile amaçlanan, mevcut ve muhtemel yatırımcılara veya borç verenlere anonim şirkete kaynak sağlamak istediklerinde ihtiyaç duyacakları finansal bilgiyi vermektir⁴⁵⁰. Bu nedenle finansal tabloların şirketin malvarlığını, borçlarını, kaynaklarını, yükümlülüklerini ve faaliyet sonuçlarını göstermesi gerekmektedir⁴⁵¹. Bununla birlikte, anonim şirketin ekonomik durumu hakkında bilgi edinilmesini sağlayan finansal bilançolar, aynı zamanda genel kurulun bilgi sahibi olmasında ve yönetim kurulunun ibra kapsamının belirlenmesinde de önem arz etmektedir⁴⁵².

Finansal tabloların dürüst resim ilkesine göre TMS'ye uygun, anlaşılır, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara karşılık veren, şeffaf ve güvenilir şekilde düzenlenmesi kurucu unsur niteliğinde olduğundan belirtilen esasları taşımayan finansal tablolar düzenlenmemiş hükmünde sayılacaktır⁴⁵³. Bu durumda dürüst resim ilkesine aykırı düzenlenmesi nedeniyle yok hükmünde sayılan finansal tabloyu onaylayan genel kurul kararlarının butlanının tespiti istenebilecektir⁴⁵⁴. Bununla birlikte, TTK m. 424 gereği bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı konuları içeriyorsa ve bu konuda bilinçli hareket edilmişse bilançonun genel kurul tarafından onaylanması ibrayı engelleyecektir⁴⁵⁵.

B. Yönetim Kurulu Yıllık Faaliyet Raporları

Anonim şirketlerde, şirketin amacına ulaşabilmesi için gerekli asgari ve zorunlu işlerin yapılmasında görevli olan yönetim kurulunun TTK m. 375/1-f gereği yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesi ve genel kurula ibraz edilmesi başlıca görev ve yetkileri arasında yer almaktadır⁴⁵⁶. Yönetim kurulu üyeleri ve anonim şirket arasındaki ilişki vekâlet akdi

⁴⁴⁹ Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 504.

⁴⁵⁰ Çağlar Manavgat, “Anonim Ortaklıklarda Dürüst Resim İlkesi Kapsam ve İlkeye Aykırılığın Finansal Tabloların Geçerliliğine Etkisi.” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C: 35, S:4, (2019): 8.

⁴⁵¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 160; Güney, *Bilgi Alma*, 43.

⁴⁵² Sümer, *Bilgi Alma*, 203.

⁴⁵³ Manavgat, *Dürüst Resim*, 23.

⁴⁵⁴ Manavgat, *Dürüst Resim*, 23.

⁴⁵⁵ Manavgat, *Dürüst Resim*, 25-26.

⁴⁵⁶ Sümer, *Bilgi Alma*, 204.

niteliğinde olduğundan yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu hazırlama yükümlülüğünü yerine getirmemesi kurulun hesap verme borcu altına girmesine neden olacaktır⁴⁵⁷.

Yönetim kurulu yıllık faaliyet raporunun içeriğinde, sona eren mali yıla ait şirketin ekonomik durumu, şirketin yönetim faaliyetleri ve bunların neticeleri ile bu hususlardaki değerlendirmelere yer verilmektedir⁴⁵⁸. Bilanço ve diğer finansal tablolar işletme faaliyetlerine dair sayısal anlamda bir sonuç verse de bu tablolarda verilerin nasıl elde edildiğine yer verilmediğinden, finansal tablolarda yer alan hususların daha anlaşılır ve gerekçelendirilerek yer verildiği faaliyet raporları, pay sahipleri ve şirketle ilgili kişilerin daha iyi aydınlanmasını sağlamaktadır⁴⁵⁹. Yıllık faaliyet raporlarının teknik terimler yerine ifadelerin herkesin anlayabileceği basit kavram ve terimler kullanılarak hazırlanması, raporun ilgililer tarafından anlaşılmasını kolaylaştıracaktır⁴⁶⁰.

TTK m. 409/1 gereği, her faaliyet döneminin bitiminden itibaren üç ay içerisinde yapılan olağan genel kurul toplantılarında finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, kârın kullanım şekline, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesine, yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile faaliyet dönemini ilgilendiren ve gerekli görülen diğer hususlara ilişkin müzakere yapılarak karar alınacağı belirtilmiştir. Vekilin hesap verme yükümlülüğü bakımından önem arz eden yıllık faaliyet raporlarının müzakeresi ile yönetim kurulu üyelerinin ibrasının olağan genel kurulun zorunlu gündem maddesi olarak belirlenmesi kanun koyucunun yıllık faaliyet raporu ve ibraz arasında sıkı bir bağlantı kurduğunu göstermektedir⁴⁶¹.

TTK m. 516/2 hükmünde yıllık faaliyet raporunda ayrıca, faaliyet yılının sona ermesinden sonra şirkette ortaya çıkan ve özel önem arz eden olaylara, yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilere sağlanan her türlü mali hak ve imkânlarla, şirketin araştırma ve geliştirme çalışmalarına yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. TTK m. 516/3 hükmünde ise hem anonim şirketler hem de şirketler topluluğu bakımından, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun zorunlu asgari içeriği, ayrıntılı olarak Gümrük ve

⁴⁵⁷ Salih Canöz, *Anonim Şirketlerde İbra*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021, 97-98.

⁴⁵⁸ Sümer, *Bilgi Alma*, 205.

⁴⁵⁹ Canöz, *İbra*, 98.

⁴⁶⁰ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 119; Sümer, *Bilgi Alma*, 205..

⁴⁶¹ Canöz, *İbra*, 100.

Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelik ile düzenleneceği hükmüne yer verilmiştir⁴⁶².

Finansal tabloların gerçeğe aykırı düzenlenmesi halinde TTK m. 424 ile yaptırım öngörülmüş olmasına rağmen yıllık faaliyet raporlarının gerçeği yansıtmaması ya da yönetmelik gereği bulunması gereken asgari unsurları taşımaması hallerine bağlanan hukuki sonuca Kanunda ya da Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik'te⁴⁶³ yer verilmemiştir. Yıllık faaliyet raporlarının yönetmelikle belirlenen şekilde düzenlenmemesi bilançonun onaylanması ve ibra kararlarını sakat sayılması için tek başına yeterli sebepler değildir. Ancak bilgi alma hakkının engellenmesi sonucunu doğuracak şekilde, usulüne uygun düzenlenmeyen faaliyet raporuna dayalı olarak bilanço onaylanmış ve ibra kararı alınmış ise irade sakatlığı ileri sürülerek alınan kararların iptali talep edilebilecektir.⁴⁶⁴

C. Denetleme Raporları

Bağımsız denetime tabi anonim şirketlerde denetçi, hazırlanan denetim raporlarını yönetim kuruluna arz eder (TTK m. 402/7). Bağımsız denetim, denetime tabi olan anonim şirketlerin ve şirketler topluluğunun finansal tablolarının Türkiye Denetim Standartlarına (TDS) uygunluğunun, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer verilen finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile uyumlu olup olmadığının ve gerçeği yansıtip yansıtmadığının denetçi tarafından denetlenmesidir (TTK m. 397/1). Esasen denetçinin yaptığı işlem, finansal tabloların ibraz edilmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi ile sınırlı olarak incelemeye konu bilgi ve belgelerin doğruluğunun, tutarlılığının ve gerçeğe uygunluğunun denetimidir⁴⁶⁵. Denetim spesifik bir olaya ilişkin değil bütünsel olarak ve devamlı suretle yapılan bir işlemdir⁴⁶⁶.

⁴⁶² Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik 28.08.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁴⁶³ RG. T. 28.08.2012 S. 28395.

⁴⁶⁴ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 124.

⁴⁶⁵ Çağlar Manavgat, "Anonim Ortaklıklarda Bağımsız Denetimin Kapsamı" *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C: 30. S: 3, (2014), 50; Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 132; Sümer, *Bilgi Alma*, 207.

⁴⁶⁶ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 131-132.

TTK m. 397 ile genel hatları belirlenen bağımsız denetimin ayrıntılarına TTK m. 398/1’de yer verilmiş, iç denetimin denetimine de bu ayrıntılar arasında yer verilmiştir⁴⁶⁷. İç denetim, şirket içindeki yönetimin denetiminde, yolsuzlukların, mevzuat ve iç düzenlemeye ilişkin aykırılıkların tespit edilerek önlenmesinde önem arz etmektedir⁴⁶⁸. Yine mezkûr madde kapsamında şirket envanterinin, muhasebe düzeninin ve risk yönetiminin denetlenmesi de denetimin kapsamına girmektedir.

Bağımsız denetim ile amaçlanan, finansal tablodan istifade edecek olan kişilerin, bu bilgi ve belgelere duyduğu güveni arttırmak ve doğru bilgiye ulaşmalarını temin etmektir (TTK m. 398, 515) ⁴⁶⁹. Anonim şirket ve şirketler topluluğunun finansal durumunun dürüst resim ilkesine göre tablolara yansıtılması genel kurulun tam ve doğru değerlendirmeler yapmasını sağlamaktadır⁴⁷⁰.

Finansal tabloların ve yıllık faaliyet raporlarının denetçi tarafından denetlenebilmesi için yönetim kurulunun onayından (TTK m. 401/1, m. 514) geçmiş olmaları gerekmektedir⁴⁷¹. Denetçi, yönetim kurulundan, özenli ve kanuna uygun bir denetim için gerekli olan tüm bilgilerin kendisine verilmesini ve dayanak oluşturabilecek belgelerin sunulmasını isteyebilir. Özenli bir denetim için gerekli olması halinde denetçi, yavru ve ana şirketler için de inceleme yetkisini kullanabilir (TTK m. 401/2). Ancak, TTK m. 401/2 hükmüne dayanarak bir yavru şirketin diğeri üzerinde denetçi eliyle inceleme yapması mümkün değildir⁴⁷².

TTK m. 402 kapsamında düzenlenen denetleme raporuyla birlikte TTK m. 403 gereği denetçi tarafından hazırlanacak görüş yazısının da pay sahiplerinin incelemesine sunulması gerekmektedir⁴⁷³. Denetçi, denetimin türünü, kapsamını, niteliğini ve sonuçlarını, gereken açıklıkta, anlaşılır bir dil kullanmak suretiyle geçmiş yıllar karşılaştırmalı olarak hazırladığı, finansal tabloları konu edinen raporunu düzenler (TTK m. 402/1). Denetim raporlarının TTK m 402’de ön görülen nitelikte sayılabilmesi için

⁴⁶⁷ Manavgat, *Bağımsız Denetim*, 51.

⁴⁶⁸ Manavgat, *Bağımsız Denetim*, 53-54.

⁴⁶⁹ Manavgat, *Bağımsız Denetim*, 50.

⁴⁷⁰ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 133-134.

⁴⁷¹ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 132.

⁴⁷² Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 133.

⁴⁷³ Güney, *Bilgi Alma*, 44;

raporun genel ve soyut ifadeler ile belirsiz kanaat ve sonuçlar içermemesi gerekmektedir⁴⁷⁴.

Denetçi görüş yazısında, yönetim kurulunun finansal tablolara ilişkin hususlar bakımından sorumluluğunu gerektirecek bir nedenin mevcut olup olmadığına dair değerlendirmelerine de yer verir (TTK m. 403/2). Denetim yapılırken, denetlemenin dürüst, tarafsız ve denetçinin sır saklama yükümlülüğü kapsamında anonim şirket sırlarını ifşa etmeyecek şekilde yapılmasına dikkat edilmesi gerekmektedir (TTK m. 404/1).

6335 sayılı Kanun⁴⁷⁵ ile denetime tabi tutulan anonim şirketlerin sınırlandırılması nedeniyle denetime tabi olmayan anonim şirketlerde pay sahiplerinin denetim raporlarını inceleme durumu söz konusu olmayacaktır⁴⁷⁶. Buna bağlı olarak denetime tabi olmayan şirketlerde, finansal tablolar denetime tabi tutulmadan pay sahiplerinin incelemesine sunulacağından TTK m. 437/1 ile pay sahipleri bakımından amaçlanan fayda sağlanamamış olacaktır⁴⁷⁷.

D. Yönetim Kurulunun Kâr Dağıtım Teklifi

Anonim şirketlerin kurulmasında öncelikli olarak amaçlanan, kurulacak şirketin kâr etmesi ve elde edilecek kârın pay sahipleri arasında dağıtılmasıdır⁴⁷⁸. Belirli bir dönemde gerçekleştirilen şirket faaliyetleri neticesinde şirketin aktif ve pasifinde meydana gelen değişikliklerin şirket öz kaynaklarında artış meydana getirmesi sonucunda kâr elde edilmiş olur⁴⁷⁹.

Pay sahiplerinin temel haklarından biri olan kâr payı hakkı, pay sahibinin şirketin net dönem kârından pay alabilmesidir (TTK m. 507/1, 509/2). Bir işletmenin belirli bir faaliyet dönemindeki ekonomik durumunu gösteren bilanço, hesap dönemi sonunda yönetim kurulu tarafından hazırlanır ve kâr dağıtımına ilişkin önerilerle birlikte genel

⁴⁷⁴ Sümer, *Bilgi Alma*, 206.

⁴⁷⁵ Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (RG. T. 30/06/2012, S. 28339).

⁴⁷⁶ Sümer, *Bilgi Alma*, 181.

⁴⁷⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 186, dn:49.

⁴⁷⁸ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 291.

⁴⁷⁹ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 291-292.

kurulun onayına sunulur⁴⁸⁰. TTK m. 408/2-d gereği kâr payının dağıtılıp dağıtılmayacağına, dağıtılacak ise miktarının belirlenmesine karar verecek olan genel kuruldur⁴⁸¹. Genel kurul yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisini aynen kabul edebileceği gibi değişiklik yaparak da kabul etmesi mümkündür⁴⁸². Şirkete ait yıllık bilanço'ya göre belirlenen (TTK m. 508/2) kâr payı, kanun ve esas sözleşme ile pay sahiplerine dağıtılmasına karar verilen net dönem karı ve serbest yedek akçelerden dağıtılmaktadır (TTK m. 509/2).

Net dönem kârı, geçmiş dönemlere ait zararların, şirketin ödemekle yükümlü olduğu vergi ve mali yükümlülüklerin mevcut dönem karından mahsup edilmesi ile hesaplanan miktardır⁴⁸³. Yedek akçe ise, şirketin özkaynaklarını muhafaza etmek, gelişim ve devamlılığını temin etmek, pay sahipleri ve üçüncü kişilerin haklarını korumak ve işletme faaliyetleri neticesinde oluşabilecek zararları karşılayabilmek için kanun, esas sözleşme veya genel kurul kararı ile pay sahipleri ve diğer alacaklılara dağıtılmadan ayrılan, bir sonraki dönemlere aktarılan ve esas sermayeyi aşan malvarlığı değerini ifade etmektedir⁴⁸⁴.

TTK m. 508/1'e göre kâr payı, esas sözleşmede aksine hüküm bulunmaması halinde taahhüt edilen sermaye payına göre değil ödenen sermaye miktarı ile orantılı olarak hesaplanmaktadır. Zira kâr sermayenin işletilmesi sonucu elde edilmektedir. Buna göre, yine esas sözleşmede aksine hüküm bulunmuyor ise kâr payı hisse senetlerinin itibari değerine göre değil ödenmiş sermaye miktarı esas alınarak belirlenecektir.⁴⁸⁵

TTK m. 523/1 gereği kanuni ve esas sözleşmede yer verilen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı belirlenemeyecektir. Kâr payının dağıtılabilmesi şirketin kâr etmesine, şirketin geçmiş dönem zararlarının kapatılmasına, önceki dönemlerde elde edilen karlardan yedek akçe ayrılmış olmasına veya yedek akçelerin herhangi bir amaca bağlı olarak tutulmuyor olmasına bağlıdır⁴⁸⁶.

⁴⁸⁰ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 292-293; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 304; Sümer, *Bilgi Alma*, 208.

⁴⁸¹ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 356-357; Sümer, *Bilgi Alma*, 208.

⁴⁸² Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 360.

⁴⁸³ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 213-214.

⁴⁸⁴ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 187.

⁴⁸⁵ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 293.

⁴⁸⁶ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 187; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 340.

Pay sahibinin kâr payını alabilmesi için genel kurulun bu yönde karar alması ya da esas sözleşmede açık hüküm bulunması gerekir. Genel kurulda kâr dağıtılmasına ilişkin karar alınmamış ise bu durumda pay sahiplerinin kâr payının talep etmesi mümkündür değildir. Buna karşın, genel kurul tarafından eğer kâr payı dağıtılmamasına ya da net dönem karına nazaran az kalan karların dağıtılmasına ilişkin karar alınması halinde bu yönde verilen kararların batıl sayılması gerekmektedir⁴⁸⁷.

Pay sahibinin kâr payını alabilmesi için yalnızca pay sahibi olması yeterli olduğundan kâr payı hakkı bireysel hak niteliğindedir⁴⁸⁸. Buna karşın, esas sözleşmede kâr payı dağıtımına ilişkin net hükümler bulunmuyor ise genel kurul kararına bağlı olarak kâr payı dağıtılmayabileceğinden hakkın müktesep hak olarak nitelendirilmesi mümkün değildir⁴⁸⁹. Ancak genel kurulun kâr payı dağıtımına ilişkin karar alması ya da esas sözleşmede ilk ve sonraki kâr payı dağıtımına ilişkin net hükümleri yer alması halinde hakkın müktesepliğinden söz edilebilecektir⁴⁹⁰. Bununla birlikte pay sahipleri, kendi rızaları ile dahi kâr payı hakkından feragat edemeyeceklerinden ve kanun ile (TTK m. 507/1-c.1) açıkça pay sahiplerine tanınmış bir hak olduğundan vazgeçilmez hak niteliğindedir⁴⁹¹.

E. Ticari Defterler

TTK m. 64 gereği her tacir, ticari defterleri tutmak ve defterlerinde, ticari işlemleriyle ticari işletmesinin iktisadi ve mali durumunu, borç ve alacak ilişkilerini ve her hesap dönemi içinde elde edilen neticeleri, bu Kanuna göre açıkça görülebilir bir şekilde ortaya koymak zorundadır. Ticaret şirketleri de tüzel kişi tacirler arasında sayılmaktadır (TTK m. 16). Ticaret şirketlerinden biri olan anonim şirketler (TTK m. 124-125) de tacir olmanın gereği olarak ticari defter tutmakla yükümlüdürler. Anonim şirketlerin tutmakla yükümlü oldukları ticari defterlerden muhasebe ile ilgili olanlar yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri (TTK m. 64/3, Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ⁴⁹² m. 5/1) iken sair

⁴⁸⁷ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 299; Pulaşlı, *Şerh II*, 1107.

⁴⁸⁸ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 295.

⁴⁸⁹ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 296-297.

⁴⁹⁰ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 296-297.

⁴⁹¹ Üçışık, Çelik, *Finansal Tablolar*, 298.

⁴⁹² RG. T. 19.12.2012 S. 28502.

ticari defterler ise yönetim kurulu karar defteri, genel kurul karar ve müzakere defteri ve pay defteridir (TTK m. 64/4, Tebliğ m. 5/3). Muhasebe ile ilgili olmayan yönetim kurulu karar defteri, genel kurul karar ve müzakere defteri ve pay defterinin de ticari defter olarak kabul edilmesinin asıl amacı onlara ticari defterler kadar önem atfetmek ve onların aynı hükümlere tabi olmasını sağlamaktır⁴⁹³.

Yevmiye defteri, tacirlerin ticari işletmelerine ilişkin malvarlığına dayalı işlemlerin ilgili belge veya ispata dayanan evraktan çıkarılarak tarih sırasıyla ve maddeler halinde düzenli olarak yazıldığı defterdir (Tebliğ m. 6/1). Defteri kebir ise yevmiye defterine geçirilmiş olan işlemleri buradan alarak sistemli bir şekilde ilgili olduğu hesaplara dağıtan ve tasnifli olarak bu hesaplarda toplayan defterdir (Tebliğ m. 7/1). Envanter defteri, ticari işletmenin açılışında ve açılıştan sonra her hesap döneminin sonunda taşınmazların, alacakların, borçların, nakit para tutarının ve varlıklar ile borçların değerlerinin teker teker kaydedildiği ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı defterdir (Tebliğ m. 8/1). Şirketin muhasebesine ilişkin usulüne uygun tutulan ticari defterler ve ticari defterlere göre oluşturan bilanço ile pay sahipleri şirketin mali durumunu takip edebilmektedirler.

Pay defteri, anonim şirketlerde pay sahiplerinin kaydedildiği ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı defterdir ve bu deftere senede bağlanmamış pay ve nama yazılı pay senedi sahipleriyle, intifa hakkı sahipleri kaydedilir (Tebliğ m. 9/1-2). Pay defterinde yer alan kayıtlar kurucu değil açıklayıcı niteliktedir⁴⁹⁴. Esasen pay defteri pay sahipliğinin ve buna bağlı hakların ileri sürülmesinde ispat aracı olarak kullanılmaktadır⁴⁹⁵. Pay sahipleri pay defterinde yer alan kendilerine ait kısımları herhangi bir sınırlandırma olmaksızın serbestçe inceleyebilme hakkına sahiptir⁴⁹⁶. Pay sahiplerinin pay defterinde kendilerine ait olmayan kısımları, TTK m. 437/4 kapsamında yalnızca sorularını ilgilendiren kısımlarla sınırlı olmak üzere inceleme hakları bulunmaktadır⁴⁹⁷.

⁴⁹³ Sümer, *Bilgi Alma*, 211

⁴⁹⁴ Narbay, *Pay Defteri*, 223.

⁴⁹⁵ Narbay, *Pay Defteri*, 106.

⁴⁹⁶ Kaya, *Bilgi Alma*, 306; Yıldız, *Eşit İşlem*, 219; Elektronik Defter Genel Tebliği (Sıra No:1) m. 4.3.10. gereği usulüne uygun olarak tutulmuş elektronik defterler de kanuni defter niteliğinde olduğundan pay sahiplerinin inceleme taleplerine konu edilebilecektir.

⁴⁹⁷ Pulaşlı, *Şerh III*, 2297; Sümer, *Bilgi Alma*, 212. Öğretide Kaya, pay sahiplerinin pay defterinde kendilerine ait olmayan kısımları genel kurulun açık izni veya yönetim kurulu kararı olsa da diğer pay sahiplerinin ekonomik gizliliğinin ihlal edileceği ve anonim kalma isteklerine bağlı menfaatlerine zarar vereceği görüşündedir. Kaya, *Bilgi Alma*, 307.

Yönetim kurulu karar defteri, anonim şirketlerde yöneticinin veya yöneticilerin şirket yönetimi ile ilgili olarak aldığı kararların yazıldığı defterdir (Tebliğ m. 10/1). Yönetim kurulu üyeleri alınan kararlara ilişkin muhalefatinin bir şerh ile karar metnine geçirilmesini isteme hakkına sahiptir ve bu talep hiçbir gerekçe ile reddedilemeyeceği gibi sahibi dışında kimse tarafından da değiştirilemeyecektir (Tebliğ m. 10/9) .

Genel kurul toplantı ve müzakere defteri, tüzel kişi tacirlerin genel kurul toplantılarında görüşülen konuların, sorulan soruların, verilen cevapların, sunulan önergelerin ve alınan kararların kaydedildiği defterdir (Tebliğ m. 11/1-2) .

F. Şirket Yazışmaları

TTK m.437/4'e göre, şirkete ait ticari defter ve kayıtlar ile şirket yazışmaları, pay sahiplerinin bilgi alma talebine konu edilen kısımlarının genel kurulun açık izni ya da yönetim kurulu kararı ile pay sahipleri tarafından incelenebilmektedir. Madde lafzından inceleme hakkının konusunu yalnızca ticari defterler ile yazışmaların oluşturduğu anlaşılrsa da inceleme hakkının konusunun daha geniş yorumlanarak ticari defterler ve şirket yazışmaları ile envanter, iç yazışmalar, müstenidatlar, mizan ve dijital içeriklerin de bu kapsama dahil edilmesi gerekmektedir⁴⁹⁸. Yine şirket işleri ile ilgili olmak kaydıyla müşteri ve haberleşme kayıtlarının bu kapsamda inceleme talebine konu edilmesi mümkündür⁴⁹⁹.

III. BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ SINIRLARI

Bilgi alma hakkının konusu ve kapsamı, kavram olarak çoğunlukla eş anlamlı kullanılsa da⁵⁰⁰ esasen her ikisi de birbirinden farklıdır. Bilgi alma hakkının konusu hakkın çerçevesini belirlerken, hakkın kapsamı hakkın maddi içeriğini ifade etmektedir⁵⁰¹. Bilgi alma hakkının konusu bakımından herhangi bir sınırlandırma öngörülmez iken, şirketin özellikle ekonomik menfaatlerinin korunması ve pay sahipleri ile şirket arasındaki

⁴⁹⁸ Sümer, *Bilgi Alma*, 214.

⁴⁹⁹ Sümer, *Bilgi Alma*, 214.

⁵⁰⁰ Kaya, *Bilgi Alma*, 193.

⁵⁰¹ Kaya, *Bilgi Alma*, 199; Bulut, *Bilgi Alma*, 34.

dengeinin muhafazası için hakkın kapsamına bazı sınırlandırmaların getirilmesi gerekmiştir⁵⁰².

TTK m. 437/3 gereği, bilgi alma ve inceleme hakkının konusunu teşkil etmekle birlikte, aynı zamanda şirket sırrı veya korunması gereken şirket menfaati niteliğinde olan bilgilerin genel kurulda soru sorarak talep edilmesi (TTK m. 437/2) halinde bu talebin reddedilmesi gerekecektir. Aynı şekilde, şirket sırrı veya korunması gereken şirket menfaati niteliğindeki bilgilerin yer aldığı belgeler incelenmek (TTK m. 437/4) istenildiğinde de bu yöndeki talepler TTK m. 437/3’de yer alan sınırlandırma gereği reddedilecektir. Yönetim kurulu veya denetçiler şirket sırrı veya korunması gereken şirket menfaati gerekçesi ile pay sahibinin bilgi alma talebini reddederken, şirket menfaatlerinin somut bir şekilde tehlikeye düştüğünü ya da tehlikenin meydana gelmesinin kuvvetle muhtemel olduğu ispat etmelidir⁵⁰³.

TTK m. 437/3 ile ön görölen sınırlandırmanın, hem bilgi alma hem de inceleme hakkını kapsadığı madde gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir. Bilgi alma ve inceleme hakkında kural hakkın kullanılması, istisna ise şirket sırrı veya korunması gereken şirket menfaati gerekçesi ile talebin reddedilmesidir⁵⁰⁴.

Bilgi alma hakkının konusu sınırsız olmasına rağmen, kapsamı belirli sınırlamalara tabi tutulmaktadır⁵⁰⁵. Hakkın kapsamının sınırlandırılması, her ne kadar pay sahiplerinin bilgi alma hakkını kullanmalarını belirli bir noktada engellese de buradaki ölçüt, şirketin yönetim, temsil ve denetim faaliyetlerini işlevsiz hale getirecek şekilde şirketin ticari sırlarının açığa çıkması ve şirket menfaatlerinin engellenmesidir⁵⁰⁶.

A. Şirket Sırları

Şirket sırrı, herkes tarafından bilinmeyen, sahibinin menfaatleri gereği gizli kalması için çaba gösterilen, ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde rakiplerin karşısında

⁵⁰² Kaya, *Bilgi Alma*, 202; Bulut, *Bilgi Alma*, 34.

⁵⁰³ Pulaşlı, *Şerh III*, 2296.

⁵⁰⁴ Dolu, *Bilgi Alma*, 126.

⁵⁰⁵ Kaya, *Bilgi Alma*, 202; Bulut, *Bilgi Alma*, 33.

⁵⁰⁶ Pulaşlı, *Şerh III*, 2300.

rekabet imkânı sağlayan ve ekonomik değeri bulunan her türlü bilgiyi ifade etmektedir⁵⁰⁷. Buna karşın, rakipler tarafından kolaylıkla ulaşılabilecek bilgiler ve bu bilgilerin yorumlanması ile ulaşılabilecek bilgiler sır olarak kabul edilemeyecektir. Şirket sırrına ilişkin kanunda bir tanımlama yapılmamış, madde gerekçesinde bu durum “..dar veya geniş bir tanımla uygulamayı dondurmamak veya genişletmemek özeni..” olarak açıklanmıştır⁵⁰⁸.

Şirket sırrı, ticari nitelikteki iş sırları ile üretim sürecine dayalı teknik bilgileri oluşturan fabrika sırlarını kapsamaktadır⁵⁰⁹. Şirket sırları, aynı alanda faaliyet gösteren şirketlerin rekabet gücünün boyutunu belirlediğinden şirketlerin piyasadaki varlıkları ve rakipleri karşısında büyümeye devam edebilmeleri bakımından büyük önem arz etmektedir.

Anonim şirket genel kuruluna yalnızca iyi niyetli pay sahipleri iştirak etmemekte, bilgi alma ve inceleme hakkı pay sahipleri tarafından zaman zaman kendi menfaatlerine ve şirket aleyhine olacak şekilde kullanabilmektedirler. Bu nedenle şirkete ait sırların somut olaya göre hem pay sahiplerine ve hem de yönetim kurulu üyelerine karşı da korunması gerekebilecektir⁵¹⁰.

TTK m. 369 gereği yönetim kurulu üyelerine görevlerini yerine getirirken tedbirli bir yöneticinin özeni ile davranma ve şirket menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu doğrultuda yönetim kurulu üyelerinin tedbirli davranmayarak şirket sırrı niteliğindeki bir bilgiyi pay sahipleri ile paylaşmaları halinde eğer şirket zarara uğramış ise TTK m. 553/1 gereği sorumlulukları doğacaktır. Bununla birlikte bilgi verme yükümlülerinden olan bağımsız denetçiler, görevlerini ifa ederken inceleme konusu bilgi ve belgeler arasında yer alan ve şirket sırrı niteliğinde olan bilgileri TTK m. 404/1 gereği saklamakla yükümlüdürler. Bağımsız denetçinin mezkur madde ile getirilen yükümlülüğe aykırı davranması halinde TTK m. 404/1 ve m. 554 gereği

⁵⁰⁷ Bulut, *Bilgi Alma*, 41; Sulu, *Ticari Sırların Korunması*, 12. Şirket sırrı öğretide Karasu tarafından “işletmeyle ilgili, sınırlı bir çevre tarafından bilinen, başkaları tarafından kolaylıkla öğrenilemeyecek, gizli tutulmasında şirketin haklı bir menfaati bulunan ve şirketçe gizli tutulması arzu edilen iktisadi yaşama ait olgular.” olarak tanımlanmıştır. Karasu, *Bilgi Alma*, 89.; Şirket sırlarına verilebilecek örnekler öğretide Sulu tarafından “...kimyasal formül, üretim tekniği, teknik buluşlar, araştırma ve geliştirme bilgileri, stratejik planlar, müşteri listeleri, plan ve projeler, fiyat ve stok bilgileri, kredi kaynakları, mal veya hammadde kaynakları, işletmenin maliyet yapısı ve karlılığı, çalışanların maaş tutarları..” şeklinde ifade edilmiştir. Sulu, *Ticari Sırların Korunması*, 12.

⁵⁰⁸ Bkz. TTK m. 437/3’ün gerekçesi.

⁵⁰⁹ Karasu, *Bilgi Alma*, 89; Ocak, *Bilgi Alma Hakkı*, 731.

⁵¹⁰ Betül Birinci, “Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı”. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, 2019, 107.

sorumluluğu ortaya çıkacaktır. TTK m. 554 gereği bu sorumluluk kusur sorumluluğudur. Bağımsız denetçinin şirket zararından sorumlu tutulabilmesi için, zararın denetçinin sır saklama yükümlülüğüne kasıtlı davranış veya ihmali ile sebep olduğunun ispat edilmesi gerekmektedir⁵¹¹.

Anonim şirketlerde pay sahiplerinin, şahıs şirketlerinin aksine şirket borçları ile ilgili sınırlı sorumlulukları bulunduğundan her durumda şirket menfaatini düşünerek hareket etmeyebilirler. Pay sahiplerinin bilgi alma hakkını kullanarak edindiği bilgileri kendi menfaatine ve şirket aleyhine kullanmaları mümkündür. Zira pay sahiplerinin şirket ile rekabetini engelleyen bir kural bulunmamaktadır.⁵¹²

Şirket sırrı kavramının her somut olayda farklılık göstermesi ve kişiden kişiye değişebilir olması, kavramın sınırlarını net bir şekilde çizilemeye engellemektedir⁵¹³. Ancak genel hatları ile belirlemek gerekirse, bilginin ticari nitelikli olması, bu bilginin gizli tutulmak istenmesi, bilginin gizli tutulmasında sahibinin menfaatinin bulunması ve bilginin ekonomik değere sahip olması hallerinin bir arada sağlanması durumunda, şirket sırrının varlığından bahsedilebilecektir⁵¹⁴. Şirket sırrı olarak kabul edilen bilginin ekonomik bir karşılığı olmasının yanı sıra, hem şirket için hem de üçüncü kişiler bakımından değer ifade etmesi gerekmektedir⁵¹⁵.

TTK m. 3 gereği, Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren tüm iş, işlem ve fiiller ticari nitelikte kabul edilmektedir. Ticari nitelikteki bilgilerin saklanması yönündeki irade bilgi sahibi tarafından açık ya da zımni olarak ortaya konulabilir⁵¹⁶.

Ticari işlemlerin hazırlık sürecinde üçüncü kişilerle yapılan görüşmeler ve bu sürece dâhil bilgilerin açığa çıkması ve rakip firmalar tarafında bilinmesi halinde eğer şirket menfaatleri zarar görecektir ise bu aşamadaki işlemlerin de şirket sırrı olarak kabul edilmesi gerekmektedir⁵¹⁷. Şirket sırrı olarak kabul edilecek bilgi, genel olarak sır sahibinin ekonomik menfaatlerini ilgilendirir de örneğin bir tacirin ekonomik olarak zor günler geçirdiğine ilişkin bilginin yayılması tacirin ekonomik hayatını olumsuz yönde

⁵¹¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 143.

⁵¹² Karasu, *Bilgi Alma*, 90.

⁵¹³ Sulu, *Ticari Sırların Korunması*, 10.

⁵¹⁴ Sulu, *Ticari Sırların Korunması*, 14.

⁵¹⁵ Sulu, *Ticari Sırların Korunması*, 20.

⁵¹⁶ Sulu, *Ticari Sırların Korunması*, 15.

⁵¹⁷ Bulut, *Bilgi Alma*, 42; Karasu, *Bilgi Alma*, 89.

etkileyebileceğinden, tacirin manevi menfaatlerinin korunması amacıyla da bazı bilgilerin saklanması gerekebilecektir⁵¹⁸. Bilginin hukuka ya da ahlaka aykırı olması halinde, hakkın açıkça kötüye kullanılması hukuk düzeni tarafından korunmayacağından artık bilginin sır olarak saklanması, sahibinin menfaati bulunduğundan bahsedilemeyecektir⁵¹⁹.

Şirket sırrı kavramı, açıklandığında kamunun da zarar görme ihtimali olan mutlak sır ile şirket yararına olan ve açıklanması genel kurul kararına bırakılan bilgileri ifade eden nispi sır olarak ikiye ayrılmaktadır⁵²⁰. Mutlak şirket sırrı, genel hükümler ya da şirket ile üçüncü kişiler arasında yapılan sözleşme hükümleri doğrultusunda açıklanması yasaklanmış bilgileri ifade etmektedir⁵²¹. Mutlak şirket sırları, şirket ve pay sahiplerinin iradesinden bağımsız olan ve şirketin tasarruf alanına dâhil olmayan bilgilerdir⁵²². Mutlak sır niteliğindeki bilgilerin pay sahiplerine açıklanması halinde oluşabilecek olumsuz hallere dayalı olarak şirketin sorumluluğu doğacaktır⁵²³. Anonim şirket pay sahibinin banka hesap numarası ya da sağlık sektöründe faaliyet gösteren bir şirketin müşterilerine ait kişisel bilgiler mutlak şirket sırrı niteliğindeki bilgilere verilebilecek örneklerdendir⁵²⁴. Bununla birlikte şirket pay defterinde de pay sahiplerine ilişkin kişisel bilgilere yer verildiğinden kural olarak pay sahibinin kendisine ait kayıtlar dışındaki kısımları incelemek istemesi halinde mutlak şirket sırlarını içerdiği gerekçesi ile taleplerin reddedilmesi gerekmektedir⁵²⁵.

Nispi nitelikteki şirket sırlarının pay sahipleri ile paylaşılması bilgiyi vermekle yükümlü olan şirket organı veya kişinin takdirine bırakılmıştır⁵²⁶. Mutlak nitelikteki şirket sırrı ile nispi nitelikteki şirket sırrı arasındaki temel fark da sır niteliğindeki bilginin açıklanmasındaki takdir hakkıdır⁵²⁷. Anonim şirketin müşteri çevresi veya genel ve ticari

⁵¹⁸ Sulu, *Ticari Sırların Korunması*, 17.

⁵¹⁹ Sulu, *Ticari Sırların Korunması*, 18.

⁵²⁰ Bulut, *Bilgi Alma*, 41; Kaya, *Bilgi Alma*, 266; Ocak, *Bilgi Alma Hakkı*, 732; Pulaşlı, *Şerh III*, 2298.

⁵²¹ Kaya, *Bilgi Alma*, 266; Pulaşlı, *Şerh III*, 2298.

⁵²² Birinci, *Bilgi Alma*, 108.

⁵²³ Dolu, *Bilgi Alma*, 133.

⁵²⁴ Kaya, *Bilgi Alma*, 267.

⁵²⁵ Birinci, *Bilgi Alma*, 108.

⁵²⁶ Dolu, *Bilgi Alma*, 133.

⁵²⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 133.

işleri nispi nitelikteki şirket sırlarına verilebilecek örneklerdendir⁵²⁸. Bilgi alma hakkının sınırını nispi nitelikte kabul edilen sırlar oluşturmaktadır⁵²⁹.

B. Korunması Gerekli Şirket Menfaatleri

TTK m. 437/3'de⁵³⁰ şirket sırları ile birlikte korunması gereken şirket menfaatlerine de bilgi alma ve inceleme hakkının sınırı olarak yer verilmiştir. Şirket menfaati kavramı kanunda tanımlanmamış olmakla birlikte öğretide, esas sözleşme ile belirlenen amaca, yine esas sözleşmede belirlenen sürede ve esas sözleşme ile şirketin ikincil düzenlemelerinde belirlenen yollar gereğince ulaşmayı sağlayan, şirketin hukuki ve ekonomik menfaatlerinin birlikte oluşturduğu menfaatler bütünü olarak tanımlanmaktadır⁵³¹. Buna göre esasen şirket menfaati kavramı, esas sözleşme ve varsa pay sahipleri sözleşmesiyle her şirket bakımından farklı anlamlar ifade edecek şekilde somutlaştırılabilecektir⁵³².

Pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmaları halinde, şirketin korunması gereken menfaatlerinin tehlikeye düşme ihtimali varsa şirket menfaatlerinin, pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı karşısında üstün tutulması gerekmektedir⁵³³. Zira şirket menfaatlerinin öncelenmesi, hem pay sahipleri arasındaki menfaat çatışmalarını da en aza indirgeyecek hem de şirketle rekabet etme yasağı bulunmayan pay sahiplerinin genel kurulda edindikleri bilgileri şirket aleyhine kullanmalarının önüne geçilmiş olacaktır⁵³⁴.

Şirket sırları anonim şirketin kaynakları, imkânları, ürünleri, müşterileri ve üretimi ile ilgili iken şirket menfaatleri kriz yönetimi, ihale, rakiplere karşı kullanılabilecek taktikler gibi daha ziyade güncel olaylara ilişkin ve şirketin ilişkileri ile bağlantılı durumlarda söz

⁵²⁸ Pulaşlı, *Şerh III*, 2298.

⁵²⁹ Birinci, *Bilgi Alma*, 108; Bulut, *Bilgi Alma*, 41.

⁵³⁰ TTK m. 473/3'ün gerekçesinde; "Şirket menfaatlerinin zarara uğraması, şirket işletmesinin, bağlı şirketlerinin, müşteriler çevresinin, dağıtım kanallarının ve ilişkilerinin vs.'nin kayba uğraması veya bu nitelikte pek de uzak olmayan bir tehlikenin varlığı demektir. Zarar ile sadece malvarlığı zararı kastedilmemiştir." ifadelerine yer verilmiştir.

⁵³¹ Mehmet Helvacı, Emin Çamurcu, İsmail Türkyılmaz, Özellikle Anonim Şirket Açısından Şirket Menfaati Kavramı, *Prof. Dr. Hamdi YASAMAN' a Armağan*, İstanbul, (2017): 312.

⁵³² Muhammed Sulu, *Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019, 30.

⁵³³ Helvacı, Çamurcu, Türkyılmaz, *Şirket Menfaati*, 322; Sulu, *Şirket Menfaati*, 84.

⁵³⁴ Sulu, *Şirket Menfaati*, 80-81,84-85.

konusu olmaktadır⁵³⁵. Piyasanın değişen koşulları karşısında alınacak tedbirler, tebliğler gereği yapılacak değişiklikler ve geliştirilecek çözümler, rekabet kurulu kararlarına karşı izlenecek yol ve stratejiler korunması gereken şirket menfaatlerine verilebilecek örnekler arasındadır⁵³⁶.

Öğretide şirket menfaati ve şirket sırrı kavramları bir arada kullanılmaktadır⁵³⁷. Zira açıklanması halinde şirket menfaatine zarar veren durumların ortaya çıkabilmesine neden olacak bilgiler şirket sırrı niteliğinde kabul edildiğinden, şirket sırrının açıklandığı her hal aynı zamanda şirketin korunması gereken menfaatlerinin zarar gördüğü hallerden biri olacaktır⁵³⁸. Ancak şirket menfaatlerinin şirket sırrlarının açıklanması dışında bir sebeple de zarar görebilmesi mümkündür⁵³⁹. Örneğin, şirketin girmeyi planladığı bir ihalede hangi strateji ile hareket edileceği ile ilgili şirket genel kurulunda soru sorulması ve bu soruya cevap verilmesi halinde, cevabın rakip şirketler tarafından öğrenilmesi ve buna bağlı olarak şirketin zarar görme ihtimali yüksektir⁵⁴⁰.

Pay sahibinin bilgi alma talebinin reddedilebilmesi için, şirket menfaatine ilişkin zararın gerçekleşmesi şart olmayıp, örneğin devam eden iş görüşmelerinin olumsuz etkilenecek olması ya da müşteri çevresinin kaybedilmesi sonucunu doğuracak şekilde muhtemel zarar ihtimalinin söz konusu olması yeterli görülmektedir⁵⁴¹. Yönetim kurulu ya da denetçilerin bu halde zarar tehlikesi ya da ortaya çıktığı iddia edilen zarar ile pay sahibinin talebine konu edilen bilgi arasında illiyet bağı bulunduğunu ortaya koyması gerekmektedir⁵⁴². Bununla birlikte, bilgi alma taleplerinin şirket menfaatlerinin zarar görme ihtimaline dayanılarak reddedilmesi halinde, ret işleminin somut verilere dayanarak ve dürüstlük ilkesi çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Zira ileride açılması muhtemel bilgi alma ve inceleme davasında ret işleminin haklı sebeplere dayalı gerçekleştirildiği ve keyfi bir nedenle talebin reddedilmediği hususlarının bilgi verme yükümlülükleri tarafından ispat edilmesi gerekmektedir⁵⁴³.

⁵³⁵ Birinci, *Bilgi Alma*, 110.

⁵³⁶ Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 383.

⁵³⁷ Kaya, *Bilgi Alma*, 263.

⁵³⁸ Karasu, *Bilgi Alma*, 91.

⁵³⁹ Karasu, *Bilgi Alma*, 91.

⁵⁴⁰ Dolu, *Bilgi Alma*, 144.

⁵⁴¹ Bulut, *Bilgi Alma*, 42; Karasu, *Bilgi Alma*, 91; Kaya, *Bilgi Alma*, 269.

⁵⁴² Bulut, *Bilgi Alma*, 44. Dolu, *Bilgi Alma*, 145; Karasu, *Bilgi Alma*, 91.

⁵⁴³ Dolu, *Bilgi Alma*, 146.

C. Sadakat Yükümlülüğü

Anonim şirketlerde pay sahipleri TTK m. 329/2 ve m. 480/1 gereği yalnızca taahhüt ettikleri sermayeyi şirkete getirme borcu altındadırlar⁵⁴⁴. Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeleri ve yönetimle görevli üçüncü kişiler bakımından bağlılık yükümlülüğü getirilmiş ancak bu yükümlülük Kanun'da pay sahipleri için öngörülmemiştir⁵⁴⁵. Diğer şirket türlerinden farklı olarak anonim şirketlerde pay sahipleri yönetime ve şirket işlerine uzak olduklarından şirket sırrı olarak nitelendirilebilecek bilgilere sahip olma ihtimalleri düşüktür⁵⁴⁶.

Sır saklama ve sadakat yükümlülüğüne ilişkin olarak Kanunda herhangi bir hükme yer verilmemiş ancak öğretide, sır saklama yükümlülüğü pay sahibinin sadakat yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmektedir⁵⁴⁷. Kanunda açıkça pay sahipleri için sadakat yükümlülüğüne yer verilmemiş ise de müşterek bir amaç etrafında bir araya gelen pay sahiplerinin bir şekilde öğrendikleri şirket sırlarını kasıtlı olarak açıklamak suretiyle şirket aleyhine faaliyet göstermelerinin serbest olmasını düşünmek mümkün değildir⁵⁴⁸. Sadakat yükümlülüğü, şirketler hukukunda dürüstlük ilkesine bağlı olarak ortaya çıktığından dürüstlük ilkesine aykırı eylemler aynı zamanda sadakat yükümlülüğüne de aykırılık teşkil edecektir⁵⁴⁹. Bu nedenle pay sahiplerinin sır saklama ve sadakat yükümlülüklerine ilişkin durumların değerlendirilmesinde öğretide TMK m. 2 kapsamında hakkın sakınılarak kullanılması ilkesi benimsenmiştir⁵⁵⁰.

⁵⁴⁴ Pulaşlı, *Şerh III*, 2397.

⁵⁴⁵ Sümer, *Bilgi Alma*, 270.

⁵⁴⁶ Dolu, *Bilgi Alma*, 136.

⁵⁴⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 136.

⁵⁴⁸ Dolu, *Bilgi Alma*, 136. Sümer, *Bilgi Alma*, 273. Öğretide Kaya, anonim şirket pay sahiplerinin yönetime uzak olmalarına bağlı olarak şirkete karşı sadakat yükümlülüklerinin bulunmadığı görüşündedir. Kaya, *Bilgi Alma*, 257. Aynı yönde görüş için bkz: Pulaşlı, *Şerh III*, 2422.

⁵⁴⁹ Sümer, *Bilgi Alma*, 272.

⁵⁵⁰ Dolu, *Bilgi Alma*, 139; Karasu, *Bilgi Alma*, 93; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 604. "Ancak, davalı tarafça kar payının sürekli olarak dağıtılmamasını gerektirir durumun ne olduğu somut olarak açıklanmamıştır. Bu durumda, kar payının dağıtılmamasına ilişkin alınan genel kurul kararının yasa, anasözleşme ve özellikle iyiniyet kuralları ile bağdaştığını kabul etmek mümkün değildir. Bu itibarla, mahkemece, kâr payının nispi müktesep hak olduğu ve Mülga TTK'nın 469/2. maddesinin TTK'nın 385. maddeyi bertaraf eden bir hüküm olmayıp, gerektiğinde uygulanması mümkün istisnai bir nitelik taşıdığı, pay sahibinin yeterli oranda kâr payı üzerinde müktesep hakkı bulunduğu, dolayısı ile istisnai hakların sakınılarak kullanılması gerektiği ilkesi çerçevesinde kar payının dağıtılmamasına ilişkin genel kurul kararının iyiniyetli olmadığının kabulü ile alınan kararın iptaline karar verilmesi gerekirken.." Y. 11. HD. 25/02/2014 tarih 2012/13234 E. 2014/3514 K. (UYAP 23.06.2024)

Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanım amacıyla örtüşse de hakkın kullanılması karşı taraf aleyhine normalin dışında sonuçlar doğuruyorsa bu aşamada hak sahibinin, hakkın sakınılarak kullanılması ilkesi gereği diğer pay sahiplerinin ve üçüncü kişilerin zararına olacak şekilde hakkı kullanmaması gerekmektedir⁵⁵¹.

Örneğin; bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında soru yönelten pay sahibinin sorusunu anlaşılır, kısa ve öz bir şekilde aktarması, cevabı inceleme gerektiren soruları ise genel kuruldan evvel yazılı olarak yönetim kuruluna ibraz etmesi gerekmektedir⁵⁵². Aksi yöndeki taleplerin şirketin yetkili organları tarafından reddedilmesi gerekmektedir.

D. Hakkın Kötüye Kullanılması

TTK m. 437/3 ile bilgi alma ve inceleme hakkına getirilen sınırlamalar, kişiden kişiye değişmeyen, pay sahibinin şahsından ve pay miktarından bağımsız olarak maddede belirtilen hallerin söz konusu olması halinde getirilen objektif sınırlamalardır⁵⁵³. Bilgi alma ve inceleme hakkının sübjektif sınırı ise hakkın kötüye kullanılmasıdır⁵⁵⁴. Zira hakkın kötüye kullanılması, kişiden kişiye ve somut olayın özelliklerine göre farklılık gösteren bir durumdur.

Bilgi alma ve inceleme hakkının temel amacı pay sahiplerinin şirket işleri ve şirketin işleyişi hakkında ekonomik ve yönetsel anlamda bilgi sahibi olabilmesini ve belirtilen konularda aydınlanmasını sağlamaktır⁵⁵⁵. Eğer pay sahibi amacının dışına çıkarak örneğin rekabet amacıyla şirket sırlarının çalınması gibi bilgi alma ve inceleme hakkını açıkça kötüye kullanır, şirkete zarar verme gayesi ile hareket ederse artık bu durumda pay sahibinin TTK m. 437 ile getirilen korumadan yararlanması mümkün olmayacaktır⁵⁵⁶. Zira TMK m. 2 gereği, herkes haklarını kullanırken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Hakkın açıkça kötüye kullanılmış olmasını hukuk düzeni korumayacaktır.

Pay sahibinin genel kurulunu çalışmalarını zorlaştırma, şirket işleyişine yönelik yapılan işlemleri engelleme gibi amaçlarla hareket etmesi halinde de hakkın kötüye kullanılması

⁵⁵¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 139; Karasu, *Bilgi Alma*, 93; Sümer, *Bilgi Alma*, 275.

⁵⁵² Karasu, *Bilgi Alma*, 94; Sümer, *Bilgi Alma*, 275.

⁵⁵³ Dolu, *Bilgi Alma*, 127; Kaya, *Bilgi Alma*, 213.

⁵⁵⁴ Kaya, *Bilgi Alma*, 270.

⁵⁵⁵ Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 379.

⁵⁵⁶ Kaya, *Bilgi Alma*, 270.

söz konusu olacaktır⁵⁵⁷. Bununla birlikte, TTK m. 437/1’de sayılan ve şirket merkez ve şubelerinde hazır bulundurulan belge içerikleri ile denetime tabi olan (TTK m. 397/4) ve internet sitesi açma zorunluluğu (TTK m. 1524) bulunan anonim şirketlerin internet sitelerinde yayınlanan, ulaşılabilir nitelikteki bilgi ve belgelere ilişkin pay sahibinin genel kurulda soru yöneltmesi de artık hakkın kötüye kullanılması niteliği taşıyacaktır⁵⁵⁸. Pay sahibinin sahip olduğu bilgiye ilişkin propaganda amacıyla soru sorması, sır olduğu bilinen konularda bilgi ve belge talebinde bulunması, genel kurulun çalışma düzenini gürültü ve karışıklık çıkarmak ya da gereksiz sorular sormak suretiyle bozması da hakkın kötüye kullanılması hallerine verilebilecek başlıca örnekler arasındadır⁵⁵⁹.

Hakkın kötüye kullanıldığının tespitinde ispat yükü bilgi verme yükümlüsüne aittir⁵⁶⁰. Bu yönde yapılacak tespitlerde, hakkın amacına aykırı şekilde kullanılıp kullanılmadığına ve hakkın kullanılmasının pay sahibine kazanç sağlamasından ziyade karşı taraf nezdinde olumsuz sonuçlar ortaya çıkarıp çıkarmadığına bakılması gerekmektedir⁵⁶¹.

⁵⁵⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 128.

⁵⁵⁸ Kaya, *Bilgi Alma*, 155; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 56.

⁵⁵⁹ Birinci, *Bilgi Alma*, 112; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 60.

⁵⁶⁰ Dolu, *Bilgi Alma*, 128; Kaya, *Bilgi Alma*, 271.

⁵⁶¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 128

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ KULLANILMASI

I. BİLGİ ALMA HAKKININ KULLANILMASI

A. Bilgi Alma Hakkının Genel Kurulda Kullanılması

TTK m. 437/1’de sınırlı sayı ilkesine göre sayılan belgelerin pasif bilgi alma hakkı kapsamında pay sahipleri tarafından incelenmesi, pay sahiplerinin akıllarındaki soruları zaman zaman karşılamaya yetmemektedir⁵⁶². TTK m. 407/1’de pay sahiplerinin pay sahipliğinden kaynaklanan haklarını genel kurulda kullanacağına ilişkin getirilen düzenlemenin bir yansıması olarak TTK m. 437/2’de pay sahiplerinin bilgi alma haklarını genel kurulda kullanacaklarına ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir⁵⁶³. Bilgi alma talebinin yöneltileceği organ ve kişiler TTK m. 437/2’de yönetim kurulu ve denetçiler olarak belirlenmiştir. Yine Kanun’un 407/2. maddesi uyarınca, genel kurulda Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin ve denetçinin genel kurulda hazır bulunması gerektiği belirtilmiştir⁵⁶⁴. Mezkûr düzenleme ile pay sahiplerinin genel kurulda yöneltecekleri sorularına muhatap bulabilmelerinin sağlanması amaçlanmıştır⁵⁶⁵. Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması gündemle bağıllık ilkesinin istisnasını oluşturmaktadır⁵⁶⁶.

Bilgi alma hakkının nasıl kullanılacağına ilişkin Kanunda açık bir düzenleme yapılmamıştır. Bilgi alma hakkı kapsamında pay sahiplerinin sorularını genel kurul esnasında, yönetim kurulu ve denetçilere yöneltmesi esas olsa da bu durum genel kuruldan evvel ve yine genel kurul sırasında cevaplandırılmak üzere, pay sahiplerinin sorularını yazılı olarak sunmalarına engel değildir⁵⁶⁷. Bu durumda pay sahipleri genel

⁵⁶² Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 125.

⁵⁶³ Halil Ali Dural, “Anonim Şirket Pay Sahibinin Genel Kurul Dışında Talep Ettiği Bilginin Genel Kurul Dışında Verilmesinin Sonuçları”, *Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020, 273

⁵⁶⁴ TTK m.407/2 hükmünün gerekçesinde; “Amaç pay sahiplerinin yönetim ve denetime ilişkin sorularının cevaplanmasını sağlamaktır.” şeklinde bir açıklama yer almaktadır

⁵⁶⁵ Nurdan Orbay Ortaç, Şengül Al Kılıç, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Murahhasların Genel Kurula Katılması”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, C: 4, S:2, (2018): 215.

⁵⁶⁶ Pulaşlı, *Şerh III*, 2295.

⁵⁶⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 188; Güney, *Bilgi Alma*, 50; Kaya, *Bilgi Alma*, 282; Kaya, *Özel Denetim*, 64; Öğretide Kaya, Yalçın, genel kurul öncesinde pay sahiplerine soru sorma hakkının tanınmasının başta bilgi alma ve

kurulda cevaplandırılmak üzere, isterlerse genel kuruldan evvel yazılı veya genel kurul sırasında yazılı ya da sözlü olarak bilgi alma haklarını kullanabilirler⁵⁶⁸. Ancak bilgi alma talebinin olumsuz karşılanması durumunda uyuşmazlığın mahkemeye taşınmasında, talebin yazılı olarak ibraz edilmiş olması ispat kuralları bakımından kolaylık sağlayacaktır⁵⁶⁹.

Genel kurulda hazır bulunması gereken bilgi verme yükümlülerinin toplantıda yöneltile ihtimali olan sorulara ilişkin hazırlık yapmaları gerekli bilgi belge ve personeli yanlarında bulundurmaları gerekir. Bilgi alma talebinde bulunacak olan pay sahiplerinin ise eğer yöneltecekleri sorular kapsamlı araştırmayı gerektiriyorsa, hakların sakınılarak kullanılması ilkesi gereği, genel kuruldan evvel soracakları soruları yazılı olarak sunmaları yerinde olacaktır.⁵⁷⁰

Bilgi alma hakkı kullanılırken pay sahibi talebini gerekçelendirmek zorunda değildir. TTK m. 437 gerekçesinde pay sahibinin talebini gerekçelendirmek zorunda bırakılmasının hakkın kullanılmasını tehlikeye sokacağı belirtilmiştir. Ancak talebin daha anlaşılır olması, iletişimin kolay sağlanması, ileride açılması muhtemel bir bilgi alma davasında ileri sürülebilmesi bakımından taleplerin somutlaştırılmasında fayda vardır⁵⁷¹. Bu durumda, pay sahiplerinin de bilinçli davranarak özellikle TTK m. 473/3'te yer verilen sınırlamalar nedeniyle reddedilme ihtimali olabilecek soru taleplerinde, taleplerini daha ayrıntılı ve anlaşılır şekilde yöneltmeleri, oluşabilecek uyuşmazlıkların da engellenmesine yardımcı olacaktır⁵⁷².

Bilgi alma talebi kapsamında yöneltilecek sorulara TTK m. 437 gerekçesinde de belirtildiği üzere kural olarak sözlü cevap verilecektir. Ancak sözlü beyanın yanında ayrıca yazılı olarak da cevap verilmesi, talebin daha özenli ve etkili bir şekilde karşılanmış olmasını sağlayacaktır. TTK m. 437/2 gereği, pay sahiplerinin sordukları

inceleme hakkı ile oy hakkı gibi pay sahipliği haklarının daha etkin şekilde kullanılmasını sağlayacağı görülmektedir. Kaya, Yalçın, *Öneriler*, 28.

⁵⁶⁸ Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 127.

⁵⁶⁹ Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 128.

⁵⁷⁰ Karasu, *Bilgi Alma*, 82.

⁵⁷¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 190.

⁵⁷² Kaya, *Bilgi Alma*, 285.

sorulara verilecek cevapların, baştan savma olmayan, alakasız konuları içermeyen, soruyu karşılar şekilde olması gerekmektedir⁵⁷³.

Genel kurulun kesintisizliği ilkesi gereği sorulan soruların kural olarak aynı genel kurulda cevaplandırılması ve ertelenmemesi gerekmektedir⁵⁷⁴. Genel kurulda sorulan sorunun herhangi bir gerekçe ile ertelenmesi, pay sahibinin ileride cevabını alacak olsa da bilgi alma ihtiyacının karşılanmamasına, aynı genel kurulda bulunanların da bilgidan mahrum kalmasına ve buna bağlı olarak eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil eden sonuçların ortaya çıkmasına neden olacaktır⁵⁷⁵. Bununla birlikte verilen bilginin belirtilen niteliklere sahip olmaması ya da herhangi bir gerekçe ile cevap verilmesinin ertelenmesi halinde bilgi verilmemiş kabul edilecek ve pay sahibinin dava açma hakkı doğmuş olacaktır.

B. Bilgi Alma Hakkının Genel Kurul Dışında Kullanılması

Bilgi alma hakkına dayalı olarak pay sahipleri tarafından yöneltilen sorular kural olarak genel kurul sırasında cevaplandırılacak olsa da TTK m. 437/2’de yer verilen “..*pay sahiplerinden herhangi birine genel kurul dışında bir konuda bilgi verilmişse,..*” şeklindeki ifade ve devamında bu duruma bağlanan sonuçlardan bahsedilmesinden bilginin genel kurul dışında da verilebileceği anlaşılmaktadır⁵⁷⁶. Bilgi alma hakkının yalnızca genel kurul esnasında kullanılabileceğini kabul etmek, hakkın getiriliş amacına aykırılık teşkil edeceği gibi hakkın kullanılmasından beklenen faydanın da azalmasına neden olacağı açıktır⁵⁷⁷. Bu sayede özellikle azınlık pay sahiplerinin bir sonraki genel kurulu beklemek zorunda olmaksızın şirket işleri hakkında somut ve güncel bilgiler edinmesi sağlanmış olacaktır⁵⁷⁸.

⁵⁷³ Bkz: TTK m. 437/2 gerekçesi. Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 62; Pulaşlı, *Şerh III*, 2289; Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 521.

⁵⁷⁴ Dolu, *Bilgi Alma*, 192.

⁵⁷⁵ Dolu, *Bilgi Alma*, 193.

⁵⁷⁶ Dural, *Genel Kurul Dışında Verilmesinin Sonuçları*, 278.

⁵⁷⁷ İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 163; Kaya, Yalçın, *Öneriler*, 11; Sümer, *Bilgi Alma*, 246.

⁵⁷⁸ Öğretide Kaya, Yalçın, yatırım kararı alabilmek, yapılan yatırımın akıbetini öğrenmek ya da yönetim kurulunun keyfi davranışlarını önlemek için özellikle azınlık pay sahiplerinin genel kurul dışında da bilgi alma sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Ancak pay sahiplerine verilecek bu hakkın şirket faaliyetlerini engelleyecek seviyede olmaması ve menfaatler dengesi için genel kurul dışındaki bilgi alma hakkının tüm pay sahiplerine değil azınlık pay sahiplerine verilmesi gerektiği görüşündedir. Kaya, Yalçın, *Öneriler*, 12. Aynı yönde görüş için bkz: İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 163.

Bilgi alma hakkının genel kurul dışında kullanılmasına bağlı sonuçlara yer verilen mezkûr düzenleme esasen anonim şirketlerde eşit işlem ilkesinin özel görünüm şekillerinden biridir⁵⁷⁹. Pay sahiplerinden bazılarının yönetime daha yakın olmaları nedeniyle diğerlerine göre bilgiye daha kolay ulaşabilmeleri, pay sahipleri arasındaki dengenin bozulmasına neden olmaktadır⁵⁸⁰. Eşit işlem ilkesi ile genel kurul dışında bilgi verilmesi sonucu oluşan bilgi farklılığının giderilmesi için mezkûr düzenleme ile pay sahipleri arasındaki dengenin korunması ve eşitliğin sağlanması amaçlanmıştır⁵⁸¹. Eşit işlem ilkesinin bilgi alma hakkının tanındığı veya sınırlandığı tüm hallerde uygulanması gerekmektedir⁵⁸².

Anonim şirketlerde bir kısım pay sahiplerinin yönetime daha yakın olması ve diğer pay sahiplerinin erişemedikleri bilgilere daha kolay ulaşmaları pay sahipleri arasındaki menfaatler dengesinin bozulmasına ve buna bağlı olarak eşit işlem ilkesine aykırı işlem tesis edilmiş olmasına neden olacaktır⁵⁸³. Genel kurul dışında bahsedilen şekilde pay sahiplerine bilgi verilmesi halinde diğer pay sahiplerinin verilen bilgiye ilişkin talepleri geri çevrilemeyeceği gibi artık şirket sırrı ve korunması gereken şirket menfaati bulunduğundan bahisle dahi reddedilemeyecektir⁵⁸⁴.

Genel kurul dışında verilen bilgi gündemle ilgili olmasa dahi diğer pay sahiplerinin talep etmesi durumunda bu bilginin genel kurulda paylaşılması gerekmektedir⁵⁸⁵. Genel kurul dışında kendisine soru yöneltilen yönetim kurulu dilerse soruyu cevaplandırabilir, dilerse de genel kurulda cevaplandırmak üzere erteleyebilir⁵⁸⁶. Zira kural olarak bilgi alma hakkının genel kurulda kullanılması kabul edildiğinden, yönetim kurulunun genel kurul dışında yöneltilen soruları cevaplandırma yükümlülüğü yoktur⁵⁸⁷. Buna göre, genel kurul

⁵⁷⁹ Yıldız, *Eşit İşlem*, 176; Dolu, *Bilgi Alma*, 55; Sümer, *Bilgi Alma*, 79-80; Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 521; Öğretide *Dural*, TTK m. 437/2'nin 4. cümlesinde yer alan düzenlemenin, eşit işlem ilkesinin bir görünümü olarak kabul edilebilmesi için genel kurulda paylaşılan bilginin talep koşuluna bağlı olmaksızın ilk genel kurulda diğer pay sahipleri ile paylaşılması gerektiğini, ancak yine de düzenlemenin getiriliş amacının eşit işlem ilkesine uygunluğun sağlanması olduğu kanaatindedir. *Dural, Genel Kurul Dışında Verilmesinin Sonuçları*, 281.

⁵⁸⁰ Betül Bozkır, *Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2023, 114.

⁵⁸¹ Bozkır, *Bilgi Alma*, 114; Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 381.

⁵⁸² Yıldız, *Eşit İşlem*, 217.

⁵⁸³ Yağmur, *Eşit İşlem*, 190.

⁵⁸⁴ Pulaşlı, *Şerh II*, 1020,1100; Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 521; Yağmur, *Eşit İşlem*, 190.

⁵⁸⁵ Yıldız, *Eşit İşlem*, 217.

⁵⁸⁶ Bozkır, *Bilgi Alma*, 115.

⁵⁸⁷ Kaya, *Bilgi Alma*, 283.

dışında bilgi verme yönetim kurulunun takdirine bırakılmıştır⁵⁸⁸. Burada takdir hakkına getirilen sınır, bilgi alma taleplerinin keyfi uygulamalarla reddedilmesidir⁵⁸⁹.

II. İNCELEME HAKKININ KULLANILMASI

TTK m. 437/1’de sınırlı sayı ile finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisine ilişkin belgeler, genel kurul toplantısından evvel en az on beş gün öncesinden şirket merkez ve şubelerinde pay sahipleri tarafından incelenebilmektedir.

İnceleme hakkının kullanılması genel kurulun açık izni veya yönetim kurulunun kararına bağlıdır⁵⁹⁰. TTK m. 437/4’ün lafzı ve maddenin sistematigi göz önünde bulundurulduğunda, hakkın kullanılması aynı maddenin 3. fıkrasında olduğu gibi şirket sırrı veya şirket menfaatlerinin korunması kriterlerine bağlı tutulmamıştır⁵⁹¹. İnceleme talepleri genel kurul gündeminde yer almasa dahi ileri sürülebilecektir (TTK m. 438/1). Bu yönüyle inceleme hakkının ileri sürülmesi de bilgi alma hakkında olduğu gibi gündeme bağlılık ilkesinin istisnasını oluşturmaktadır⁵⁹².

İnceleme hakkı, pay sahibi tarafından genel kurulda ve genel kurul dışında kullanılabilir⁵⁹³. Genel kuruldaki farklı olarak yetkisini sürekli kullanan yönetim kurulunun genel kurul dışındaki inceleme taleplerini değerlendirerek incelemeye izin vermesi evleviyetle mümkündür⁵⁹⁴. Pay sahibi, inceleme talebini genel kurulda genel kurula yönelik olarak, genel kurul dışında ise yönetim kurulunu muhatap alarak sözlü ya da yazılı olarak yöneltebilecektir⁵⁹⁵.

İnceleme hakkı kural olarak pay sahibi tarafından kullanılabilir ise de incelemenin izin alınarak bir uzman yardımı ile gerçekleştirilmesi de mümkündür (TTK m. 437/4).

⁵⁸⁸ Dural, *Genel Kurul Dışında Verilmesinin Sonuçları*, 278.

⁵⁸⁹ Yıldız, *Eşit İşlem*, 95.

⁵⁹⁰ Kaya, *Özel Denetim*, 65. Öğretide Sümer, inceleme talebinin değerlendirilmesinde gerekli bilgiye sahip olan organın yönetim kurulu olması nedeniyle genel kurulun açık iznine yönelik hükmün kaldırılarak yönetim kurulu kararının yeterli görülmesi gerektiği görüşündedir. Sümer, *Bilgi Alma*, 252-253. Aynı yönde görüş için bkz: İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 169.

⁵⁹¹ Kaya, *Özel Denetim*, 65.

⁵⁹² Kaya, *Bilgi Alma*, 289; Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 523.

⁵⁹³ Kaya, *Bilgi Alma*, 295; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 65.

⁵⁹⁴ Kaya, *Özel Denetim*, 65.

⁵⁹⁵ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 61; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 65.

Seçilecek uzmanın mevzuat uyarınca sır saklama yükümlülüğüne sahip kişiler arasından seçilmesi gerekmektedir⁵⁹⁶. İnceleme konusu şirket belgelerinin teknik bilgiler içermesi halinde pay sahibinin bu yönde ileri süreceği talebinin makul karşılanması yerinde olacaktır. İncelemenin uzman aracılığı ile yapılma talebinin haklı bir neden olmaksızın reddedilmesi halinde pay sahibi tarafından TTK m. 437/5 uyarınca inceleme davası açılabilecektir⁵⁹⁷.

İnceleme talebinin genel kurul veya yönetim kurulundan birine yöneltilmesi, bir diğerine yöneltilmesini engellemez⁵⁹⁸. Ancak öğretide *Tekinalp*, pay sahipliği haklarının şirketteki en yetkili organ olan genel kurulda kullanılması neticesinde eğer pay sahibinin inceleme talebi reddedilmişse aynı talebin yönetim kuruluna karşı ileri sürülemeyeceği kanaatinde⁵⁹⁹.

İnceleme hakkı, TTK m. 437/2’de yer alan genel kurulda soru sormak suretiyle bilgi alma hakkına bağlı bir hak olmayıp, onunla bağlantılı ve onun uzantısı niteliğinde olan bir haktır⁶⁰⁰. İnceleme hakkı, pay sahibinin bilgi alma talebini kullanması sonrasında sorusunu ilgilendiren kısımlara ilişkin kullanılabileceği gibi, bilgi alma talebini kullanmadan sorusunu ilgilendiren kısımlarla ilgili olmak üzere doğrudan da kullanılabilecektir⁶⁰¹.

Bağlı şirketler hakkında bilgi alma hakkına ilişkin düzenlenen TTK m. 200’de hâkim şirket pay sahiplerine bağlı şirketlere ilişkin yalnızca bilgi alma hakkı tanınmış olup, maddede inceleme hakkına yer verilmemiştir⁶⁰². Bilgi alma hakkına ilişkin düzenlenen TTK m. 200’ün kıyas yolu ile inceleme hakkına da uygulanması mümkün değildir⁶⁰³. Zira hâkim şirket ve bağlı şirketler birbirinden ayrı tüzel kişiliklere sahiptir⁶⁰⁴. Ancak bu durum TTK m. 437/5 ile pay sahiplerine tanınan dava hakkının sınırlandırılması sonucunu ortaya çıkarmaktadır⁶⁰⁵.

⁵⁹⁶ Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 142.

⁵⁹⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 211.

⁵⁹⁸ Kaya, *Bilgi Alma*, 293; Kaya, *Özel Denetim*, 65.

⁵⁹⁹ Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 221.

⁶⁰⁰ Kaya, *Özel Denetim*, 65.

⁶⁰¹ İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 158; Kaya, *Özel Denetim*, 64-65; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 54; Sümer, *Bilgi Alma*, 200-202.

⁶⁰² Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 385; Sümer, *Bilgi Alma*, 191; Şener, *Ortaklıklar Hukuku*, 520.

⁶⁰³ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 65; Sümer, *Bilgi Alma*, 191.

⁶⁰⁴ Dolu, *Bilgi Alma*, 180; Okutan Nilsson, *Şirketler Topluluğu*, 37.

⁶⁰⁵ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 62.

İnceleme hakkının genel kurul toplantısı sırasında kullanılması halinde, talebe ilişkin hazır bulunanlar arasında oylama yapılır ve inceleme talebi kabul edilirse inceleme talebine konu şirket belgeleri hemen getirilebilecek ise inceleme toplantı sırasında gerçekleştirilir. Ancak şirket belge ve kayıtları kolaylıkla ulaşılabilecek bir yerde değilse incelemenin yapılacağı yer ve zamanın tutanağa geçirilmesi gerekmektedir.⁶⁰⁶

III. BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ DAVA YOLU İLE KULLANILMASI

Anonim şirketlerde, bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmak isteyen pay sahibinin bu yöndeki talepleri zaman zaman bilgi verme yükümlüsü olan organlar ve kişiler tarafından yeterince karşılanmayabilir ya da haklı bir neden olmaksızın reddedilebilir. Bu durumda pay sahipliğinden kaynaklanan en temel haklarından biri olan bilgi alma ve inceleme hakkını kullanabilmesi için pay sahibine TTK m. 437/5 ile dava imkânı tanınmıştır.

Bilgi alma ve inceleme davası, bilgi vermekle yükümlü olan organ veya kişiler karşısında pay sahiplerine koruma sağlayarak onların hakka ulaşabilmelerine güvence sağlamaktadır. Zira bir hakkın sonuç elde edilebilir şekilde kullanılabilmesinin en etkili yollarından biri hakka ilişkin talebin dava yoluyla da ileri sürülebilmesidir⁶⁰⁷.

Pay sahipleri tarafından bilgi alma ve inceleme hakkına konu edilen hususlar çoğunlukla şirket içindeki uyuşmazlıkların en çok yaşandığı konulara ilişkindir. 6762 sayılı mülga TTK'da yer almayan ancak 6102 sayılı TTK ile yasada yer verilen dava hakkına bu yönüyle bakıldığında, bilgi alma hakkının kısa sürede ve etkin bir şekilde kullanılabilmesinin aynı zamanda şirket içindeki menfaatler dengesinin korunmasını da sağladığı görülecektir⁶⁰⁸.

Bilgi alma ve inceleme davası anonim şirketlere özgü olarak pay sahiplerine tanınan bir haktır⁶⁰⁹. Bilgi alma ve inceleme hakkı bağlı şirketler bakımından TTK m. 437/2 gereği

⁶⁰⁶ Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 381-382.

⁶⁰⁷ Kaya, *Bilgi Alma*, 314.

⁶⁰⁸ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 63; Dolu, *Bilgi Alma*, 214; Kaya, *Özel Denetim*, 69; Ocak, *Bilgi Alma Hakkı*, 739.

⁶⁰⁸ Kaya, *Bilgi Alma*, 319.

⁶⁰⁹ Kaya, *Bilgi Alma*, 319.

pay sahiplerine yalnızca bilgi alma hakkı tanınmış olup, TTK m. 437/4'ün lafzına bakıldığında ise bağlı şirketlerin defter ve kayıtlarının incelenmesinin hakkın kapsamına dâhil edilmediği görülmektedir⁶¹⁰. Buna bağlı olarak, bağlı şirketlere ilişkin pay sahibinin bilgi alma talebinin reddi halinde dava açılabilirken, inceleme taleplerinin reddi halinde dava açılması mümkün olmayacaktır⁶¹¹.

Bilgi alma ve inceleme davasının açılması ile davacı tarafca tedbiren bilgi alma ve inceleme talebine konu bilgi veya şirket belgelerinin taraflarına verilmesi talep edilebilir. Bu durumda somut olayın özelliklerine bakılarak, örneğin ileride yok olma ihtimali olan bir bilgi ya da belgenin bulunması halinde, mahkemece bu bilgi ve belgelerin muhafazasına yönelik tedbir kararı verilebilecektir. Ancak her halde verilecek tedbir kararının uyuşmazlığı çözer mahiyette olmaması gerekmektedir⁶¹².

A. Davanın Hukuki Niteliği

Bilgi alma ve inceleme davasının konusu, pay sahibinin şirkete karşı yönelttiği ancak karşılanmamış olan bilgi alma talebine konu bilginin verilmesi ve inceleme talebine konu belgelerin incelenmesinin sağlanmasıdır⁶¹³. Dava dilekçesi ile ileri sürülecek netice-i talep, bilgi alma ve inceleme talebinin hukuka aykırı olarak karşılanmadığının ya da eksik karşılandığının tespiti ile bilginin verilmesi ya da incelemenin gerçekleştirilmesine yönelik olacaktır⁶¹⁴. Bu kapsamda yapılan değerlendirmede, pay sahibine tanınan bilgi alma ve inceleme hakkının eda davası niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür⁶¹⁵.

Eda davası, davacının talebi üzerine yapılan yargılama neticesinde davalı tarafın bir şeyi yapmaya, vermeye veya yapmamaya mahkûm edilmesini sağlayan dava türüdür (HMK m. 105)⁶¹⁶. Eda davalarında davacının talep sonucunun anlaşılır, somut ve açık bir şekilde belirtilmesi⁶¹⁷ hem yargılamada izlenecek yol haritasının belirlenmesini sağlayacak hem

⁶¹⁰ Dolu, *Bilgi Alma*, 199; Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 381-382.

⁶¹¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 217-218; Okutan Nilsson, *Şirketler Topluluğu*, 537.

⁶¹² Sümer, *Bilgi Alma*, 336.

⁶¹³ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 64; Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 384.

⁶¹⁴ Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, Ankara: Yetkin, 2011, 271.

⁶¹⁵ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 65; Dolu, *Bilgi Alma*, 213; Karasu, *Bilgi Alma*, 97; Kaya, *Bilgi Alma*, 323; Sümer, *Bilgi Alma*, 285; Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 384.

⁶¹⁶ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, 271.

⁶¹⁷ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 70; Dolu, *Bilgi Alma*, 217.

de yargılama neticesinde mahkemece verilecek kararın davacının taleplerini karşılar nitelikte ve icrasını kolaylaştıracak şekilde tesis edilmesini sağlayacaktır. Buna göre, davacı tarafın dava konusu taleplerini ucu açık, muğlak, genel ve soyut ifadelerle mahkemeye yöneltmesi mümkün değildir⁶¹⁸. Örneğin, şirketin ekonomik ve yönetime dayalı güncel durumu hakkındaki bilgi taleplerinin şirketçe karşılanmadığından bahisle açılacak davaların dinlenilebilirliği yoktur. Açılan davada aydınlatılmaya muhtaç hallerin bulunması halinde ise öncelikli olarak mahkemece HMK m. 31 kapsamında davacı tarafa taleplerini açıklamak ve somutlaştırmak üzere süre verilmelidir⁶¹⁹. Taleplerin somutlaştırılarak mahkemeye arz edilmesi, taleplerin bilgi alma ve inceleme hakkının sınırları kapsamında olup olmadığına ilişkin yapılacak değerlendirmeleri de kolaylaştıracaktır⁶²⁰.

B. Davanın Açılması İçin Aranılan Özel Dava Şartları

Mahkemeler nezdinde dava açan herkesin öncelikli olarak korunmaya değer bir hukuki yararının bulunması gerekmektedir (HMK m. 114-h). Davacı tarafın korunmaya değer hukuki menfaatinin olduğundan bahsedebilmek için hakka ulaşmak amacıyla başvurulmuş diğer yolların olumsuz sonuçlanması, dava ikamesi ile hakka daha hızlı ve kolay şekilde ulaşılabilir olması gerekmektedir. Buna göre, davacının genel kurulda veya genel kurul dışında bilgi alma ve inceleme talebini kullanmaksızın mahkeme nezdinde dava açmasında korunmaya değer hukuki bir menfaatin varlığından bahsedilemeyecektir.

Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmaksızın doğrudan dava açamayacağına ilişkin kurala TTK m. 437/5'te de yer verilmiş ve bu kural aynı zamanda davanın açılabilmesi için özel dava şartı olarak kabul edilmiştir⁶²¹. Bu kural aynı zamanda bilgi alma ve inceleme davasının olumlu dava şartını oluşturmaktadır⁶²². Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme talebinin bilgi verme yükümlüsü tarafından karşılanmaması veya

⁶¹⁸ Dolu, *Bilgi Alma*, 217; Pulaşlı, *Şerh III*, 2309.

⁶¹⁹ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 71.

⁶²⁰ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 70.

⁶²¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 218; Kaya, *Bilgi Alma*, 324; Pulaşlı, *Şerh III*, 2308; Sümer, *Bilgi Alma*, 286.

⁶²² Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 67; Dolu, *Bilgi Alma*, 218; Kaya, *Bilgi Alma*, 324; Kuru, Arslan, Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, 256.

haksız yere reddedilmesi hali ise olumsuz dava şartı olarak kabul edilmektedir⁶²³. HMK'da yer verilen genel dava şartlarının ya da burada zikredilen olumlu ve olumsuz dava şartlarının bilgi alma ve inceleme davasında sağlanamamış olması halinde davanın dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar vermek gerekecektir⁶²⁴.

TTK m. 5/A gereği; ticari davalarda, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak öngörülmüştür. Bilgi alma ve inceleme davası Kanunda yer alan bir dava türü olması nedeniyle ticari dava mahiyetinde olsa da konusu bir miktar paranın ödenmesi ya da tazminat alacağına ilişkin olmadığından bu davada zorunlu arabuluculuğa başvuru dava şartları arasında değildir.

Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmasına ilişkin bir uyuşmazlıkta, tarafların ihtiyari arabuluculuğa başvurmalarına engel bulunmamaktadır. 6325 sayılı Arabuluculuk Kanunun 4. maddesi gereği arabuluculuk görüşmeleri ve bu süreçte elde edilen bilgi ve belgelerin gizli tutulması gerektiğinden, görüşmelerin anlaşma ile sonuçlanması halinde talepte bulunan pay sahibine talebi doğrultusunda verilen bilginin kapsamının belirlenmesi mümkün olmayacaktır. Bu durumda pay sahipleri arasındaki eşitliğin sağlanabilmesi için arabuluculuk görüşmeleri neticesinde pay sahibine verilen bilginin ilk genel kurul toplantısında ya da genel kurul toplantısından evvel uygun iletişim araçları ile diğer pay sahipleri ile de paylaşılması gerekmektedir.⁶²⁵

1. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Kullanılmış Olması

Bilgi alma ve inceleme davasının ikamesinden evvel pay sahibinin bilgi alma ve inceleme talebini kural olarak genel kurulda kullanmış, talep ettiği bilgiyi veya incelemek istediği şirket belgelerini somut ve açık bir şekilde ifade etmiş olması gerekmektedir. Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması sırasında pay sahibinin talebini gerekçelendirme, bilgi alma ve inceleme talebinin kendisi için gerekli olduğunu ispat etme zorunluluğu

⁶²³ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 68; Dolu, Bilgi Alma, 218-219; Kuru, Arslan, Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, 256.

⁶²⁴ Kuru, Arslan, Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, 256.

⁶²⁵ Sümer, *Bilgi Alma*, 342.

bulunmamaktadır⁶²⁶. Bilgi alma ve inceleme hakkı pay sahiplerine aydınlanma amacı ile tanınmış bir hak olduğundan, hakkın kullanımı sırasında Kanunda bu yönde bir şart öngörülmemiştir⁶²⁷. Ancak bilgi verme yükümlüsü olan yönetim kurulu ve denetçilerin, pay sahibine vereceği bilginin kapsam ve sınırlarını belirleyebilmesi için talebini açık ve net bir şekilde ifade etmesi gerekmektedir⁶²⁸. Her ne kadar hakkın kullanımı sırasında talebin gerekliliğine ilişkin nedenlerin pay sahibi tarafından ortaya konma zorunluluğunun olmaması öğretide, hakkın amacı dışında ve kötüye kullanılmasının önünü açacağından bahisle eleştirilmiş⁶²⁹ ise de hukukun her alanında uygulama alanı bulan iyi niyet ve dürüstlük kuralları burada da hakkın çerçevesinin belirlenmesine esas teşkil edecektir. Zira TMK m. 2 gereği hakkın kötüye kullanımının hukuk düzeni tarafından korunması mümkün değildir.

Genel kurul toplantılarında görüşülecek gündem konuları toplantıdan evvel toplantıya çağıran tarafından belirlenir (TTK m. 413/1). Genel kurul toplantısı süresince kurak olarak gündeme bağlılık kuralı gereği başkaca hususlar görüşülmez ve karara bağlanamaz (TTK m. 413/1). Bilgi alma ve inceleme hakkı, madde gerekçesinde de belirtildiği üzere gündeme bağlılık kuralının istisnasını oluşturmaktadır⁶³⁰. Hakkın kullanılmasının gündem konuları ile bağlı tutulmaması, anonim şirkette genellikle gündem konularını belirleyenlerin çoğunluğu oluşturan ve yönetime daha yakın olan pay sahipleri olması gerçeği karşısında azınlığın bireysel ve sınırlandırılmayan bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmalarını zorlaştırmalarının önüne geçilmiş olmaktadır⁶³¹.

2. Bilgi Alma ve İnceleme Talebinin Karşılık Bulmaması

Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme talebinin açıkça reddedilmesi, cevapsız bırakılması veya verilecek cevabın ertelenmesi halinde pay sahibi bilgi alma ve inceleme hakkını

⁶²⁶ Dolu, *Bilgi Alma*, 148; Karasu, *Bilgi Alma*, 82; Kaya, *Bilgi Alma*, 286.

⁶²⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 149; Karasu, *Bilgi Alma*, 76.

⁶²⁸ Karasu, *Bilgi Alma*, 82-83; Kaya, *Bilgi Alma*, 286; Sümer, *Bilgi Alma*, 288.

⁶²⁹ Kaya, *Bilgi Alma*, 231.

⁶³⁰ Bkz: TTK m. 437 gerekçesi. Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 68; Kaya, *Bilgi Alma*, 284.

⁶³¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 151.

bilgi alma ve inceleme davası ile mahkemeden talep edebilecektir⁶³². Bilgi alma ve inceleme talebinin zikredilen şekilde karşılık bulmaması ile açılacak davada olumsuz dava şartı sağlanmış olacaktır⁶³³. Bilgi alma ve inceleme talebinin kısmen karşılanmış olması ya da bir kısmının kabul edilip diğer kısmının reddedilmesi halinde de olumsuz dava şartının gerçekleştiği kabul edilecektir⁶³⁴.

Bilgi alma hakkı kural olarak genel kurulda kullanılabilecek olsa da TTK m. 437/2'nin lafzından hakkın genel kurul dışında da kullanılabileceğini söylemek mümkündür⁶³⁵. Bilgi alma talebinin genel kurul dışında kullanılması ve talebin yönetim kurulu tarafından reddedilmesi halinde talep yeniden genel kurula getirilmeksizin dava yoluna başvurulabilecektir⁶³⁶. Ancak yönetim kurulu tarafından bilgi alma talebinin genel kurula iletileceği belirtilmiş, talep açıkça reddedilmemiş ise kural genel kurulda bilgi vermek olduğundan, bu haliyle hakkın ihlal edildiğini söylemek hakkaniyete aykırı olacaktır⁶³⁷. Genel kurul dışında yöneltilen bilgi alma taleplerinin yönetim kurulu tarafından eksik ve özensiz şekilde cevaplanması halinde de talep yeniden genel kurula taşınmadan dava yoluna başvurulabilecektir⁶³⁸.

İnceleme hakkının kullanılması ise TTK m. 437/4 gereği genel kurul dışında yönetim kuruluna karşı da yöneltilebilmektedir. Bilgi alma ve inceleme talebinin genel kurul dışında kullanılması ve talebin yönetim kurulu tarafından reddedilmesi halinde talep yeniden genel kurula getirilmeksizin dava yoluna başvurulması mümkündür⁶³⁹.

Bilgi alma ve inceleme talepleri yalnızca şirket sırrı ve korunması gereken şirket menfaatleri söz konusu olduğunda haklı nedenle reddedilebilecektir⁶⁴⁰. Bilgi verme yükümlülükleri, bilgi alma ve inceleme taleplerini şirket sırrı ve korunması gereken şirket

⁶³² Pulaşlı, *Şerh III*, 2309. Öğretide Kaya, Yalçın, yönetime kuruluna iletilen inceleme taleplerinin kurul tarafından değerlendirilmesi için bir aylık süre verilmesi yönünde yapılacak bir kanun değişikliğinin taleplerin daha hızlı sonuçlanmasını sağlayacağı kanaatindedir. Kaya, Yalçın, *Öneriler*, 20.

⁶³³ Kaya, *Bilgi Alma*, 327.

⁶³⁴ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 68; Dolu, *Bilgi Alma*, 219; İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 171; Kaya, *Bilgi Alma*, 327; TTK m. 437/5'in gerekçesi; "Bilgi alma ve inceleme hakları pay sahibine tanınan dava hakkı ile güçlendirilmiştir. Pay sahibi sadece açık bir red halinde değil, taleplerinin cevapsız bırakılması veya cevabın ertelenmesi durumunda da hem bilgi alma hem de inceleme hakkını bir mahkeme kararı ile başarıya ulaştırabilir. Talebin cevapsız bırakılması yetersiz hesap verme ilkesine uymayan cevapları da kapsar." şeklindedir.

⁶³⁵ Dural, *Genel Kurul Dışında Verilmesinin Sonuçları*, 278.

⁶³⁶ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 68; Kaya, *Bilgi Alma*, 325.

⁶³⁷ Dural, *Genel Kurul Dışında Verilmesinin Sonuçları*, 283.

⁶³⁸ Dural, *Genel Kurul Dışında Verilmesinin Sonuçları*, 283; Sümer, *Bilgi Alma*, 289.

⁶³⁹ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 68; Kaya, *Bilgi Alma*, 325.

⁶⁴⁰ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 58; Kaya, *Bilgi Alma*, 226.

menfaatleri nedenlerine dayanarak reddediyorlarsa makul, somut ve haklı gerekçeler sunmaları gerekmektedir. Zira ileride pay sahibi tarafından açılacak muhtemel bir davada anonim şirketin savunmaları pay sahibine sunulan bu gerekçeler üzerinden şekillenecek ve ispat edilebilecektir.

Bilgi alma ve inceleme taleplerinin haklı nedenle reddinin değerlendirilmesinde, dikkat edilmesi gereken en önemli konulardan biri de bilginin verilmesi durumunda şirket sırlarının açığa çıkması ya da şirket menfaatlerinin zarar görecektir olmasının somut verilerle ortaya konmasının yanı sıra kuvvetle muhtemel olması halidir⁶⁴¹. Buna göre, bilgi alma talebi reddedilirken şirket menfaatlerinin zarar göreceği somut delillerle ortaya konmalı ve aynı zamanda zarar görme ihtimalinin de kuvvetle muhtemel olması, yani yaklaşık ispatın sağlanmış olması gerekmektedir⁶⁴².

C. Davanın Tarafları ve Açılma Süresi

Bilgi alma ve inceleme talebi ilgili organ veya kişiler tarafından reddedilen, cevapsız bırakılan, ertelenen veya başkaca bir nedenle bilgi alma ve inceleme talebi karşılanmamış olan pay sahipleri, reddi izleyen on gün içinde, diğer durumlarda ise makul bir süre sonra mahkemeye başvurma hakkına sahiptirler (TTK m. 437/5). Kanunda öngörülen bu süre hak düşürücü süre niteliğindedir⁶⁴³. Bilgi alma ve inceleme hakkı, diğer pay sahipliği haklarının da daha etkin bir şekilde kullanılmasını sağladığından davanın mümkün olan en kısa sürede açılabilmesinde fayda bulunmaktadır⁶⁴⁴.

Mezkûr maddede on günlük hak düşürücü süre ile birlikte kesin olmayan haller için makul sürenin öngörülme nedeni, kimi zaman bilgi verme yükümlüsünün bilgi alma taleplerini geçiştirmesi, erteleme, bu taleplere muğlak cevaplar vermesi gibi hallerde pay sahibinin dava ile hakkına kavuşma imkânını sağlamaktır⁶⁴⁵. Makul sürenin belirlenmesinde, pay sahibinin talep ettiği bilginin hazırlık çalışmaları, incelenmek istenen belgelerin kapsamı, incelemenin yapılabileceği uygun ortam ve şartların sağlanması için gereken sürenin

⁶⁴¹ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 59.

⁶⁴² Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 59-60; Pulaşlı, *Şerh III*, 2296.

⁶⁴³ Dolu, *Bilgi Alma*, 219

⁶⁴⁴ Karasu, *Bilgi Alma*, 97; Kaya, *Bilgi Alma*, 328.

⁶⁴⁵ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 67; Dolu, *Bilgi Alma*, 220.

uzunluğu hususlarının dikkate alınması gerekmekte olup “makul süre sonra” ifadesinden makul bir süre içerisinde davanın açılması gerektiği anlaşılmaktadır⁶⁴⁶. Esasen bu durumda mahkemenin somut olayın özelliklerine bakarak hakkaniyetli bir değerlendirme yapması gerekmektedir.

Muhtemel bir bilgi alma ve inceleme davasında davacı sıfatı ile yer alan pay sahibi tarafından, husumetin yöneltileceği kişi şirket tüzel kişiliğidir. Her ne kadar TTK m. 437/2 de yönetim kurulu üyelerinin şirket işleri ve denetçilerin denetim faaliyetleri ile ilgili bilgi vermekle yükümlü oldukları zikredilmiş ise de yönetim kurulu ve denetçiler bu yükümlülüklerini anonim şirket tüzel kişiliği adına yerine getirmektedirler⁶⁴⁷.

D. Davaya Bakmakla Yetkili ve Görevli Mahkeme

Mutlak ticari davalar, tarafların tacir olup olmadığına ve işin ticari işletmeyi ilgilendirip ilgilendirmediğine bakılmaksızın ticari sayılan dava türüdür. Bilgi alma ve inceleme davası da TTK’da yer verilen davalardan olduğundan mutlak ticari davadır ve mutlak ticari davalarda görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemeleridir. Asliye Ticaret Mahkemeleri ile Asliye Hukuk Mahkemeleri arasındaki ilişki işbölümü değil görev ilişkisi bulunmaktadır (TTK m. 5/3). Ancak Asliye Ticaret Mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde kural olarak Asliye Hukuk Mahkemeleri Asliye Ticaret Mahkemesi sıfatı ile görev yapmaktadır. 5235 sayılı Kanunun 5. maddesinin 3. fıkrası gereği, bilgi alma ve inceleme davalarına heyet halinde bakılması gerekmektedir.

Bilgi alma ve inceleme davasının şirket merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde ikame edilmesi gerekmektedir (TTK m. 437/5). Anılan madde ile belirlenen yetki kesin yetki hallerindendir. HMK m. 114/1-ç gereği kesin yetki dava şartlarından olduğundan mahkemenin yetki hususunu resen nazara alarak inceleme yapması gerekir. Kamu

⁶⁴⁶ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 67. Öğretide Kaya, Yalçın, bilgi alma ve inceleme taleplerinin açıkça reddi ya da muğlak bırakılması hallerinin birlikte değerlendirilerek her iki durum için de on günlük dava açma süresinin öngörülmesi gerektiği görüşündedir. Kaya, Yalçın, *Öneriler*, 22-23. Ünal, makul bir süre ibaresinin yerine açık ve belirli bir süre belirlenmesinin daha faydalı olacağı kanaatindedir. Ünal, *Bilgi Alma*, 318. Sümer, makul sürenin belirlenirken hakkın kötüye kullanılmaması ilkesinin dikkate alınması gerektiği görüşündedir. Sümer, *Bilgi Alma*, 297.

⁶⁴⁷ Karasu, *Bilgi Alma*, 81; Kaya, *Bilgi Alma*, 328.

düzenine ilişkin olan kesin yetki kuralının aksinin kararlaştırılması mümkün değildir (HMK m.18/1).

E. Yargılama Usulü

Bilgi alma ve inceleme davasının tabi olduğu yargılama usulü basit yargılamadır (TTK m. 437/5)⁶⁴⁸. Esasen pay sahibinin diğer pay sahipliği haklarını kullanmasına temel teşkil eden bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmasını sağlayan mezkûr davanın en kısa sürede sonuçlanması haktan beklenen faydayı önemli ölçüde etkileyecektir⁶⁴⁹. Bu noktada taraflara ve özellikle davacı taraf sıfatı ile davada yer alan pay sahibine, en kısa sürede ve en seri şekilde sonuca ulaşmayı sağlayacak olan yargılama usulü basit yargılamadır. Davanın konusu pay sahibinin bilgi alma talebinin ilgili organ ve kişiler tarafından karşılanmaması olduğundan dava çekişmeli yargı işlerindendir⁶⁵⁰. Bununla birlikte yargılamanın duruşmalı olarak yürütülmesi gerekmektedir⁶⁵¹.

Bilgi alma ve inceleme davasının kısa sürede ve seri bir şekilde sonuçlanması, hem şirket içerisindeki rutin işleyişin sekteye uğramasını hem de hakkına kısa sürede ulaşan pay sahibinin şirketteki varlığını devam ettirme iradesinin zayıflamasını engelleyecektir.

Bilgi alma ve inceleme davası HMK m. 103'te sayılan, adli tatilde görülecek dava ve işlerden olmadığından adli tatil sürecinde yargılama yapılarak davada karar verilmesi söz konusu olmayacaktır. Bununla birlikte mezkûr maddenin 1. fıkrasının h bendinde de belirtildiği üzere, bilgi alma ve inceleme davasının ivedi işlerden olduğuna dair de Kanun da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

⁶⁴⁸ Pulaşlı, *Şerh III*, 2305.

⁶⁴⁹ Karasu, *Bilgi Alma*, 97.

⁶⁵⁰ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 64.

⁶⁵¹ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 74; Sümer, *Bilgi Alma*, 301. Öğretide Tekinalp bilgi alma ve inceleme davasının duruşmalı veya dosya üzerinden yapılabileceği görüşündedir. Tekinalp, *Yeni Hukuk*, 384.

F. İspat Yüğü

Bilgi alma ve inceleme davasında ispat külfeti pay sahibine aittir⁶⁵². Pay sahibinin yargılama sırasında bilgi alma ve inceleme talebinde bulunduğunu ve talebin haksız yere reddedildiğini veya genel kurul dışında pay sahiplerinden birine bilgi verilmiş olduğunu ispat etmesi gerekmektedir⁶⁵³.

Davada davalı anonim şirket tarafından, davacı pay sahibinin bilgi alma veya inceleme talebinde bulunduğu ancak talebin şirket sırrı ve korunması gereken şirket menfaatine dayalı olarak haklı nedenle reddedildiği savunmasında bulunulması halinde ispat yükü yer değiştirerek davalı anonim şirketine geçecektir⁶⁵⁴. Burada davalı şirket tarafından dava konusu edilen bilginin verilmesinin şirket için kuvvetle muhtemel bir tehlike oluşturacağını yaklaşık ispat ölçüsünde ortaya koyması yeterlidir⁶⁵⁵. Bilgi verme yükümlüsü tarafından pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkını kötüye kullandığı iddia ediliyorsa burada da ispat külfeti anonim şirkete ait olacaktır⁶⁵⁶.

Bilgi alma ve inceleme talebinin şirket sırrı ve korunması gereken şirket menfaatleri gerekçesiyle kabul edilmediği iddiasının mahkeme nezdinde ispat edilebilmesi için mahkemede talebe konu bilgi ve belgelerin pay sahibine verilmesi halinde gerçekten şirket bakımından tehlike oluşturacak bir durumun ortaya çıkacağına ilişkin bir kanaatin oluşması gerekmektedir. Bu kanaatin oluşması için dosyaya yansıyacak şirkete ait sır niteliğindeki bilgilere ilişkin mahkemece HMK m. 161/2 kapsamında gizlilik kararı verilerek bu belge ve ilgili duruşma zabıtlarının incelenmesi hâkimin açık iznine bağlanabilecektir⁶⁵⁷.

Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme talebinin genel kurulda reddedilmesi halinde genel kurul tutanakları, genel kurul dışında ise yönetim kurulu tarafından verilebilecek yazılı bir belgenin varlığı pay sahibine ispat kolaylığı sağlayacaktır⁶⁵⁸. TTK m. 422 gereği,

⁶⁵² Dolu, *Bilgi Alma*, 220.

⁶⁵³ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 69; Pulaşlı, *Şerh III*, 2305; Sümer, *Bilgi Alma*, 302.

⁶⁵⁴ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 69; Pulaşlı, *Şerh III*, 2305.

⁶⁵⁵ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 69; Çiğdem Ceylan, *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Davası (TTK m 437/5)*, Prof. Dr. Rıza AYHAN'a Armağan C.2, Ankara: Yetkin, 2022, 1904.

⁶⁵⁶ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 72; Dolu, *Bilgi Alma*, 152.

⁶⁵⁷ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 73.

⁶⁵⁸ Dolu, *Bilgi Alma*, 220-221; Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 71. Öğretide Sümer, pay sahibinin bilgi alma ve inceleme taleplerine ilişkin verilecek red kararlarının gerekçelendirilerek yazılı bir şekilde

genel kurul tutanakları pay sahiplerini veya temsilcilerini, bunların sahip oldukları payları, gruplarını, sayılarını, itibarî değerlerini, genel kurulda sorulan soruları, verilen cevapları, alınan kararları, her karar için kullanılan olumlu ve olumsuz oyların sayılarını içermektedir. Tutanak, toplantı başkanı ve TTK m. 333 gereği genel kurulda bulunması zorunlu hallerde Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanır. Aksi hâlde tutanak geçersiz sayılacaktır. Yönetim kurulu, tutanağın noterce onaylanmış bir suretini derhâl ticaret sicili müdürlüğüne vermek ve bu tutanakta yer alan tescil ve ilana tabi hususları tescil ve ilan ettirmekle yükümlüdür. Bununla birlikte tutanağın hemen şirketin internet sitesine konulması gerekmektedir.

Davada ispat yükü kural olarak üzerinde olan davacı pay sahibinin yargılamada iddialarını ispata yarar delillerinin çoğu şirket nezdinde tutulan bilgi ve belgeler olduğundan bu delillerin davacı tarafça mahkemeye sunulması beklenemez. Aksi yönde tesis edilecek kararlar davacı tarafın hukuki dinlenilme (HMK m.27) ve ispat hakkının (HMK m. 189) ihlali sonucunu doğuracaktır⁶⁵⁹. Bu durumda davacının dava dilekçesinde dayandığı ve şirket nezdinde bulunan delillerin davalı şirket tarafından mahkemeye sunulması için davalı tarafa kesin süre verilir. Kesin süre içerisinde mahkemenin celbini talep ettiği delilleri haklı bir neden olmaksızın dosyaya ibraz edemeyen davalı taraf artık davacı tarafın iddialarını kabul etmiş sayılacaktır.

Uygulamada bilgi alma talebi reddedilen pay sahibi ile toplantıda hazır bulunan çoğunluk arasında yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle red kararlarının tutanağa geçirilmesi, bazı durumlarda bilinçli olarak ya da sehven atlanmaktadır⁶⁶⁰. Bu gibi durumlarda genel kurulun pay sahibinin bilgi alma talebini reddettiği hususunun tanık dâhil her türlü delille ispat edilebilmesi gerekmektedir. Yargılamada somut bir vakıanın ispatı gerekmekte olup hukuki bir işlemin ispatı aranmadığından senetle ispat zorunluluğu da bulunmamaktadır⁶⁶¹.

pay sahibine iletilmesi ve bunun kanun metnine dâhil edilmesi gerektiği görüşündedir. Sümer, *Bilgi Alma*, 254. Aynı yönde görüş için bkz: İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 163.

⁶⁵⁹ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 71.

⁶⁶⁰ Fatih Yurtbaşı, *Anonim Ortaklıklarda Özel Denetim*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019, 254.

⁶⁶¹ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 71.

G. Yargılama Neticesinde Verilecek Kararların Hukuki Niteliği

Bilgi alma ve inceleme davasında mahkemece, pay sahibinin talebinin TTK m. 473/3 ile belirlenen sınırlar dâhilinde kaldığı ve hakkın talep edilmesinde pay sahibinin hukuki yararının bulunduğu kanaatine varılırsa pay sahibinin bilgi alma talebinin verilme şeklini veya incelemenin nasıl yaptırılacağına karar verir⁶⁶². Mahkemece verilecek kararın infazda tereddüt oluşturmayacak şekilde açık ve net hükümler içermesi gerekmektedir.

Bilgi alma hakkının kullanılmasına ilişkin davada mahkeme kararının infazının denetlenebilmesi için yönetim kurulu ya da denetçiler tarafından verilecek bilginin yazılı olarak verilmesi gerektiğinin hükümde belirtilmesinde fayda vardır. Bununla birlikte pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarla sınırlı olmak üzere şirket belge ve kayıtlarının birer suretinin pay sahibine verilmesine de hükmedilebilir.⁶⁶³

İnceleme talebinin kullanılmasına ilişkin davada ise incelemenin yapılacağı yer, zaman ve incelemede hazır bulunması gereken kişiler ile inceleme konusu şirket belgelerinin açıkça belirtilmesi gerekir. Ayrıca hükümde kararın icrası sırasında nezaret etmek üzere bir noter kâtabinin de inceleme sırasında hazır bulunmasına karar verilebilir. Noter kâtabinin hazır bulunması, hükmün gereği gibi infaz edilip edilmediğinin tespiti kolaylaştıracaktır.⁶⁶⁴

Bilgi alma ve inceleme davasına ilişkin yürütülecek yargılamanın neticesinde verilen mahkeme kararı kesin niteliktedir (TTK m. 437/5)⁶⁶⁵. Burada amaçlanan şirket ve pay sahipleri arasındaki uyuşmazlıkların en kısa sürede karara bağlanmasıdır⁶⁶⁶. Öğretide

⁶⁶² Dolu, *Bilgi Alma*, 221.

⁶⁶³ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 75.

⁶⁶⁴ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 75.

⁶⁶⁵ Atalay, *Mahkeme Aracılığıyla Kullanma*, 75; Dolu, *Bilgi Alma*, 221-222; Fatma Beril Özcanlı, *Bilgi Alma Davasında Hâkimin Rolü*, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.16; S. 197-198, (2021): 218; Güney, *Bilgi Alma*, 41; Karasu, *Bilgi Alma*, 97; Kaya, Yalçın, *Öneriler*, 23-25; Sümer, *Bilgi Alma*, 315, 349. "Davanın yasal dayanağı 6102 sayılı TTK'nın 437. vd. maddelerine dayanan bilgi alma ve inceleme hakkı istemine dayalıdır. Söz konusu hukuk normlarına göre, aktif bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması talebinin anonim şirket genel kurulu veya yönetim kurulu tarafından haksız yere reddedilmesi halinde pay sahibine mahkemeye müracaat hakkı tanınmıştır. Bilgi alma ve inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen ve bilgi alamayan pay sahibi şirketin merkezinin bulunduğu Asliye Ticaret Mahkemesine başvurabilir. TTK'nın 437/5. maddesi uyarınca mahkemenin kararı kesin olup ilk derece mahkemesinin kararına karşı kanun yoluna başvurulması mümkün değildir. Bu hukuki açıklamaya göre, ilk derece mahkemesinin bilgi alma ve inceleme davasında vermiş olduğu kısmen kabul kararı TTK'nın 437/5.maddesi uyarınca kesin olduğundan, kararın istinafen incelenmesi mümkün değildir." İstanbul BAM 43. HD. 10.04.2023 tarih 2023/538 E. 2023/381 K.

⁶⁶⁶ Dolu, *Bilgi Alma*, 221-222; Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 129; Karasu, *Bilgi Alma*, 97.

Tekinalp, TTK m. 437/5'in lafzına göre yapılacak değerlendirmede davanın kabul kararı halinde mahkeme kararının kesin olacağı, reddi halinde ise temyiz yolunun açık olması gerektiği görüşündedir⁶⁶⁷.

Mahkeme kararının kesin olması her ne kadar kararın üst mahkemece denetlenmesi imkânını ortadan kaldırırsa da kanaatimizce kararın kesin olmasına ilişkin getirilen düzenleme yerinde bir düzenlemedir. Zira özellikle payları kote olmayan ve çoğunlukla aile şirketi niteliğinde olan anonim şirketlerin taraf olduğu bu dava türünde, yargılamanın uzun sürmesi şirket içi anlaşmazlıkların giderek büyümesine ve şirket işleyişinin aksamasına neden olacaktır. Taraflar yargılamanın neticesinde verilecek kararı yerinde bulmasalar dahi artık verilen karar doğrultusunda anonim şirketin kuruluş amacına uygun olarak şirket iş ve işlemlerine devam edilecektir. Aksi halde mevcut davaların yürütülmesi gereken işler bakımından bekletici mesele yapılması ve şirket işleyişinin engellenmesi sorunu ortaya çıkacaktır.

IV. BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKININ KULLANILMASI İLE BAĞLANTILI DAVALAR

A. Özel Denetim İsteme

Özel denetim isteme hakkı, TTK m.438 ile 439'da "*Pay Sahibinin Kişisel Hakları*" başlığı altında düzenlenmiştir. Pay sahipleri, pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olması halinde ve daha öncesinde bilgi alma ve inceleme hakkı da kullanılmış ise belirli hallerin aydınlatılması için genel kuruldan özel denetim talebinde bulunma hakkına sahiptirler⁶⁶⁸. Pay sahibinin özel denetçi talebinin kabul edilmesi durumunda, otuz gün içerisinde şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde özel denetçi tayini talebi ile dava açılacaktır (TTK m. 438/2).

⁶⁶⁷ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 65-66. Aynı yönde görüşler için bkz: Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 171-172; İlbasmış Hızlısoy, *İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu*, 177; Ozan Can, *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Talebinin Reddine İlişkin Yerel Mahkemece Verilen Kararın Kesin Olduğu Yönündeki Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin Kararlarına Yönelik Eleştiriler, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXXIII*, 13 Aralık 2019, (Editörler: Ufuk Tekin ve Yasin Barış Özelci), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara: 2021, 109 vd.;

⁶⁶⁸ Kaya, *Özel Denetim*, 66; Pulaşlı, *Şerh II* 1100; Pulaşlı, *Şerh III*, 2317.

Genel kurul tarafından pay sahiplerinin özel denetim taleplerinin reddedilmesi durumunda ise üç aylık süre içerisinde sermayenin en az onda birini, halka açık anonim şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri veya paylarının itibarî değeri toplamı en az bir milyon Türk Lirası olan pay sahipleri şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinden özel denetçi atanmasını isteme hakkına sahiptir (TTK m. 438/2).

TTK m. 438 ile 439'un incelenmesinden, pay sahibinin özel denetim talebinin genel kurul tarafından kabul edilmesi durumunda hakkın işlevsel olarak kullanılmasının mümkün olduğu ancak genel kurulun talebi reddetmesi halinde ise pay sahibinin bireysel olarak bu haktan faydalanamayacağı anlaşılmaktadır⁶⁶⁹. Özel denetçi tayini talebinin genel kurul tarafından kabul edilmesi halinde hak bireysel olarak kullanılabilecek iken, reddedilmesi halinde talebin azlık hakkına dönüştüğü görülmektedir⁶⁷⁰. Özel denetime ilişkin düzenlenen her iki maddeden anlaşılmaktadır ki, hak doğrudan kullanılamayacak olup yalnızca ikincil nitelikte hukuki bir imkân sağlamaktadır⁶⁷¹.

Özel denetim isteme hakkı da tıpkı bilgi alma ve inceleme hakkı gibi tüm pay sahiplerine tanındığından bireysel⁶⁷² bir pay sahipliği hakkıdır.⁶⁷³ Bu hak, anonim şirket pay sahiplerine tanınan bilgi alma ve inceleme hakkının etki alanını genişletmekte ve onunla aynı amaca hizmet etmektedir⁶⁷⁴. Zira her iki hakkın temel amacı, pay sahibinin şirket işleri ile ilgili yeterli ve doğru bilgi edinerek diğer pay sahipliği haklarını bilinçli bir şekilde kullanabilmesini sağlamaktır⁶⁷⁵.

Pay sahipliği haklarının bilinçli ve işlevsel olarak kullanılması, anonim şirket pay sahipleri arasındaki menfaat dengesinin de korunmasını sağlamaktadır. Bilgi alma ve inceleme hakkını kullanan ancak yeterli ve doğru bilgiye ulaşamayan pay sahipleri özel denetim isteme hakkını kullanabilmektedirler. Bu sayede pay sahipleri menfaatlerinin tehlikeye düşeceğine kanaat getirdikleri hususlarda özel denetim isteme haklarını kullanarak şirketi dolaylı olarak denetleme imkânına sahip olmaktadırlar⁶⁷⁶.

⁶⁶⁹ Kaya, *Özel Denetim*, 67.

⁶⁷⁰ Kaya, *Özel Denetim*, 68.

⁶⁷¹ Şafak Narbay, *Anonim Ortaklıkta Özel Denetim*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010, 44-45; Pulaşlı, *Şerh III*, 2317.

⁶⁷² Narbay, *Özel Denetim*, 39.

⁶⁷³ Karasu, *Bilgi Alma*, 104; Kaya, *Özel Denetim*, 66 vd.; Narbay, *Özel Denetim*, 39; Pulaşlı, *Şerh III*, 2317.

⁶⁷⁴ Narbay, *Özel Denetim*, 33.

⁶⁷⁵ Narbay, *Özel Denetim*, 32; Pulaşlı, *Şerh III*, 2317; Yurtbaşı, *Özel Denetim*, 51.

⁶⁷⁶ Yurtbaşı, *Özel Denetim*, 8.

TTK m. 438 kapsamında özel denetçi talebinin ileri sürülebilmesi için üç şartın varlığı aranmaktadır. Bunlar; bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmış olması, belirli vakıaların özel denetimle aydınlatılmasına ihtiyaç duyulması ve bu istemin pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olmasıdır. Hakkın kullanılmasının şarta bağlanmasının amacı, TTK m.438/1 gerekçesinde de belirtildiği üzere talebin kötüye kullanılmasının engellenmesi ve şirkete zarar verme tehlikesinin azaltılmasıdır⁶⁷⁷.

Bilgi alma ve inceleme hakkı kural olarak genel kurulda kullanılır⁶⁷⁸. Hakkın kullanıldığıının ispatında en etkili araç genel kurul tutanaklarıdır. Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkını kullandığı aynı genel kurul toplantısında özel denetim talebini de ileri sürmesinde bir engel bulunmamaktadır⁶⁷⁹.

TTK m. 438 ile 439'un lafzında ve madde gerekçesinde, yalnızca bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmış olmasına değinilmiş, ayrıca bilgi alma ve inceleme davasının açılmış olması ön koşul olarak görülmemiştir. Zira bilgi alma ve inceleme davası, bilgi alma ve inceleme hakkını güçlendiren bir etkiye sahip olup hakkın bir parçası niteliğinde değildir⁶⁸⁰. Kanaatimizce de özel denetçi tayini davasının bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması ile bilgi alma ve inceleme davası açılması şartlarına bağlanması pay sahibinin özel denetim isteme hakkının kısıtlayıcı nitelikte olacağından özel denetçi tayini davasında ön koşul olarak aranmaması gerekmektedir. Kaldı ki ne madde metninde ne de gerekçesinde bu yönde bir ifadeye yer verilmemiştir.

Bilgi alma ve inceleme davasının açılmış olması, özel denetçi tayinine ilişkin açılacak davada derdestlik itirazı olarak ileri sürülemeyecektir. Zira her iki davanın talep sonucu da birbirinden farklıdır. Bilgi alma ve inceleme davasında, bilgi verme yükümlülükleri tarafından yerine getirilmek üzere pay sahibine bilgi verilmekte ya da TTK m. 437/2 kapsamında pay sahibinin sorduğu soruyla sınırlı olarak inceleme hakkı tanınmaktadır. Özel denetçi tayini davasında, belirli konuların aydınlatılması amacıyla şirket belgeleri üzerinde alanında uzman denetçi eliyle daha kapsamlı bir inceleme yapılmaktadır.⁶⁸¹ Özel denetim hakkını düzenleyen madde metninin gerekçesinde ifade edildiği üzere, özel denetim isteminde bulunan pay sahibi ile bilgi alma veya inceleme hakkını kullanmış pay

⁶⁷⁷ Kaya, *Özel Denetim*, 71.

⁶⁷⁸ Kaya, *Özel Denetim*, 64.

⁶⁷⁹ Kaya, *Özel Denetim*, 76

⁶⁸⁰ Kaya, *Özel Denetim*, 72-75. Aksi yönde görüş için bkz: Narbay, *Özel Denetim*, 64-65.

⁶⁸¹ Kaya, *Özel Denetim*, 81-83.

sahibinin aynı kişi olması zorunlu değildir; ancak konunun mutlaka aynı olması gerekmektedir⁶⁸².

Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması gerekli olma şartına bağlanmamış iken⁶⁸³ özel denetim isteme hakkının kullanılabilmesi, diğer pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması ile birlikte gerekli olma ön koşullarına bağlanmıştır⁶⁸⁴. Gereklilik şartı, bilgi talebinde bulunan pay sahibinin korunmaya değer güncel bir yararının olması durumunda gerçekleşmiş sayılacaktır⁶⁸⁵.

Özel denetim istemi bakımından ifade edilen gerekli olma koşulu ise madde metninin gerekçesinde “*özel denetimin paysahipliği haklarının, özellikle oy hakkının kullanımı yönünden gerekli olmasıdır. Başka bir deyişle, paysahibinin bu öneriyi yapabilmesi için, oyunu kullanabilmesi yönünden bilgi alması gerekli olmalıdır. Bu bağlantı ile şirket dışı menfaat sağlamak, bir kararı önlemek veya taktik bir üstünlük elde etmek amacıyla talepte bulunarak özel denetim kurumun kötüye kullanılmasının önlenmesi amaçlanmıştır.*” şeklinde tanımlanmaktadır.⁶⁸⁶

Özel denetim talebi, bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmasında olduğu gibi gündeme bağlılık ilkesinin istisnaları arasında yer almaktadır⁶⁸⁷. Bu husus özel denetim hakkının düzenleyen TTK m. 438/1’in gerekçesinde “*Zaten İsv. BK 700 (3)’de de özel denetim isteminin gündeme bağlılık ilkesinin bir istisnası olduğu açıkça belirtilmiştir*” şeklinde ifade edilmektedir.

Özel denetim isteme hakkı alanında ihtisaslaşmış bir uzman aracılığıyla kullanılmaktadır. Bilgi alma ve inceleme hakkına ilişkin düzenlenen TTK m. 437/4 ve özel denetim isteme hakkına ilişkin düzenlenen TTK m. 440/2’de, hakların kullanılması sırasında uzman aracılığıyla inceleme yapılacağından bahsedilmektedir. Bu yönüyle her iki hak da birbiri ile benzerlik göstermektedir. Ancak bahse konu uzmanların görev, atanma ve çalışma esasları bakımından bu iki müessese arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Bu

⁶⁸² Kaya, *Özel Denetim*, 76; Narbay, *Özel Denetim*, 63; Pulaşlı, *Şerh III*, 2324-2325; Yurtbaşı, *Özel Denetim*, 87.

⁶⁸³ Dolu, *Bilgi Alma*, 149; Kaya, *Bilgi Alma*, 129.

⁶⁸⁴ Dolu, *Bilgi Alma*, 233-234; Kaya, *Özel Denetim*, 77-78; Narbay, *Özel Denetim*, 66-67; Yurtbaşı, *Özel Denetim*, 140-150.

⁶⁸⁵ Pulaşlı, *Şerh II*, 1019.

⁶⁸⁶ Bkz: TTK m. 438/1 gerekçesi.

⁶⁸⁷ Dolu, *Bilgi Alma*, 234; Narbay, *Özel Denetim*, 73; Pulaşlı, *Şerh III*, 2317; Yurtbaşı, *Özel Denetim*, 79.

farklılıklardan ilki her iki kurumun ve görevlendirilen uzmanların görevlendirilme amaçlarındaki ayırmadan kaynaklanmaktadır.

Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılması sırasında görev yapan uzmanın asli görevi inceleme yaptığı evraklar aracılığıyla pay sahibinin şirketin genel durumu hakkında bilgi almasını sağlamak iken; özel denetim isteme hakkında ise uzmanın asıl amacı yapacağı araştırma ile belli konuları denetlemek ve ortaya çıkarmak, akabinde tanzim edeceği raporu mahkemeye sunmaktır.⁶⁸⁸ Zira işlemlerden biri, yatırımlarını kontrol edebilmeyi ve bu doğrultuda risk analizleri yapabilmeyi isteyen pay sahibinin aydınlanması saikiyle yapılmakta iken diğer işlem adından da anlaşılacağı üzere denetim amacıyla yapılmaktadır. Bilgi alma ve inceleme hakkında pay sahibi uzmanı kendisi belirlemekte iken, özel denetim isteme hakkında ise genel kurulun talebi kabul edip etmemesi önem arz etmeksizin uzmanın mahkeme tarafından belirlenmesi ve tanzim edilecek raporun mahkemeye sunulması hususudur.⁶⁸⁹

Özel denetim talebi üzerine mahkemece atanan denetçi, pay sahibinin talep ettiği konularda herhangi bir yorum ve değerlendirme içermeyen yalnızca talebe konu olaylar hakkındaki tespitlerini içeren bir rapor hazırlamaktadır⁶⁹⁰. Bu bağlamda doktrinde özel denetçinin hukuki vasfının bilirkişi mahiyetinde olduğunu savunan yazarlar bulunmaktadır.⁶⁹¹ Özel denetçinin bağımsız ve tarafsız rapor sunması, bu kişilerin mahkemeler tarafından bilirkişilik bölge kurulu listelerinden seçilmekte olması ile sunulan raporun mahkemeye hitaben düzenlenmesi hususları birlikte nazara alındığında kanaatimizce doktrinde yer alan bu değerlendirme hukuken ve pratik anlamda yerindedir.

Özel denetçi tayinine ilişkin davada görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi, yetkili mahkeme ise şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir⁶⁹². Dava, basit yargılama usulüne tabi olup yargılama sonunda verilecek kararlar kesin niteliktedir. Genel kurulun özel denetim faaliyetini kabul etmesi üzerine TTK m. 438 gereği açılacak davalara tek hakimle bakılması gerekirken, TTK m. 439 gereği özel denetim talebinin genel kurul

⁶⁸⁸ Dolu, Bilgi Alma, 232; Narbay, *Özel Denetim*, 230.

⁶⁸⁹ Dolu, *Bilgi Alma*, 232.

⁶⁹⁰ Narbay, *Özel Denetim*, 34.

⁶⁹¹ Dolu, *Bilgi Alma*, 232

⁶⁹² Narbay, *Özel Denetim*, 90.

tarafından reddedilmesine ilişkin davalarda 5235 sayılı Kanunun 5. maddesinin 3. fıkrası gereği davaya heyet halinde bakılması gerekmektedir⁶⁹³.

B. Genel Kurul Kararlarının Butlanı ve İptali Davası

Bilgi alma ve inceleme talepleri, genel kurul toplantısı sırasında doğrudan veya genel kurul dışında yönetim kurulu tarafından reddedilmesi halinde sonradan genel kurulun önüne getirilmektedir⁶⁹⁴. Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkının genel kurul tarafından karşılanmaması, haklı nedenler olmaksızın reddedilmesi ya da hakkın kullanımının engellenmesi hallerinde, bu durum genel kurul kararlarının alınmasına etki etmiş ise pay sahipleri genel kurul kararlarının butlanı ya da iptali talebi ile mahkemede dava açma hakkına sahiptirler.

1. Genel Kurul Kararlarının Butlanı

6762 sayılı mülga TTK'da anonim şirketlerin genel kurul kararlarının butlanına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmaması uygulamada birçok problem doğurmaktaydı. Bu problemlerin önüne geçilmesi amacıyla 6102 sayılı TTK m. 391 ve m. 447 ile butlan haline ilişkin düzenleme getirilmiş, yasa koyucu tarafından duruma ilişkin boşluk, bu şekilde giderilmeye çalışılmıştır.

TTK m. 391 yönetim kurulu kararlarına ilişkin butlan durumunu örnekleme yoluyla tanımlamaktayken; TTK m. 447 ise genel kurul kararlarının butlan haline ilişkin düzenlemeler içermektedir. Her iki madde metninde ifade edilen butlan durumuna ilişkin haller sınırlı sayıda olmayıp, genel kanun vasfındaki TBK m. 27 uyarınca “*Kanunun emredici hükümlerine, kamu düzenine, ahlaka, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan*” kararlar da butlan yaptırımına tabi olmaktadır.⁶⁹⁵ Emredici hükümlere

⁶⁹³ Yurtbaşı, *Özel Denetim*, 303.

⁶⁹⁴ Kaya, *Bilgi Alma*, 336.

⁶⁹⁵ Kırca, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 11; Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 30; Rauf Karasu, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C.18, S.2, (2012): 83; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 595; Pulaşlı, *Şerh II* 1093; Sümer, *Bilgi Alma*, 321.

aykırı olan genel kurul kararlarında, kararın niteliği tespit edilerek butlanın ikincillik ilkesi dikkate alınmak suretiyle iptal veya butlana ilişkin uygulanacak yaptırımın doğru belirlenmesi gerekmektedir⁶⁹⁶.

TTK m. 437/6 hükmü gereği pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkının esas sözleşme hükümleri ya da şirket organlarından birinin kararı ile sınırlandırılması veya ortadan kaldırılması mümkün değildir⁶⁹⁷. Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımını kısıtlayan genel kurul (TTK m. 447/1-b) veya yönetim kurulu kararları (TTK m. 391) batıldır. Bu haliyle, şekil ve unsurları bakımından geçerli olsa da kamu düzenine, ahlaka, kişilik haklarına, emredici hükümlere aykırı veya konusu itibarıyla imkânsız olan genel kurul kararları butlan yaptırımına tabi olacaktır⁶⁹⁸. Bununla birlikte anonim şirket ve organları tarafından pay sahiplerine eşit davranma yükümlülüğü getirilmiş olduğundan⁶⁹⁹, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmasına ilişkin eşit işlem ilkesine aykırı genel kurul kararları da batıldır⁷⁰⁰.

Butlan yaptırımına tabi olan kararlar kararın alınmasından itibaren hükümsüz olan, icra kabiliyeti bulunmayan, sonradan eksikliği giderilemeyen kararlardır⁷⁰¹. Genel kurul kararının butlanına ilişkin açılacak davada talebin TMK m. 2 kapsamında dürüstlük kurallarına uygun olarak ileri sürülmesi gerekmektedir⁷⁰². Anonim şirkette alınan herhangi bir yönetim kurulu veya genel kurulun butlan yaptırımına tabi olduğunu hukuki

⁶⁹⁶ Pulaşlı, *Şerh II* 1095. Öğretide Tekinalp, TTK m.447’de sayılanlar dışındaki emredici hükümlere aykırılık hallerinin iptal sebebi olduğu, genel kurul kararlarının butlanının ancak istisnai hallerde söz konusu olacağı görüşündedir. Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 596.

⁶⁹⁷ Kırca, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 64; Pulaşlı, *Şerh II* 1101.

⁶⁹⁸ Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 240; Pulaşlı, *Şerh II*, 1087.

⁶⁹⁹ Güney, *Eşit İşlem*, 121; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, 690.

⁷⁰⁰ Kırca, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 68; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 595.

⁷⁰¹ Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 30-31.

⁷⁰² Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 187. “..Davacı tarafça, davalı şirketin, davacı ... ve davacının abisi ... arasında aile şirketi olarak kurulduğu, ancak dava konusu yönetim kurulu kararının aile şirketinin tipik yapısına zarar verdiği iddia edilmiştir. Ancak TTK’da aile şirketi şeklinde bir şirket türü bulunmayıp, bunun dışında alınan kararların şirket yapısına ne şekilde zarar verdiği/uygun olmadığı somutlaştırılmamıştır. Bunun gibi, dava konusu yönetim kurulu kararı TTK’da düzenlendiği şekliyle paydaşların bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmasına engel olacak nitelikte olmayıp, bunun dışında da pay sahiplerinin, özellikle vazgeçilmez nitelikteki haklarını ne şekilde ihlal ettiği veya bunların kullanılmalarını ne şekilde kısıtlayan ya da güçleştirdiği somutlaştırılmamıştır. Davaya konu yönetim kurulu kararında bir butlan sebebi görülmemiş olup, davacı tarafça da yönetim kurulu kararının batıl olmasını gerektiren bir sebep ispatlanamamıştır...” İstanbul BAM 43. HD 09.02.2023 2023/77 E: 2023/125 K. Aynı yönde karar için bkz: Y. 11. HD. 16.04.2015 tarih 2014/8021 E. 2015/5379 K. (UYAP 03.07.2024)

yararı mevcut olan herkes açacağı itiraz veya tespit davası ile ileri sürebilmektedir⁷⁰³. Kaldı ki, bu durum ileri sürülmesi dahi uyuşmazlığın önüne geldiği mahkeme butlan durumunun resen inceleyebilmektedir.

Butlanın tespiti davasının açılabilmesi herhangi bir süre şartına bağlanmamıştır⁷⁰⁴. Bilgi alma ve inceleme hakkını kısıtlayan genel kurul kararlarının batıl olduğu defî olarak da her zaman ileri sürülebilir⁷⁰⁵. Bahse konu dava bakımından yetkili mahkeme şirket merkezinin bulunduğu yerdeki Asliye Ticaret Mahkemesi'dir. Genel kurul kararlarının butlanına ilişkin tespit davası ikame edilmesi durumunda TTK m. 448/1 uyarınca şirket yönetim kurulunun, butlan davası açıldığını ve duruşma gününü ilan etmesi ve şirkete ait internet sayfasında yayımlaması gerekmektedir.

Butlan davasında bazı hallerde taraflarca ilgili kararın yürütülmesinin durdurulması istenebilmektedir. Pratikte bu istem, açılan davada ihtiyati tedbir yoluyla yapılmaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, mahkemenin yürütmenin durdurulması talebi hakkında karar vermeden önce inceleme sırasında TTK m. 449 uyarınca yönetim kurulu üyelerinin görüşünü almak zorunda olmasıdır. Her ne kadar TTK m. 449 lafzen yorumlandığında, bu görüşün yalnızca yürütmenin durdurulması kararı verileceği durumda alınması, yürütmenin durdurulması talebi reddedileceği takdirde bu görüşün alınmasının zorunlu olmadığı gibi bir sonuç çıkmakta ise de, kanaatimizce her iki durumda da yönetim kurulu üyelerinin görüşü alınmalıdır. Zira yönetim kurulu üyelerinin görüşünün alınması kararın alınma süreci ve şirket işleyişi hakkında mahkemenin aydınlatılmasına vesile olacak, daha sağlıklı karar verilebilmesine yardımcı olacaktır. Nitekim Yargıtay 11. H.D'nin 2013/10626 Esas 2013/15144 Karar sayılı ilamında⁷⁰⁶ yönetim kurulu üyelerinin görüşü alınmaksızın verilen yürütmenin durdurulmasının reddine ilişkin kararı bozmuş, bu görüş alındıktan sonra karar verilmesi gerektiğini ifade

⁷⁰³ Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 31.

⁷⁰⁴ Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 32; Pulaşlı, *Şerh II* 1101.

⁷⁰⁵ Pulaşlı, *Şerh II* 1101.

⁷⁰⁶ "Mahkemece, dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda, istemin içeriği ve dosya kapsamına göre tedbir talebinin reddine karar verilmiştir. Ancak talep tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK'nın 449. göre, genel kurul kararı hakkında iptal ya da butlan davası açıldığı takdirde mahkeme, yönetim kurulu üyelerinin görüşünü aldıktan sonra dava konusu kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına karar verebilir. Bu itibarla, davalı şirketin yönetim kurulu üyeleri dinlenilmeden karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir." (UYAP 30.06.2024)

etmiştir. Yerleşik yüksek mahkeme uygulaması da iş bu Yargıtay ilamıyla paralel mahiyettedir.

Butlanın tespiti davasında mahkeme tarafından verilecek karar geçmişe etkili mahiyette olduğundan, bahse konu kararın alındığı tarihten itibaren hükümsüzlüğü sonucunu doğuracak, karar tüm paydaşlar hakkında hüküm ifade edecektir.⁷⁰⁷ Mahkeme tarafından verilen kararın yönetim kurulu tarafından ivedilikle ticaret sicile tescil ettirilmesi ve şirkete ait internet sitesinde ilan edilmesi TTK m. 450 kapsamında kanun koyucu tarafından getirilen bir zorunluluktur.

Butlanın tespitine ilişkin davanın kötü niyetli bir şekilde ikame edilmesi durumunda davayı açan pay sahibi TTK m. 451 kapsamında şirketin uğradığı zararlar sebebiyle tazminat ödeme yükümlüğü altına girmektedir. Nitekim TTK m. 448/3 ile açılacak butlan davasında şirketin istemi üzerine mahkemenin takdir edeceği durumlarda davacıya teminat gösterme yükümlülüğünün getirilmesi de bu muhtemel zararların önlenmesi amacını taşımaktadır.

2. Genel Kurul Kararlarının İptali

Anonim şirketlere ilişkin Kanunda yer alan hükümlerin büyük çoğunluğu emredici niteliktedir⁷⁰⁸. Emredici hükümlere aykırı genel kurul kararlarının tesis edilmesi halinde iptal ve butlan yaptırımlarından hangisinin uygulanacağı, tesis edilen hükmün mutlak emredici nitelikte olup olmadığına bakılarak tespit edilebilecektir⁷⁰⁹. Buna göre, eğer genel kurul kararı ile pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkını tamamen ortadan kaldıran ya da sınırlandıran bir karar tesisinde butlan yaptırımı uygulanacak iken hakkı ihlal eden hükmün somut bir olaya özgü ve münferit olması halinde ise iptal yaptırımı uygulanacaktır⁷¹⁰. Butlan yaptırımının hukuki sonuçları, hukuk güvenliğini etkiler nitelikte olduğundan, tereddüt hallerinde iptal yaptırımının uygulanması

⁷⁰⁷ Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 187.

⁷⁰⁸ Sümer, *Bilgi Alma*, 327.

⁷⁰⁹ Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 69.

⁷¹⁰ Durgut, Kaplan, *Bilgi Alma*, 133; Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 72; Pulaşlı, *Şerh II* 1093. Öğretide Kırca, TTK m. 447’de bentler halinde sayılan butlan sebeplerinin varlığı halinde, ihlalin münferit ya da sürekli nitelikte olup olmadığına bakılmaksızın butlan yaptırımının uygulanması gerektiği görüşündedir. Kırca, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 35,61.

gerekmektedir⁷¹¹. Genel kurul kararlarına karşı açılacak iptal davasında, iptal talebine konu genel kurul kararının tescil ve ilan edilmiş olma zorunluluğu aranmaz⁷¹².

TTK m. 445 gereği kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları⁷¹³ aleyhine, karar tarihinden itibaren üç ay içerisinde şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açılması mümkündür. Bilgi alma ve inceleme davası ile butlan davasında olduğu gibi iptal davası da basit yargılama usulüne tabidir. İptal davasının açıldıktan sonra, şeffaflığın temini için yönetim kurulu tarafından duruşmanın yapılacağı gün ilan edilir ve şirketin internet sitesinde yayınlanır (TTK m. 448/1)⁷¹⁴.

TTK m. 449 gereği yönetim kurulu üyelerinin görüşünü almak suretiyle mahkeme uygun görürse iptal talebine konu genel kurul kararının icrasının geri bırakılmasına karar verebilir⁷¹⁵. Zira iptal davası ve duruşma gününe ilişkin bilgiler şirketin internet sitesinde paylaşıldığından şirketin isim ve itibarının zarar görmesi mümkündür⁷¹⁶. Tedbir kararının verilmesi halinde mahkeme, davacı tarafın teminat yatırması için kesin süre verir (HMK m.86,88,94) Kesin süre içerisinde teminatın yatırılmaması halinde davanın usulden reddine karar verilir⁷¹⁷.

İptaline karar verilen genel kurul kararları iptal edildikleri tarihe kadar geçerliliklerini koruyacaktır⁷¹⁸. Bu nedenle iptale konu genel kurul kararları, iptal edilinceye dek geçerli bir hukuki işlemin hüküm ve sonuçlarını doğurur⁷¹⁹. İptal kararının verilmesi ile birlikte karar geçmişe etkili olarak sonuç doğuracaktır⁷²⁰. Ancak dava açıldığında iptal talebine

⁷¹¹ Kırca, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 14-15; Pulaşlı, *Şerh II* 1135; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 599.

⁷¹² Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 599. “....Dava, Anonim Şirket genel kurul kararlarının batıl olduğunun tespiti ve iptaline karar verilmesine ilişkindir. Genel kurul kararlarının iptali davasının görülebilmesi için iptale konu kararların Ticaret Sicilinde tescil edilmesi ve ilan edilmesi zorunlu değildir. Kaldı ki TTK'nın 422/son maddesinde de gösterildiği üzere her genel kurul kararının tescil ve ilanı da zorunlu değildir....” Y. 11. HD. 25.02.2019 tarih 2017/4750 E. 2019/1454 K.

⁷¹³ Kırca, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 74.

⁷¹⁴ Pulaşlı, *Şerh II* 1206.

⁷¹⁵ Kırca, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 194-195

⁷¹⁶ Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 612.

⁷¹⁷ Pulaşlı, *Şerh II* 1208.

⁷¹⁸ Pulaşlı, *Şerh II* 1135; Sümer, *Bilgi Alma*, 326.

⁷¹⁹ Pulaşlı, *Şerh II* 1135.

⁷²⁰ Kırca, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 204; Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 69; Pulaşlı, *Şerh II* 1217.

“...davalı şirketin defter ve kayıtlarının incelenmesinde kasa kayıtlarının gerçeği yansıtmadığı, kasa defterlerinde kayıtlı olan bedellerin gerçekte şirket kasasında bulunmadığı, bu kasa açığının bilançoda açıklamasının yapılmadığı, genel kurulda bu konuda ortaklara bilgi verilmediği, mali tablolara doğru

konu genel kurul kararının icrasının geri bırakılmasına ilişkin karar verilmiş ise genel kurul kararına istinaden işlem yapan iyi niyetli üçüncü kişilerin hakları korunacaktır⁷²¹.

Genel kurul kararlarının iptali davası oy oranlarına bakılmaksızın her pay sahibi tarafından açılabilirdiğinden, dava hakkının azınlık pay sahiplerini çoğunluk kararlarına karşı koruyucu bir etkisi bulunmaktadır. Bu haliyle dava hakkının çoğunluğun gücünü sınırlayarak bireysel hakların korunmasını sağladığını söylemek mümkündür.⁷²² İptal davasında önemli olan çoğunluğun genel kurul aracılığıyla kanuna, esas sözleşmeye ve dürüstlük kurallarına aykırı kararlar aldığıın tespiti. Bu nedenle davacı pay sahibinin mezkûr genel kurul kararından ötürü payı etkilenmese ya da payının itibari değeri çok düşük olsa da davayı açabilme hakkı bulunmaktadır⁷²³.

Pay sahibi tarafından ileri sürülen ve genel kurul kararlarının iptali talebine konu edilen aykırılık iddialarının, TTK m. 445'te belirtilen aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olması, başka bir deyişle aykırılık ile genel kurul kararı arasında bir illiyet bağının bulunması gerekmektedir⁷²⁴. Pay sahibinin şirket defter ve kayıtlarını inceleme talebinin gündeme bağlilik ilkesi gerekçe gösterilerek reddedilmesi halinde, aykırılık ve genel kurul kararı arasında illiyet bağının bulunduğunu söylemek mümkündür⁷²⁵. Bununla birlikte pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme haklarını etkin

yansıtılmadığı, bu nedenle genel kurul toplantısına sunulan bilançonun ve gelir tablosunun gerçeği yansıtmadığı, bu konuda genel kurulda açıklama yapılarak ortaklara bilgi verilmediğinden 6102 sayılı Kanun'un 437 nci maddesinde belirtilen bilgi alma ve inceleme hakkının ihlal edildiği, genel kurula katılarak oy kullanan ortakların bilgi alma ve inceleme hakları ihlal edildiğinden ortakların bilançonun onaylanmasında gerekli incelemeleri yaparak oy kullandıklarından bahsedilemeyeceği, mali tabloların gerçeği yansıtmadığı, bu konuda genel kurulda ortaklara gerekli açıklama yapılarak bilgi de verilmediği, ortakların bilgi alma ve inceleme haklarının ihlal edildiği sabit olduğundan ortaklar mali tabloları inceleyerek değerlendirme sonucuna göre yönetim kurulu üyelerinin ibra edilip edilmemesine ilişkin oy kullanacaklarından, söz konusu eksiklikler üzerine alınan ibra kararının dürüstlük kurallarına uygun olmadığı, kar payı hakkının ihlal edilmediğinin ispat yükünün davalı şirkette olduğu, kârın, olağanüstü yedek akçeye ayrılmasına ilişkin karar genel kurulda gerekçelendirilmemiş olsa bile, yargılama sırasında davalının bunu açıklayarak somut deliller ile ispat etmesi gerektiği, davalının soyut beyanlarla kâr payı dağıtılmaması kararının gerekçelerini açıkladığı, bu durumda, kâr payının dağıtılmamasına ilişkin alınan genel kurul kararının Kanun, ana sözleşme ve özellikle iyi niyet kuralları ile bağdaşmadığı gerekçesiyle taraf vekillerinin istinaf başvurusunun esastan reddine... ONANMASINA..” Y. 11. HD 17.01.2023 2021/4680 E. 2023/313 K. (UYAP 03.07.2024)

⁷²¹ Pulaşlı, *Şerh II* 1217.

⁷²² Pulaşlı, *Şerh II* 1135.

⁷²³ Pulaşlı, *Şerh II* 1138.

⁷²⁴ Kırca, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 87; Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 248; Pulaşlı, *Şerh II* 1136; Sümer, *Bilgi Alma*, 326.

⁷²⁵ “...buna göre TTK 437/2 maddesi kapsamında davacı pay sahibinin genel kurulda sorduğu sorulara yeterli cevap verilmediği kabul edilse bile; Yargıtay 11. HD 2008/4395 E 2008/12022 K 30.10.2008 T. ve yine aynı yüksek dairenin 2016/5401 E 2017/4832 K 28.09.2017 t.li karar içeriklerinden de anlaşıldığı üzere; Şirket ortaklarının bilgi edinme haklarının TTK.nun 437 nci maddesinde düzenlenmiş olup, bu

bir şekilde kullanabilmeleri için TTK m. 407/2 gereği Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin ve denetçinin genel kurul toplantısında hazır bulunmaması halinde de bilgi alma ve inceleme hakkının engellendiğini iddia eden pay sahipleri iptal davası açabileceklerdir⁷²⁶.

Bilgi alma ve inceleme davası ile genel kurul kararının iptali davası konu olarak birbirinden bağımsız nitelikte olduğundan, her iki davanın da aynı anda görülmesinde bir engel yoktur⁷²⁷. Ancak, bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmasına bağlı olarak açılacak iptal davası, doğrudan hakkın kullanılmasını sağlayan bilgi alma ve inceleme davasına göre dolaylı yaptırımlar içerdiğinden bilgi alma ve inceleme davasının iptal davasına göre pay sahibi bakımından daha faydalı olacağını söylemek mümkündür⁷²⁸.

maddedeki bilgi edinme hakkının dolaylı ve sınırlandırılmış bir bilgi edinme hakkı olduğu, davacının bu haklarının ihlal edilmiş olduğu kabul edilse dahi, davacının(temsilcisinin) toplantıya katılmış ve muhalefetlerini tutanağa yazdırmış olması, kararın yeterli nisapla alınmış olması nedeniyle sırf bu sebebe dayalı olarak da genel kurul kararının iptal edilemeyeceği, yine bilgi alma ve inceleme hakkının TTK'nın 437. maddesi gereğince dava konusu yapılabileceği ancak bilgi alma hakkının ihlali nedeniyle genel kurul toplantısında yanlış bir karar alınmış olması bir başka deyişle bilgi vermeme ile alınan kararlar arasında illiyet bağının bulunması halinde kararların iptalinin söz konusu olabileceği, davacının bilgi alma hakkının ihlali nedeniyle yanlış bir karar alındığına dair somut bir iddia ve delillerinin bulunmadığı sonucuna ulaşıldığından, mahkemenin iptal talebinin reddi kararı da isabetli olup,..." İstanbul BAM 14. HD 10.06.2020 tarih 2018/1907 E. 2020/532 K. (UYAP 03.07.2024)

⁷²⁶ Pulaşlı, *Şerh II*, 1152-1153.

⁷²⁷ Sümer, *Bilgi Alma*, 330.

⁷²⁸ Kaya, *Bilgi Alma*, 316.

SONUÇ

TTK m. 437 ile anonim şirket pay sahiplerine şirketin iş ve işlemleri hakkında bilgi alma ve şirket belgelerini incelemeye yönelik bireysel, vazgeçilmez, bağımsız ve müktesep hak niteliğinde olan bilgi alma ve inceleme hakkı tanınmıştır. Pay sahipleri şirketteki pay oranlarına bakılmaksızın mutlak eşitlik ilkesi çerçevesinde bilgi alma ve inceleme haklarını kullanma hakkına sahiptirler. Pay sahiplerine tanınan bilgi alma ve inceleme hakkının esas sözleşme hükümleri ile ya da şirket organlarının alacağı kararlar ile sınırlandırılması ya da ortadan kaldırılması mümkün değildir.

Anonim şirketlerin işleyişinde, pay oranı fazla olan ya da yönetimde söz sahibi olan kimi pay sahiplerinin diğer pay sahiplerine nazaran şirket ile ilgili bilgilere daha kolay ulaşabilmeleri ve şirket organları eliyle alınacak kararlara etki edebilmeleri, çoğunluk karşısında azınlık pay sahiplerinin korunması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Kanunun emredici hükümleri ile koruma altına alınan pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı, pay sahiplerinin şirket işleri hakkında yeterli ve doğru bilgi sahibi olarak başta oy hakkı olmak üzere pay sahipliğinden kaynaklanan tüm haklarını bilinçli şekilde kullanmalarına hizmet etmektedir. Bu sayede tüm pay sahipleri arasındaki denge sağlanmış ve şirketin mali ve yönetime dayalı işlerindeki istikrarlı hali korunmuş olacaktır. Pay sahipleri arasındaki denge ve şirket işleyişindeki istikrar, şirketin ekonomik açıdan büyümesini kolaylaştıracak ve şirketin kuruluş amacı büyük ölçüde sağlanmış olacaktır.

Sermaye şirketi olarak kurulan anonim şirkete sermayesini koyarak ortak olan pay sahibinin şirkette kalma, şirketten ayrılma ya da şirkete başkaca yatırımlar yapma yönündeki iradesinin şekillenmesi, başka bir deyişle pay sahibinin şirketteki geleceğine karar verebilmesi için de bilgi alma ve inceleme hakkını bilinçli ve etkin bir şekilde kullanabilmesi gerekmektedir. Pay sahibinin şirketin işleri, mali ve ekonomik durumu hakkında yetersiz bilgi sahibi olması, şirkete duyduğu güvene zarar vereceğinden şirketten ayrılmasına, muhtemel yatırımlarını başka şirketlere kaydırmasına ve neticeten şirketin büyümesinin ve devamlılığının zarar görmesine sebebiyet verecektir.

Pay sahipleri genel kurulda veya genel kurul dışında yönetim kurulundan ve denetçilerden şirketin işleri ve denetim faaliyetleri hakkında bilgi alma hakkına sahiptirler. Pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme isteklerinin karşılanması yönetim

kurulu ve denetçilerin temel yükümlülükleri arasındadır. TTK m. 437/2'ye göre, pay sahiplerinin bilgi alma taleplerinin kural olarak kabul edilmesi gerekmektedir de yönetim kurulu ve denetçilerin yalnızca şirket işleri ve denetim faaliyetleri hakkında bilgi verme yükümlülüğü bulunmaktadır.

TTK m. 407/2 gereği Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin ve denetçinin genel kurul toplantısında hazır bulunması zorunludur. Kanun koyucunun bununla amaçladığı pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme taleplerinin muhatabı olan yönetim kurulu ve denetçilere ulaşmalarını kolaylaştırmaktır. Yönetim kurulu ve denetçiler, bilgi verme yükümlülüklerini yerine getirirken hesap verme ve dürüstlük ilkeleri çerçevesinde özenli ve gerçeğe uygun bilgi vermek zorundadırlar. Aksi takdirde pay sahiplerine karşı sorumlulukları doğacaktır.

Genel kurul toplantılarında kural gündeme bağlılık olsa da TTK m. 437'nin gerekçesinde de belirtildiği üzere pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme talepleri gündemle sınırlı olmaksızın ileri sürebilmektedirler. Bu haliyle bilgi alma ve inceleme talebi gündemle bağlılık kuralının istisnalarından birini oluşturmaktadır. Bununla birlikte TTK m. 437/2 kapsamında genel kurul dışında verilen bilgiler bakımından da gündemle ilgili olmasa dahi diğer pay sahiplerinin talep etmesi halinde bu bilginin genel kurulda paylaşılması gerekmektedir. Genel kurul dışında kendisine soru yöneltilen yönetim kurulu dilerse soruyu cevaplandırabilir dilerse de genel kurulda cevaplandırmak üzere erteleyebilir. Zira kural olarak bilgi alma hakkının genel kurulda kullanılması kabul edildiğinden, yönetim kurulunun genel kurul dışında yöneltilen soruları cevaplandırma yükümlülüğü yoktur. Buna göre, genel kurul dışında bilgi verme yönetim kurulunun takdirine bırakılmıştır. Burada takdir hakkına getirilen sınır, bilgi alma taleplerinin keyfi uygulamalarla reddedilmesidir.

Bilgi alma ve inceleme hakkının sınırlandırılması ya da ortadan kaldırılması TTK m.437/6 gereği mümkün değildir. Ancak anonim şirketlerde şirket menfaatlerinin gözetilmesi, aynı zamanda pay sahiplerinin menfaatlerini de ilgilendirdiğinden TTK m. 437/3 gereği şirket sırrı ya da korunması gereken şirket menfaatleri söz konusu olduğunda pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme talepleri bilgi verme yükümlüsü tarafından somut gerekçelerle reddedilebilecektir.

Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 2. maddesi gereği, herkes haklarını kullanırken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Hakkın açıkça kötüye kullanılmış olmasını hukuk düzeni korumayacaktır. Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme talepleri, hakkın amacına aykırı şekilde kullanılıyor ve hakkın kullanılması pay sahibine kazanç sağlamasından ziyade karşı taraf nezdinde olumsuz sonuçlar ortaya çıkarıyor ise bilgi alma ve inceleme taleplerinin reddedilmesi söz konusu olacaktır. Örneğin, pay sahibinin genel kurulun çalışmalarını zorlaştırma, şirket işleyişine yönelik yapılan işlemleri engelleme gibi amaçlarla hareket ederek bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmak istemesi hakkın kötüye kullanılmasının temel görünüm şekillerindendir. Bununla birlikte TTK m. 437'nin gerekçesinde de belirtildiği pay sahibinin bilgi alma ve inceleme taleplerini ileri sürmesinde gereklilik kriteri aranmamaktadır. Pay sahibinin her durumda talebine konu bilginin gerekliliğini ispat etmesi kolay olmadığından bilgi alma hakkının gereklilik kriterine bağlı tutulması hakkın kullanılmasını önemli ölçüde zorlaştıracaktır. Anonim şirketlerde hakkın kötüye kullanılması niteliğindeki bilgi alma talepleri, şirket tüzel kişiliği tarafından ispat edilmek şartıyla sadakat yükümlülüğüne ve hakların sakınılarak kullanılması ilkesine aykırılık teşkil ettiği gerekçesi ile reddedilebileceğinden bilgi alma taleplerinin ayrıca gerekçelendirilmeden kullanılması halinde de hakkın sınırları belirlenmiş olacaktır.

TTK m. 437/1 gereği anonim şirketin finansal tabloları ile konsolide finansal tabloları, yönetim kuruluna ait yıllık faaliyet raporları, denetim raporları ile yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisi şirket genel kurul toplantısından 15 gün önce pay sahiplerinin incelemesi için şirket merkezinde hazır bulundurulmak zorundadır. TTK m. 437/1'de sayılanların dışındaki bilgi ve belgelerin inceleme sırasında hazır bulundurulması zorunlu değildir. Kanunda tahdidi olarak sayılan bu belgelerin pay sahibinin incelemesine sunulması bilgi alma ve inceleme hakkının pasif yönünü oluşturmaktadır. Zira pay sahibi bu durumda edilgen konumda bulunmaktadır.

TTK m. 437/2 ile genel kurul toplantısı sırasında şirket iş ve işlemleri ile denetim faaliyetleri hakkında yönetim kurulu ve bağımsız denetçilere soru yöneltmek suretiyle tanınan bilgi alma hakkı ise hakkın aktif yönünü oluşturmaktadır. Anonim şirket pay sahipleri, TTK m. 437/1'de sayılan ve geçmişe dönük bilgiler içeren belgeleri pasif bilgi alma hakkı kapsamında incelemek suretiyle genel kuruldan önce bilgi sahibi olsalar da bu belgelerde yer alan bilgiler her zaman pay sahibini tatmin edecek seviyede olmayabilir.

Aktif bilgi alma hakkı kapsamında pay sahibi, şirket işleyişi ya da şirketin mali ve hukuki durumu hakkında kafasına takılan soruları sorarak daha ayrıntılı bilgi sahibi olacaktır.

Pay sahipleri, aktif bilgi alma hakları kapsamında ise herhangi bir sınırlandırma olmaksızın şirketin, her türlü işleri ile ilgili yönetim kurulundan ve denetim faaliyetlerine ilişkin ise denetçilerden bilgi alma hakkına sahiptir. TTK m. 200 kapsamında bağlı şirketler ve şirketin diğer şirket ve kişilerle yaptığı iş ve işlemlere ilişkin bilgiler de aktif bilgi alma hakkının konusunu oluşturmaktadır. Bilgi alma hakkı hâkim şirket ve bağlı şirketlere ilişkin kullanılabilirken, inceleme hakkı yalnızca hâkim şirket hakkında ileri sürülebilecektir. Esasen pay sahibinin şirket faaliyetleri hakkında aydınlanmasına bağlı olarak yatırımlarının akıbetini belirlemesi ve dolaylı olarak şirket denetimini sağlayacak tüm konular bilgi alma hakkının da konusunu oluşturacaktır. Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme talebi şirket organlarının görev alanlarına giren konularda olmak kaydıyla herhangi bir sınırlandırmaya tabi tutulmaksızın ileri sürülebilecek ise de hakkın dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil edecek şekilde ve amacına aykırı olarak kullanılması halinde taleplerin karşılanması söz konusu olamayacaktır.

Anonim şirketlerde, bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmak isteyen pay sahiplerinin taleplerinin bilgi verme yükümlüsü olan organlar ve kişiler tarafından haklı neden olmaksızın reddedilmesi, yetersiz ve muğlak ifadelerle karşılanması halinde pay sahibine bilgi alma ve inceleme hakkını kullanabilmesi için TTK m. 437/5 ile dava imkânı tanınmıştır. Bilgi alma ve inceleme davasının konusu, pay sahibinin şirkete karşı yönelttiği ancak karşılanmamış olan bilgi alma talebine konu bilginin ve inceleme talebine konu belgelerin incelenmesinin sağlanmasıdır. Bilgi alma ve inceleme davası bilgi vermekle yükümlü olan organ veya kişiler karşısında pay sahiplerine koruma sağlayarak onların hakka ulaşabilmelerine güvence sağlamaktadır. Bu yönüyle bilgi alma ve inceleme davasının hakkı somutlaştırarak güçlendirdiğini söylemek mümkündür.

Bilgi alma ve inceleme talebi ilgili organ veya kişiler tarafından reddedilen, cevapsız bırakılan, ertelenen veya başkaca bir nedenle bilgi alma ve inceleme talebi karşılanmamış olan pay sahipleri, reddi izleyen on gün içinde, diğer hâllerde ise makul bir süre sonra mahkemeye başvurma hakkına sahiptirler. Kanunda öngörülen bu süre hak düşürücü süre niteliğindedir. Genel dava şartlarının yanı sıra bilgi alma ve inceleme davasının görülebilmesi için iki temel şartın sağlanması gerekmektedir. TTK m. 437/5'te

zikredildiği üzere bilgi alma ve inceleme davasının açılabilmesi için öncelikli olarak pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmış olması ve talebin bilgi verme yükümlüsü tarafından karşılanmaması veya haksız yere reddedilmesi gerekmektedir. Bu iki dava şartı bilgi alma ve inceleme davası bakımından özel dava şartlarındandır.

Bilgi alma ve inceleme davasında ispat külfeti pay sahibine aittir. Pay sahibinin yargılama sırasında bilgi alma ve inceleme talebinde bulunduğunu ve talebin haksız yere reddedildiğini veya genel kurul dışında pay sahiplerinden birine bilgi verilmiş olduğunu ispat etmesi gerekmektedir. Davada davalı şirket tarafından, davacı pay sahibinin bilgi alma veya inceleme talebinde bulunduğu ancak talebin şirket sırrı ve korunması gereken şirket menfaatine dayalı olarak haklı nedenle reddedildiği ya da pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkını kötüye kullandığı savunmasında bulunulması halinde ispat yükü yer değiştirerek davalı anonim şirketine geçecektir.

Bilgi alma ve inceleme davasının tabi olduğu yargılama usulü basit yargılamadır. Taraflara ve özellikle davacı taraf sıfatı ile davada yer alan pay sahibine, en kısa sürede ve en seri şekilde sonuca ulaşmayı sağlayacak olan basit yargılama usulünün Kanun koyucu tarafından öngörülmesi son dereceli isabetlidir. TTK m. 437/5 gereği bilgi alma ve inceleme davasının neticesinde verilen mahkeme kararı kesin nitelikte olması da yargılama usulünde olduğu gibi şirket ve pay sahipleri arasındaki uyuşmazlıkların en kısa sürede karara bağlanması amacına hizmet etmektedir.

Pay sahipleri, pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olması halinde ve daha öncesinde bilgi alma ve inceleme hakkı da kullanılmış ise belirli hallerin aydınlatılması için genel kuruldan özel denetim talebinde bulunma hakkına sahiptirler. Pay sahibinin özel denetçi talebinin kabul edilmesi halinde, otuz gün içerisinde şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde özel denetçi tayini talepli dava açılabilecektir. Özel denetim taleplerinin reddedilmesi halinde ise dava açma hakkı TTK m. 438/2 gereği, sermayenin en az onda birini, halka açık anonim şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri veya paylarının itibarî değeri toplamı en az bir milyon Türk Lirası olan pay sahiplerine tanınmıştır. Bu halde davanın, genel kurulun pay sahibinin özel denetim talebinin genel kurul tarafından reddini izleyen üç aylık süre içerisinde açılması gerekmektedir.

Bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımını kısıtlayan genel kurul (TTK m. 447/1-b) veya yönetim kurulu kararları (TTK m. 391) batıldır. Bu haliyle, şekil ve unsurları bakımından geçerli olsa da kamu düzenine, ahlaka, kişilik haklarına, emredici hükümlere aykırı veya konusu itibariyle imkânsız olan genel kurul kararları butlan yaptırımına tabi olacaktır. Butlan yaptırımına tabi olan kararlar kararın alınmasından itibaren hükümsüz olan, icra kabiliyeti bulunmayan, sonradan eksikliği giderilemeyen kararlardır. Butlanın tespiti davasının açılabilmesi herhangi bir süre şartına bağlanmamıştır

TTK m. 445 gereği, kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine iptal davası açılması mümkündür. Kanun veya esas sözleşme hükümleri ile dürüstlük kuralına aykırı genel kurul kararlarının tesis edilmesi halinde iptal ve butlan yaptırımlarından hangisinin uygulanacağı, tesis edilen hükmün mutlak emredici nitelikte olup olmadığına bakılarak tespit edilecektir. Genel kurul kararı, pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkını tamamen ortadan kaldıran ya da sınırlandıran nitelikte ise butlan yaptırımı uygulanması gerekmektedir. Bilgi alma ve inceleme hakkını ihlal ettiği iddia edilen genel kurul kararının somut bir olaya özgü ve münferit olması halinde ise iptal yaptırımı uygulanacaktır. Pay sahibi tarafından ileri sürülen ve genel kurul kararlarının iptali talebine konu edilen aykırılık iddiaları ile genel kurul kararı arasında bir illiyet bağının bulunması gerekmektedir. Bilgi alma inceleme hakkının ihlali sebebine dayalı iptal davasının, iptal talebine konu genel kurul kararının alındığı tarihten itibaren üç ay içerisinde şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde ikame edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Aka, Beyza. *Hamiline Yazılı, Pay Kavramı ve Hamiline Yazılı Paylar Üzerindeki Hukuki İşlemler*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2020. (Hamiline Yazılı Paylar)

Akın, Murat Yusuf. *Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014. (Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler)

Altay, Sıtkı Anlam. “Anonim Ortaklıklarda Özel Denetimin Koşullarına İlişkin Düşünceler”, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Saygı Sempozyumu (26 Ekim 2013), *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2013/2): 55-76.

Arı, Zekeriyya. *Anonim Şirketlerin Denetimi*, Ankara: Ekin Yayınevi, 2019. (Denetim)

Arsılanlı, Halil. *Anonim Şirketler Umumi Hükümler*, İstanbul: İÜHF Yayınları, 1959. (Anonim Şirketler)

Arsılanlı, Halil. “Anonim Şirkette Pay ve Pay Sahipliği”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C:23, S:3-4, (2011): 248-290. (Pay ve Pay Sahipliği)

Atalay Oğuz, “Anonim Şirketlerde Bilgi Alma ve İnceleme Haklarının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.16, (Temmuz 2014):53-76. (Mahkeme Aracılığıyla Kullanma)

Ayhan, Rıza, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar. *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. Ankara: Yetkin, 2023.

Bahtiyar, Mehmet, *Ortaklıklar Hukuku*, Güncellenmiş 16. Bası, İstanbul: Beta, 2022.

Berzek, Ayşe Nur. “Anonim Ortaklıkta Pay Üzerinde İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı ve Oy Hakkına Bağlı Diğer Haklar”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.6, S.1-4, (2002): 223-227. (İntifa Hakkı)

Biçer, Levent. *Anonim Ortaklıkta Oy Hakkında İmtiyaz ve Sınırları*, Ankara: Yetkin, 2019.

Bilgili, Fatih, Ertan Demirkapı. *Şirketler Hukuku*, 9. Baskı, Bursa: Dora, 2013.

- Birinci, Betül. “Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı”. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, 2019. (Bilgi Alma)
- Bozkır, Betül. “Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2023. (Bilgi Alma)
- Bulut, Abdülkadir. *Anonim Şirket Elektronik Genel Kurul Uygulamasında Pay Sahiplerinin bilgi Alma Hakkı*, Ankara: Adalet, 2014. (Bilgi Alma Hakkı)
- Can, Ozan. *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2015. (Bilgi Alma Hakkı)
- Can, Ozan. *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Talebinin Reddine İlişkin Yerel Mahkemece Verilen Kararın Kesin Olduğu Yönündeki Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin Kararlarına Yönelik Eleştiriler, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXXIII, 13 Aralık 2019*, (Editörler: Ufuk Tekin ve Yasin Barış Özenci), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara: 2021.
- Canöz, Salih. *Anonim Şirketlerde İbra*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021. (İbra)
- Ceylan, Çiğdem. *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara, 2019. (Bilgi Alma)
- Ceylan, Çiğdem. *Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Davası (TTK m 437/5)*, Prof. Dr. Rıza AYHAN’a Armağan C.2, Ankara: Yetkin, 2022.
- Çelikyurt, Faruk. “Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkının Donması”, *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017. (Oy Hakkının Donması)
- Çevik, Orhan Nuri. *Anonim Şirketler*, Ankara: Seçkin Kitapevi, 2002.
- Çevik, Orhan Nuri. *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt I*, Ankara: Seçkin, 1985.
- Çonkar, M. Halil. *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sifatının İspatlanması*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009. (Pay Sahipliği)
- Dolu, Ali Murat. *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017. (Bilgi Alma)

Doğanay, İsmail, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, Ankara: Temel Yayınları, 1990.

Domaniç, Hayri. *Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi-II*, İstanbul: Temel Yayınları, 1988. (Şerh II)

Dural, Ali. “Anonim Şirkette Olumsuz Azınlık Hakları Düzenlemesi”. *Prof. Dr. Ünal Tekinalp’e Armağan*, (2003): 179-192.

Dural, Halil Ali. “Anonim Şirket Pay Sahibinin Genel Kurul Dışında Talep Ettiği Bilginin Genel Kurul Dışında Verilmesinin Sonuçları”, *Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020. (Genel Kurul Dışında Verilmesinin Sonuçları)

Durgut, Ramazan, Ahmet Emre Kaplan, “Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı”. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:13, S:171-172, (2018): 123-154. (Bilgi Alma)

Eminoğlu, Cafer. “Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından ‘Eşit Şartlarda Eşit İşlem’ İlkesi”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, C.1, S.1, (2015): 79-88.

Erdem, Nuri. “6102 Sayılı "Yeni" TTK'Ya Göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin "Müktesep" (Kazanılmış) Hakları”, *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi*, C. II, S. 1, (2012): 29-44. (Müktesep Haklar)

Güney, Necla Akdağ. “Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Aktif ve Pasif Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler”, *Regesta*, C. 3, S. 1, (2019): 38-56. (Bilgi Alma)

Güney, Necla Akdağ. *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012. (Yönetim Kurulu)

Güney, Necla Akdağ. “Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 3-4, (2014): 115-135. (Eşit İşlem)

Helvacı, Mehmet, Emin Çamurcu, İsmail Türkyılmaz. Özellikle Anonim Şirket Açısından Şirket Menfaati Kavramı, *Prof. Dr. Hamdi YASAMAN’ a Armağan*, İstanbul, 2017. (Şirket Menfaati)

İlbasmış Hızlısoy, Özlem. “Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı İle Bu Haklara İlişkin Mahkemeye Başvuru Hakkını İsviçre Borçlar Kanunu

Revizyonunun Konuya İlişkin Getirdiği Yenilikler Çerçevesinde Yeniden Düşünmek” *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 21, S:1, (2024): 149-184. (İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu)

İmregün, Oğuz. *Kara Ticareti Hukuku Dersleri*, İstanbul: Filiz Kitapevi, 2005. (Kara Ticareti)

İmregün, Oğuz. *Anonim Ortaklıklar*, Yenilenmiş 4. Bası, Ankara: Yasa Yayıncılık, 1989.

Kandemir, Hatice Kübra. *Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*. Ankara: Seçkin, 2023. (Bilgi Alma Hakkı)

Karamanlıoğlu, Argun, “Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Genel Kurulda Temsili”, *Yayınlanmış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015. (Temsil)

Karasu Rauf. “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C.23, S. 2, (2005): 73-114. (Bilgi Alma)

Karasu Rauf. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C.18, S.2, (2012): 311-331

Kaya, Arslan. *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2001. (Bilgi Alma)

Kaya, Arslan. “Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı”, *40. Yılında Türk Ticaret Kanunu*. İstanbul: Beta, 1997, 155-161. (İnceleme Hakkı)

Kaya Arslan. “Özel Denetim İsteme Hakkının Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı İle İlişkisi” (Özel Denetim). *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 31, S. 1, (2015): 61-83. (Özel Denetim)

Kaya Arslan. “Müktesep Haklar”, *40. Yılında Türk Ticaret Kanunu*. İstanbul: Beta, 1997, 147-151.

Kaya, Mustafa İsmail. “Pay Sahiplerinin Anonim Şirket Genel Kurulunda Temsil Edilmesi”, *BATİDER*, C:30, S:4, (2014): 45-95. (Temsil)

Kaya, Mustafa İsmail, Cihan Yalçın, “Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Güçlendirilmesine Yönelik Öneriler”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C: 39, S:1, (2023): 5-32. (Öneriler)

Kayıhan, Şaban. *Şirketler Hukuku*. Ankara: Seçkin, 2023.

Kendigelen, Abuzer. *Anonim Ortaklıkta Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz*. İstanbul: Beta, 1999. (İmtiyaz)

Kırca, İsmail, Feyzan Hayal Şehirali Çelik, Çağlar Manavgat. *Anonim Şirketler Hukuku*, C. 2/2, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2017.

Kırca, İsmail. *Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, Güncellenmiş 3. Bası, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022. (Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü)

Kuru, Baki, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz. *Medeni Usul Hukuku*, Ankara: Yetkin, 2011.

Manavgat, Çağlar. “Anonim Ortaklıklarda Dürüst Resim İlkesi Kapsam ve İlkeye Aykırılığın Finansal Tabloların Geçerliliğine Etkisi.” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C: 35, S:4, (2019): 5-27. (Dürüst Resim)

Manavgat, Çağlar. “Anonim Ortaklıklarda Bağımsız Denetimin Kapsamı.” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C: 30. S: 3, (2014), 41-61. (Bağımsız Denetim)

Moroğlu, Erdoğan. “Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlık ve İmtiyazlı Pay Sahiplerine Karşı Korunması”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 17, S. 3,(1994): 47-56.

Moroğlu, Erdoğan. *Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, Güncellenmiş Dokuzuncu Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020. (Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü)

Narbay, Şafak. *Anonim Ortaklıkta Pay Defteri*, Ankara: Seçkin, 2003. (Pay Defteri)

Narbay, Şafak, *Anonim Ortaklıkta Özel Denetim*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010. (Özel Denetim)

Narbay, Şafak. “6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıkta Pay ve Pay Senetlerinin Devri”, *EÜHFD*, C. 16, S. 3-4, (2012): 201-251. (Pay ve Pay Senetlerinin Devri)

Nomer Füsün. "Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi", *Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan*, (1998): 469-490. (Eşit İşlem)

Ocak, Nazmi. "Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma, İnceleme ve Denetleme Hakkı", *Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan*, C. 1, (2001): 710-743. (Bilgi Alma Hakkı)

Okutan Nilsson, Gül. *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Şirketler Topluluğu Hukuku*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009. (Şirketler Topluluğu)

Okutan Nilsson, Gül. *Türk Şirketler Topluluğu Hukukunun Hedefleri Bakımından İşlevsel Bir İnceleme ve Özellikle Hâkim Şirketin Bilgi Alma Hakkı*, Karşılaştırmalı Şirketler Topluluğu Hukuku-80. Yaş Gününde Prof. Dr. Ünal Tekinalp'e Saygı Konferansı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018, 35-49.

Ortaç, Nurdan, Şengül Al Kılıç. "Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Murahhasların Genel Kurula Katılması", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, C: 4, S:2, (2018): 211-238.

Oğuzman, Kemal, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir. *Eşya Hukuku*, 25. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2023

Özcanlı, Fatma Beril. "Bilgi Alma Davasında Hâkimin Rolü", *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.16; S. 197-198, (2021): 205-224.

Öztekin, Selçuk. "Şirketler Gruplarında Yavru Şirketlerdeki Azınlık Pay Sahiplerinin Türk Ticaret Kanunu m. 363/ İsviçre Borçlar Kanunu m. 697 Çerçevesinde Bilgi Alma Hakkı", *Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Hatırasına Armağan*, Ankara, BTHAE, (1986): 293-333. (Bilgi Alma)

Poroy, Reha. Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu. *Ortaklıklar Hukuku I*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021.

Poroy, Reha. Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu. *Ortaklıklar Hukuku II*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2023.

Pulaşlı, Hasan. *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. Ankara: Adalet, 2024.

Pulaşlı, Hasan. *Şirketler Hukuku Şerhi*, Cilt II, Ankara: Adalet, 2024.

Pulaşlı, Hasan. *Şirketler Hukuku Şerhi*, Cilt III, Ankara: Adalet, 2024.

Pulaşlı, Hasan. “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı”, *MÜHF-HAD*, C. 18, S. 2, (2012): 586-599. (Yönetim Kurulu Üyeleri)

Sevi, Ali Murat. *Anonim Ortaklıkta Payın Devri*, Dördüncü Baskı, İstanbul: Seçkin, 2018. (Payın Devri)

Sulu, Muhammed. *Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019. (Şirket Menfaati)

Sulu, Muhammed. *Ticari Sırların Korunması*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 3. Baskı, 2020. (Ticari Sırların Korunması)

Sümer Burak. *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı*, İstanbul: Adalet Yayınevi, 2022. (Bilgi Alma)

Şener, Oruç Hami. *Ortaklıklar Hukuku*, Ankara: Seçkin; 2022.

Taşdelen, Nihat. *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sifatının Kazanılması*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005.

Tekil, Fahiman. *Şirketler Hukuku İkinci Cilt: Anonim Şirketler*, İstanbul: Otağ Yayınevi, 1978.

Tekinalp, Ünal. *Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları (Yönetime Katılma)*, İstanbul: İstanbul Yayınevi, 1979.

Uzel, Necdet. *Anonim Ortaklıkta Esas Sözleşmesel Bağlam*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012. (Bağlam)

Ünal Tekinalp, “İşletme İlgililerinin Finansal Bilgi Elde Etme Hakkı”, *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, S:21-22, (1980): 20.

Tekinalp, Ünal. “Genel Kurul Kararlarının Butlanında Anonim Ortaklığa Özgü Sebeplerin Kabulü İhtiyacı”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 25, S. 4, (Aralık 2009): 5-16.

Tekinalp, Ünal. *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Tek Kişi Ortaklığı, Anonim ve Limited Ortaklıklar, Ortaklıklar Topluluğu, Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme, Değişiklikler ve İkinci Düzenlenmelerle Güncelleştirilmiş 5. Bası*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020. (Yeni Hukuk)

Teoman, Ömer. “Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı Üstüne”, *İktisat ve Maliye Dergisi*, C:18, S:1, 1972.

Teoman, Ömer. *Anonim Ortaklıkta Paylar Üzerinde İntifa Hakkı Bulunması Durumunda Oy Hakkı Dışındaki Yönetim Haklarının Kimin Tarafından Kullanılacağı Sorunu*, Tüm Makalelerim C. I-II, İstanbul: Beta, 2000.

Teoman, Ömer. *Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarına “Dinleyicilerin” Katılması*, Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012, s. 245-262.

Teoman, Ömer. “Genel Kurula Katılmak Zorunda Olanlar”, Prof. Dr. Reha Poroy’un Anısına Armağan, *BATİDER*, C. 25, S. 4, (2009): 19-33. (Genel Kurul)

Teoman, Ömer. “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Anonim Ortaklık Hisse Senetlerinin Bastırılmasına İlişkin Düzenlemesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C: 29, S: 2, (2013), 5-15.

Toroslu, M. Vefa Toroslu. *Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirketlerde Denetim*, Ankara: Adalet, 2015.

Türk, Ahmet. *Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi*, Ankara: Adalet, 2016.

Tütüncü, Muharrem. “Anonim Şirketin Sonu: Hamiline Yazılı Pay Senetleri İçin Öngörülen Yeni Düzenlemeler”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:16, S:2-2, (2017): 749-782.

Urkan, Ercan. *Türk Ticaret Kanunu Ekseninde Sermaye Piyasası Hukuku Toplantı Serisi (Tebliğler ve Tartışmalar)*, “TK ve SPK’da Bağımsız Denetim Sözleşmesi”, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019, 307-324.

Üçışık, H. Güzin, Aydın Çelik, *Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kâr Dağıtımı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018. (Finansal Tablolar)

Ünal, Bahadır. *Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı (Alman ve Türk Hukukunda)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021. (Bilgi Alma)

Veziroğlu, Cem. *Anonim Ortaklıklar Hukukunda Esas Sözleşme Özgürlüğü ve Sınırları*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021. (Sözleşme Özgürlüğü)

Yağmur, Setenay. *Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020. (Eşit İşlem)

Yıldız, Şükrü. *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi*, Ankara: Seçkin, 2004. (Eşit İşlem)

Yılmaz, Ejder Yılmaz. *Hukuk Sözlüğü*, Yenilenmiş Üçüncü Baskı, Ankara: Yetkin, 2005.

Yurtbaşı, Fatih. *Anonim Ortaklıklarda Özel Denetim*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019. (Özel Denetim)

